

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

*Міністерство освіти і науки України Тернопільський
національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Факультет іноземних мов*

*Кафедра романо-германської філології
Геттінгенський університет імені Георга Августа
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Університет Мармара (м. Стамбул, Туреччина)*

Люблінський католицький університет Івана Павла II (м. Люблін, Польща)

Університет Яна Кохановського (м. Кельце, Польща)

Федерація «Обмін Франція-Україна»

Спілка літературознавців Німеччини

*Матеріали
V Міжнародної науково-практичної
конференції
**«Франкофонія в умовах глобалізації і
полікультурності світу»***

28 квітня 2023 р.

м. Тернопіль

У МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

УДК 81(063)

ББК 80/84

*Рекомендовано до друку вченою радою ТНПУ імені Володимира Гнатюка
(протокол № 10 від 23 травня 2023 р.)*

Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу: збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції/Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2023. 190 с.

Збірник містить матеріали науково-практичної конференції з актуальних питань дослідження мови в різних аспектах, а також методики викладання іноземних мов і перекладу у вищих навчальних закладах. Конференція зібрала науковців та студентів з різних міст України та інших країн. Матеріали конференції можуть бути цікавими та корисними для науковців, аспірантів, викладачів і студентів вищих навчальних закладів.

Рецензенти:

Олена Шонь, к. філол. наук, доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Жанна Баб'як, к. пед. наук, доцент кафедри української та іноземних мов Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Світлана Рибачок, к. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов та професійної комунікації Західноукраїнського національного університету.

Головний редактор

Ольга Косович – д-р філол. наук, проф.

Редакційна колегія:

Роман Серонь, д-р пед. наук, проф. (Польща), **Ольга Станіслав**, д-р філол. наук, проф., **Ірина Задорожна**, д-р пед. наук, проф., **Інга Кіркковська**, д-р філол. наук, проф., **Віктор Дребет**, д-р філол. наук, проф., **Микола Кебало**, к. філол. наук, доц., **Тетяна Цепенюк**, к. філол. наук, доц., **Іван Яцюк**, к. філол. наук, доц., **Мар'яна Сокол**, д-р пед. наук, проф., **Ольга Пежинська**, к. філол. наук, доц., **Раїса Чорній**, к. філол. наук, доц., **Галина Лещук**, к. пед. н., доц., **Світлана Коновальчук**, к. пед. н., асист., **Світлана Кулик**, к. соц. комун., асис., **Назарій Слободян**, асист., **Олександр Шевчук**, асист., **Богдана Стефанчук**, асист., **Галина Краса**, асист., **Ірина Чиж**, асист.

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних і посилань.

Адреса кафедри: Тернопільський національний педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, вул. М. Кривоноса, 2а, каб. 903, м. Тернопіль, 46027, Україна тел.: (0352) 43-59-67 E-mail: dobrakafedra@ukr.net

© Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2023

Високоповажні учасники конференції!

Маю велику честь відкривати щорічну Міжнародну науково-практичну конференцію, присвячену Франкофонії, і яка проводиться в рамках Свята Франкофонії та загалом декларує полікультурність у модерному світі.

Ситуація, яка складається в сучасних умовах така, що національні мови все більш витісняються англійською. Сьогодні навіть французька мова і культура – після трьох століть домінування – змушені боротися за виживання. Вишукана французька мова і висока французька культура поступаються місцем зручній і корисній англійській мові і масовій американській культурі. Тією чи іншою мірою ця проблема стоїть перед всіма мовами та культурами, а в кінцевому рахунку – перед культурою взагалі.

Франкофонія є унікальним явищем. На відміну від багатьох політичних, військових і економічних об'єднань та союзів, які існують у світі, вона стала однією з перших міжнародних організацій, головним принципом формування і діяльності якої виступає французька мова і культура. У всіх своїх амплуа Франкофонія має значні успіхи і досягнення. Що стосується французької мови, що складає сам фундамент Франкофонії, завдяки якій вона існує як єдиний лінгвістичний простір, то її положення в цілому є цілком прийнятним. Вона залишається мовою міжнародного права, почувавши себе в цій ролі достатньо впевнено. Абсолютна кількість франкофонів у світі зростає, причому в останні роки цей ріст посилюється. Загальна тенденція така, що французька мова все менше є мовою однієї тільки Франції і все більше – мовою Франкофонії.

Вона зберігає свою ауру мови справжньої культури, особливої відмінності, виступає знаком належності до еліти. В Європі французька мова часто сприймається як своєрідний «європаспорт». В Латинській Америці вона виступає як альтернативна мова міжнародного спілкування. В Африці вона є засобом національного об'єднання, засобом соціального просування і знаком соціального престижу. На Близькому Сході в ній бачать мову, здатну протистояти гегемонії англо-американської мови. В Японії її розглядають як спосіб усвідомлення небезпеки всезагальної англофонної уніформізації.

Сьогоднішній науковий форум якраз і зосереджено на питаннях французької мови, а загалом її положення з-поміж інших мов.

Щоразу наша конференція збирає багато вчених не тільки з України, а й з інших країн. Це свідчить про актуальність тих проблем, яким присвячена конференція. Так, сьогодні ми спостерігаємо становлення нової системи лінгвістичних досліджень, орієнтованої на входження в світовий науковий простір. І дуже показово, що ми є не сторонніми спостерігачами, а й активними учасниками цього глобального процесу.

Сподіваюся, що участь у нашій конференції – це не лише чудова нагода приєднатися до наукових дискусій та обміну досвідом із лінгвістичних питань, але і своєрідна платформа для нових контактів і майбутніх спільних проєктів, для представлення своїх концепцій та обговорення можливостей ефективної співпраці з провідними університетами України та зарубіжжя.

Бажаю всім учасникам конференції знайти серед різноманіття тем і доповідей те, що буде цікаво й корисно; сподіваюся, що робота буде супроводжуватися плідною та конструктивною дискусією. Успішної Вам роботи на конференції та у щоденній науковій праці!

Ольга В. Косович,

Докторка філологічних наук, Докторка габілітована в галузі мовознавства, професорка, завідувачка кафедри романо-германської філології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

НАПРЯМ 1.

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

**IDENTITE, NATIONALISME LINGUISTIQUE ET POLITIQUE
LINGUISTIQUE**

Olga Kosovych

*docteur ès lettres, docteur habilité en linguistique, professeur,
chef du département de philologie romano-germanique,
Université nationale pédagogique Volodymyr Hnatiuk de Ternopil
Ternopil, Ukraine*

L'idéologie nationale française, en tant que facteur important de la vie sociale de la société française, est née pendant la Grande Révolution française et est profondément enracinée dans la conscience publique, indépendamment des tendances politiques spécifiques et des intérêts sociaux et de classe. Cette idéologie est une conséquence logique de la perception française du concept de "nation", inséparable de la langue française. En France, la nation était à l'origine perçue comme une communauté sociale de citoyens libres, dépourvue de connotations ethniques, mais utilisant la langue française. Ce sont les idéaux démocratiques exprimés en français qui ont créé la France moderne. La langue française a été imposée aux citoyens étrangers du pays pendant de nombreuses années et a finalement remporté la victoire finale. L'unité linguistique et territoriale (plutôt que raciale ou historique) est devenue la base de l'unité nationale en France, un "ethnos républicain" – la nation française – a émergé.

En France, le concept de nation et les caractéristiques de l'idéologie nationale qui en découlent sont intimement liés à la langue nationale. Ceci n'est pas propre à la France. En interprétant le concept de "grammaire universelle" de N. Chomsky, on peut affirmer que toutes les langues vivantes, malgré leur diversité, reposent initialement sur un certain schéma, similaire dans sa base, mais qui diffère (parfois de manière très significative, selon la langue) par ses particularités. Par conséquent, d'une part, la traduction d'une langue à

l'autre et l'existence d'"idéologies supra-linguistiques" sont possibles. Mais en même temps, la "coloration" linguistique de toute idéologie, son interprétation linguistique spécifique, est inévitable. La question du lien inévitable entre idéologie et langue a attiré l'attention de nombreux chercheurs (principalement des linguistes).

Sur la base de ce lien entre le langage (et même la parole) et l'idéologie, nous pouvons poser plusieurs hypothèses importantes dont le dénominateur commun sera l'interaction et l'interdépendance de ces deux concepts. D'une part, il faut reconnaître que l'idéologie et la structure idéologique de la pensée humaine ne sont accessibles à l'analyse (ou du moins principalement, si l'on tient compte de l'idéologisation d'autres systèmes de signes et de leur utilisation) qu'à travers le langage et sa mise en œuvre dans la parole, et donc que toute étude de l'idéologique est au moins une étude linguistique (ou sémiotique). D'autre part, nous devons également reconnaître que la langue – tant dans sa structure systémique que dans les différents aspects de son utilisation concrète – porte les caractéristiques de l'idéologie, et que ces caractéristiques peuvent être détectées par le biais de l'analyse linguistique [1].

À première vue, le discours est plus important que la langue. Nous choisissons les mots que nous voulons, nous ajustons leur sens. Le discours dominant influence le discours de tous les locuteurs, c'est-à-dire la langue dans son ensemble. Sur la base de nouvelles réalités idéologiques dans la langue, une nouvelle image du monde est créée, la réalité est arrangée d'une nouvelle manière, qui est transmise aux autres générations déjà comme une donnée. Mais la langue est plus qu'un discours, elle a déjà recyclé un grand nombre de discours dominants, nationaux et "importés de l'étranger. La langue doit inévitablement recycler le discours "étranger" dans son propre esprit, le modifier en partie. La langue est à la fois la base de la création du discours et le moyen de son expression et de son interprétation. Ainsi, on peut parler non seulement de "l'idéologie française" comme d'une construction artificielle, mais aussi de "l'idéologie française comme d'une construction artificielle. idéologie française" en tant que construction artificielle créée par l'État français, mais aussi de "l'idéologie française" créée par la langue française dans laquelle (pour paraphraser M. Heidegger) vit la nation française.

BIBLIOGRAPHIE

1. Boutros-Ghali B. Francophonie: vers un espace de coopérations politiques et économiques // Revue française de Geoeconomie. 2019. № 10. P. 18-27.

**THE NOTION OF MANIPULATION IN LINGUISTICS: BASIC
APPROACHES TO ITS STUDY**

Гарасим Т. О.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської
мови, Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

Довбуш О. І.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської
мови, Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

Скорейко-Свірська І. П.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської
мови, Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

Gradual change in the scientific paradigm in the humanities – from the general linguistic to the cognitive-discursive one – has led to the shift in focus from the language system to human speech activity and its communicative realization. Language communication is an orderly phenomenon that is based on planning speech actions and choosing the best way to achieve the communicators' aims. All utterances and their sequence perform many functions and have a certain number of goals, on the basis of which the speaker chooses the linguistic means best meeting the communication purpose and the achievement of the expected result. Accordingly, the study of linguistic manipulation means is a priority in the theory of speech interaction, which is based on the target regulating the activity of interlocutors and ensuring the realization of the speaker's manipulative influence on the recipient.

Manipulation is the most universal concept reflecting the mechanisms of hidden psychological influence. It has two basic meanings – direct and figurative or metaphorical. Recently, it is the figurative meaning of manipulation that has become the main content of manipulation and has attracted increasing attention of researchers. In its figurative meaning, it has a rather high differentiation, i.e. we can consider a conceptual system where manipulation is a generic concept. The system of these concepts includes manipulative

influence, psychological manipulation, manipulation of public opinion and consciousness, interpersonal manipulation, social and political manipulation, etc. [2, p. 10].

Manipulative techniques have been used since ancient times in different cultures. However, the doctrines and sophisticated theories of mind manipulation have developed recently, in the 20th century: it was during this period that the emphasis in the study of the influence on human consciousness through natural language shifted from ideology to language techniques. This happened due to the rapid development of the humanities and the growth of interdisciplinary research. In the last decades of the 20th century, a new field of linguistics, psycholinguistics, has emerged, and it has been actively studying the problems of speech influence, focusing on the influence on the addressee from a linguistic point of view [2, p.16]. At the same time, the problem of manipulation of consciousness as a type of social and psychological influence is considered within the framework of such disciplines as sociology, psychology, political science, management, and journalism.

Linguists are interested in the phenomenon of manipulation as manipulative influence, carried out with the help of natural language through the skillful use of linguistic resources in order to influence covertly the cognitive, emotional and behavioral spheres of the addressee's life. The scholar R. Goodin first defined the term manipulation as a deceptive and hidden influence used by a speaker (manipulator) to intentionally directly influence someone's beliefs, desires and/or emotions, usually not in his or her interests or at least not in his or her interests in the current context [6, p. 59]. So, the manipulator's beliefs, desires, and emotions dominate. Moreover, the linguist A. Weir defines manipulation as a kind of the speaker's hidden influence on the addressee, who does not know or understand the ways in which the manipulator influences his choice [7, p. 149].

Thus, manipulation is a kind of psychological influence that is not obvious to the target audience, as they believe they make decisions and choices on their own. As a rule, manipulation tools are often based on the principle of sincerity and the addresser's trust in the addressee. In linguistics, there is an approach to interpreting manipulation not only as a negative phenomenon since it all depends on the purpose the addressee pursues: the process of manipulation often develops not because there is malice, but because there is a sincere belief of its organizers in a particular idea or program [3, p.102].

Therefore, modern understanding of manipulation is the programming of the thoughts and aspirations of the masses, their moods and even their mental state in order to ensure their behavior as required by those who own the means of manipulation. This is the art of controlling people's behavior through targeted influence on their consciousness and instincts, the skillful imposition of intentions on other people that do not necessarily coincide with their own desires and needs. Therefore, we define language manipulation as the purposeful use of language means to covertly influence the addressee in the way the speaker desires.

Manipulative influence as a subject of linguistic research has its own peculiarities. When studying manipulation, linguistics focuses on the process of exerting influence, on the linguistic means chosen to ensure its effectiveness. Unlike other sciences, where manipulative strategies are presented schematically, without describing specific examples, linguistics analyses the cases of using language tools for one-sided presentation of information. The language tools used on a regular basis constitute certain tactics being a

part of manipulative strategies. The latter have a lot in common with general communication strategies and tactics (the strategy of political correctness, evasion, falsification, distortion, etc.). The difference lies in the overall macro-intention of the addresser: manipulative strategies are ultimately designed to create a positive or negative perception of the object.

Structurally, linguistic influence as an act of communication implies the presence of a subject/addresser (the one who seeks to influence the interlocutor with the help of language), an object/addressee (the one who experiences this influence) and communication goals (*informational* in order to transfer a message to the addressee and make sure it is received; *substantive* to get, learn something or change the interlocutor's behavior; *communicative* to establish, maintain contact with the interlocutor) [1, p. 9].

There are two types of manipulation in terms of its subjects: - interpersonal manipulation, i.e. the use of various means and information technologies and psychological influence on an individual; - collective manipulation, the suppression of people's will by means of spiritual influence on them through programming their behavior [7]. This influence is aimed at the mental structures of a person and is carried out covertly and aims to change people's thoughts, motives and intentions the way a particular group of people want.

The typology of language manipulation with reference to the following kinds is revealed in the following variations:

- 1) manipulation of options (environment options are modified by increasing or decreasing the available variants, rewards or punishment threat);
- 2) manipulation of information (a person's perception of opportunities is changed by unconvincingly influencing the individual's understanding of the situation);
- 3) psychological manipulation (a person is influenced by mental processes different from those involved in comprehension) [5, p. 70].

Different forms of influence on the addressee are also distinguished:

- 1) manipulative and incorrect speech influence (it is customary to use sophisms to persuade or to resort to bribery, seduction, and provocation inducing in incorrect speech influence);
- 2) manipulative and actualizing influence (the main features of the actualizer are respect for the interlocutor's personality, honesty, freedom to express his thoughts; whereas the manipulator often does not take into account the addressee's interests);
- 3) productive and unproductive (conflict) manipulation (productive manipulation involves the creation by the addresser of a positive emotional basis for the addressee to make the desired decision or perform appropriate actions beneficial to both participants in the manipulation process; unproductive manipulation involves achieving a result by demonstrating superiority over the interlocutor, etc.) [1, p.13].

It is worth noting that ensuring the effectiveness of any type of manipulative influence requires taking into account a number of extra-linguistic factors that determine a person's tendency to fall under the influence of psychological manipulation – internal and external. Internal factors include those directly related to the content of messages and their general linguistic arrangement (this is primarily the selection of messages, as it is directly

related to the manipulative effects and the evaluative emphasis of the message: it is important how the information is presented and who presents it).

The group of external factors combines socially determined features of the perception of a message by a particular audience, i.e. procedures for manipulating the social characteristics of the audience. Manipulations within social systems are technologies built in ascending complexity: from operating with signs and symbols of social reality to manipulating stereotypes (patterns of speech, behavior, ethnic and social patterns etc.), to manipulative use of mythologies as sacralized stereotypes, value systems of certain audiences and groups [4].

The group of external factors of manipulative influence also includes economic factors, which determine the potential dependence of the media on specific social members who, by virtue of their authority, are able to influence the spreading and coverage of information in the perspective they need.

Thus, from the linguistic point of view, manipulation is interpreted as the purposeful use of language features to covertly influence the addressee in the way the speaker desires it. The main signs of manipulation are the hidden nature of the influence; the desire to subordinate the addressee to one's will, to change his/her ideas, views; the mastery of linguistic and psychological skills; a special linguistic organization of the text; the lack of the addressee's defensive reaction and the creation of the illusion of independent decision-making. And since the study of manipulation in linguistics is closely related to the problem of communication effectiveness and speech influence on the addressee, we see the prospects of further research in the study of communication strategies and tactics used to effectively influence the recipient.

REFERENCES

1. Аккурт В. Методи маніпулятивного впливу у лінгвістиці. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. Одеса. 2020. №30. С. 6–18.
2. Дмитрук О. В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англомовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000–2005 років) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2006. 229 с.
3. Зайцева М. О. Засоби маніпулятивного впливу в сучасному політичному дискурсі. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. 2012. Вип. 34. С. 101–104.
4. Мотузенко Б.І. Маніпуляції як соціальна технологія. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. Вип. 4. Київ – Запоріжжя – Одеса. 2000. С.111–124.
5. Faden M. S., Beauchamp T. L. *A History and Theory of Informed Consent*. New York : Oxford University Press, 2014. 365 p.
6. Goodin R. E. *Manipulatory Politics*. New Haven and London : Yale University Press, 1980. 234 p.
7. Ware A. *The Concept of Manipulation : Its Relation to Democracy and Power*. New York : Cambridge University Press, 1981. 228 p.

**ІМЕННИКОВІ КОМПОЗИТИ-НОВОТВОРИ
У НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ПРЕСІ:
СИНЕРГЕТИКА КОДУВАННЯ І ДЕКОДУВАННЯ**

Дребет В. В.

*доктор філологічних наук,
професор кафедри німецької філології
та методики навчання німецької мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Дзись Н.Т.

*аспірант кафедри німецької філології
та методики навчання німецької мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Вступ. Коли йдеться про лексикалізацію у мові засвоєної екстралінгвістичної дійсності, то вчені звертають увагу на той факт, що нові або по-новому досягнуті речі та явища об'єктивної реальності переважно бачаться носіями мови як іменники, тобто словами, що називають предмет, дію, явище, ознаку.

Іменник можна розглядати як головне, називне або предметне слово, але недостатньо досліджувати частину мови як словникову даність. Не можна залишати поза увагою складні іменники, які належать до слів одного моменту і відсутні у словнику. Слова поєднуються у речення, але поряд з цим спостерігаємо також феномен поєднання слів в одне складне. Мова не змушена фіксувати кожне нове складне слово у словнику, що зумовлено необхідністю збереження мовної енергії.

Для розуміння та інтерпретації таких мовних знаків людина використовує як ситуативні позамовні знання, так і усталені внутрішньомовні зразки словотвору. С. Лебнер подає складні слова у такому форматі, що свідчить про полегшення роботи для ментального лексикону людини: «Не всі ці слова ми мусимо зберігати у нашому металевому лексиконі, але попри це ми одразу їх зможемо сприймати. Очевидно, ділянка, що відповідає за семантику у нашій голові, знає, як інтерпретувати нові слова, що утворені з відомого там матеріалу» [3, с. 9]. Це корелює з сучасною лінгвосинергетичною теорією, яка розглядає значення слова з позиції відкритої нестійкої структури знань та досвіду [1]. Очевидно, що прийшов час вивчати складні іменники-новотвори з позицій лінгвосинергетики.

Дослідження такого аспекту як семантичне декодування елементів складних слів-новотворів є тому актуальним, що окремі складові своєю семантичною мережею прокладають місток до змісту поняття, закодованому у складному слові. Невірне тлумачення призведе до плутанини і спотворення змісту, особливо у час

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

сучасної комп'ютерної селекції значень. Адже комп'ютерна мова є формальною мовою, яка за визначенням К. Рейхенберґера немає такого багатства вираження як людська природна мова, через що потребує точності дефініцій (пор. [4, с. 6]). У такому форматі лінгвосинергетичний підхід дозволяє об'єктивно проаналізувати на синхронічному зрізі становлення і селекції семантичного обсягу складних іменників-новотворів у різних за структурною будовою реченнях сучасної німецькомовної преси.

Результати та обговорення.

Лексикографи при укладанні словника подають перше або головне значення слова як таке, що найперше з'являється у свідомості мовців. Подібним чином і в синергетичній теорії розглядають значення слова як відкриту структуру знань і досвіду, співвідносно з іншими структурами знань (А. В. Колмогорова). У такому трактуванні значення співвідноситься із знаннями, внесеними у ментальний лексикон людини.

У представленій науковій розвідці потрібно встановити можливу взаємозалежність між декодуванням складних іменників-новотворів та структурною будовою речення різної складності у сучасній німецькомовній пресі.

Застосування у нашій роботі статистичних методів дослідження з квантитативної лінгвістики дозволяє аргументовано оперувати отриманими результатами. Наші результати свідчать про те, що синергетичний механізм мінімізації зусиль та збереження мовної енергії у німецькій мові оптимізує вибір домінуючих складових для іменників-новотворів німецькомовної преси з номінацій семантичного обсягу моносемічних іменників та з номінацій семантичного обсягу значень полісемічної моделі слова, які не є надто віддаленими від головного значення в ієрархічно структурованому ланцюгу багатозначного слова на мовному рівні. Оскільки найближчі відстані у лексичній структурі слова на мовному рівні є найближчими у зіставленні зі структурами знань ментального лексикону людини, то залучення не надто віддаленого семантичного виміру для домінуючої складової композитив-новотворів у простих та складних синтаксичних конструкціях, очевидно, сприяє потребам мінімізації зусиль для ментального лексикону людини у просторі німецькомовного світу преси.

Перспектива подальших досліджень.

Передбачення лексикалізації з позицій лінгвосинергетики можна розглядати як передбачення стійкості або нестійкості флуктуацій новоутвореного слова. Врахування ієрархічної структури семантичних множників головного й атрибутивного компонентів складних слів, утворених для одного контексту, може стати передумовою для лексикографічної фіксації слів з тими семантичними компонентами, які були встановлені з певним типом номінацій під час реалізації на синтагматичній осі або у контексті.

Тому перспективами дослідження є вивчення переструктурування та адаптації семантичного обсягу складного іменника-новотвору внаслідок дії синергетичного принципу мінімізації зусиль і збереження мовної енергії як при кодуванні, так і декодуванні домінуючої складової складного іменника-новотвору з резерву семантичного обсягу полісемічної та моносемічної моделі слова.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дребет В. Кодування та декодування іменника німецької мови у лінгвосинергетичному вимірі мінімізації зусиль *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки. № 193. 2021. С. 157-163.
2. Löbner S. *Semantik: Eine Einführung*. 2., aktualisierte und stark erweiterte Aufl. Berlin/Boston: Walter de Gruyter, 2015.
3. Reichenberger, Klaus. *Kompendium semantische Netze*. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 2010.

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Захарків І. М.

*спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист Відокремленого структурного підрозділу
«Тернопільський фаховий коледж
Тернопільського національного технічного університету
імені Івана Пулюя»
м. Тернопіль, Україна*

В умовах високорозвинутих технологій та цифровізації усіх засобів створення, обробки, передання та збереження інформації суспільство ХХІ століття постає як нове середовище, в якому «постійно здійснюється обмін інформацією та думками і де кожен має право на доступ до інформації, на відстоювання власної позиції, творення нової реальності. Перенесення процесів фізичної соціальної взаємодії в середовище симуляції актуалізує появу нового погляду на розвиток особистості» [1, с. 15].

Явище інформаційного суспільства, місце і роль людини в ньому, феномен мовної особистості досліджується у філософії, політології, психології, лінгвістики, соціології, антропології тощо. Цим питанням займалися Д. Белла, О. Данильян, О. Дзьобань, О. Сосніна, О. Тоффлер та ін. Поняття мовної особистості стало предметом вивчення у працях Ф.Бацевича, Т. Гриценко, А. Загнітка, І. Ковальчук, Л. Компанцевої, Л. Мацько, М. Пентилюк та ін. Активна адаптація мовної особистості до умов інформаційної доби сприяє формуванню психосоціального мовця, який у професійній діяльності й особистісному спілкуванні активно послуговується сучасними технологіями опрацювання інформації.

І хоча традиційно вчені розглядають мовну особистість за трьома рівнями: вербально-семантичним, лінгвокогнітивним і мотиваційно-прагматичним, але в умовах інформаційного суспільства характеристики мовної особистості були переосмислені.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

З огляду на виклики інформаційного середовища до сучасної моделі мовної особистості, окрім мовної, мовленнєвої, комунікативної і соціокультурної компетентностей, додалася інформаційна компетентність, тобто коректне сприйняття інформації, вміння її добирати, аналізувати, систематизувати, продукувати тощо.

Окрім цієї інновації необхідно зазначити ще один чинник, який став визначальним маркером інформаційного суспільства – нові категорії простору і часу, які, по-суті, абсолютно змінилися, тому що наразі комуніканти можуть передавати та сприймати інформацію блискавично, оминаючи величезні відстані у просторі та різницю у часі. Завдяки надзвичайно розвиненим технологіям інформаційного суспільства комуніканти самі визначають «дисципліну часу», регулюють момент інформування, можливість відтермінування. Іспанський соціолог М. Кастельс говорить про переосмислення розуміння часу, знищеного швидкістю, і влучно називає його «позачасовим часом» [6, с. 402].

У зв'язку з тим, що людина практично завжди залишається істотою соціальною, бо комунікація пронизує всі соціальні процеси людського життя, певна ізольованість сучасних комунікантів приводить до розвитку потреби комунікації, навіть якщо це текстові повідомлення, а не справжнє «живе мовлення». З погляду дослідників масова культура у цьому випадку розглядається як адаптаційний механізм, що виконує роль психологічного регулятора в житті суспільства й окремого індивіда. Але, як зазначає С. Куцепал, можливість спілкування у будь-якому просторі і часі за допомогою технологій призводить до віртуалізації (дереалізації) реальності, уможлиблює маніпуляцію свідомістю, перетворює людину на «розірваного» «часткового» суб'єкта, який стає «ретранслятором» повідомлень, наслідком чого стає втрата власного «Я», втрата особистості [8, с. 531].

Ще однією відмінною ознакою мовної особистості інформаційного суспільства стало те, що спілкування в віртуальному просторі зазвичай є письмовим і часто за таким висловлюванням людини неможливо зрозуміти її емоції. Для вирішення цієї проблеми комуніканти використовують смайли, написання слова чи речення великими літерами, повторення літери чи розділового знака, що виконує функцію передання експресивно-емоційного забарвлення висловлювань.

Постійне використання посередника (смартфону, комп'ютера тощо) в процесі комунікації погано впливає на стан здоров'я людини, перевантажує людський мозок величезною кількістю інформації, що призводить до перезбудження і розгубленості комуніканта, іноді дезорієнтує його в часопросторі. Дистанційна та анонімна форма комунікації сприяє появі відчуження та втраті контролю, може спричинити проблему інформаційної безпеки комунікантів. В інформаційному суспільстві, за умови неконтрольованого зростання інформаційних ресурсів і необмеженого доступу до них, комунікант зіштовхується з проблемою оброблення глобальних потоків інформації, яка може стати як джерелом самоосвіти та особистісного розвитку, так і джерелом деструкції та потенційної небезпеки. Саме комунікант робить свій вибір, який у перспективі впливатиме на формування його мовної особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інформаційне суспільство в світі та Україні: проблеми становлення та закономірності розвитку: колективна монографія / За ред. В. Воронкової. Запоріжжя, 282 с.
2. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики. Київ, 2009. 376 с.
3. Мацько Л. Аспекти мовної особистості у перспекції педагогічного дискурсу. *Дивослово*. 2006. № 7. С. 2–4.
4. Струганець Л. Поняття «мовна особистість» в україністиці. *Культура слова*. 2012. № 77. С. 127–133.
5. Селігей П. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання. Київ, 2012. 118 с.
6. Кастельс М. Информационная эпоха: Экономика, общество и культура. Москва, 2000. 606 с.
7. Тоффлер О. Раса, власть и культура. Новая технократическая волна на Западе. Москва, 1986. С. 276–288.
8. Куцепал С. Комунікація та діалог у контексті освітніх викликів сучасності. *Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки*. 2012. Вип. 66(11). С. 531-534.

СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ ВПЛИВУ У СУЧАСНОМУ ФРАНКОМОВНОМУ PR ДИСКУРСІ ТА РЕКЛАМНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Зелена Ю. Л.

*доцент, кандидат філологічних наук
Львівський національний університет імені Іван Франка
м. Львів, Україна*

*Créer, c'est résister. Résister, c'est créer.
Творити – це чинити опір. Чинити опір – це творити.
Стефан Хессель*

Людина не може не творити, але чому ми, інколи, чинимо супротив, створюючи щось докорінно нове, наче творчість – це опір. Насамперед тому, що вона виходить за межі усталеного, йде всупереч рутині, вносить форму нестабільності, ставить під сумнів усталений порядок і лише за таких умов й твориться нове.

Ключові слова: PR-дискурс, рекламна комунікація, дискурсивне компонування, сегментація, сепаратизація, парцеляція, дислокація

У наш час, виходячи з засад когнітивної та інтерпретаційної лінгвістики переглядається роль змістового аспекту мовлення, враховуються комунікативні інтенції мовця та відбувається перехід до семантико-функціонального осмислення синтаксису. Звідси й впливає **актуальність** цього дослідження, яка зумовлена

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

потребою у виявленні та обґрунтуванні тенденцій нової синтаксичної організації текстів, що належать сучасній сфері комунікативної лінгвістики. У мовознавчій думці ще немає достатньо робіт, де би об'єктом розвідки були мовні явища PR-дискурсу загалом, та його структурної одиниці – рекламного тексту, зокрема, а предметом – виявлення нових тенденцій їх синтаксичної організації у сучасній французькій мові, що надає нашому дослідженню певної **новизни** та **перспективності**. Відтак, лінгвістичний аналіз французького рекламного тексту на синтаксичному та структурно-семантичному рівні становитиме **мету та завдання** нашої наукової розвідки.

Загалом, більшість лінгвістів вважають словосполучення і речення головними синтаксичними одиницями та відносять їх до основних об'єктів вивчення синтаксису. Відтак, дослідження нових явищ у мові неможливо здійснити поза реченням, оскільки процес мовлення відбувається не за допомогою окремих слів (лексика) чи окремих граматичних форм (морфологія), а завдяки оперуванню більш складними комунікативними одиницями, які й слугують для виконання поставлених мовцем цілей. Звісно, що поряд з роллю комунікативної одиниці, речення повинно володіти й комплексом особливих ознак, які дозволяють його вважати насамперед граматичною одиницею.

Лінгвістичні праці останніх років засвідчують, що поряд з когнітивною, номінативною, ідентифікаційною, гносеологічною функціями мови, все ж саме комунікативна надає мові риси субстанційності, оскільки головна роль мови у комунікації – забезпечення інформаційних процесів у всіх галузях життя людини (у науковій, технічній, політичній, діловій, освітній, тощо). Так, на думку сучасного дослідника філософії мови Ф. С. Бацевича, комунікація є і функцією, і субстанцією мови, оскільки призначення самої системи засобів мови є комунікацією. В одній із останніх праць, присвяченій дослідженню комунікативної лінгвістики, учений наводить твердження, що «З часом наука про мову вбере в себе науку про комунікацію, тому що наука про комунікацію вбере в себе науку про мову: це буде одна наука..» [1, с. 75]. Звісно, це пояснюється стрімким розвитком комунікативних технологій 21 ст., що надають людині можливість швидко і якісно передавати та отримувати інформацію, спілкуватись у будь-яких сферах і на будь-яких відстанях.

За сучасних умов, однією з найбільш «комунікативно містких» сфер застосування теорії і практики комунікації є, так звані *public relations* (далі – PR). У літературних джерелах існує понад 500 визначень поняття PR, кожне з них акцентує увагу на різних його характеристиках, однак спільним знаменником для них є те, що це заплановані, тривалі зусилля, спрямовані на створення і підтримку взаєморозуміння з громадськістю [15].

Безумовно, що PR-дискурс це конкретна фахова мова, що має свою специфіку, зокрема в термінологічному складі, жанрових особливостях спеціального тексту, етиці професійного спілкування тощо. Однак, що його вирізняє з-поміж інших – це його «соціетальний» (від англ. *societal* - суспільний, громадсько-соціальний) характер, адже сам він надає PR-дискурсу його принципову орієнтацію на формування в суспільній свідомості стосунків довіри та лояльності до тих чи інших соціальних інститутів, організацій і фірм, що зрештою призводить до піднесення

їхнього іміджу та репутації. Таким чином, довіра, лояльність, позитивне реноме утворюють скріпи комунікативних відносин соціетального типу та є базовими цінностями, які організують знаково-символічне поле, що твориться PR-дискурсом.

Ледінгем і Брунінг [11, с. 21] стверджують, що основна функція PR полягає в тому, щоб допомогти організаціям розвивати взаємовигідні відносини з ключовими групами громадськості за допомогою різноманітних комунікативних засобів, до яких сьогодні належать і соціальні медіа. На цьому етапі, наукові дослідження, що мають відношення до сфери PR зацікавлені, перш за все, у розробці її концепції, а також ідентифікація та визначення її вимірів, атрибутів, передумов, результатів у тому числі здійснювати комунікативні вплив на суспільні настрої, оскільки в сучасному суспільстві більшість стосунків виникають і процвітають завдяки людям, які взаємодіють [11, с.27].

Реклама – одна із сфер функціонування мови PR, головною рисою якої ще з початку 20 ст. є новаторство та креативність, які з плином років втілюються в постійному пошуку влучності та дотепності завдяки засобам мови, що передбачають точно, стисло та лаконічно досягати маркетингових цілей.

Вочевидь, масове поширення інформативних повідомлень реклами в різних засобах масової комунікації, включно з соціальними медіа, дає підстави віднести її до однієї з форм сфери PR дискурсу – рекламної комунікації, як сучасного механізму, різновиду масової комунікації зі специфічними критеріями та параметрами якості [1, с. 77].

Зважаючи на те, що серед усіх структурних одиниць PR-дискурсу, саме мова реклами володіє численними комунікативними функціями – інформаційно-пізнавальною, апелятивною, експресивною та іншими, які зумовлюють вживання широкого арсеналу синтаксичних засобів вираження, то вибір конкретного мовного матеріалу для нашої розвідки не залишає жодних сумнівів.

У наукових розвідках, мова PR та реклама є об'єктами аналізу у різноманітних аспектах. Праці українських і зарубіжних науковців охоплюють широкий спектр проблем, присвячених рекламі: психолінгвістичний та когнітивний аналіз рекламної комунікації (Е. Макгрегор В. Охріменко, О. Ткачук-Мірошниченко), загальний лінгвістичний аналіз рекламних текстів (К. Бове, Дж.Н. Ліч, Д. Розенталь) визначення класифікаційних критеріїв рекламних текстів (Г. Картер, Д. Розенталь), аналіз лінгвістичних особливостей структури рекламного тексту (Л. Балахонська, А. Гусейнова, Л. Козуб, Л. Кочетові, Т. Старинова), опис мовних пріоритетів текстів реклами (Г. Гельвановський, І. Гриліхес, М. Томська) та їх структурно-функціональні характеристики (О. Зелінська, О. Станіслав, Н. Коваленко).

Цікаво, що самі представники рекламного бізнесу вважають, що саме завдяки «особливій креативності», яка реалізується через нехтування нормами літературної мови, можна досягти успіху в спілкуванні з клієнтами, забуваючи при цьому золоте правило одного з фундаторів реклами Д. Огілві: «Реклама – це робота зі словником».

Відтак, існує чимало франкомовних та вітчизняних мовознавчих праць, які присвячені змінам вокабуляру, а саме виникненню неологізмів (*Des repas qui twistent l'été!* (Tendre Et Plus); *Repoussez les limites en mode wifissime* (Orange); *Pimpe la rentrée*

avec les plus gros hits de la playlist (Spotify); Avant d'habiter le metaverse, j'ai besoin d'un logement IRL (BNP Paribas), проникненням англіцизмів (Meetic: Quand le love part en live sur Twitch; SFR: Pour ceux qui sont 4G Ready).

Однак, найбільший інтерес в нашому дослідженні викликають особливості рекламної комунікації на синтаксичному та структурно-семантичному рівнях, оскільки у саме синтаксичній системі французької мови протягом її розвитку проходять зміни, які свідчать про тяжіння до структурного перерозподілу синтаксичних конструкцій та сегментації. Остання, для Ш. Баллі є однією з трьох способів структурування речень, поряд з координацією (*la coordination*) та приляганням (*la liaison*) та визначається як диз'юнкція висловлення (*une disjonction de l'énoncé*) [6, с. 69]. Таким чином, саме контекст дозволяє визначити тему і рему, оскільки при сегментації речення позбавляється синтаксичних маркерів, а в письмовому мовленні й інтонаційного забарвлення, що й приводить до «розриву» розуміння як у звичному реченні.

У 60-ті р. р. XX ст. у східнослов'янських синтаксичних студіях з'явився термін «експресивний синтаксис», в царині якого «експресивність» проектується в розуміння афективного в мовленні, що, на думку Ш. Баллі, є обов'язковим складником висловлення [6, с. 20]. Саме експресивність пов'язують із прагматичним впливом висловлення на адресата, що зумовлює специфіку оформлення думки. Як вказує українська дослідниця О. Селіванова, в наш час розглядають два підходи до розуміння експресивного в синтаксисі: перший пов'язує експресію з модальністю, другий - із концепцією суб'єктних форм синтаксису В. Виноградова, який трактував їх як спеціальний прийом письмового мовлення, що супроводжується конструктивними змінами [3, с. 457].

Лінгвістичні студії 21 ст. при дослідженні експресивного синтаксису насамперед звертаються до пошуку та уточнення термінології останнього. Так, нерідко поняття сегментації, у широкому розумінні, пов'язане з розривом синтаксичних зв'язків як у словосполученні, розглянуто як поняття «синтаксичної фрагментації». Тоді як більш конкретні її прояви у вигляді відокремлених та дислокованих конструкцій, сепаратизації, парцеляції тощо, радше вважають синтаксичною розчленованістю у вузькому розумінні.

Все ж, у нашій науковій розвідці ми схиляємося до думки послідовників Ш. Баллі [11, с. 21], за якою під поняттям «сегментованого речення» узагальнено розуміють відокремлення членів речення з метою увиразнення мовлення для реалізації певної комунікативної мети. Тоді як дислокація (вправо та вліво), сепаратизація, парцеляція, дислокація тощо розглядаються нами як варіанти реалізації сегментації у мовленні.

Слід зазначити, що поряд із вищенаведеними поняттями у вітчизняній лінгвістичній думці існують й інші, як-от: «комунікативні структури з додатковою рематизацією семантико-синтаксичних конструкцій» (Л. П. Чахоян), «відкриті/зсунуті конструкції» (В. В. Виноградов), «моно/поліпредикативні апозитивні трансформи» (А. В. Лепетюха) та інші. Таке багатство у термінологічному апараті свідчить з одного боку про інтерес та відкритість до новизни у даній проблематиці, та, з іншого боку, створює певну плутанину та

непорозуміння в трактуванні сегментованих структур у синтаксисі французької мови.

У нашому дослідженні згаданих синтаксичних засобів, притаманних PR дискурсу та рекламній комунікації розглянемо насамперед чи сегментована конструкція є притаманною більше усному мовленню чи письмовому, або ж властива їм обом. зазначає, що «французькій мові, яку вживають при усному мовленні притаманний стиль більш розслаблений та з відступами від норми». Звісно, що сегментовані конструкції, як-от дислокації (вліво та вправо), усічені фрази та парцеляції стають тими синтаксичними засобами, які є стали дуже поширеними у звукових повідомленнях, оскільки відповідають одній з головних цілей усного мовлення – пошуку виразності.

З семантичної точки зору вони призводять до зміни темо-рематичних складових речення. Саме цього й прагне мова реклами, насамперед друкованої, оскільки, при вимозі економії часу та простору, саме виразність становить її першочергову мету, а дислоковані та парцельовані конструкції, згідно з Ньолке є «не лише природніми та скидаються на спонтанне мовлення, а й виглядають модно та сучасно» [13, с. 281]. Однозначно, що рекламна комунікація не могла не включити їх до арсеналу своїх засобів увиразнення мови:

(1) *Parce que je le vauх bien* (L'Oréal);

(2) *Avec Renault, la vie s'éclaire* (Renault);

(3) *Impossible n'est pas français* (Renault);

(4) *Vivre sans temps mort, c'est ça la vie* (Coca-Cola);

(5) *Il y a des choses que l'argent ne peut pas acheter. Pour tout le reste, il y a Mastercard* (Mastercard).

Слід зазначити, що розглянуті вище приклади належать до однієї з найважливіших складових рекламного тексту – рекламному гаслу, який поряд із заголовком, основним текстом та фразою-відлунням все ж найбільш націлений привернути увагу споживача до рекламованої продукції чи послуги. Влучність та стислість рекламного гасла наближує його до інших коротких форм мовлення, що характерні загалом для сентенційного висловлення, як-от прислів'їв.

Рекламні гасла, а саме, так звані «заманливі вислови» (*énoncés d'accroche*), часто-густо використовують різноманітні сильно модалізовані синтаксичні конструкції (дієслівні, бездієслівні, усічені), з метою підкреслення їх змісту та надання згаданим висловам переконливої сили. Однією з синтаксичних структур, на яку рекламисти роблять особливі ставки, є сегментовані речення (типу A/Z) [5], як у прикладах:

(6) *Badoit rouge, diablement pétillante!*;

(7) *La Matmut, elle assure ma voiture!*;

(8) *L'avenir, c'est défaire et refaire le monde* (Société Générale);

(9) *Skoda Octavia La polyvalente confortable et technologique* (Skoda);

(10) *Nouvelle TOYOTA AURIS, osez la difference hybride!* (Toyota);

(11) *RENAULT CAPTUR, vivez l'instant!* (Renault).

З прикладів (6)-(11) видно, що рекламні гасла поділяють синтаксичну рамку на два сегменти – A/Z, де A – сегмент, що переважно має іменникову форму та Z – дієслівний сегмент. Обидва сегменти взаємозалежні та взаємопов'язані, яка позначається інтонацією: для A – висхідна інтонація, а для Z – низхідна. Між A і Z є серединна пауза (момент очікування), яка може бути продовжена без зміни синтаксичної структури. Так, сегмент A слугує для того, щоб привернути увагу мовця до висловлювання, яке адресат має намір йому повідомити. Сегментована структура A/Z є дуже продуктивною в рекламному дискурсі, оскільки речення з такою синтаксичною рамкою живі та виразні та якнайкраще відповідають меті рекламної комунікації: експресивності, моменту інтриги, очікування та несподіванки:

(12) *Choisir le gaz, c'est aussi choisir l'avenir.* (GRDF);

(13) *Vivre plus longtemps autonome, c'est une avancée pour moi!* (MGEN);

(14) *Moins vite, c'est moins d'accident.* (La Sécurité routière);

(15) *Le stress, c'est quand sa voiture tombe en panne et que son contrat d'assurance ne marche pas non plus.* (AVIVA);

(16) *Rouler moins vite, c'est sauver plus de vies.* (La Sécurité routière);

(17) *Électricité, Gaz de France, c'est votre énergie.* (EDF).

Для уточнення термінології синтаксичних засобів увиразнення мовлення, властивих саме французькому PR дискурсу загалом та рекламній комунікації, зокрема розглянемо їх відмінності. Відтак, сегментація, сепаратизація, парцеляція, дислокація є частинами експресивного синтаксису та використовуються для створення ефектів емоційної експресії та звернення уваги на визначені аспекти повідомлення. Однак, зазначимо, що ці терміни описують різні способи синтаксичного розчленування речення.

Сегментація, на погляд багатьох дослідників [7], [8], [9], [10] є узагальнюючим терміном для позначення фрагментованих конструкцій, які передбачають утворення певного сегмента із подальшим його протиставленням предикативній групі (дієслівній частині за термінологією Ш. Баллі [6, с. 239]). Сегментація може бути виражена (або ні) особливими знаками пунктуації, які допомагають зрозуміти, що кожна частина речення може бути використана окремо.

(18) *Prenez soin de votre peau jour après jour!*

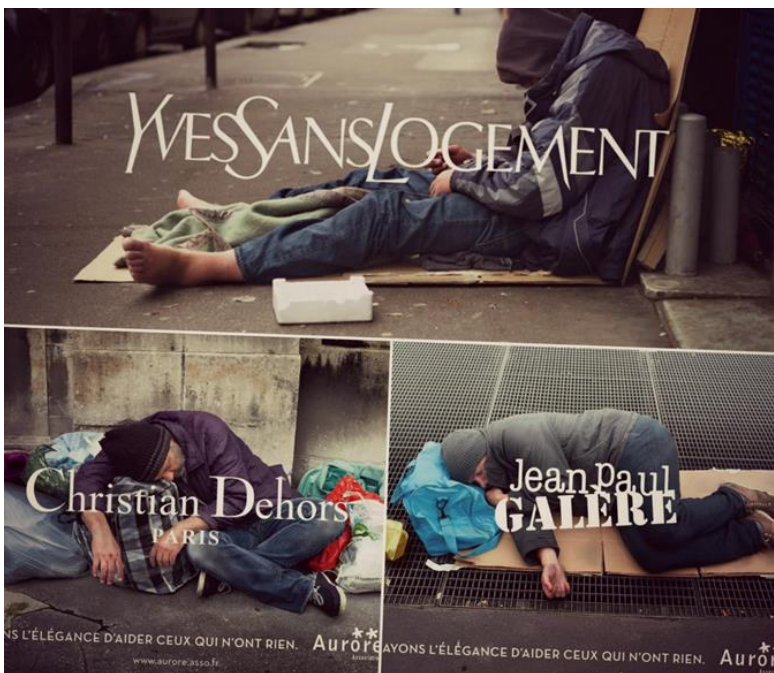
У рекламному гаслі (18), власне приклад зумисного не застосування знаків пунктуації, з метою створення суцільної синтаксичної рамки та легшого візуального

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

сприйняття реклами, у якій перший сегмент містить загальну інформацію про продукт (догляд за шкірою), а другий наголошує на тому, цей догляд потрібно проводити регулярно.

Сепаратизація – самостійне функціонування підрядного речення поза межами складного, яке інтонаційно і графічно виділяється не комою, як це відбувається при звичайному відокремленні, а крапкою і, виходячи таким чином за нормативну межу речення, утворює самостійну синтагму (О. Андрієвська, Н. Власова, О. Станіслав).

(19) *Yves Sans Logement. Christian Dehors Paris. Jean Paul Galere. Ayons l'élégance d'aider ceux qui n'ont rien. Aurore.*

У соціальному рекламному гаслі (19) саме мовна гра назвами відомих брендів зі сфери розкоші, які сепаратизуються від решти речення, яке спонукає «бути шляхетними й допомогти тим, у кого нема нічого» відіграє роль важливого саме для соціальної реклами протиставлення антагонізмів для підкреслення нагальної суспільної проблеми безробіття, безхатченків та бідності.

Парцеляція – поділ речення на окремі частини (парцеляти), кожна з яких має свою граматичну та лексичну структуру, але разом вони створюють повнозначне за змістом речення:

(20) *Des vêtements pour toutes les occasions: travail, fête, détente.* (Одяг на будь-який випадок: робота, святкування, відпочинок.)

У цьому рекламному гаслі можна виділити чотири парцеляти: «des vêtements pour toutes les occasions», «travail» та «fête» та «détente». Кожен парцелят передає інформацію про різні нагоди для використання одягу цього бренду та підкреслює широту його асортименту.

Дислокація – фрагментація речення шляхом переміщення одного з елементів вліво – на початок, або вправо – на кінець речення. Наприклад, у рекламі може бути використана дислокація, коли обставина часу, яка зазвичай стоїть в кінці речення,

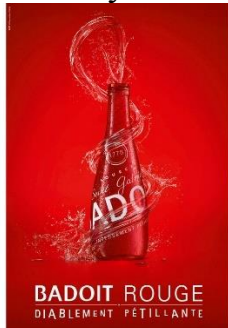
V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

переміщується на початок, щоб привернути увагу реципієнтів реклами саме до його змісту (19):

(19) *Achetez-le maintenant, payez plus tard!* (Купуйте зараз, платіть пізніше!)

У цьому рекламному гаслі прислівник «maintenant» дислокується в кінець речення для підкреслення її важливості та створення ефекту терміновості.

В рекламному гаслі (6) *Badoit rouge, diablement pétillante!*

спостерігаємо, що саме присутність дислокованого елемента «diablement pétillante» свідчить про присутність двох важливих фокусів: іменникового та прикметникового характеру, а інтенсифікований прислівник («диявольськи іскристий») модифікує зміст прикметника, одночасно виділяючи його у фокус. Важливо, що саме така синтаксична рамка у вигляді дислокованого елемента й надає цьому гаслу виразність, завдяки вдалій паузі та інтонаційному підкресленню. Що стосується комунікативного рівня, слід підкреслити, що дислоковані фрази й становлять тему повідомлення, тоді як решта речення висловлювання, це коментар, що часто-густо використовується у рекламі для підсилення ефекту щодо того, що становить тему (7), (8), (12), (14), (15), (17).

Отже, можемо зробити висновок, що синтаксис рекламної комунікації, як частини PR дискурсу, характеризується насамперед постійною рефункціоналізацією у побудові висловлювань, периферійні функції яких мають тенденцію до перефокусування. Однак, не рідко, актантне зміщення вербального ядра таких конструкцій поєднується ще й з лексичними перекатегоризаціями, що призводить до порушення мовної норми та аграматичності (20).

(20) *Il Wap. Il Word. Il Excel. Il e-mail. Il e-book. Il internet. Et en plus, il téléphone!*

Відтак, слід бути обережними, оскільки, якщо й існує дихотомія між мовою реклами та мовою повсякденного спілкування, яка нерідко припускає відхилення від норми, в тому числі в синтаксичних аспектах, вона свідчить про тенденції, що мають потенціал розвиватися потужним чином. В наші дні, коли бренди мають можливість впливати на реципієнтів реклами запропонованих товарів та послуг через всесвіт Web3, PR дискурс загалом, та рекламна комунікація, зокрема, які проникнуті метою отримати якомога більшу аудиторію серед кількості підписників в соціальних мережах на кшталт Instagram або TikTok, будуть готові впроваджувати синтаксичні інновації, які вже, як ми побачили, свідчать про те, що структурно-семантичний рівень мови це пріоритетна вісь комунікації у рекламному дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник] / Флорій Сергійович Бацевич. – К. : ВЦ «Академія», 2004. – 344 с.

V MIЖHAPOДHA HAYKOBH-ПPAKТИЧHA KOHФEPЕНЦIЯ

2. Лепетюха А. В. Апозитивні структури як синонімічні мовленнєві інновації у французькій художній прозі ХХ – початку ХХІ століть / А. В. Лепетюха // Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Сер. : Філологічні науки. – 2022. – № 1 (23). – С. 133–141.
3. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
4. Станіслав О. В. Проблема парцеляції у сучасній лінгвістичній науці / О. В. Станіслав // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 2 ч. – Кіровоград, 2012. – Випуск 105 (1). – С. 377-381.
5. Adam J.-M., Bonhomme M. L'Argumentation publicitaire. Rhétorique de l'éloge et de la persuasion. 2005. URL : <https://docplayer.fr/117201319-L-argumentation-publicitaire-rhetorique-de-l-elog-e-et-de-la-persuasion-telecharger-lire-pdf.html>
6. Bally Ch. Linguistique générale, linguistique française. Ed. Francke. 1965. URL : https://www.persee.fr/doc/rbph_0035
7. Blasco-Dulbecco M. Les dislocations en français contemporain. Etude syntaxique, Paris, Honoré Champion. 1999.
8. Bonnard H. Article «Détachement». Grand Larousse de la langue française. Paris. Larousse. 1972.
9. Combettes B. Les constructions détachées en français. Paris. Ophrys. 1993.
10. Furukawa N. "Les éléments initiaux détachés et la thématisation". Cahiers de praxématique 40. 2003. P. 127-147.
11. Huang Y.-H. C., Zhang Y. Revisiting organization-public relationship research for the past decade: Theoretical concepts, measures, methodologies, and challenges. In E.-J. Ki, J.-N. Kim, & J. A. Ledingham (Eds.). Public relations as relationship management: A relational approach to the study and practice of public relations. 2015. P. 3-27.
12. Neveu F. "Détachement, adjonction, discontinuité, incidence...". Cahiers de praxématique 40. 2003. P. 7-19.
13. Nølke H. «Note sur la dislocation du sujet : thématisation ou focalisation?» in Kleiber G. et Riegel M. (eds.). Les formes du sens. Etudes de linguistique française, médiévale et générale offertes à Robert Martin à l'occasion de ses 60 ans. Duculot, Champs linguistiques. Louvain - La - Neuve. 1997.
14. Riegel M., Pellat J-CH., Rioul R. Grammaire méthodique du français. Paris. Presses Universitaires de France. 1999. URL : <https://www.cairn.info/revue-langue-francaise-2012-4-page-11.htm>
15. Webster's Dictionary. URL : <https://www.merriam-webster.com/>

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

16. Observatoire publicité et langue française 2018. URL : <https://www.arpp.org/actualite/observatoire-publicite-et-langue-francaise-2018/>
17. Boutique Le Point. URL : <https://boutique.lepoint.fr/anciens-numeros-c24>
18. L'Observatoire des Slogans Publicitaires 2023. URL: <https://www.observatoiredesslogans.fr/>

**NEOLOGISMS IN THE ENGLISH LANGUAGE AS A REFLECTION OF
MILITARY ACTIONS IN UKRAINE**

Куца О.І.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Караневич М.І.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Іванців О.В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

February 24, 2022 suddenly changed the world and lives of many people both in Ukraine and abroad. Since then, the events have also been shaping the language we speak and are reflected in political and military discourse, thus leading to creation of neologisms in many languages, including English.

The concept of “neologism” has been the object of the studies of numerous scholars, such as: D. Crystal, D. Mazuryk, P. Newmark, O. Selivanova, Yu. Zatsnyi and others. However, that fact that many new words constantly appear in various languages as “a direct reflection of the preoccupations of a society at any particular time in history” [4] proves the necessity of carrying out further research in this area.

It’s worth mentioning that there exist different approaches to the definition of the term “neologism”. Within the framework of the stylistic approach, a new coinage is a word whose novelty is marked by its new stylistic usage (e.g. scientific terms that start to be used in everyday conversations and stop being perceived as scientific).

The denotational theory interprets new coinages as words that appear to nominate new objects or phenomena. The structural approach defines neologisms as words of an absolutely new acoustic form and structure. Within the etymological approach, a new coinage is a word of the language that has developed a new meaning. For the lexicographic approach, a neologism is a lexical unit that has not yet been registered in dictionaries [1, p. 204-205].

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

The aim of our study is to provide an insight into the creation and functioning of English neologisms in political and military discourse.

The corpus was collected from online dictionaries, social media, newspapers and magazines.

According to Behera & Mishra, neologisms can be divided into two main groups:

(1) old words with new senses (words; collocations)

(2) new words/forms (new coinages; derived words; abbreviations; acronyms; truncation; initialism; backronym; eponyms; transferred words; collocations; pseudo neologisms; internationalisms). In addition, the scholars distinguish the following word formation processes: compounding, shortening, clipping, blending, affixation, back-formation, conversion, borrowing, calquing, reduplication [2, p. 27-31].

Let's consider some examples of newly coined words in the English language in political and military discourse.

Such concept as *Rashism* (portmanteaus "Russian" + "fascism") (also known as *Ruscism*, *Russism* or *Russian fascism*) (to describe the ideology of post-soviet Russia) has hit the headlines:

When Ukrainians speak of "ruscism," they are accusing Russians of a deep betrayal of what should have been a common inheritance and a common memory [5].

And, consequently, Russian troops and followers of Russian ideology are called *Rashists* [9] (combination of "Russian," "racist" and "fascist"):

The rashists are being pushed back to the border from Derhachi and Rohan <...> [6].

The events connected with the full-scale Russia-Ukraine war led to the creation of a new word in the English language which depicts one of the ways of using nature as a weapon. Thus, in some newspaper articles *warWilding* was used to describe how the waters of the Irpin River suddenly rose and forced the Russian army to withdraw:

The Irpin River flooding was a tactical warWilding of momentous proportions, <...> [7].

As it can be seen in the example, the second W is capitalized which is explained by the need "to emphasize the importance of wilding". The article also sheds light on the meaning of a newly coined word, stating that it is used to refer to "the creation or even sometimes the destruction of habitat as a result of the tactical manipulation of nature" [7]. It should be pointed out that the neologism has not been documented in any dictionary yet.

Russian military aggression against Ukraine has disastrous consequences not only for Ukrainian people, but it also causes inflation on global scale and creates the cost-of-living crisis. As a result, in the UK, for example, the fact councils and charities have opened *warm banks*, places where people can go if they cannot afford to heat their own homes [3]:

But as they have said themselves, it is a mark of the desperate state of poverty in the UK that warm banks are needed at all [8].

The findings of the study indicate that the English language has always been enriched by newly coined lexical units, mirroring the changes in our society, and making it modern and dynamic. Such event as the full-scale Russia-Ukraine war is not an exception, thus resulting in creating new words in political and military discourse. The scholars are not unanimous in their views of the concept of "neologism" which is evident from various

approaches to its defining (stylistic, denotational, structural, etymological, and lexicographic). Neologisms can be formed in various ways, including compounding, blending, affixation, etc. as it can be seen from the aforementioned examples. The object of further investigation is to indicate and analyze English neologisms in economic domain resulted from the war in Ukraine and global economic recession.

ЛІТЕРАТУРА

1. Alyeksyeyeva I., Chaiuk T., Galitska E. (2020). Coronaspeak as Key to Coronaculture: Studying New Cultural Practices Through Neologisms. *International Journal of English Linguistics*. 10 (6). P. 202-212. URL : <https://doi.org/10.5539/ijel.v10n6p202>
2. Behera B., Mishra P. (2013). The Burgeoning Usage of Neologisms in Contemporary English. *IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, Volume 18. Issue 3 (Nov. - Dec. 2013). P. 25-35. URL : https://www.researchgate.net/publication/271262474_The_Burgeoning_Usage_of_Neologisms_in_Contemporary_English
3. Cambridge Dictionary (CD). (n.d.) In *dictionary.cambridge.org dictionary*. Retrieved November 22, 2022. URL : <https://dictionary.cambridge.org/>
4. Kalinowska I. (2016). Neologisms – their origin and how they reinvigorate language. *Terminology coordination. European Parliament. DG Grad.* (2016, August,2). URL : <https://termcoord.eu/2016/08/neologisms-their-origin-and-how-they-reinvigorate-language/>
5. Snyder T. (2022). The War In Ukraine Has Unleashed a New Word. *The New York Times Magazine*. (2022, April 22). URL : <https://www.nytimes.com/2022/04/22/magazine/ruscism-ukraine-russia-war.html>
6. MacKay M. [@mhmck]. (2022). *The counter-offensive by the Armed Forces of Ukraine is advancing against the Russian invaders around Kharkiv. The rashists are being...* [Tweet]. Tweeter. (2022, March 30). URL : <https://twitter.com/mhmck/status/1509272921201647626>
7. Mundy V. (2022). WarWilding: a new word to describe the startling effects of using nature as a weapon. *The Guardian*. (2022, September 5). URL : <https://www.theguardian.com/environment/2022/sep/05/warwilding-a-new-word-to-describe-the-startling-effects-of-using-nature-as-a-weapon-ukraine-korea-aoe>
8. McRae I. (2022). What is a warm bank and why are they needed this winter? *Big Issue*. (2022, December 1). URL : <https://www.bigissue.com/news/social-justice/warm-banks-winter-cost-of-living-crisis-energy-bills/>
9. Urban Dictionary (UD). (n.d.) In *urbandictionary.com dictionary*. November 17, 2022. URL : <https://www.urbandictionary.com/>

**ФЕМІНІТИВИ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ
СУСПІЛЬНИХ ЗМІН**

Лещук Г.В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Мова – живий організм, який відображає усі зміни, які відбуваються в суспільстві – культурні, соціальні, правові, ціннісні тощо. Посилення в останні роки уваги до фемінітивів у різних мовах свідчить про активізацію процесів становлення гендерного рівноправ'я, боротьби розвинутих соціумів проти дискримінації будь-якого роду [2].

Вивчення проблемних питань фемінітивотворення та фемінізації у контексті лінгвістичної науки знаходимо в дослідженнях М. Брус, Н. Собоцької, Н. Шеховцевої (українська мова), І. Дерік, О. Дудолодової, Г. Емірсуїнової (англійська мова), Д. Епіфан (D. Epirhane), А.-М. Удебін-Граво (А.-М. Houdebine-Gravaud), Б. Серкіліні (B. Serquiglino), С. Лембік (французька мова) та інших.

Усі мови поділяються на флективні та нефлективні. У нефлективних мовах, приміром, англійській, де основне лексичне значення слова зафіксоване переважно в його корені, значно менше можливостей передавати додаткові відтінки лексичного значення через флексії – суфікс чи закінчення. Для таких мов характерною є нейтралізація лексики, коли немає акцентування на статі людини. Французька мова є флективною, для неї фемінізація не є новим явищем, а лише логічним продовженням тенденцій до зміцнення становища жінки у соціокультурному та правовому просторі.

Процес активної фемінізації французької мови розпочався у 80-і роки минулого століття, коли була створена комісія з питань фемінізації назв професій та спеціальностей [1].

У 1999 році Національним інститутом французької мови був виданий довідник «Femme, j'écris ton nom...» («Жінко, я пишу твоє ім'я...»), який сформував найповніший на сьогодні перелік назв професій, звань, ступенів і функцій, а також встановив вибір правила при фемінізації цих назв [3]. Ця довідникова робота засвідчує той факт, що, всупереч деяким поширеним думкам, насправді немає труднощів у фемінізації більшості іменників упродовж уже тривалого часу. 28 лютого 2019 року Французька академія (l'Académie française), яка тривалий час виступала проти будь-якого втручання у процес регулювання мови, виступила за відкритість до фемінізації назв професій, посад, звань і ступенів [4].

Таким чином, *фемінітиви* здобули визнання як результат природної еволюції мови. Це вперше, коли інституція, створена ще в 1634 році, зайшла так далеко у визнанні гендерної природи слів. У доповіді Французької академії, тим не менше,

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

толерантно зазначається, що у французькій мові у сфері ремесел і професій немає принципових перешкод для фемінізації назв, а французька мова має тенденцію слабо або зовсім не фемінізувати назви професій та виконувані фахівцями функції, які відображають соціальну ієрархію.

Разом із тим, спостерігаються проблеми з фемінізацією окремих категорій іменників. Приміром, зі словами, які закінчуються на німе «е» («e» muet) – «architecte», або на «о» – «impresario», немає труднощів, за винятком кількох особливих випадків («médecin»), коли іменники чоловічого роду, що закінчуються на приголосну, легко фемінізуються шляхом додавання закінчення «е» («médecine»). Це ж стосується й іменників на «еур», які можуть бути фемінізовані через закінчення «е» («docteure»), за винятком випадків, коли іменник є похідним від дієслова («chercheur/-euse»). Примітним є також те, що *чим вищою в суспільній ієрархії є посада, тим рідше щодо неї застосовуються фемінітиви*.

Залишаються проблемними аспекти фемінізації окремих професій, наприклад, «chef», що призвело до створення значної кількості форм жіночого роду: «chêfe», «cheffesse», «cheftaine» чи навіть «chève» (як скорочення). Попри це все ж найбільш вживаним у позначенні жінки, яка займається цією професією, залишається чоловічий варіант «chef».

Чимало суперечок також викликають фемінітиви іменників «écrivain» та «auteur», які багатьма членами тієї є Французької академії вважаються немилозвучними – «écrivaine» та «autrice». Делікатним моментом у фемінізації є той момент, що деякі суфікси у французькій мові можуть мати пейоративне значення, як-от -euse («cafouilleuse»), -asse- («bombasse»). Цей факт формує почасти негативне ставлення до фемінітивів не лише в академічному лінгвістичному середовищі, а й серед пересічних французів. Але загалом можна стверджувати, що фемінізація французької мови – це більше питання усталеної лінгвістичної практики, ніж власне трансформації мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лембік С. Проблема фемінізації назв професій у французькій та іспанській мовах. *Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура: зб. наук. пр.* К., 2021. С. 248–251.
2. Собецька Н. В. Вживання фемінітивів, як прояв гендерної культури. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1. С. 375-378.
3. Féminiser la langue française. URL: <https://www.culture.gouv.fr/Thematiques/Langue-francaise-et-langues-de-France/Agir-pour-les-langues/Moderniser-et-enrichir-la-langue-francaise/Feminiser-la-langue-francaise>
4. Rérolle R. L'Académie française se résout à la féminisation des noms de métiers. *Le Monde*. 28 février 2019.

**КОГНІТИВНА ПОЕТИКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ
МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Мелещенко В. О.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Черній Л. В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Заблоцька Л. М.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Сфера інтересів когнітивної лінгвістики охоплює ментальні основи розуміння і продукування мови з точки зору того, як структури мовного знання репрезентуються і беруть участь в переробці інформації. Саме когнітивна лінгвістика створила підґрунтя для розвитку інших когнітивних галузей, таких як когнітивна фонетика, когнітивна граматика, когнітивна ономазіологія та когнітивна поетика. Підвалини когнітивної поетики було закладено працями Реувена Цура, у подальшому цю тематику розвивали такі дослідники, як Лариса Белєхова, Ольга Воробйова, Елена Семіно, Пітер Стоквел, Маргарет Фрімен.

Когнітивна поетика як міждисциплінарна наука пропонує когнітивні теорії, що дають можливість систематичного вивчення взаємозв'язків між структурою художніх текстів та тим, як його сприймає читач. Крім того, вона дає впевненість у тому, що відповідність між сприйняттям тексту читачем та мовними структурами не є випадковою. У когнітивній поетиці прийнято вважати, що поетичний текст не лише має певний зміст та передає думки, ідеї, але й виявляє емоційні якості, що сприймаються читачем [1; 2]. У зв'язку з цим твердженням наведемо приклад Р. Цура, який розглядає різні випадки вживання прикметника «сумний». Так, у реченні «Моя сестра сумна» означення стосується конкретного ментального процесу чи стану людини. Якщо ж вжити це слово у твердженні «Ця музика сумна», воно не торкатиметься ні ментального процесу послідовності звуків, ні процесу, який мелодія може викликати у слухача. Говорячи, що музика сумна, ми лише констатуємо

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

певну схожість між малюнком мелодії та емоціями. При цьому речення «Ця сумна мелодія робить мене щасливим» є цілком логічним саме через відсутність зв'язку між емоційним забарвленням музики та емоційним станом слухача. Емоційний відгук читача базується на взаємодії між конкретною мелодичною послідовністю звуків, ритмом, тембром та загалом гармонією музичного твору [3, с. 279].

У контексті розгляду властивостей поезії, що сприймаються читачем, неможливо оминати певний конфлікт понять, що стосується різних шляхів сприйняття мови та емоцій. Слова, призначені передавати конкретні концепти, є лише ярликами, що допомагають ідентифікувати поняття. Слова «емоція», «сум», «радість» є лише назвами тих чи інших ментальних станів. Мова є логічною, послідовною діяльністю, яка зазвичай асоціюється з лівою півкулею головного мозку. Емоційні процеси і стани асоціюються із правою півкулею мозку людини. Таким чином, мова може називати емоції, проте вона ніяк не пристосована для передачі їхньої специфіки. Тому терміни «емоційна поезія» чи «містична поезія» мали би бути суперечливими. Проте, це припущення не відповідає дійсності. Саме на цьому наголошується у праці Р. Цура «Аспекти когнітивної поетики» [3], у якій обговорюється проблема невідповідності емотивних властивостей художнього тексту та тенденції людської мови до чіткої категоризації. З метою з'ясування передачі емоційних властивостей у поезії дослідник оперує терміном «докатегоріальна інформація», який тлумачиться за посередництва психологічних понять швидкої та затриманої категоризації. Саме поняття затримана категоризація і відкриває шлях до інтерпретації докатегоріальної інформації або її словесної імітації. У цьому процесі вирішальним часто є стиль суджень читача. Якщо він схильний до визначеності, конкретики і не допускає двозначностей у розумінні тексту, то прагнучиме швидкої категоризації, що може перешкодити йому сприйняти деякі з найвагоміших естетичних якостей тексту [3, с. 280].

Однією із центральних тез концепції когнітивної поетики є твердження, що поезія використовує з естетичною метою когнітивні процеси, початкове призначення яких не охоплювало естетичних цілей. Відтак у процесі читання поетичних текстів відбувається модифікація когнітивних процесів та їх адаптація до нових цілей. І якщо брати до уваги той факт, що емоції є орієнтаційним механізмом, то більшість поетичних творів є поезією дезорієнтації. Таким чином, когнітивні кореляти поетичних процесів слід розглядати у трьох різних ракурсах, а саме як: 1) нормальні когнітивні процеси, 2) деяку модифікацію чи порушення цих процесів, 3) їх реорганізацію за іншими принципами. Тому когнітивна поетика трактується як сукупність когнітивних гіпотез, спрямованих на систематичне співвіднесення специфіки поезії із певними закономірностями, що виявляються у поетичних текстах. Для прикладу розглянемо рядки з вірша єврейського поета Хаїма Ленського:

The day is setting over the lake,
The fish have gone down to sleep in the depth,
Birds have ceased from their chatter...
How sad is the rustling of the reeds!

Назву емоції («сумно») бачимо лише в четвертому рядку; перші ж три лише описують елементи пейзажу, що не мають прямого емоційного змісту. Можемо

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

виділити два типи співвідношення між чотирма описовими реченнями: з одного боку, вони стосуються частин ситуації, взаємодоповнюються, створюючи цілісний пейзаж; з іншого боку, вони є паралельними, рівноцінними. У зв'язку з цим можемо стверджувати, що читач завжди схильний виділяти спільні компоненти паралельних сутностей. Таким чином, перші три рядки, хоч і не містять назв емоцій, характеризуються як такі, що передають спад енергетичного рівня, тобто співвідносяться з емоціями суму, спокою, пригнічення. І лише останній рядок дає когнітивну оцінку та інтерпретує настрій пейзажу як «сумний» [2].

Отже, за допомогою мови ми можемо лише називати емоції, не передаючи їх характеру. Тим часом, автори поетичних текстів до певної міри долають цю проблему шляхом створення вербального еквіваленту структури емоцій. Крім того, поети також намагаються генерувати розмиту структуру емоцій, викликаючи в уяві читача певний пейзаж, створюючи середовище, у якому могла б відбуватися орієнтація.

Таким чином, у підсумку можемо стверджувати, що саме когнітивізм як загальний напрям сучасного наукового процесу дав поштовх для розвитку різноманітних міждисциплінарних галузей, серед яких когнітивна поетика, до сфери інтересів котрої належать теоретичні розробки, пов'язані з дослідженням поетичного образу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробйова, О.П. Когнітивна поетика: спектр проблематики і напрями досліджень. [Лекції відомих українських та зарубіжних учених]. *Studia Philologica* (Філологічні студії): Збірник наукових праць. Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. № 14. С.11–22.
2. Stockwell, P. *Cognitive Poetics: An Introduction*. L.: Routledge, 2002. 256 p.
3. Tsur, R. *Aspects of Cognitive Poetics* // Semino E. and Calpeper J., Eds. *Cognitive Stylistics Language and Cognition in Text Analysis*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2003. P. 279–318.

МОВНІ МАРКЕРИ ВІЗУАЛЬНОГО СПРИЙНЯТТЯ

Миколенко Т. М.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови та методики її навчання

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Сприйняття, за допомогою якого ми ідентифікуємо стимули довкілля і реагуємо на них, заґрунтовано в когнітивних функціях [3]. Аспекти сприйняття нині формують різноманітні об'єкти наукових зацікавлень. Одним із показників динаміки і форм людського сприйняття є мова. З середини ХХ ст. проблему взаємозв'язку

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

сенсорної інформації з формами її вираження уведено в обіг лінгвістичних досліджень О. Бицько, А. Вежбицької, О. Волошиної, І. Голубовської, А. Квятковської, В. Манакіна, А. Пермінової, Т. Семашко, К. Тулюлюк, Г. Яворської та інших.

Канал візуального сприйняття є одним із найбільших джерел отримання інформації, за допомогою якого людина засвоює близько 90 % зовнішнього світу [1, с. 6]. Перцептивна лексика дає змогу відтворити картину світу, дійсності, яку моделює автор на основі власних зорових відчуттів та вражень [2, с. 141].

У руслі ситуативного підходу візуальне сприйняття репрезентовано моделями, що відображають структуру способів омовлення зорового віддзеркалення дійсності. Мінімальна прототипова модель ситуації візуального сприйняття складається з трьох компонентів: суб'єкта – перцептивної дії, що показує спосіб засвоєння інформації – об'єкта.

Лексичні одиниці, що наповнюють моделі ситуацій візуального сприйняття, вважаємо мовними маркерами візуального сприйняття дійсності. Кожному з компонентів моделі притаманна певна специфіка мовного маркування.

Згідно з доміантними в сучасній психології поглядами на способи освоєння людиною світу, основним елементом процесу взаємодії людини і середовища є людська діяльність, рефлексована у мові системою дієслів. Відповідно до наявності / відсутності мовного гіпероніма, що визначає форму співдії людини й аналізованого об'єкта, розмежовуємо експліцитні та імпліцитні мовні ситуації: *Я побачив важку хмару; Важка хмара з'явилась на небі.*

Мовні гіпероніми означають певну перцептивну дію людини, результатом якої є сприйняття ознаки, в антропогенних ситуаціях. До антропогенних зараховуємо ситуації, в яких фіксуємо присутність активного спостерігача, діяльність якого сформульовано за допомогою предиката, та пасивного спостерігача, який не бере безпосередньої участі в процесі взаємодії з об'єктом сприйняття.

На рівні мовної реалізації різниця між суб'єктами сприйняття в антропогенних ситуаціях з активним та пасивним спостерігачем полягає у типі оформлення дії. Якщо позицію активного спостерігача визначає особовий предикат, то позицію пасивного спостерігача відтворює безособовий предикат, що вказує на зв'язок об'єкта, його ознаки та суб'єкта, який сприймає цю ознаку. У візуальному модусі антропогенні ситуації з активним спостерігачем визначають гіпероніми «бачити», «дивитися» тощо: *Я бачу хмару*; антропогенні ситуації з пасивним спостерігачем означено безособовими предикатними гіперонімами «видно» тощо: *На небі видно хмару*; у предметогенних ситуаціях об'єкт спостереження займає позицію підмета, а предикат – перцептивний гіперонім – набуває відповідної до підмета форми: *На небі видніється хмара.*

У царині об'єктної референції розмежування проведено залежно від наявності / відсутності перцептивного семантичного компонента в образі, який сприймаємо (*Бачити зелене дерево / Бачити дерево*).

У процесі досліджень виокремлюємо 2 види мовних маркерів візуальної інформації – безпосередні та опосередковані. До безпосередніх маркерів візуального сприйняття залічуємо насамперед лексеми з відповідним перцептивним

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

семантичним компонентом. Опосередкованими маркерами візуального сприйняття вважаємо лексеми, які позначають зарахування предмета в процес зорового сприйняття (дієслова, які позначають появу предмета; дієслова просторової локалізації тощо), проте перцептивний компонент у семантиці таких слів відсутній.

Наукові здобутки лінгвістів у царині візуального сприйняття дають підстави говорити про потребу узагальнюючих досліджень щодо структури, механізмів дії та способів мовного вияву процесів візуального сприйняття. Виявлення і структурування лінгвістичних моделей візуального сприйняття дійсності, систематизування мовних маркерів, що наповнюють ці моделі, дасть змогу конкретизувати специфіку осягнення людиною світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іонов І. А., Комісова Т. Є. Фізіологія сенсорних систем: методичні рекомендації (видання друге – доповнено та перероблено). Х. : ФОП Петров В. В., 2018. 45 с.

2. Йодловська А. І. Особливості функціонування перцептивної лексики у творчості Ф. Одрача (за матеріалом роману «Щебетун»). *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 16. С. 139-144.

3. Cherry K. Perception and the Perceptual Process. URL: <http://psychology.about.com/od/sensationandperception/ss/perceptproc.htm>.

ЕМОЦІЙНО-ЕКСПРЕСИВНІ МОВНІ ЗАСОБИ АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ РІШІ СУНАКА)

Нестерчук К. М.

*студентка факультету філології і журналістики,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

У сучасному комунікативному просторі чільне місце посідає політичний дискурс. Це стає зрозумілим з того, що політична комунікація «має великий вплив на свідомість громадян і формування їхніх політичних поглядів. Крім того, вирішення багатьох політичних проблем залежить від того, наскільки адекватно ці проблеми будуть інтерпретовані» [6, с. 250].

Оскільки «головними особливостями політичного дискурсу є його емотивність, пов'язана з вираженням почуттів, емоцій, оцінок, і експресивність, що слугує цілеспрямованому впливові на адресата» [6, с. 252], то, на нашу думку, сьогодні важливим є вивчення емоційно-експресивних мовних засобів, які використовуються у політичному дискурсі.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Актуальність розвідки полягає у тому, що в сучасній лінгвістиці поглибленого дослідження та вивчення потребує проблема використання політиками мовних засобів з метою вираження своїх емоцій та впливу на громадян.

Мета праці – виявити і проаналізувати на матеріалі промов прем'єр-міністра Великої Британії Ріші Сунака використовувані емоційно-експресивні мовні засоби в англomовному політичному дискурсі.

Політична комунікація неодноразово була об'єктом міждисциплінарних студій багатьох українських та зарубіжних дослідників, а зокрема: Т. А. ван Дейка, Р. Барта, М. Фуко, А. Грамші, Ю. Хабермаса, К. Серажим, А. Худолія, В. Лук'янець, Л. Павлюк, В. Павлуцької, Г. Почепцова, О. Красненко, Т. Чрділелі та інших.

Науковці стверджують, що особливості сприйняття інформації суб'єктами політичного дискурсу зумовлюють наповнення текстів вербальними засобами, які надають висловлюванням емоційного забарвлення, виявляють позицію в оцінці явищ політичного життя, свідчать про високий рівень мовної культури [1, с. 38]. У зв'язку з цим політики свідомо та несвідомо використовують у своїх промовах безліч морфемних, лексичних, синтаксичних і стилістичних емоційно-експресивних засобів.

На морфемному рівні здебільшого найуживанішими емоційно-експресивними мовними засобами є префікси та суфікси, а зокрема суфікс *-est*, за допомогою якого утворюється найвищий ступінь порівняння прикметників. «Експресивність оцінних значень виявляється у їх інтенсифікації, тобто підвищенні міри оцінного змісту, наприклад, ступені порівняння прикметників є досить дієвим методом висловлення емоцій як позитивних, так і негативних» [6, с. 254]. Як-от прем'єр-міністр Великої Британії Ріші Сунак, характеризуючи традиції своєї партії у першій промові на посаді прем'єр-міністра, використовує словосполучку *the very best* (найвищий ступінь порівняння прикметника *good*) з позитивною емоційною конотацією: «*So I stand here before you ready to lead our country into the future. To put your needs above politics. To reach out and build a government that represents the very best traditions of my party*» [4].

Згідно з дослідженнями науковців, «найпродуктивнішими лексико-граматичними класами слів, що беруть участь у вираженні оцінки в текстах політичного дискурсу, є прикметники» [6, с. 255]. Отож у своїх промовах політики вживають слова, що виражають ознаку, яка вже має певне емоційне забарвлення та певну оцінку ситуації.

Емоційні слова з позитивною чи негативною оцінкою, наприклад: «*good, excellent, wonderful, stunning, bad, horrible*; ukr.: хороший, відмінний, чудовий, приголомшливий, поганий, паскудний, кепський, жахливий» [1, с. 39] – найчастіше вживаються, щоб надати певного емоційного ефекту своїм словам і навіяти власну думку реципієнтам.

До прикладу, Ріші Сунак використовує прикметник *good* з позитивною конотацією, розповідаючи на конференції Конфедерації британської промисловості у Бірмінгемі про використання інновацій для економічного зростання: «*Turning million-pound businesses into billion-pound businesses and turning billion-pound businesses into ten-billion-pound companies ...will create good well paying jobs for the British people*» [1].

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Також прем'єр-міністр Великої Британії вживає прикметник *bad* з емоційно-інтелектуальним компонентом негативної оцінки, коли на своєму першому виступі, згадуючи про помилки своєї попередниці Ліз Трасс, підтверджує відсутність у нього поганих намірів: «*And I admired her restlessness to create change. But some mistakes were made. Not borne of ill will or bad intentions. Quite the opposite, in fact. But mistakes nonetheless*» [4].

Однак варто зазначити, що здебільшого у своїх висловлюваннях Ріші Сунак використовує емоційно-експресивну лексику помірно, про що свідчить наявність таких слів із нейтральною конотацією, як *government, be, work, always, begin, day, understand, moment, improve, economic, country* та інших [4].

Синтаксичними емоційно-експресивними засобами англomовного політичного дискурсу Ріші Сунака зазвичай є питальні речення, а зокрема риторичні запитання: «*The question is – how do we do that?*»; «*How do we fire up the innovation engine?*» [1].

Дослідники стверджують, що за допомогою саме такого типу речень «політики, особливо жінки, виражають свої емоції та активізують увагу аудиторії» [5].

Крім того, «у мовленні політиків простежуються також паралельні конструкції, що дозволяють акцентувати найважливіші ідеї у промові та додавати їй певного ритму. При цьому паралельні конструкції часто містять лексичні повтори, їхній ефект на реципієнта є досить сильним, оскільки паралельні конструкції поєднують логічні, ритмічні, емотивні та експресивні аспекти» [5].

Наприклад, у промові прем'єр-міністра Великої Британії емоційно-експресивними засобами, що використовуються з метою висловлення солідарності з Україною та незмінної підтримки українців, є такі паралельні конструкції: «*So we will continue to support Ukraine. We will continue to stand up for the rule of law and the fundamental principles of sovereignty and self-determination, and we will build a global economy that is more secure, more stable and more resilient*» [3].

На стилістичному мовному рівні частовживаними емоційно-експресивними засобами в політичному дискурсі Ріші Сунака є ідіоми та евфемізми. До прикладу, британський політик, коли говорить про економічну кризу (спричинену діями російської влади), використовує такі ідіоми: «*By turning off the gas taps and choking off the Ukrainian grain supply Russia has severely disrupted global food and energy markets. The economic shockwaves will ripple around the world for years to come*»; «*It means continuing to call out those who exploit their lending power to create debt traps for emerging economies*»; «*And we launched a new Just Energy Transition Partnership with Indonesia which will unlock billions in private finance for new green energy infrastructure*» [3].

Згідно з дослідженнями науковців, «для маніпулювання свідомістю слухача політики часто використовують евфемізми – емоційно нейтральні слова чи вирази, які допомагають мовцю делікатно повідомити новину, яка є неприємною для реципієнта» [5].

Отже, можна підсумувати, що саме за допомогою емоційно забарвлених морфем, лексики, синтаксичних конструкцій і стилістем (ідіом та евфемізмів) британські політики виражають свої емоції впродовж комунікації та здійснюють

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

вплив на свідомість реципієнтів, оскільки політичний дискурс прем'єр-міністра Великої Британії Ріші Сунака акумулює широкий спектр емоційно-експресивних засобів морфемного, лексичного, синтаксичного і стилістичного мовних рівнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kulish V. S. Verbal and Non-Verbal Component of Emotiveness in Political Discourse : Translation Aspect / V.S. Kulish, Ya.M. Niemtseva // *Філологічні трактати* № 4. Том 10, 2018. С. 37-43. Режим доступу : https://essuir.sumdu.edu.ua/123456789/72014/1/Kulish_Niemtseva_Ftrk_2018.pdf (дата звернення: 06.03.2023)
2. PM speech to the CBI conference: 21 November 2022. Режим доступу : <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-speech-to-the-cbi-conference-21-november-2022> (дата звернення: 09.03.2023)
3. PM statement to the House of Commons on the G20 Summit: 17 November 2022. Режим доступу : <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-statement-to-the-house-of-commons-on-the-g20-summit-17-november-2022> (дата звернення: 09.03.2023)
4. Rishi Sunak's first speech as Prime Minister: 25 October 2022. Режим доступу : <https://www.gov.uk/government/speeches/prime-minister-rishi-sunaks-statement-25-october-2022> (дата звернення: 08.03.2023)
5. Молодоженя О. В. Основні лінгвальні засоби англомовного політичного дискурсу. Режим доступу : <https://sites.google.com/site/philologyroundtable/osnovnilingvalnizasobianglomovnogopolitichnogodiskursu> (дата звернення: 06.03.2023)
6. Чрділелі Т. В. Мовні засоби вираження категорії оцінки в англомовному політичному дискурсі. *Одеський лінгвістичний вісник* № 9. Том 1, 2017. С. 250-256. Режим доступу : <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle-11300/17190.pdf> (дата звернення: 07.03.2023)

ПРОБЛЕМИ БІЛІНГВІЗМУ В СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Стефанчук Б. М.

*асистент кафедри романо - германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

У сучасному світі люди стали настільки мобільними, що питання білінгвізму актуалізувало своє місце в лінгвістичній науці. Якщо раніше білінгвізм був більшою мірою сформований під впливом географічних факторів, то зараз це набуло більш масового характеру.

У лінгвістиці є багато досліджень, присвячених проблемам білінгвізму, і ці проблеми досить складні і потребують комплексного підходу до вирішення.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Наприклад, вивчення французької мови повинно бути відповідною кваліфікованою підготовкою, що забезпечує збереження мовної ідентичності та розвиток мовленнєвої компетенції. Також важливо визначити та вивчити особливості кожної мови окремо, а також виявити спільні риси та відмінності між ними. Одним із способів розвитку мовленнєвої компетенції є постійна практика мовлення та читання літератури, яка допомагає зберігати та розвивати рівень знань мови.

Одна з головних проблем, пов'язаних з білінгвізмом в сучасній французькій мові, це збереження мовної ідентичності. При вивченні французької мови, особливо в іншій країні, вивчаючи можуть виникати труднощі зі збереженням, або знайомства з особливостями французької мови, які можуть відрізнятися в залежності від контексту, країни та регіону. Також можуть виникати проблеми з адаптацією до мовного середовища та з розумінням мовних відтінків.

При цьому досвід Франції у захисті державної національної мови свідчить, що захист мовної ідентичності може бути забезпечений лише за наявності політичної волі до проведення ефективної внутрішньої і зовнішньої мовної політики, що ґрунтується на відповідній законодавчій базі та ефективній діяльності наукових, урядових та неурядових організацій [2].

Ще одна проблема, з якою стикаються білінгви, – це диференціація мов. Коли людина використовує декілька мов, іноді може бути важко розрізнити їх одна від одної. Це особливо важливо для французької мови, оскільки вона має багато спільних рис з іншими романськими мовами, такими як іспанська та італійська.

Відродження етнічної ідентичності, викликане процесом глобалізації, призвело до того, що до того, що мовно-культурна спільнота, яка розмовляє мовою метрополії, активно включилася в боротьбу за підтримку і збереження і розвиток своїх регіональних мовних форм.

Дедалі частіше виникає потреба в затвердженні письмового стандарту, який увічнює усні форми мови, що передаються з покоління в покоління. Більше того, питання про те, які фонетичні, лексичні та граматичні форми мови слід вважати нормою для національних варіантів, викликає дискусії щодо легітимності закріплення мовного статусу за мовленням певних мовних регіонів [1].

Третя проблема – це змішування мов. Коли людина використовує дві або більше мов, вона може почати мішати їх разом, використовуючи слова і граматичні структури з однієї мови в іншій. Це може призвести до створення мовних гібридів, які можуть бути складні для розуміння та використання.

Наступна проблема підтримки мовної компетенції. Коли людина не використовує одну з мов регулярно, вона може забути певні слова, граматичні правила та вимову. Це може призвести до зниження рівня мовної компетенції, що може вплинути на розуміння та використання мови в різних контекстах.

Висновок. Отже, креслення та вивчення проблем білінгвізму в сучасній французькій мові дозволить розробити систему заходів, для збереження та популяризації мовної ідентичності у світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Косович О. В. Просторове варіювання полінаціональної мови як константа

досліджень у романістиці. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія Філологія. Одеса, 2018. №33. Т. 2. С. 55–57.

2. Чередниченко О. І. Захист офіційної мови в національній державі: досвід Франції. *Мовознавство*. 2013, № 5. С. 28–36.

СТАТУС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В БІЕТНІЧНИХ СІМ'ЯХ РЕСПУБЛІКИ ТУРЕЧЧИНИ

Фецан Т. І.

*викладач Стамбульського університету,
аспірантка кафедри української мови та методики її навчання
факультет філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник:

Петришина О. І.

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови та методики її навчання
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Анотація: Дослідження присвячено проблемі статусу української мови в біетнічних сім'ях Турецької Республіки, аналізу явища українсько-турецької двомовності та ролі національної ідентичності в утвердженні української мови серед українських мігрантів.

Ключові слова: українська мова, білінгвізм, біетнічні сім'ї, українські мігранти.

З огляду на активні міграційні процеси, існування українських громад у світі доцільно розмірковувати про функціонування української мови в багатомовному середовищі, адже проживання українців в іншомовному середовищі, безперечно, спонукає до опанування на певному рівні та вживання нової (чужої) мови й водночас змінює межі та сфери використання рідної мови.

Мовознавці неодноразово аналізували явище українсько-російської двомовності, яке простежуємо в мовному просторі України. Однак співіснування української мови з іншими мовами, зокрема з турецькою, вивчене меншою мірою і на сьогодні має актуальні дослідницькі перспективи. У нашому дослідженні науковий інтерес зосереджено на статусі української мови в біетнічних сім'ях Туреччини.

У сучасних дослідженнях двомовності перехрещуються різні підходи – філософський, психологічний, лінгвістичний, соціальний тощо. Висвітленню цієї

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

проблеми присвятили свої праці А. Загнітко, М. Кочерган, Л. Масенко, О. Сербенська та ін. [5, с. 273].

Внаслідок міжмовних контактів виникає білінгвізм – досить поширене явище у багатьох країнах світу, що залежить від специфіки мовного контактування. У сучасному мовознавстві розроблено значну кількість інтерпретацій поняття білінгвізму (від лат. *bi* «два» і *lingva* «мова»). Л. Масенко, услід за американським лінгвістом У. Вайнрайхом, двомовність тлумачить як практику поперемінного використання двох мов, а тих, хто нею користується, визначає як двомовних осіб [3].

Синтезоване визначення білінгвізму подає енциклопедія «Українська мова»: «практика індивідуального або колективного використання двох мов у рамках однієї держави чи соціальної спільності у відповідних комунікативних сферах» [6].

Більшість дослідників окресленої проблематики вважають, що у більшості випадків дві мови, якими володіє білінгв, перебувають у неоднаковому становищі. Проте ступінь володіння другою мовою може бути різним [5, с. 274].

Українська спільнота у Туреччині молода, до її складу належать українці з різними мотивами міграції, кваліфікацією, метою та баченням свого майбутнього. Характер і механізм їхнього спільнотного згуртування теж виокремлює їх із загальної картини глобального українства (у цих процесах важливу роль відіграло Посольство України у Турецькій Республіці, Генеральне консульство України в Стамбулі, Консульство України в Анталії), а культурні особливості цієї мусульманської країни, де 98,3% населення сповідує іслам, значно впливають на інтеграційні процеси українців [2, с. 2].

Загалом простежуємо дві основні групи мотивів переїзду до Турецької Республіки: пов'язані із сімейними обставинами (притаманні жінкам) та працевлаштуванням. Водночас вибір Туреччини для проживання зумовлений і низкою інших чинників, як-от: теплий клімат, близькість до моря, географічна близькість до України.

У країні поселення етнічне чи національне самоусвідомлення стає ще більше пов'язаним з мовою, ніж вдома. Мова є не тільки джерелом ностальгічних спогадів про колишнє життя, а й самою часткою цього життя [1, с. 155].

Соціолінгвісти акцентують увагу на символічній ролі мови як основного складника етнокультурної ідентичності: «Від наймолодшого віку наша мова поєднується в нашій уяві з нами самими, з тими, кого ми любимо, з родичами, друзями і сусідами, з нашим прапором, нашою країною, з нашими культурними цінностями і традиціями, з нашими істинами. Таке поєднання є далеко не завжди свідомим, але його можна зробити свідомим. Тоді символічна роль мови набуває політичного значення й такої потенційної сили, що стає одним з найпотужніших мотивувальних факторів людської поведінки» [1, с. 161].

Українська мова, як і більшість інших мов національних меншин, не здатна конкурувати в діаспорі з панівною мовою країни поселення, в даному випадку – турецькою. Тому важливим фактором збереження мови в дітей та в дорослих є функціональна сегрегація тих середовищ, з якими пов'язана кожна з мов. Однією з головних педагогічних проблем у мовному вихованні є співвідношення примусу й переконання, особливо в дитячому та підлітковому віці, коли формується

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

особистість і приходить усвідомлення своєї інакшості від решти ровесників. Антагонізм між лояльністю до етнокультурної спільноти, з одного боку, та стихійною солідарністю дитини зі своєю віковою групою, з іншого, загострюється [1, с. 190–191].

У дитячому й підлітковому віці всяка форма примусу сприймається з викликом. У процесі шкільного навчання комунікативна сфера дитини стрімко розширюється. Українська мова, що обслуговує насамперед родинні потреби, стає все менш придатною для розмови про життя країни поселення, для обговорення соціально-політичних, інтелектуальних, професійних тем тощо. Відчувається брак термінології, ідіоматики; потужний тиск на мовців справляють і граматичні моделі домінантної мови. Усе це впливає на свідомість і підсвідомість мовців [1, с. 192].

У міжетнічних шлюбах українці спілкуються здебільшого турецькою мовою, рідше – англійською. Такий вибір мови спілкування спричинений тим, що вони опиняються в цілковито турецькомовному середовищі, тож їм доводиться адаптуватися до нього, крім того турецькі родичі здебільшого не володіють англійською чи іншою іноземною мовою [2, с. 189].

Вибір мови спілкування насамперед залежить від регіону походження українських мігрантів. Вихідці із заходу України зазвичай спілкуються українською, а з інших областей – російською або суржиком. Однак, є й фактори, які стимулюють українців у Туреччині спілкуватися українською. Серед них можна виокремити такі: події Революції гідності та початок війни на сході України; формування українських організацій і спілок, де створюють українськомовне середовище та заохочують спілкуватися українською.

Діти українських мігрантів у Туреччині переважно знають турецьку, однак мова спілкування з дітьми в родині також залежить від типу шлюбу (змішаний він чи моноетнічний). У змішаних шлюбах бувають випадки, коли українки спілкуються з дітьми турецькою і не мають наміру навчати їх іншої мови. Водночас є й мігрантки, які спілкуються російською (рідше – українською) у зв'язку з тим, що самі погано знають українську [2, с. 53].

У більшості українсько-турецьких сімей у вихованні дітей спостерігається двомовність. Значна частина українських діаспорянок намагається від народження створити для дітей українськомовне середовище як рідне. Після початку повномасштабної війни Російської Федерації проти України деякі російськомовні українці обирають українську мову для побутового спілкування. Зафіксовано випадки, коли мова матері є домінантною в дошкільному віці, згодом, у шкільному віці, – переважає мова соціуму. Мова спілкування підлітків в українсько-турецьких сім'ях, зазвичай – турецька. Специфіка мовного виховання дітей у Туреччині полягає в тому, що українська мова залишається засобом спілкування вузького кола людей. Водночас вона стає засобом ізоляції в родинному колі. Це вимагає від матері особливих педагогічних стратегій. Однією з головних педагогічних проблем у мовному вихованні є співвідношення примусу й переконання, особливо в дитячому та підлітковому віці, коли формується особистість і приходить усвідомлення своєї інакшості порівняно з ровесниками [1, с. 189].

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Діти українських мігрантів Туреччини переважно виростають білінгвами (йдеться про турецьку та українську/російську). До того ж часто вони опановують й інші мови протягом навчання в школах та університетах. Однак є й такі, які приділяють мало часу навчанню дітей української мови й культури, тому цілком сприймають ототожнення своїх дітей із турками. Додатковими чинниками, які впливають на ототожнення дітей мігрантів із турецькою національністю, є брак українського середовища в Туреччині та близьких родичів в Україні [2, с. 194]. Українська мова для дітей є радше іноземною, аніж рідною. Лише в поодиноких випадках діти українських мігрантів послуговуються українською мовою як рідною. Часто рівень знань української мови дітей – низький, це пов'язано з тим, що самі мігранти не знають рідної мови. Адже, знаючи лише російську, частина опитаних не можуть навчити дітей української. Також вагомим у цьому питанні є те, що частина українських мігрантів Туреччини свідомо не хоче навчати дітей української мови, оскільки це, на їхню думку, перенавантажить малечу додатковими заняттями. Але все ж є багато випадків, коли батьки намагаються навчати дітей української мови та виховати любов до української культури через українські книжки, фільми тощо. Крім того, мігранти намагаються пояснювати дітям, чому важливо знати українську мову та чим це зарадить їм у майбутньому [2, с. 197]. Загалом діти українських мігрантів Турецької Республіки по-різному реагують на спроби їхніх батьків заохотити спілкуватися українською мовою. Легко підхоплюють заохочення батьків і не відчують дискомфорту ті діти, які з дитинства спілкуються вдома українською мовою. Проте тим, хто зростає в етнічно змішаних сім'ях та перебуває здебільшого в турецькомовному середовищі, спілкування українською мовою дається важче [2, с. 200].

Щодо навчання дітей української мови, то важливу роль відіграють українські суботні й недільні школи, які діють при кожній українській громадській організації, а також дитячі літні табори, де діти можуть практикувати розмовну українську мову з однолітками.

Отже, значна частина українських мігрантів Турецької Республіки намагається зберегти та розвивати українську мову в своїх сім'ях, передавати її наступним поколінням, адже мова – один з найважливіших чинників ідентифікації українського народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ажнюк Б. М. Мовна політика: Україна і світ. 2021, Київ, 422 с.
2. Ключковська, І., П'ятковська, О., Марусик, Ю., Черепенчук, В., Манюк, Харків: 2022. Українці Туреччини: суспільство, ідентичність, майбутнє. Результати дослідження. Львів, 315 с.
3. Масенко Л. Т. Мова і політика / Л. Масенко. Режим доступу : http://slovoua.com/masenko_mova_politika
4. Редьква М. Статус української мови в контексті багатомовності: деякі аспекти. *Ягелонський університет*. Краків - Польща: 2020. Режим доступу : https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/243153/redkva_status_ukrains%27koi_movi_v_konteksti_bagatomovnosti_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

5. Совтис Н. М. Білінгвізм як результат міжмовних контактів: причини виникнення та наслідки функціонування / *Наукові записки/ Національного університету «Острозька академія»*. Сер. : Філологічна. 2013. Вип. 38. С. 273-275. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_38_85.

6. Українська мова. Енциклопедія. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія», 2000. 752 с.

КОМУНІКАТИВНО-ІНФОРМАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАГОЛОВКІВ У НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ПРЕСІ

Бияк Н.Я.

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології
та методики навчання німецької мови,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Заголовок як один з найважливіших елементів організації тексту є особливим фрагментом публікації друкованого чи онлайн-видання. Дослідники вважають його самостійним повідомленням, яке має тісний семантичний і функціональний зв'язок із текстом публікації, але в той же час не належить до нього, тобто є «з одного боку, компонентом тексту, а з іншого — самостійною інформативною одиницею» [1, 258].

Завдання автора публікації — сформулювати заголовок так, щоб познайомити читача із змістом статті і одночасно зацікавити його, спонукати прочитати текст. Якщо проаналізувати функції заголовків, то зрозуміло, що номінативна — первинна функція, яка називає публікацію, не є головною у медійних текстах. На перший план виходять стилістичні функції. Інформативна функція заголовка полягає у швидкому інформуванні читача у стислій формі про тему публікації, але щоб отримати більш детальну інформацію, необхідно прочитати статтю. Так, заголовок *Margot Friedländer mit Bundesverdienstkreuz 1. Klasse ausgezeichnet* інформує про те, що Маргот Фрідлендер отримала федеральну відзнаку — орден «За заслуги перед Федеративною Республікою Німеччина», а вже із статті дізнаємося, що у часи Голокосту родину М. Фрідлендер переслідували нацисти, вона потрапила до концтабору, але змогла вижити. За захист прав людини та боротьбу з антисемітизмом столітня ораторка отримала федеральну відзнаку [3]. Заголовок *Berlin verhängt Zwangsgeld gegen Straßenblockierer* повідомляє про штраф для тих, хто блокує рух на вулицях німецької столиці, а вже із статті дізнаємося, що штраф у 2 тис. євро за постійні і тривалі блокування природоохоронцями став вимушеним заходом державного управління федеральної землі Берлін, щоб полегшити поліції розблокування заторів для зручного руху дорогами міста [3].

Такі інформативні заголовки можна зустріти у різних рубриках:

V MIJHNAPODNA HAHKOBO-PAKTYHHA KONΦEPENHIA

Dennis Thering ist neuer Vorsitzender der CDU Hamburg (політика); *Diebstahl aus Grünem Gewölbe – Großteil der entwendeten Schmuckstücke gefunden* (правосуддя та злочинність); *Axel-Springer-Chef Döpfner soll »Bild«-Kampagne gegen Adidas initiiert haben* (економіка); *Freddy Quinn will offenbar heiraten* (суспільство); *Holzbauwerk aus dem 15. Jahrhundert in Berlin entdeckt* (наука); *Deutscher Star-Regisseur Wolfgang Petersen ist tot* (культура); *Dortmund holt wohl Unions Ryerson als Meunier-Ersatz* (спорт) [3]. Вони відносно самостійні, містять певні ключові слова, які анонсують інформацію із медійного тексту, одночасно приховуючи якісь важливі деталі, що спонукає прочитати статтю для отримання повної інформації.

Однак заголовків такого типу у мас-медіа сьогодні відносно небагато. Адже навіть без перечитування статті можна мати загальну уяву про події із самого заголовка. Доступ до інформації з різних джерел призводить до того, що читач знаходить у заголовку якийсь новий факт про згадану медійну персону і доповнює ним вже відомі з інших джерел факти. Ось приклад. Із газетних заголовків які публікувалися в одній з найпопулярніших фінансово-економічних ділових газет Німеччини “Handelsblatt” впродовж року, ми дізнаємося про діяльність Ілона Маска, навіть не відкриваючи статей — журнал Time називає його людиною року, Маска вважають трудоголіком, Ілон Маск стає найбільшим акціонером Твіттера, а потім і очолює його, що призводить до незадоволення та побоювань про майбутнє у працівників та користувачів цієї соціальної мережі, а сам Маск втрачає позицію найбагатшої людини світу:

Elon Musk ist 'Person of the Year' des Time Magazine; Brandenburgs Wirtschaftsminister: "Elon Musk ist ein totaler Workaholic - ich weiß nicht, wann der Mann schläft"; Elon Musk übernimmt Twitter; Elon Musks Massenentlassung gefährdet die Zukunft von Twitter; Elon Musk ist nicht mehr der reichste Mensch der Welt - neuer Spitzenreiter ist ein Franzose; Elon Musk, ein Donald Trump für Nerds; Musks Abo führt zu neuem Chaos [2].

Звісно що журналісти і видавці зацікавлені мати більше читачів свого видання, тому автор і редактор прагнуть створити такі заголовки, які містять менше інформації. Вони зумисне випускають прізвища, сподіваючись, що заінтригований читач таки прочитає публікацію, щоб дізнатись, про кого йде мова, особливо, коли публікація стосується відомої особи:

Wie ein Hamburger Milliardär sein Imperium übergibt (Альберт Бюль — власник імперії нерухомості та інвестицій); *Ex-Bundeskanzler hat mögliche neue US-Sanktionen gegen die Erdgaspipeline Nord Stream* (Герхард Шрьодер); *Königliche Euphorie am Hamburger Rathaus* (візит Чарльза III до Німеччини); *Beide »Geo«-Chefs treten zurück* (шеф-редактори журналу Маркус Вольф і Єнс Шредер) [3].

Окрема група заголовків без прізвищ стосується маловідомих або й зовсім невідомих людей, про яких повідомляє стаття або новини. У такому випадку ім'я особи не зможе привернути увагу до статті, тому автори називають за певною ознакою — професією або діяльністю, зовнішністю, віком, певним вчинком тощо:

Millionenspenden für angeschossenen schwarzen Jugendlichen in Kansas City; Bildungsökonom warnt vor Entwertung der Abiturnoten; Das Geheimnis des alten Mannes; Musiker soll eigene Mutter und zwei Kollegen vergiftet haben [3].

V MIJHNAPODNA HAHKOBO-PAKTYHHA KONΦEPENHIA

Звичним є також відсутність імен у численних заголовках до статей про відомих політиків. Автор сподівається, що його читач орієнтується у сучасній політиці і зрозуміє, про кого мова у публікації.

Mexikos Präsident sichert Biden Kooperation in Migrationsfragen zu (Андрес Мануель Лопес Обрадор); *Ukrainischer Außenminister dämpft Erwartungen an Offensive* (Дмитро Кулеба); *Vorwurf der Vetternwirtschaft gegen Ex-Premier* (Боріс Джонсон); *Japans Premier treibt viele politische Projekte an, an denen Vorgänger gescheitert sind* (Кісіда Фуміо) [3].

В інших публікаціях спостерігаємо заголовки-інтриги. Такий прийом поширений зокрема у німецькому щотижневику „Spiegel“. Чимала група заголовків розпочинається словами „Der Mann, der...“, „Die Frau, die...“ або „Dieser Mann...“, наче запрошуючи читача перевірити свою ерудицію та отримати нову інформацію:

Der Mann, der über 160 Millionen Euro für einen Aufsteiger ausgegeben hat; Der Mann, vor dem sich Erdoğan fürchten muss; Der Mann, für den Hitler ein Freiheitskämpfer war; Die Frau, die Microsoft den Krieg erklärt; Dieser Mann bestattet jeden Tag zehn Menschen [3]. Звісно, що такий матеріал не залишиться поза увагою читача.

Ще один дієвий прийом — заголовки-запитання. Одна група представлена реченнями із питальними словами *wer, was, wann, warum, wohin* (із знаком питання або без нього):

Warum ein Museum seine Kunst vermietet. Was bringt der Einspruch gegen den Grundsteuer-Bescheid? Wie finde ich als Chinaexperte einen neuen Job? Wann endet die Roller-Anarchie? [2]; *Wer traut sich, diesen Pitbull zu streicheln?* [3].

Інша група заголовків — основна тема публікації, оформлена у питальне речення:

Ist der IQ von Schülern in der Pandemie gesunken? Wird Deutschland beim Gaspreisdeckel überstimmt? Können die Klimademonstranten belangt werden? Schaffen wir das noch mal? [3].

Такі заголовки знаходимо у рубриках, які мають практичне значення для читача — порадиниках та сервісах: *Influencer: Wann und worauf sie Steuern zahlen müssen* [2]; *Könnte ein neuer RSV-Impfstoff zu Frühgeburten führen?* [3], а також у рубриках «політика», «суспільство», де представлено актуальні теми, які неодмінно викликають суспільний резонанс: *Droht Deutschland eine Flüchtlingskrise wie 2015, Frau Kipping? Wurde das Handy von Liz Truss gehackt? Kann Rishi Sunak Großbritannien heilen? Kommt der Exit vom Brexit?* [3].

Прагнучи завоювати увагу читача, автор добирає до своєї публікації той чи інший тип заголовка, найбільш вдалий для теми. Таким чином він реалізовує комунікативну функцію. Більшість заголовків виконує кілька функцій, тобто є поліфункціональними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тимченко Є.П. Заголовки в романі Томаса Бруссіра «Am kürzeren Ende der Sonnenallee» та їхнє відтворення в українському перекладі. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія, 2020, Вип. 22. С. 258-266.

2. Handelsblatt. URL: <https://www.handelsblatt.com/>.

3. Spiegel. URL: <https://www.spiegel.de/>.

ТИПОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АНГЛОМОВНИХ ГАЗЕТНИХ ЗАГОЛОВКІВ ПРО УКРАЇНУ

Гапонюк С. В.

студентка спеціальності

«Германська мова та літератури. Англо-український переклад»

Галицького фахового коледжу імені В'ячеслава Чорновола

м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:

Гайда О. М.

кандидат філологічних наук, викладач англійської мови

Галицького фахового коледжу імені В'ячеслава Чорновола

м. Тернопіль, Україна

Сучасний світ перебуває у постійному потоці інформації, яку транслюють зокрема і друковані видання: газети, журнали. За допомогою заголовків представники ЗМІ приваблюють читача до прочитання статті, адже це перше, що спонукає звернути увагу на текст публікації. Тому заголовки відіграють одну із ключових ролей щодо оформлення публікації, а також є невід'ємним елементом газетного видання.

Читачі часто роблять висновки щодо усієї публікації, навіть не прочитавши половини, лише за заголовками, які приховано впливають на свідомість людей. Саме тому багато дослідників-лінгвістів займаються вивченням цього питання. Виокремлюють такі важливі риси заголовків як актуальність, чіткість, точність, ясність, відповідність змісту, саме вони відіграють особливу роль у їх оформленні [5, с. 697]. Головними функціями заголовків є зацікавлення, інформування та структурування [4, с. 137].

Заголовки можуть містити декілька функцій, проте головною метою є зацікавлення читача й передача інформації [2]. Зокрема, за інформаційним наповненням виділяють такі типи заголовків: інформаційний (найчастіше використовують для точної передачі змісту статті); спонукально-наказовий (коли заголовок спонукає до дій); проблемний (також може бути виражений у формі питального речення); констатуючо-описовий (коли заголовок констатує важливі факти зі змісту публікації); рекламно-інтригуючий (завжди містить інтригуючий елемент, який приваблює читача до прочитання); заголовок – резюме (через нього дається певна рекомендація крізь крилатий вираз; заголовок-інтрига (функцією якого є передати інформацію таким чином, щоб примусити читача звернути увагу на певну статтю або замітку); заголовок-локалізатор (він вказує на предмет

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

повідомлення); заголовок-хроніка (має у своєму змісті багато інформації і, як правило, містить більше інформації, ніж будь-які інші) [1, с. 63].

Вивчення англomовної преси є особливо актуальним на цей час, адже через англomовний інформаційний простір будується сприйняття України багатьма іноземними громадянами. Саме тому, об'єктом нашого дослідження стали заголовки статей про Україну в американських газетах, таких як «The New York Times», «The Wall Street Journal», «The Guardian», «The Independent», «The Economist», «USA Today», «The Washington Post» за період 2021-2022 років.

Аналізуючи, ми зауважили значну поширеність інформаційного типу заголовків, до прикладу:

A Puzzle, on Purpose: Putin's Ukraine Stragedy (The New York Times. January 12, 2022. P.1.), *The countries occupying the "Messy Middle" in the Ukraine Crisis* (The New York Times. April 19, 2022. P. 8.), *Ukrainians demonstrate in London to show solidarity: We are terrified* (The New York Times. P.8.), *News War in Ukraine. Putin sidelines spy agency over* (The New York Times. May 11, 2022. P.12.), *Russia races to extend its grip on south Ukraine by restoring infastructure* (The New York Times. June 9, 2022. P. 7).

Саме у такому типі заголовків здійснюється конкретизація змісту газетної публікації [3, с. 234].

Варто зазначити, що протягом 2021 року Україна ставала об'єктом зацікавлення американських медійників вкрай рідко. Зазвичай, публікації тематично стосувалися української культури та національної кухні, наприклад:

World Kitchen. Ukraine: Borscht (Reader's Digest. November 20, 2021. P. 117).

Уже у листопаді-грудні 2021 року з'являються перші повідомлення про воєнні загрози для України з боку Росії:

U.S. Briefs Allies on Possible Ukraine Threat (The Wall Street Journal Weekend. November 13, 2021.N.115.P.8), *Russia Troop Buildup Near Ukraine Grows* (The Wall Street Journal. December 4, 2021.N.132.P.7), *How Nato's eastward push has stoked Russian concerns over Ukraine* (Pictures of the year. G2 special issue. December 28, 2021. P.30).

З цього часу тема війни в Україні стає однією із центральних у американському газетному медіа просторі.

Серед аналізованих газетних заголовків також виділяємо констатуючо-описовий тип. Прикладом можуть слугувати такі ілюстрації:

War doesn't spare children of Ukraine (USA Today. March 2, 2022. P.29), *Britain Weighs Expanding Penalties if Russia Invades Ukraine* (The New York Times. January 31, 2022. P.6.), *Ukraine clash puts dagger in globalization* (The Wall Street Journal. February 24, 2022. P.2.), *War in Ukraine has already influenced British politics* (The Independent. February 27, 2022. P.120), *As Poland offers safety, many Ukrainians have nowhere to go* (The Washington Post. March 2, 2022. P.13.), *Zelenskiy rules out Nato membership for Ukraine as bombs batter capital* (The Guardian. March 16, 2022. P.2.), *Missiles Hit Mall, Kill Civilians* (The Wall Street Journal. June 28, 2022. P.8.).

Цей тип заголовку констатує факт із змісту видання і подає читачу, він також відіграє вагомому роль формуванні оцінки певної теми чи проблеми.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Не менш поширеним типом є спонукально-наказові заголовки. Серед прикладів:

No easing of pressure on Ukraine's Borders (The New York Times. 2022. P.6.), *“Let Ukrainians fleeing war in without visas, say MPs.* (The Independent. February 27, 2022. P.22.), *Zelenskyu vows Ukraine ‘will not give up’* (USA Today. March 2, 2022. P.3), *It has to be Ukraine* (The Economist. December 24, 2022. P.14).

Варто зауважити, що такі заголовки спонукають читача до дій, тематично приклади описують прагнення України боротися за незалежність.

Поширеним типом серед заголовків є проблемний. Яскравими прикладами можуть слугувати такі:

Overlooked risk in Ukraine crisis. How Russian aggression stirs China (Barron's. February 27, 2022. P.16.), *How Ukraine was betrayed in Budapest?* (The Wall Street Journal. February 24, 2022. P.16.), *How do I talk to my kids about the war in Ukraine?* (The Independent. February 27, 2022. P.120), *How a television star transformed into the wartime president of Ukraine* (The Washington Post. March 2, 2022. P.19). Зазвичай такі заголовки формуються за допомогою відкритих запитань.

Заголовки привертають увагу читача до прочитання статті, тому це невід'ємний елемент кожної газетної публікації, бо, прочитавши їх, читач робить висновки щодо всього повідомлення. Заголовки це важливий елемент інформування, спонукання та формування суспільної думки. Американські ЗМІ відіграють важливу роль у формуванні загального бачення російсько-української війни у англomовному інформаційному просторі. Аналізуючи англomовні заголовки про Україну за 2021-2022 роки ми дійшли висновку, що найбільш розповсюдженим типом за своїм змістовим наповненням був інформаційний заголовок, рідше застосовувались констатуючо-описовий, спонукально-наказовий та проблемний типи заголовків. Більшість із них тематично стосувалися та ілюстрували тему війни в Україні, а також її наслідки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лебедь І., Білограць Х. Заголовки публікацій у ЗМІ на прикладі газети «День» і журналу «Країна». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Журналістські науки. 2020. Вип. 4. С. 63-67.
2. Майборода Л. І. До проблеми способів та засобів вираження газетного заголовка. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1410>
3. Микитів Г. В., Попруга Т. В. Інтерпретація газетних заголовків у сучасному інформаційному просторі. *Вісник Запорізького національного університету*. 2017. №1. 233-237.
4. Федорова Ю. Типи англomовних газетних заголовків. *Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету серія: Філологія*, 2010, №3. С. 136-138.
5. Dor D. On newspaper headlines as relevance optimizers. *Journal of Pragmatics*. №35. 2003. P. 695–721.

ЛЕКСИКА КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР ЯК ДЖЕРЕЛО ЗБАГАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

Шевчук О. Г.

*асистент кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

За останні роки Інтернет-технології та онлайн-ігри стали дуже популярними не лише серед молодого покоління, але й серед більш дорослої аудиторії. Це призвело до змін у спілкуванні та мовленні, особливо серед тих, хто проводить більше часу в мережі.

Дослідження показують, що онлайн-ігри можуть впливати на розвиток мовлення та навички спілкування [2]. Наприклад, гравці часто використовують аббревіатури та сленгові слова, які можуть відобразитися в їхній письмовій та усній мові. Крім того, онлайн-ігри можуть впливати на розвиток соціальних навичок, таких як співпраця та взаємодія з іншими гравцями. За умови такої міжособистісної взаємодії краще розвиваються навички спілкування та вирішення соціальних проблем.

Комп'ютерні ігри занурюють гравців у вигаданий світ і дозволяють їм втручатися, взаємодіяти та брати участь в історії світу. Подібним чином представляє свої наративи і художня література, відрізняються лише способи споживання запропонованої інформації. Науковці-лінгвісти досліджують зв'язки, спільні риси та відмінності, які існують між MMORPG (вид комп'ютерних ігор) та літературними жанрами (найчастіше – романами), з яких вони походять: визначають типи ігор, аналізують їх специфіку, розглядають контекст, у якому створюються похідні роботи. Велика частина мовознавчих праць присвячена відношенню до мови та мовлення в іграх і романах, а книги розглядаються як частина цілого, перш ніж їх аналізують як адаптацію [3]. Відомо, що література може впливати на якість спілкування на різних рівнях, наприклад, на словниковий запас, граматику та стиль. Люди, які багато читають, можуть збагатити свій вокабуляр новими словами та виразами, а також удосконалити граматичні та стилістичні навички. Крім того, відбувається вплив й на культурні норми та соціальні стереотипи. Люди, які читають, – більш відкриті до інших культур і точок зору, краще розуміють соціальні та етичні питання. Література впливає на психічні образи та уяву людини, розвиває світогляд і мислення.

Існують також дослідження, які показують, що онлайн-ігри впливають на особливості спілкування нового покоління. Робота Артемиса Шорта під назвою «*Video Games and the French Future Tense: A Study of Interlanguage in French-English Bilinguals*», опублікована у 2017 році в журналі «*Canadian Modern Language Review*», демонструє результати вивчення впливу комп'ютерних ігор на використання майбутнього часу в мовленні французько-англійських двомовних студентів.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Інша праця, «*Impact of Video Gaming on French Language Competence and Usage among Youth*» від Лори-Ан Моріє та Жан-Франсуа Манзоні, опублікована у 2018 році в журналі «*Journal of Youth Studies*», вивчала вплив відеоігор на мовлення молоді у Франції. Сучасне покоління, яке грає в онлайн-ігри, згідно результатів лінгвістичних аналізів, частіше вживає у своєму спілкуванні англійські слова та вирази, особливо якщо ці ігри мають англійський зміст. Крім того, французькі дослідники вважають, що геймери можуть мати менше знань граматики французької мови, ніж ті, хто не грає.

Проте слід зазначити, що не завжди такий вплив є негативним. Наприклад, деякі ігри, особливо ті, сюжет і діалоги яких розгортаються французькою мовою, можуть, навпаки, сприяти розвитку усного мовлення, засвоєнню нових слів і виразів.

8 квітня 2017 року Комісія з вивчення французької мови Французької академії опублікувала в Офіційному журналі список слів, пов'язаних із темою відеоігор та аудіовізуальних медіа. Цей список, після численних обговорень, був затверджений експертами галузі, які працювали з французьким агентством відеоігор і, зокрема, з його директором Еммануелем Форсансом.

Давайте розглянемо деякі слова із переліку французького «ігрового» лексикону, запропоновані Комісією зі збагачення французької мови Французької академії.

- Пропонується говорити «*JRI*» або «*jeu vidéo à réalité intégrée*» замість англіцизму «*alternate reality game*».
- «*Visionnage boulimique*» замість «*bingeviewing*» чи «*binge watching*».
- «*Jeu grand public*» замість «*casual game*».
- «*Joueur occasionnel*» замість «*casual gamer*».
- «*Vérification des faits*» замість «*fact checking*» чи «*reality check*».
- «*JTS*» ou «*jeu de tir en vue subjective*» замість «*first person shooter*».
- «*JTO*» ou «*jeu de tir en vue objective*» замість «*third person shooter*».
- «*Niveau de jeu*» замість «*game level*» чи «*level*».
- «*Concepteur de niveaux de jeu*» замість «*level designer*» чи «*game level designer*».
- «*Hyperjoueur*» замість «*hardcore gamer*».
- «*Pratique intensive*» замість «*hardcore gaming*».
- «*JMM*» ou «*jeu en ligne multijoueur de masse*» замість «*MMO game*» чи «*massively multiplayer online game*».
- «*JRMM*» або «*jeu de rôle en ligne multijoueur de masse*» замість «*massively multiplayer online role playing game*».
- «*VAD en téléchargement définitif*» або «*vidéo à la demande en téléchargement définitif (VADTD)*» замість «*electronic sell through*».
- «*VADA*» або «*vidéo à la demande par abonnement*» замість «*subscription video on demand*».
- «*VAD*» або «*vidéo à la demande*» замість «*video on demand*».

Робота комісії нагадує нам, що французька мова жива та динамічна, піднялася на 4-е місце серед найбільш використовуваних мов в Інтернеті та на 2-е місце серед найпопулярніших для вивчення мов у світі [1].

V MIЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Внесення лексем, які використовуються в контексті відеогри, до списку, рекомендованого Комісією зі збагачення французької мови Французької академії, свідчить про те, що ці слова увійшли в загальний вжиток і становлять важливий компонент сучасної французької мови. Це також свідчить про зростаючий вплив комп'ютерних ігор на культуру та дискурс молодого покоління у Франції. Цей перелік може допомогти зберегти та розвинути французьку мову, включивши нові терміни та вирази, які відображають сучасні технології та тенденції.

Французька мова має дуже багату та розвинену історію та культурну спадщину, яку французи прагнуть зберегти. Тому вони намагаються використовувати свій варіант слів, а не запозичувати їх з англійської мови. Багато англомовних запозичень мають відмінності у вимові та написанні, через що франкофонам може бути важко зрозуміти та вживати ці слова. Використання французьких еквівалентів допомагає термінам стати більш поширеними та полегшити їх розуміння та використання французькою мовою. На думку французів, використання власних термінів і уникнення англійських запозичень може допомогти зберегти культурну та мовну самобутність французької мови та національну спадщину Франції.

BIBLIOGRAPHIE

1. «L'Académie française traduit le langage des passionnés de jeux video». Toploc. Découvertes. Actualité francophone. 2022. URL : <https://blog.toploc.com/blog/communaute/actualites/academie-francaise>.
2. Chollet, Antoine. «Développement de soft skills via les interactions sociales des joueurs de MMORPG: cas du jeu Final Fantasy XIV // Interfaces numériques. Volume 9 - n°2/2020. URL : <https://www.unilim.fr/interfaces-numeriques/4284&file=1>
3. Magalhaes, Catherine. «Romans et MMORPG: influence et complémentarité au travers de l'exemple des séries World of Warcraft et Guild Wars». Dozo, Björn-Olav, et Fanny Barnabé. Jeu vidéo et livre. Liège: Presses universitaires de Liège, 2018. P. 249-269. URL : <http://books.openedition.org/pulg/2749>.

ETYMOLOGIE DE LA PHRASEOLOGIE A COMPOSANTE PHYTONYMIQUE EN FRANÇAIS MODERNE

Halyna Krasa

*professeur du département de philologie romano-germanique,
Université nationale pédagogique Volodymyr Hnatiuk de Ternopil
Ternopil, Ukraine*

Les unités phraséologiques, équivalentes à des phrases, des locutions ou des mots isolés, sont des moyens d'expression prêts à l'emploi et ont une fonction de communication dans la langue. Créées par le peuple et "polies" par lui au cours des siècles, elles constituent incontestablement son trésor et méritent d'être étudiées de près.

Compte tenu de la richesse de la langue française, nous avons limité le champ de notre étude en ne retenant que les unités phraséologiques à composante phytonymique, sélectionnées par échantillonnage continu dans le dictionnaire des locutions françaises [2].

La phytonymie populaire est l'un des microsystemes les plus anciens, qui renferme l'expérience de la connaissance culturelle, mythologique et pratique du monde des plantes en tant que partie intégrante de la nature qui entoure l'homme.

L'étude des images verbales inscrites dans le système de la phytonymie populaire permet de révéler l'originalité de l'image du monde, qui représente une couche importante de la culture de telle ou telle nation.

La grande majorité des unités phraséologiques françaises ont une origine nationale. Les sources de leur origine proviennent de différentes époques historiques et sont très diverses. Les images des unités phraséologiques françaises sont empruntées aux sphères les plus diverses de la vie socio-économique, culturelle et matérielle des peuples, elles reflètent leur mode de vie et leur culture, leur esprit et leur mode de pensée, leur histoire. Ces unités phraséologiques sont une sorte de généralisation des valeurs spirituelles du peuple français, elles reproduisent une image fidèle de son passé, révèlent son caractère, présentent ses traits nationaux, ses manières et ses coutumes [2]. Ils contiennent des références à des événements culturels, économiques, sociopolitiques et historiques. Par exemple: *“moitié figue, moitié raisin”* (forme plus courante dans le langage moderne: *mi-figue, mi-raisin*) – *“ні руба, ні м'ясо”*. On suppose que l'expression remonte à l'époque où les habitants de Corinthe exportaient dans le monde entier des petits grains de raisin séchés réputés. Comme les raisins de Corinthe étaient très rares et chers à l'époque, les marchands corinthiens y mélangeaient souvent des figues. Les acheteurs obtenaient ainsi un produit “mi-figue mi-raisin”, d'où l'expression *“moitié figue, moitié raisin”*; *“la fin des haricots – “кінець всьому”*. On utilise la forme *“c'est la fin des haricots! – “ось і кінець всьому!”*. Cette tournure de phrase date des années 20 du XXe siècle et a plusieurs versions d'explication de son origine. Selon une version, l'image est basée sur le fait que les haricots (ou les pois) étaient souvent utilisés à la place de l'argent dans les jeux de société. Si les haricots étaient épuisés, le jeu était également terminé. Une autre version suggère que l'expression est née à une époque où les haricots étaient l'aliment le plus populaire dans la plupart des séminaires français, des pensionnats, des internats, etc. Lorsqu'ils venaient à manquer, on ne savait plus quoi donner à manger aux élèves. On disait alors que la *“fin des haricots”* était en vue, ce qui soulignait le désespoir de la situation; l'expression *“attendre au bord de la mer, attendre la seconde venue” – “чекати у моря доброї погоди”, “чекати другого пришестья”* est apparue à l'époque du féodalisme, lorsque la coutume voulait que l'on plante un orme à l'entrée des châteaux et des églises. Il s'agit d'un arbre grand et durable, à la couronne large, qui protège bien des rayons du soleil. Sous l'orme, il était de coutume de tenir des réunions et des séances de tribunal pour résoudre les conflits mineurs entre les habitants, de danser et de se promener. L'orme était donc appelé *“arbre de justice”* dans la France médiévale.

Il arrivait parfois que les parties à un procès se fassent attendre ou ne se présentent pas, d'où cette expression; l'expression *“sucrer les fraises”* signifie *“тремтиму, трястися”* [les mains – de la vieillesse, de l'ivresse, de la peur]; *“постаріти, стати маразматиком”* (досл. *“посипати цукром полуницю”*). La composante *fraises* de cette

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

expression désigne probablement *un grand col amidonné, fermé et serré, un col-coupeur*. La fraise a été introduite en France par Catherine de Médicis. L'expression elle-même remonte à l'époque où l'on utilisait une solution aqueuse de sucre glace pour mettre de l'ordre dans une perruque. Mais il arrivait que l'excès de poudre se retrouve sur le col, notamment chez les personnes âgées qui avaient la tête branlante.

Les expressions phraséologiques françaises comportant un composant – le nom d'arbres exotiques (par exemple, “*cocotier* – “*кокосова пальма*”) reflètent le fait historique que l'État français possède de nombreuses colonies dans les parties méridionales du monde: “*s'accrocher au cocotier*” – ne pas vouloir rendre ce qui a été acquis (“*не бажати віддавати набуте*”), “*monter/grimper au cocotier*” – se mettre en colère (“*розсердитися*”).

Ainsi, les phytonymes représentent un corpus quantitatif et qualitatif suffisant de vocabulaire phraséologique et jouent un rôle particulier dans la création d'une image imaginative du monde. Ils représentent un ensemble spécifique de souvenirs d'événements passés et peuvent être considérés comme un patrimoine culturel et historique immatériel.

BIBLIOGRAPHIE

1. Rat M. Dictionnaire des expressions et locutions traditionnelles. Collection: Langue française, 2014. 464 p.

2. Косович О. В. Особливості французької лінгвокультури на матеріалі фразеологічних одиниць, які репрезентують лексичний концепт *le vin* («вино») // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Сер. Філологія. Соціальні комунікації. Київ : Гельветика, 2020. Т. 31 (70). №1. Ч. 1. С. 200-207. URL : http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/20778/1/Kosovuch_Oso_bl_fran_lit.pdf

АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ У СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Косар Діана

*магістрантка факультету іноземних мов,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Фразеологізми є важливим елементом літературної мови, який має специфічні особливості використання та відображає культурну спадщину мови. У літературному тексті фразеологізми допомагають передати художні образи, зображення та переживання героїв, розкривають їх внутрішній світ, намагаються відобразити особливості національної культури та менталітету. Їх використання дозволяє збагатити мову твору, зробити його більш емоційним та експресивним.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Окрім того, фразеологізми можуть виступати як ключ до розуміння конкретних національних особливостей та культурних традицій, що відображені у творах літератури. Тому вивчення та аналіз фразеологічних структур у літературі є важливим для розуміння сутності мови та культури в цілому.

Інтенсивні дослідження німецької та германської фразеології беруть початок у середині ХХ століття. Перші наукові студії були зосереджені насамперед на визначенні термінів та класифікації фразеологізмів (У. Фікс, А. Роткегель, Х. Бургер та ін.). В. Коллер, вивчав роль фразеологізмів у тексті. Детально розглядали історію наукових досліджень фразеології Д. Геллер, К. Даніелс і особливо К. Д. Пільц [1, с. 2]. Як зазначає один із найавторитетніших німецьких германістів Вольфганг Фляйшер, згадані вище вчені своїми працями з фразеології сприяли розвитку цього напрямку німецького та германського мовознавства [4, с. 95].

Не менш важливими є праці з фразеології німецької мови самого В. Фляйшера. Він досліджував структуру і значення словосполучень, їх типологію, функції і зв'язок фразеології зі словотвором і пареміологією. Однією з заслуг Фляйшера є те, що він визнав одноманітність у різноманітності фразем і розкрив їхню специфіку щодо термінів та онімів, а також силу фразем.

Система фразеологізмів характеризується різноманітністю і динамікою. Їх структура, способи творення та семантика надзвичайно різноманітні, що зумовило різні класифікації — семантичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні, риторичні, лінгво-історичні, прагматичні та контрастивні. Найбільш відомими і популярними є класифікації Фляйшера і Бургера [2, с. 4].

Важливим у опрацюванні німецьких фразеологізмів є велика джерельна база, представлена численними словниками фразеологізмів різного типу [3; 5; 6; 9]. У вітчизняній германістиці існує чимало студій з німецької фразеології а також фразеологічних словників (Я.Баран, О.Білоус, М. Зимомря, В. Гавриць, О. Пророченко) [8;9].

Дослідження фразеологізмів проводиться з точки зору різних лінгвістичних підходів, які включають детальне вивчення їх структури, семантики та стилістичної ролі у художній літературі. З точки зору лексикології, вивчення фразеологічних одиниць охоплює їхню семантичну та структурну організацію. Семантичний аналіз включає вивчення значень окремих компонентів фразеологізмів та способів їх комбінування, в той час як структурний аналіз може вивчати їхню граматичну структуру та способи поєднання з іншими словами в реченні.

З точки зору фразеології, дослідження сталих словосполучень стосується вивчення особливостей їхнього формування та вживання в літературній мові. Для прикладу, аналіз може зосереджуватися на дослідженні різних типів фразеологізмів (ідіом, прислів'їв, приказок) та способів їх формування.

З точки зору стилістики вивчається роль фразеологічних одиниць та особливостей їх вживання у літературному тексті різних жанрів, таких як поезія, драма, роман тощо.

З точки зору психолінгвістики, вивчення фразеологічних структур охоплює аналіз способів, за якими люди розуміють та вживають фразеологізми. Такий тип

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

досліджує асоціації, які фразеологізми викликають у людей та як це впливає на їх вживання в мовленні.

Теоретичні підходи дослідження включають аналіз контексту, у якому вживається фразеологізм. Контекст визначає їх семантику та функцію в тексті. Крім того, аналіз фразеологічних одиниць у літературі може базуватися на синтаксичному аналізі тексту.

Аналізуючи синтаксичні конструкції, у яких вживається фразеологізм, можна вивчити стиль автора, а також з'ясувати, яку роль відіграє фразеологізм у структурі тексту. До теоретичних підходів дослідження фразеологізмів у літературі можна віднести також порівняльний аналіз різних мов або діалектів. Порівнюючи фразеологізми в німецькій та українській мовах, можна відкрити нові перспективи для розуміння семантики та функціонування фразеологізмів в різних культурних та мовних середовищах.

Усі перелічені вище підходи мають свої переваги та недоліки. Поєднуючи їх, можна здійснити комплексне дослідження фразеологізмів та їхнього функціонування у літературі. Окрім того, вивчення та аналіз типів фразеологізмів можуть бути корисними при перекладі та інтерпретації літературних творів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Burger H. Deutsche Idiomatik: die deutschen Redewendungen im Kontext. Stuttgart, 2011.
2. Burger H. Phraseologie: Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. Berlin: Erich Schmidt, 2010. 244 S.
3. Duden. Bd.11. Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten Wörterbuch der deutschen Idiomatik, Mannheim u.a.: Dudenverlag, 2008. 928 S.
4. Fleischer W. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. Berlin: Erich Schmidt, 2007. 436 S.
5. Jesko Friedrich: Phraseologisches Wörterbuch des Mittelhochdeutschen. 2017.
6. Wörter und Wendungen. 1979. Wörterbuch zum deutschen Sprachgebrauch. Hrsg. v. E. Agricola. 9. Aufl. Leipzig.
7. Wolf, Friederich,: Moderne deutsche Idiomatik. Alphabetisches Wörterbuch mit Definitionen und Beispielen. – Ismaning : Max Hueber Verlag, 1976.
8. Баран Я.А., Зимомря М.І., Білоус О.М., Зимомря І.М. Фразеологія: знакові величини. Вінниця, 2008. 256 с.
9. Німецько-український фразеологічний словник у 2 тт. / Уклали В. І. Гаврись, О. П. Пророченко. Київ, 1981.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Усачова К. Є

*студентка факультету іноземних мов,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Науковий керівник:

Краса Г. В.

*асистент кафедри романо-германської філології,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Il est bien connu que dans l'histoire de la linguistique, différentes conceptions de la nature de la langue et approches de son étude se sont succédé. Cela permet d'étudier la langue sous différents aspects, à différents niveaux et selon différentes perspectives. En d'autres termes, de temps à autre, la linguistique modifie les priorités de la recherche et un problème scientifique particulier commence à être examiné sous un angle différent. La linguistique moderne se caractérise par la coexistence de nombreux domaines, ce qui n'exclut pas la domination de certaines théories dans le cadre desquelles les scientifiques tentent d'expliquer la nature, les fonctions et l'essence du langage naturel [1]. De plus, au tournant du siècle, un même phénomène linguistique peut recevoir des interprétations différentes selon l'approche de recherche adoptée pour l'étudier. Cependant, la continuité des 20 idées de la linguistique reste son principe fondamental [2].

Le stade actuel de développement de la linguistique se caractérise non seulement par la coexistence de différentes écoles et tendances, mais aussi par la présence de sciences interdisciplinaires (psycholinguistique, sociolinguistique, ethno-linguistique, linguistique des médias.), qui ne sont pas simplement une combinaison mécanique de deux sciences et de leur arsenal méthodologique, mais des domaines qualitativement nouveaux, avec leurs propres sujets d'étude et leur propre appareil conceptuel et terminologique [3]. En outre, le nombre de domaines revendiquant le statut de linguistique distincte ne cesse de croître : ontolinguistique, linguistique du genre, communication verbale, communication interculturelle, études linguoculturelles, linguistique politique, linguistique des médias, etc.

Aujourd'hui, la linguistique est internationale par nature: les conférences scientifiques internationales sont largement répandues. Internet est devenu un puissant facteur d'internationalisation de la science, offrant aux scientifiques vivant dans différents pays la possibilité de communiquer et de développer des sujets communs [3].

Examinons maintenant les problèmes actuels de la linguistique.

1. Problèmes de la linguistique appliquée. Tout d'abord, en appelant la linguistique appliquée une direction de la linguistique, les auteurs des entrées du dictionnaire ne définissent pas clairement sa place parmi les autres directions. De plus, il est parfois

difficile de savoir s'il s'agit d'un domaine ou d'une méthode. Le principal problème, comme le montre la discussion précédente, est le manque de clarté du sens du terme "appliqué". En d'autres termes, il donne un sens purement quotidien, "le plus proche" du lexème. Mais en science, une telle définition ne peut être acceptée pour plusieurs raisons.

2. Caractéristiques de la traduction des termes juridiques. L'état actuel du développement de la société et l'intégration de pays dotés de systèmes juridiques différents soulèveront un certain nombre de questions, L'état actuel du développement de la société et l'intégration de pays ayant des systèmes juridiques différents soulèveront un certain nombre de questions liées à la publicité de la terminologie juridique, qui représente des concepts juridiques pour les juristes et les publicitaires. L'intérêt de la recherche pour le problème de la publicité légale est motivé par le développement des relations internationales, la portée croissante de la réglementation juridique et l'expansion de l'appareil juridique. Le volume de travail avec des documents juridiques rédigés en anglais augmente, et il est souvent nécessaire de traduire correctement ces documents ou de traduire des termes juridiques de l'anglais vers l'ukrainien, ou vice versa. Bien entendu, lorsqu'on parle de publicité de qualité, il est important d'observer l'adéquation des termes publicitaires, ainsi que d'étudier leurs caractéristiques linguistiques et culturelles, Les termes utilisés dans la publicité de qualité sont ceux qui reconnaissent les radicaux de droite des systèmes de droite de différents pays et leur permettent de se promouvoir plus efficacement [4].

3. Particularités de la traduction des langues professionnelles. Le terme "langue professionnelle" est apparu pour la première fois dans la linguistique allemande. Une langue professionnelle est interprétée comme un ensemble de moyens linguistiques utilisés dans une sphère de communication spécialement définie pour parvenir à une compréhension mutuelle entre tous les spécialistes du domaine. Selon cette approche, l'élément le plus important dans l'étude des langues professionnelles est la relation entre les langues professionnelles et la langue littéraire nationale. Une langue de spécialité est une variante d'une langue d'usage courant qui sert à la fois de moyen de connaissance et de définition conceptuelle de sujets particuliers et de moyen d'information sur ces sujets, et qui prend donc en compte les besoins de communication spécifiques à un domaine particulier [4].

La recherche linguistique permet d'étudier une langue sous différents angles, en utilisant différentes écoles de pensée, méthodes et approches. Les défis et les obstacles sont nombreux dans ce domaine, mais les scientifiques résolvent progressivement ces problèmes.

BIBLIOGRAPHIE

1. Косович О. Інноваційні процеси в лексичному складі французької мови // Лексика на перетині наукових парадигм : монографія. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. С. 37-51.

2. Kosovych O. V. The main principles of the linguistic theory of neology. URL : http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/20781/1/Kosovych_The_main_principles_monogr.pdf

3. Голубовська І. О., Корольов І. Р Актуальні проблеми сучасної лінгвістики :

курс лекцій. К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011.

URL : <http://www.pinax.com.ua/wp-content/uploads/2015/04/ActualProblLinguist.pdf>

4. Бардіна Н. В. Сучасні проблеми прикладної лінгвістики.

URL : <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/17756/1/5-14.pdf>

МОВНА ЕВОЛЮЦІЯ

Пендичук У.І.

студентка факультет іноземних мов

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:

Краса Г. В.

асистент кафедри романо-германської філології,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Одне з найактуальніших питань у мовознавстві - це еволюція мови. Мови постійно змінюються, відображаючи культурні, історичні та соціальні зміни в суспільстві. Лінгвісти вивчають процеси, які призводять до мовних змін, зокрема зміни в мовленні та граматиці, а також зміни в лексиці та семантиці [1].

Однією з причин мовної еволюції є контакт між мовами. Наприклад, коли дві мови зустрічаються і спілкуються, вони можуть впливати одна на одну і викликати зміни в граматиці, лексиці та вимові. Такі явища можна досліджувати за допомогою лінгвістичних методів, таких як порівняння мовних структур та вивчення історії мовних контактів.

Зміни в самому суспільстві, такі як технологічний прогрес, масова культура і глобалізація, також є факторами мовної еволюції. Наприклад, використання соціальних мереж та онлайн-спілкування призводить до змін у граматиці та вимові, а також до появи нових слів і виразів.

Лінгвісти вивчають мовну еволюцію, щоб краще зрозуміти, як мови змінюються і як вони впливають одна на одну. Це має практичне застосування в багатьох галузях, зокрема в лінгвістичному аналізі, перекладі та викладанні іноземних мов. Лінгвістична еволюція - це процес, за допомогою якого форма і функції мови змінюються з плином часу [2].

Однією з галузей вивчення мовної еволюції є етимологія, яка вивчає походження слів та їхні зв'язки з іншими мовами. Інша галузь - філогенетика, яка вивчає еволюційну історію мовних систем. Сьогодні, в умовах глобалізації та змін у комунікаційних технологіях, вивчення мовної еволюції є важливим. В Україні

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

література з мовної еволюції включає праці таких науковців, як О. Афанасьєва, В. Ковальова, Ю. Кузьменка, О. Мелешук, О. Шевченко та ін.

Виникають також питання, які чинники впливають на еволюцію мови, які механізми розвитку мови та які наслідки мають мовні зміни для комунікації та розуміння текстів. Одним з основних джерел дослідження мовної еволюції є корпусна лінгвістика, яка аналізує велику кількість текстів і може виявити мовні зміни з плином часу. Серед українських дослідників, які активно працюють у цій галузі - М. Романова, Л. Дуденка та О. Федько.

Сучасні технології, такі як інтернет та соціальні мережі, також мають значний вплив на еволюцію мови. Зараз з'являються і швидко поширюються нові форми комунікації, які впливають на мову. Ці зміни відображають соціальні та культурні трансформації і можуть створити нові виклики для мовознавців. Вчені продовжують вивчати мовну еволюцію з різних точок зору та дисциплін, включаючи лінгвістику, палеолінгвістику, антропологію, історію, філософію та когнітивну науку. Вивчення мовної еволюції важливе не лише для лінгвістичної теорії, але й для розуміння розвитку людства в цілому [3].

Актуальним завданням дослідження мовної еволюції є встановлення зв'язку між розвитком мови та соціальними і культурними змінами. Вивчення мовної еволюції також пов'язане з питаннями мовної диференціації та формування мовних родів і сімей, які мають велике значення для порівняльного мовознавства та класифікації мов світу [2].

Крім того, з огляду на зростаючий інтерес до мовної еволюції у зв'язку зі змінами в сучасному світі, дослідження мовної еволюції також актуальні для розуміння тенденцій та інновацій у сучасних мовах, таких як утворення нових слів, зміни в граматиці, вплив інтернету та соціальних мереж на мови.

Однією з найактуальніших проблем у вивченні мовної еволюції є розуміння процесів, які відбуваються у розвитку мови на різних рівнях мовної системи, а саме на фонетичному, морфологічному, синтаксичному та лексичному рівнях. Вивчення мовної еволюції на цих рівнях допомагає нам зрозуміти, як мова змінюється з часом, які зміни є тимчасовими, а які інноваційними, і які фактори сприяють або перешкоджають мовній еволюції.

Загалом, мовна еволюція є складним і багатогранним явищем, яке потребує детального вивчення та аналізу з різних точок зору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальова В. А. Сучасна етимологія: Проблеми та методи дослідження. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009.
2. Kosovych O. Neologization as a means of reflecting linguistic and cultural changes in modern English. URL : http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28297/1/12_Kosovych.pdf
3. Шевченко О. М. Філогенетична мовознавча модель: теорія та практика. Київ: Академвидав, 2011.

НАПРЯМ 2.

**КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК
У ВИМІРІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

**ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У
ФРАНЦІЇ**

Пежинська О. М.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Кулик С.А.

*кандидат наук із соціальних комунікацій,
викладач кафедри романно-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Франція має довгу історію вищої освіти, що дозволило якісно розвинути внутрішню систему забезпечення якості освіти в закладах вищої освіти (далі ЗВО) на національному та місцевому рівнях.

Національний рівень забезпечення якості освіти у Франції включає національні органи забезпечення якості, такі як Комісія з оцінки та атестації навчальних закладів (Commission d'évaluation et d'attribution des crédits d'enseignement, CEVU), Агентство забезпечення якості вищої освіти (Agence d'évaluation de la recherche et de l'enseignement supérieur, AERES), та Рада вищої освіти (Conseil national de l'enseignement supérieur et de la recherche, CNESER). Ці органи забезпечують нагляд за якістю освіти в університетах Франції та оцінюють їх роботу відповідно до встановлених стандартів.

Місцевий рівень забезпечення якості освіти у Франції залежить від кожного закладу і включає місцеві органи забезпечення якості, такі як Рада забезпечення якості (Conseil d'Assurance Qualité, CAQ), Рада забезпечення якості в навчанні (Conseil de la Formation et de la Vie Universitaire, CFVU) та Рада забезпечення якості досліджень (Conseil Scientifique, CS). Ці органи забезпечують контроль за якістю

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

освіти та досліджень на місцевому рівні та забезпечують взаємодію з національними органами забезпечення якості.

Для якісного внутрішнього забезпечення якості освіти, ЗВО Франції здійснюють внутрішні оцінки та аудити якості.

Університети Франції мають встановлені стандарти та критерії, що дає змогу оцінити якість навчального процесу, наукової роботи та інфраструктури.

Для забезпечення високої якості навчального процесу у французьких ЗВО увага спрямована на кількість студентів у групі, рівень знань та кваліфікацію викладацького складу, рівень інфраструктури та доступність додаткових ресурсів для студентів; з метою забезпечення якості наукових досліджень, увага зосереджена на кількості та якості наукових публікацій, рівні наукового досвіду викладацького складу та студентів, наявності необхідної інфраструктури та дослідницьких ресурсів. Також береться до уваги оцінка задоволення студентів та їх батьків, оскільки це є важливим фактором успіху університету. Для цього здійснюються різноманітні опитування та анкетування студентів та їх батьків щодо якості навчання та досліджень.

Внутрішнє забезпечення якості освіти ЗВО Франції є комплексним підходом, що передбачає наявність національних та місцевих органів забезпечення якості, затверджених стандартів та критеріїв, оцінка якості навчального процесу тощо.

Стандарти та критерії щодо якості освіти можуть відрізнитись в залежності від країни та рівня освіти, проте в загальному розумінні, вони визначають набір очікуваних результатів та якості в певній області, такі як, наприклад, навчальний процес, викладання, наукова робота, або інфраструктура. Наприклад, на рівні університету можуть встановлювати стандарти щодо наступних критеріїв:

- рівень знань та навички студентів, які мають бути досягнуті після закінчення курсу чи програми навчання;
- відсоток студентів, які успішно закінчують курс чи програму навчання;
- рівень знань та кваліфікація викладацького складу;
- якість навчального плану та програм навчання;
- рівень доступності та якості навчальної та дослідницької інфраструктури;
- результати наукових досліджень та публікацій;
- рівень задоволеності студентів та викладацького складу.

Стандарти та критерії затверджуються національними органами забезпечення якості, такими як Міністерство освіти, або місцевими органами, які відповідають за вищу освіту у конкретних регіонах або провінціях.

У Франції забезпечення якості освіти в ЗВО регулюється законом про вищу освіту. Відповідно, створена Національна комісія з оцінки та акредитації вищої освіти (Commission nationale d'évaluation et d'accréditation – CNEE), яка відповідає за забезпечення якості навчальних програм, процесу викладання та науково-дослідної роботи університетів. Крім того, в університетах Франції існує система внутрішньої оцінки та забезпечення якості, що передбачає встановлення внутрішніх комісій з якості, які мають на меті контролювати якість навчального процесу, викладання та наукової діяльності в університеті.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ЗВО Франції підлягають зовнішній оцінці якості відповідно до процедур, встановлених Національною комісією з оцінки та акредитації вищої освіти. Оцінка здійснюється незалежними експертами, які здійснюють аудит якості навчальних програм, процесу викладання та науково-дослідної роботи університетів на підставі визначених критеріїв. Результати зовнішньої оцінки допомагають закладам освіти вдосконалити свої навчальні програми та забезпечити високу якість навчання. Крім того, наявність системи ранжування університетів відіграє важливу роль у забезпеченні якості освіти. Найбільш відомим рейтингом у Франції є рейтинг університетів Times Higher Education (THE), який оцінює ЗВО за такими критеріями, як наукові дослідження, якість навчання, міжнародна співпраця та інші.

Університети Франції також підтримують ініціативи, спрямовані на забезпечення якості навчання та розвитку студентської спільноти, функціонують центри підтримки студентів, які надають різноманітні послуги студентам, такі як технічна та академічна підтримка, консультування, організація заходів тощо; різноманітні клуби та організації, які сприяють розвитку талантів та інтересів студентів.

Отже, забезпечення якості освіти в університетах Франції передбачає використання як внутрішніх, так і зовнішніх механізмів контролю та оцінки якості навчання, а також розвиток ініціатив та програм, спрямованих на підвищення якості навчання та розвитку студентської спільноти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Agence Nationale d'évaluation et d'assurance qualité de l'enseignement supérieur et de la recherche scientifique. URL: <https://www.aneaq.ma/>
2. Meuret Denis. French and U.S. Modes of Educational Regulation Facing Modernity. *Indiana Journal of Global Legal Studie*. Vol. 12, No. 1 (Winter 2005). P. 285-312.

ПОДКАСТИНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

Дячук Н.М.

доктор філософії,

асистент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Навчання іноземних мов набуває все більшого значення з огляду на курс України на євроінтеграцію. Представникам різноманітних професій важливо уміти ефективно висловлювати власні думки іноземною мовою з метою обміну досвідом, співпраці та вдосконалення власних професійних умінь. Старша школа є важливим

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

етапом, де закладаються основи для подальшої професійної діяльності та формується стійка мотивація до вивчення шкільних предметів, що визначатиме професійний успіх майбутніх спеціалістів. Ефективне викладання англійської мови на цьому етапі дозволить сформувати в учнів позитивну та стійку мотивацію до навчання, спонукатиме їх до постійного вдосконалення власних іншомовних умінь.

Навчання лексики є неодмінним елементом формування англомовної компетентності учнів старших класів, оскільки знання достатньої кількості лексичного матеріалу сприяє більш ефективній комунікації, дозволяє учням спілкуватися на необмежену кількість тем.

Поняття іншомовної лексичної компетентності може розглядатися як комплексне, оскільки є поєднанням психологічних, лінгвістичних та соціокультурних ознак. У методиці навчання іноземних мов іншомовну лексичну компетентність розглядають як сукупність трьох типів елементів:

- 1) форми (усна, письмова);
- 2) значення (слова можуть використовуватися в прямому та переносному значенні);
- 3) використання слів (особливості сполучуваності лексичних одиниць, їхні граматичні функції та сфери вживання того чи іншого слова) [5].

Ніколаєва С.Ю. визначає іншомовну лексичну компетентність як складову частину лінгвістичної компетентності [3, с. 15]. Зазначається, що лексична компетентність є здатністю особистості логічно та зрозуміло висловлювати власні думки, а також розуміти висловлювання співрозмовників. Вона формується на основі теоретичних відомостей про систему тієї чи іншої мови та лексичних знань. Говорячи про лексичну компетентність, Федоренко Ю.П. визначає два основні складові елементи, які є її підґрунтям [4, с. 82-87]: мовну (сформованість орфографічних, фонетичних, граматичних та графічних навичок) та мовленнєву складову (уміння правильно застосовувати сформовані орфографічні, фонетичні, граматичні та графічні навички в залежності від поставленого перед мовцем комунікативного завдання та мовленнєвих умов).

Таке тлумачення іншомовної лексичної компетентності підкреслює важливість не лише розуміння лексики, сприйнятої у процесі читання, чи слухання, а й вміння використовувати засвоєну лексику у процесі іншомовної комунікації. Використання подкастів під час вивчення іноземної мови дозволить швидше та ефективніше засвоїти лексичний матеріал і стане основою для забезпечення комунікативного підходу до навчання. Подкасти є зразками реального мовлення, чи ситуацій спілкування, містять мовні вирази та кліше, які використовують автентичні мовці. Обговорення подкастів іноземною мовою сприятиме не лише вдосконалити лексичні вміння учнів, а й матиме виховний характер, дозволить дізнатися більше про культуру, мова носіїв якої вивчається, що забезпечить формування соціокультурної та країнознавчої компетентності з одночасним вдосконаленням лексичних умінь учнів. Це, своєю чергою, сприятиме формуванню позитивного ставлення та формування інтересу до вивчення іноземної мови, оскільки учні не лише розширюють таким чином власний словниковий запас, а й, обговорюючи подкасти, створюючи

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

власні, використовують іноземну мову як важливий інструмент досягнення цілей та вирішення суперечностей.

Активний розвиток в учнів вольових якостей формує в них готовність до тривалого зосередження уваги, що дозволяє використовувати подкасти різноманітної тривалості та тематики. Психофізіологічний розвиток старшокласників дозволяє більше часу приділяти складним завданням, що потребують аналізу та здійснення логічних умовиводів на основі прослуханого. У процесі виконання таких завдань здійснюється закріплення лексичного матеріалу, що сприяє його міцнішому запам'ятовуванню.

Успішність запам'ятовування англomовного лексичного матеріалу також залежить від позитивного ставлення учнів до вивчення мови та наявності у них стійких мотивів засвоєння цієї іноземної мови. Відповідно, неабияке значення має наявність інтересу вивчення іноземної мови, сформувати який дозволить використання цікавих завдань на основі подкастів. Інформація, котру містять подкасти є актуальною, новою, цікавою для учнів.

Однією з переваг подкастів є те, що вони є загальнодоступними в мережі Інтернет, тому ними можна легко ділитися з учнями, дозволяючи за необхідності їм повторно прослухати інформацію, виписати ключові лексичні одиниці та виконати додаткові завдання на основі текстів, що забезпечить додаткову практику в використанні ключового лексичного матеріалу. Водночас використання подкастів дозволить додатково вправлятися у слуханні, що дозволить загалом покращити мовні та мовленнєві вміння учнів і сформувати в них позитивне ставлення до навчання. Перевірка завдань на основі використання подкастів може здійснюватися на уроці, або ж шляхом перевірки вчителем щоденників аудіювання, які ведуть учні [1, с. 35]. Завдяки цьому учні зможуть занотувати корисну для них лексику, котру зможуть використовувати надалі для виконання інших завдань, зокрема завдань комунікативного характеру.

Завдяки подкастам користувачі мережі Інтернет мають можливість проглядати та прослуховувати аудіо- та відеоматеріали, які публікуються у вигляді окремих файлів, або є серією файлів, присвячених певній тематиці. Значною перевагою використання подкастів для формування англomовної лексичної компетентності учнів старших класів є те, що на відміну від традиційних навчальних текстів, котрі пропонуються в підручниках, подкасти є зразком природного усного мовлення та включають широке різноманіття зразків мовлення в залежності від віку, етнічної та соціальної приналежності мовців [2, с. 123].

Значна кількість подкастів має аудіоскрипти, що дозволяє більш ефективно опрацьовувати ключовий лексичний матеріал. Такий широкий доступ до автентичних матеріалів відкриває значні можливості для вдосконалення англomовних лексичних навичок та вмінь учнів і знайомить їх із розмовною мовою, яка є основою усної комунікації автентичних мовців. Щобільше, працювати з подкастами можна як на заняттях, так і у позашкільний час.

Окрім формування мовних умінь, використання подкастів на заняттях з іноземної мови дозволяє:

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

1) збирати, аналізувати, систематизувати та узагальнювати інформацію культурознавчого характеру, що є необхідною умовою опановування іноземною мовою;

2) порівнювати культурні особливості власного народу та народу, мова якого вивчається й готувати матеріали, що відображають ці особливості. Створення учнями власних аудіо- чи відеоподкастів дозволить їм практикуватися у використанні іноземної мови та бути активними учасниками навчального процесу, а отже більш ефективно засвоювати мову;

3) виконувати роль представника власної культури у процесі спілкування з іноземцями;

4) бути своєрідним посередником між власною та англomовною культурою. Це дає змогу пояснити та зрозуміти культурні відмінності народів та встановити дружні відносини зі співрозмовником, зрозуміти та правильно використовувати мовні кліше, сталі вирази, фразеологізми, уникаючи непорозумінь під час комунікації;

5) передбачати можливі труднощі, пов'язані з культурними відмінностями, що можуть виникати у процесі спілкування та уникати їх, шляхом засвоєння мовних структур, необхідних для успішного спілкування лексичних одиниць та граматичних структур [2, с. 123].

Загалом, подкасти є новим та ефективним способом ознайомлення учнів старшої школи із новою для них лексикою та її засвоєння. Вони дозволяють сформуванню позитивне ставлення до вивчення англійської мови, оскільки учні мають можливість побачити, як саме використовують лексичний матеріал, котрий вони вивчають автентичні мовці у повсякденних ситуаціях спілкування. Елемент новизни та цікавості допомагає швидше та ефективніше засвоювати нові слова, а отже сприяти формуванню англomовної лексичної компетентності учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білянська І. П. Формування англomовної аудитивної компетентності майбутніх учителів із використанням аудіокниг художніх творів. Дис. канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль, 2018. 317 с.

2. Дячук Н.М., 2022. Формування англomовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти. Дис. д.філос.: 014 «Середня освіта». Тернопіль, 2021. 305 с.

3. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2008. 285 с.

4. Федоренко Ю.П. Формування комунікативної компетенції старшокласників на сучасному етапі. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка*. Вип. 2. Полтава, 2004. С. 82–87.

5. Nation I.S.P. *Teaching and Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 477 p.

**МУЛЬТИЛІНГВАЛЬНИЙ АСПЕКТ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Турчин А. І.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Деркач Г. С.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Глобалізаційно-інтеграційні процеси, внутрішня та зовнішня міграція населення зумовили формування у Європі багатомовного простору, у якому стали нагальними законодавче врегулювання міжнаціональних мовних взаємовідносин, визначення та легітимізація уніфікованих засобів комунікації, гармонізація мовних інтересів народів ЄС.

Саме тому Європейський Союз реалізує мовну політику з дотриманням принципу мультилінгвізму (багатомовності), який трактується як можливість співтовариств, інститутів та громадян володіти більше ніж однією мовою і застосовувати їх у повсякденному житті [2]. На думку європейських чиновників мультилінгвізм має істотне політичне значення, оскільки оптимізує безконфліктне, гармонійне співіснування різних мовних співтовариств на спільній географічній або геополітичній території, а також у межах певного політичного утворення.

Уже в перших програмних документах ЄС (Договорі про Європейський Союз, Договорі про функціонування Європейського Союзу, Європейській хартії регіональних мов або мов меншин) було задекларовано, що мета мовної політики ЄС — збереження лінгвістичного різноманіття загальноєвропейського співтовариства, забезпечення рівноправності мов, сприяння опановуванню громадянами іноземними мовами (*далі: ІМ*).

Зауважимо, що процес практичного впровадження у життя країн та народів Євросоюзу принципів мультилінгвізму має суперечливий характер. Це пов'язано з тим, що правовою основою їхніх взаємовідносин є рівноправність усіх держав та народів у інституційних межах ЄС. Цей принцип поширюється також на статус національної мови кожної держави-члена ЄС. Нині в ЄС 24 мови мають статус офіційних, однак їх реальна рівноправність видається ілюзорною.

Проголошений у загальноєвропейських законодавчих актах принцип рівності мов зобов'язує розглядати їх у статусі рівноправних засобів комунікації на території

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Євросоюзу. Зокрема, 24 офіційні мови є рівноправними на сесіях Європейського Парламенту, депутати можуть виступати однією з них, правові акти Європейського Союзу публікують усіма офіційними мовами. Громадяни країн-членів Євросоюзу мають право звертатися до інституцій ЄС одною з офіційних мов й одержувати відповіді тією ж мовою.

Водночас формальна рівність мов створює труднощі у діяльності Євросоюзу, зокрема знижує оперативність прийняття рішень владними інституціями, що пов'язують з необхідністю перекладів документів 24 мовами. Такий стан речей ускладнює також мовну комунікацію співробітників інституцій Європейського Союзу, внаслідок чого спілкування чиновників найчастіше відбувається англійською, німецькою, французькою мовою з домінуванням першої. Відповідно не усі національні мови країн ЄС відіграють і відіграватимуть паритетну роль у інтеграційних процесах. Тому проблема мультилінгвізму стає в ЄС дедалі актуальнішою на рівні державного адміністрування, внаслідок чого з 2007 р. у структурі Єврокомісії для її вирішення було запроваджено посаду комісара з мультилінгвізму.

Принципи мультилінгвізму реалізуються і на освітньому рівні. Офіційні інституції ЄС заохочують громадян до вивчення ІМ, а також спрямовують зусилля на досягнення такого рівня освіти в країнах ЄС, за якого кожен громадянин, крім рідної мови, володітиме ще двома іноземними.

Сприяння вивченню ІМ уже давно стало окремим напрямом діяльності Єврокомісії, яка має назву *Language Learning Policies*. Першою всеосяжною програмою, спрямованою на це, була *Lingua* (1989 р.). Актуалізував мовну проблематику Європейський рік мов (2001 р), по завершенні якого Європейський парламент і Європейська рада ухвалили резолюції, що закликали Європейську комісію розробити й запровадити заходи, спрямовані на сприяння вивченню ІМ.

На модернізацію навчання ІМ мали вплив два важливі чинники, які були сформульовані у «Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання»: 1) рівні володіння мовою; 2) співвідношення мультилінгвізму і плюрилінгвізму. Зазначалося, що мультилінгвізм може бути досягнутий шляхом диверсифікації мов, що пропонуються для вивчення, в окремій школі чи освітній системі, або шляхом заохочення учнів вивчати більш ніж одну ІМ, або ж через послаблення домінантної ролі англійської мови як засобу міжнародного спілкування [1].

У 2002 р. на Барселонському саміті Європейської ради глави держав або урядів оголосили про впровадження в освітні системи країн-членів ЄС принципу «рідна мова плюс дві іноземні» та «індикатора лінгвістичної компетентності», що передбачав вивчення, принаймні, двох ІМ з раннього віку і став частиною діяльності закладів шкільної, передвищої та вищої освіти ЄС.

План дій «Сприяння вивченню іноземних мов та лінгвістичній різноманітності 2004-2006» концентрувався на трьох стратегічних сферах: вивчення ІМ упродовж життя, покращення викладання ІМ; створення сприятливого середовища для вивчення ІМ. У ньому було подано 47 пропозицій для дій ЄК, відповідно до яких проводилися загальноєвропейські наукові дослідження, конференції, семінари та

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

інформаційні кампанії, присвячені мовним проблемам; спонсорувалося відвідування студентами мовних курсів; надавалися гранти вчителям ІМ тощо [3].

Мовна політика стала однією з пріоритетних у програмах ЄС на 2007-2013 рр. План дій став імпульсом до конкретних кроків у напрямі реформ освітніх систем країн-членів ЄС з метою запровадження принципу організації навчального процесу «рідна мова плюс дві іноземні». Програмою було передбачено багаторазове підвищення фінансування вивчення ІМ у школі, запровадження року інтенсивного вивчення ІМ у сфері обов'язкової освіти, оновлений іспит після закінчення школи, збільшення, принаймні, на 40% навчального часу, присвяченого вивченню ІМ, тощо. Із 2003 р. реалізується національна мовна стратегія у Великій Британії. Вона передбачає вивчення ІМ усіма віковими категоріями громадян, освіти для дорослих та вивчення мов в університетах. У школах організовано «Європейські секції», в яких учні можуть вивчати більше ІМ. У Німеччині, Австрії, Франції, Нідерландах та Фінляндії запроваджено як додаток до шкільного атестата сертифікат «CertiLingua», у якому зазначається мовна компетентність учня.

Щорічно 26 вересня в ЄС проводиться Європейський день, який, як зазначає Єврокомісія, має на меті прийти від популяризації мультилінгвізму до вивчення громадянами Європейського Співтовариства ІМ упродовж життя.

Половина європейців погоджується з політичними цілями ЄС, відповідно до яких кожен громадянин має володіти, крім рідної, ще двома мовами. Останні дослідження свідчать, що вже сьогодні *Lingua Franca* для європейців може бути англійська мова, яка є найпоширенішою мовою в Європі. Англійською мовою як рідною, або як іноземною володіє більша частина європейців. За нею слідує французька, німецька, іспанська мови. Більшість європейців погоджуються з тим, що як першу ІМ їхні діти повинні вивчати англійську, внаслідок чого 90% учнів середніх шкіл нині опановують англійську.

Домінування англійської мови в комунікації Європейської Спільноти змусило інтелектуалів говорити про необхідність заохочення громадян вивчати другу мову, яка не є мовою міжнародного спілкування. Вони запропонували концепцію вивчення кожною людиною близької до рідної ІМ. Фактично пропонується концепція другої рідної мови, вивчення якої повинно починатися в школі та тривати у закладі вищої освіти. Опанування мовою має супроводжуватися вивченням історії, культури та літератури народу, який спілкується даною мовою.

Неоднозначність становища, що склалося в мовній сфері Європейського Союзу зумовило потребу суспільного обговорення питання про пошук та запровадження універсальних засобів міжнародного спілкування. Найприйнятнішою формою розв'язання цього питання вбачають у наданні статусу мови міжнародного спілкування англійській мові, зважаючи на її поширеність у світі, питому вагу та попит.

Однак «євроскептики» вважають, що поширення англійської мови суперечить політиці мультилінгвізму та створює загрозу не тільки повноправному застосуванню, але й існуванню національних мов, а намагання уніфікувати та стандартизувати засоби міжнародних мовних взаємовідносин за рахунок звуження сфери застосування інших мов.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Національні еліти Німеччини та Франції також стурбовані тим, що поширення англійської мови витісняє їхні мови зі сфери загальноєвропейського лінгвістичного обігу.

Як бачимо, поточною ситуацією не задоволені ані «євроскептики», ані національні еліти Франції та ФРН, що лише підкреслює контрасти у сфері реалізації мовної політики Європейського Союзу.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що мовна політика Європейського Союзу характеризується хитким балансом політичних намірів і декларацій. Формально проголошена рівність мов країн-членів ЄС, офіційне визнання мультилінгвального принципу реалізації мовної політики Євросоюзу перебувають у певній конфронтації з необхідністю запровадження уніфікованого засобу спілкування європейських народів, на статус якого претендує англійська мова.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ: Ленвіт, 2003. 273с. URL:http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf
2. Козак Т.М. Особливості мовної політики Євросоюзу: мультилінгвістичний контекст. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2014. Випуск 5. С. 301-306. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2014_5_34
3. Тарасенко О.Л. Пріоритетні напрями реалізації мовної політики Європейського Союзу. *Електронний журнал «Державне управління»*. 2010. № 6. URL:<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=146>

ПРОЄКТНА РОБОТА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Білан Н. М.

доктор філософії,

старший викладач кафедри гуманітарної освіти і туризму

*Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут»
м. Бережани, Україна*

В умовах євроінтеграції, мультилінгвізму та полікультурності сучасного суспільства особлива увага закладів вищої освіти сфокусована на іншомовну підготовку фахівців, незалежно від професійної спрямованості їх майбутньої спеціальності, результат якої визначається здатністю особистості вільно володіти знаннями іноземної мови у рецептивних і продуктивних видах мовленнєвої діяльності для реалізації особистих та професійних потреб. Здобуття іншомовних

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

знань комунікативного, загальнопобутового, професійно спрямованого характеру, підґрунтям яких є фонетичні правила, граматичні конструкції, лексичні одиниці тощо, відбувається в гармонійному поєднанні з соціокультурними аспектами країни, мову, якої вивчають здобувачі вищої освіти. Відповідно соціокультурну компетентність можна розглядати як прогнозований результат іншомовної підготовки студентів, формування якої «передбачає соціокультурну адаптацію, інтеграцію особистості в нову для неї культуру» [2, с. 30].

Соціокультурна компетентність є складовою іншомовної компетентності та ґрунтується на соціокультурних, лінгвокраїнознавчих знаннях, досвіді спілкування іноземною мовою з дотриманням соціальних норм, особистісним ставленням до культури інших країн, володінні засобами практичного використання мови відповідно до особливостей міжкультурної комунікації [2; 4].

На думку науковця Sudhoff Julian-Thorben, зміст означеної компетентності розкривають три субкомпетенції, які взаємопов'язані між собою, зокрема:

- 1) когнітивна (декларативні та специфічні знання про культуру іншомовних країн);
- 2) афективна (відкритість та зацікавленість особистості закордонними культурами);
- 3) прагматично-комунікативна (комунікативні навички, стратегії комунікації, знання внутрішніх і зовнішньо-культурних вербальних, парасловесних, невербальних моделей спілкування) [5].

Беручи до уваги зазначене вище, соціокультурну компетентність визначаємо як «сукупність лінгвокраїнознавчих знань, що розкривають національно-культурний колорит, менталітет, цінності, мовленнєвий етикет носіїв мови, а також вміння спілкуватися згідно встановлених норм вербальної та невербальної поведінки» [1, с. 59].

Пропонуємо коротку характеристику формування соціокультурної компетентності здобувачів вищої освіти спеціальності 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка в практичному аспекті. Засобом реалізації означеного процесу вибрано проектну роботу, яку дослідниця І. Задорожна, у контексті вивчення іноземної мови, трактує як «комплекс пошуково-дослідницьких, навчально-пізнавальних, предметно-перетворювальних, творчо-розвивальних, інтелектуально-інноваційних дій, цілеспрямоване і вмотивоване виконання яких, зорієнтоване на створення кінцевого продукту у формі есе, доповідей, мультимедійних презентацій, буклетів, путівників, плакатів, міні-словників технічних термінів тощо» [3, с. 33].

Для вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням (німецька)» у проектній роботі розроблено каталог проектних завдань, упорядкованих за трьома тематичними рубриками: «Хто знає дві мови, той двічі людина», «Країнознавство», «Метамова спеціальності». У контексті теми дослідження, наведемо приклади тих навчальних проєктів з різноманітними формами представлення, створення яких сприяло формуванню соціокультурної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків, зокрема:

- 1) «Подорож слідами Берлінського муру» (історичний путівник);

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

- 2) «Гортаючи календар свят німецькомовних країн» (есе);
- 3) «Місто моєї мрії» (буклет архітектурних пам'яток і визначних місць);
- 4) «Науково-технічний прогрес: здобутки минулого, досягнення сьогодення, інновації майбутнього» (доповідь з мультимедійною презентацією);
- 5) «Професійна картина інженерів-енергетиків в Україні та за кордоном» (професіограма інженера-енергетика);
- 6) «Енергетична політика європейських країн» (інтерактивна карта енергетичних об'єктів) тощо.

У процесі виконання перелічених вище тематичних проєктів майбутні інженери-енергетики мали можливість «заглибитись в культурно-історичні та суспільно-економічні процеси, зрозуміти сутність національних і професійних цінностей інших народів, порівняти енергетичну політику та рівень розвитку енергетичної галузі власної держави з європейськими країнами, замислитись над досягненнями і перспективами розвитку особистої професійної сфери [1, с. 59–60].

Підсумовуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що проєктна робота іноземною мовою, яка здійснюється з дотриманням принципів комунікативності, професійної спрямованості, пріоритетності проблемно-пошукових завдань, активізації видів мовленнєвої діяльності, є ефективним засобом формування соціокультурної компетентності здобувачів вищої освіти, як невіддільної складової іншомовної компетентності. Адже мова і соціокультурні процеси та явища завжди взаємопов'язані, а здійснення іншомовної комунікації відбувається у полікультурному просторі, учасники якої повинні поважати культуру та звертати увагу на соціальні норми інших країн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білан Н. М. Формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків засобами проєктних технологій у технічних університетах : дис. ... д-ра філософії : 015. Тернопіль, 2022. 350 с.
2. Герасимчук Т. В. Формування професійної іншомовної компетентності майбутніх інженерів автомобільно-дорожньої галузі з використанням інформаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2016. 376 с.
3. Задорожна І. П. Особливості формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків засобами навчальних проєктів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Випуск 205. С. 31–35.
4. Мороз Н. В. Формування соціокультурної компетенції як складової професійної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2007. 20 с.
5. Sudhoff Julian-Thorben *Interkulturelles Lernen im Bilingualen Unterricht : Dissertation zur Erlangung des akademischen Grades Doctor Philosophie*. Essen, 2010. 264 S.

FACTEUR CULTUREL
Dans le cadre de l'apprentissage du français

Мацех С. А.

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

La culture occupe une place importante dans l'apprentissage des langues étrangères. La culture est étroitement liée à la langue en raison de son influence sur l'utilisation et la compréhension de la langue maternelle. De la même manière, la culture d'une personne peut influencer l'apprentissage d'une langue étrangère.

L'apprentissage d'une langue étrangère implique souvent l'apprentissage de nouvelles façons de communiquer, de nouvelles expressions idiomatiques et de nouvelles formes de grammaire. Cela peut être difficile pour les apprenants parce qu'ils ont besoin de comprendre et d'assimiler les différences culturelles dans l'utilisation de ces éléments de la langue. Par exemple, l'apprentissage de l'anglais implique souvent l'apprentissage de nouveaux concepts culturels tels que le système de mesure imperial ou les références culturelles telles que les expressions "break a leg" ou "let's touch base". Les personnes apprenantes doivent apprendre à comprendre ces concepts culturels afin de pouvoir les utiliser correctement en anglais.

De plus, la culture peut également influencer la motivation des apprenants à apprendre une langue étrangère. Les apprenants qui s'intéressent à la culture d'un pays ou d'une région peuvent avoir plus de motivation pour apprendre la langue associée à cette culture. Cela peut aussi leur permettre de mieux comprendre la langue et de communiquer avec les locuteurs natifs de la langue. Le facteur culturel est également très important dans le cadre de l'apprentissage du français. La langue française est intimement liée au français et à la culture française, et la compréhension que la culture peut aider les apprenants à mieux comprendre et utiliser la langue française. Par exemple, la culture française englobe un grand nombre de traditions et de pratiques uniques qui peuvent influencer l'utilisation de la langue française. Par exemple, les expressions familières et les façons de se saluer peuvent varier selon les régions ou les groupes socio-culturels en France.

De plus, la culture française est riche en histoire, en littérature, en art et en gastronomie, qui sont des éléments clés de l'identité culturelle française. Par conséquent, les apprenants francophones peuvent être motivés par leur intérêt pour le français et la culture française, ce qui peut aussi contribuer à renforcer leur apprentissage des langues. Finalement, la culture française peut également influencer l'évaluation des apprenants dans leur apprentissage du français. Les enseignants peuvent utiliser des éléments culturels tels que les chansons françaises, les films, les publicités et les magazines pour évaluer les compétences linguistiques des apprenants et leur compréhension de la culture française.

En résumé, la compréhension de la culture française est essentielle pour les apprenants francophones, car elle peut les aider à mieux comprendre et utiliser le français. La culture française peut également influencer la motivation des apprenants et la manière

V MIЖHAPODHA HAYKOBHO-ПPAKТИЧHA KOHФEPЕНЦIЯ

dont ils sont évalués dans leur apprentissage de la langue. En somme, le facteur culturel joue un rôle de premier plan dans l'apprentissage des langues étrangères. Les personnes apprenantes doivent comprendre et assimiler les différences culturelles quant à l'utilisation d'éléments de la langue. En outre, la culture peut inciter les apprenants à apprendre une langue étrangère.

BIBLIOGRAPHIE

1. Cultures d'enseignement/cultures d'apprentissage – Cairn URL: <https://www.cairn.info/revue-ela-2005-4-page-475.htm>
2. La place de la culture dans l'enseignement du FLE URL: https://www.academia.edu/30113045/La_place_de_la_culture_dans_lenseignement_du_FLE
3. La Dimension Culturelle Dans L'enseignement Des... URL: https://www.researchgate.net/publication/335549238_La_Dimension_Culturelle_Dans_L'enseignement_Des_Langues_Etrangeres_De_La_Compotence_A_La_Performance

MOBA ЯК ЗАСІБ КАТЕГОРИЗАЦІЇ ДОСВІДУ ЕТНІЧНОЇ ГРУПИ

Лотоцька К.П.

*Студентка 1 курсу магістратури,
факультету іноземних мов
кафедри теорії та практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна,*

Науковий керівник:

Пасічник Н.І.,
*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії та практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Актуальність даної теми підтверджується численними дослідженнями як вітчизняних, так і закордонних науковців, результати яких мають значний вплив на формування сучасної мовної політики держави [1], [2], [3].

На сучасному етапі швидкого розвитку людського суспільства та стрімких змін в інформаційних технологіях роль міжкультурного перекладу стає все більш важливою. Стрімка глобалізація всіх процесів суспільного життя та інтеграція різних національних мов і культур значною мірою стимулювали інтерес багатьох дослідників і лінгвістів до вивчення питань міжкультурної комунікації. Відповідно,

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

у сучасній лінгвістиці та перекладознавстві у сфері міжкультурної взаємодії мова почала розглядатися не лише як засіб спілкування, а й як засіб категоризації досвіду етнічної групи, її соціальних і культурних взаємодій.

Для максимальної ефективності взаєморозуміння міжкультурної комунікації потрібно, щоб інформація передавалася і сприймалася максимально точно, як і смислово, і у лексико-граматичному контексті. При цьому мовно-семантичний зміст комунікації у різних мовах, тобто в мові оригіналу та в мові перекладу, може бути не ідентичним, оскільки семантика мови дуже залежить від культурного середовища.

Сьогодні для молодого спеціаліста дуже важливо мати не лише знання та вміння розв'язувати питання, пов'язані з професійною сферою, а й володіти комунікативною компетенцією, що включає навички ефективного спілкування.

Сучасна лінгвокультурологія стверджує, що мова, мислення і культура тісно взаємозалежні: середовище постає у формі реальної, концептуальної та мовної картини світу, яка породжена специфічною діяльністю, способом життя та національною культурою певної людини.

За допомогою мови люди обмінюються думками, розуміють один одного та взаємодіють у суспільстві. Кожен із нас повинен усвідомлювати, що, вивчаючи мову, ми не тільки опановуємо словниковий запас, а й засвоюємо духовні цінності, які належать людям і громаді. Мова і культура знаходяться в одній концептуальній площині і як духовні цінності органічно взаємопов'язані.

У відповідь на стрімкий економічний розвиток країни слово «толерантність» все частіше вживається як відображення проблеми міжособистісної та соціальної взаємодії членів суспільства. Процеси глобалізації, економічного розвитку розширюють можливості для обміну культурами, а тому кожен має бути готовий до того, що він може зіткнутися з новими нормами суспільного життя, які інколи здаються та сприймаються ним як неприйнятні та дивні, оскільки кожна людина має досвід і ціннісні орієнтації суспільства, в якому вона живе.

Отже, переклад – це комунікативне та культурне явище, в якому мова відіграє важливу роль. Переклад - це репрезентація мовних знаків та елементів культури однієї мови мовою перекладу за допомогою інших мовних знаків, що завжди ґрунтується на понятті норми та культури. Культура визначає простір, який не може бути перевищений при адаптації перекладеного тексту до іншої лінгвістичної культури. Процес адаптації вимагає перевірки того, чи можна замінити культурні елементи, використані у вихідному тексті, відповідними еквівалентами, або чи можна передати певний символ у цільову культуру лише мовними засобами. Мова будується не лише на значенні символів, але й на культурних кодах, які функціонують для виконання певних комунікативних завдань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Міжкультурна комунікація перекладознавство: Точки дотику та перспективи розвитку». Переяслав – 2020. С.19-21 URL : <http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/5685/Crosscultural%20comm>

2. Beketova, A. P., Kuprina T. V., Petrikova A. (2018). Development of students' intercultural communicative tolerance in the university multilingual educational environment. The Education and Science Journal, 20, (2), 108-124. doi: 10.17853/1994 URL : https://www.researchgate.net/publication/323699595_Development_of_students'_intercultural_communicative_tolerance_in_the_university_multilingual_educational_environment

3. Voitovych R. (2013). Modernizatsiia derzhavnoho upravlinnia v umovakh hlobalnoi intehratsii. Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, 2, 14-23. (In Ukr.). URL : <https://khrife-journal.org/index.php/journal/article/download/507/565>

ПОЛІКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Саценко Д. О.

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Польська мова є однією із найпопулярніших іноземних мов серед українців. Це пов'язано зі зростаючою кількістю політичних, економічних та культурних зв'язків між двома країнами. У зв'язку з цим виникає потреба в розвитку культурологічного підходу до вивчення польської мови в Україні. Насамперед вивчення культури може допомогти покращити міжкультурну комунікацію та уникнути непорозумінь під час спілкування із представниками інших культур, а також розширить світогляд учнів.

Доцільно буде вивчати польську мову через порівняння подібностей – орієнтацію на полікультурну освіту, оскільки обидві країни мають подібну історію та географічне розташування. Таким чином, учні розвиватимуть повагу до обох культур та закріплять знання про власну, ознайомляться із загальнолюдськими цінностями. Отже, полікультурний підхід до вивчення польської мови в Україні передбачає дослідження мови через призму її культурного контексту. Це означає, що при вивченні мови вивчається не тільки її граматика та лексика, а й культурні, історичні та соціальні аспекти, які пов'язані з цією мовою:

1. *Християнська релігія*: більшість населення в обох країнах є християнами - католиками та православними.
2. *Кухня*: у польській та українській кухні є багато спільних рис, таких як використання капусти, картоплі та м'яса. Обидві кухні відомі своїми традиційними стравами, такими як *pierogi* та борщ.
3. *Фольклор*: обидві країни мають багату традицію народного мистецтва: пісні, танці, національні костюми.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

4. *Історія*: у польській та українській історії були подібні періоди – польсько-українські війни та час спільного правління, що відобразилося на взаємопроникненні мовленнєвих явищ, лексем в обох мовах.

5. *Мова*: польська та українська мови належать до східнослов'янської групи мов та мають спільні корені.

Культурні свята: у Польщі та Україні є подібні традиційні свята, такі як Різдво та Великдень.

Виокремимо найбільш упізнавані та спільні етнічні дійсності для обох культур:

1. «*Wszystko będzie dobrze*» (Польща) та «*Все буде добре*» (Україна) - ці фрази вказують на позитивний настрій та надію на краще майбутнє.

2. «*Pierogi*» (Польща) та «*Вареники*» (Україна) - це традиційні страви, які мають деякі спільні риси, але при цьому мають свої відмінності у складі та формі.

3. «*Kraków*» (Польща) та «*Львів*» (Україна) - ці міста є важливими культурними та історичними центрами для обох країн.

4. «*Wigilia*» (Польща) та «*Святвечір*» (Україна) - ці традиційні свята, які відзначаються у кінці року, мають схожість у тому, що на столі повинні бути традиційні страви та обов'язковою є участь всієї родини.

5. «*Wawel*» (Польща) та «*Палац Потоцьких*» (Україна) - ці історичні пам'ятки є популярними туристичними об'єктами та символами культурної спадщини кожної країни.

6. «*Górale*» (Польща) та «*Гуцул*» (Україна) - ці етнічні групи мають схожість у традиціях та культурі, а також мають власну мову та музичні інструменти.

7. «*Слава Україні!*» - це вислів, який має важливе значення в історії України та є символом національної гідності та боротьби за свободу. Він також був використаний у Польщі під час Другої світової війни в якості лозунгу українських партизанів.

Крім того, польська мова містить багато виразів, які відображають власне свою культуру, історію та традиції. Такі вирази можуть використовуватися у польському музичному мистецтві та літературі, тому їх вивчення допоможе учням краще зрозуміти польську культуру та менталітет:

1. «*Polska - biało-czerwoni*» - це вислів, який означає «Польща - біла та червона», що є національним гаслом Польщі та відображає кольори польського прапора.

2. «*Polonia semper fidelis*» - це висловлювання, яке означає «Польща завжди вірна», та є символом лояльності польських емігрантів до своєї країни.

3. «*Jedność, Godność, Praca*» - це гасло, яке означає «Єдність, Гідність, Праця» та є символом національного об'єднання.

Робота з фразеологізмами також є невід'ємною частиною опанування учнями польської мови. Крім того, багато слів можуть збігатися із нашою мовою, тому що обидві входять до слов'янських груп, а також століттями вони впливали одна на одну.

Виокремимо наступні [1]:

1. «*Ni pies, ni wydra*» – ні риба, ні м'ясо; ні те, ні се.

2. «*Ani widu, ani slychu*» – ані слуху, ані духу.
3. «*Z pierwszej ręki*» – з перших вуст.
4. «*Robić z igły widły*» – робити з мухи слона.
5. «*Pasuje jak wół do karety*» – пасує як корові сідло
6. «*(Coś) poszło (komuś) w piętę*» – душа в п'яти втекла.
7. «*Siedzieć na pieniądzach*» – грошей кури не клюють.
8. «*Gruba ryba*» – важлива птиця.
9. «*W cztery oczy*» – віч-на-віч.
10. «*Być w siódmym niebie*» – бути на сьомому небі від щастя.
11. «*Co ma piernik do wiatraka*» – український відповідник: «на городі бузина, а в Києві дядько», що значить про несумісність двох дійсностей.
12. «*Janusz*» – невихована людина, яка не прислухається до думок інших (є реальним іменем).
13. «*Grażyna*» – дружина Януша, яка має звичку пліткувати за спиною (є реальним іменем).

Не варто нехтувати віковими особливостями учнів та сучасним станом розвитку польської мови та культури. Цікаво буде ознайомити їх із молодіжним сленгом, який згодом теж може стати загальнозживаним або просто використовуватиметься для зображення певного періоду часу. Серед популярних польських сленгізмів можна подати такі [2]:

1. *Ziom* – чувак.
2. *Emotki* – смайлики.
3. *Spoko* – класно, круто.
4. *Ziom/ziomek* – приятель.
5. *Kumpel/kumpela* – подруга.
6. *Facetka* – дівчина, жінка, приятелька.
7. *Relacja* – сторіз в Insagram чи Facebook.
8. *Kimać* – дрімати.
9. *Iść z buta* – йти пішки.
10. *Nie ogarniać* – не розуміти.
11. *Beka z czegoś* – сміятись з чогось.
12. *Hejcić* – ненавидіти.
13. *Lajkować* – ставити лайки в соцмережах.
14. *Rozkminiąć* – думати про щось, мізкувати.
15. *Lecieć w kulki* – хитрувати.
16. *Polecieć* – дослівно «полетіти», у значенні швидко кудись сходити.

Варто відмітити, що для успішного вивчення польської мови загалом та іншомовної культури зокрема, можна задіяти інтегративний підхід до культурологічного збагачення світогляду учнів. Це може бути занурення у художню літературу, пісні, образотворче мистецтво польських авторів тощо. Отже, полікультурний підхід є необхідним для успішного вивчення іноземної мови та глибокого занурення у культуру країни, мову якої вивчаєш. Він допомагає розширити знання та збагатити досвід учнів, що є важливим для міжкультурного розуміння та співпраці у глобальному світі.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Таким чином, отримані результати праці можуть бути використані для вивчення польської мови в українському середовищі через призму спорідненості культур. Перспектива дослідження у глибшому аспекті цього питання може бути в інтегрованості культурологічного підходу, білінгвальності освіти, а також проблеми міжмовних омонімів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Польські фразеологізми, які легко буде запам'ятати українцям. URL: <https://uainkrakow.pl/polski-frazeolohizmy-yaki-lehko-zapamiataty-ukraintsiam/>
2. Сленги, фразеологізми та скорочення в польській мові. URL: <https://univerpl.com.ua/blog/slengi-frazeologizmi-ta-skorochennya-v-polskij-movi/>

КУЛЬТОРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сабаль І.

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Науковий керівник:

Коновальчук С.А.

*Кандидат педагогічних наук
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

З кожним роком важливість вивчення іноземної мови збільшується та набуває нових та досить вагомих підстав у реалізації успішності. В теперішніх реаліях перед нами постає великий вимір нових перспектив і можливість постійно вдосконалювати свої вміння та навички. Щоб опанувати будь-яку мову потрібен час, наповнений тривалими та інтенсивними заняттями, де вкрай важливо проявляти зацікавленість до країни, покращувати своє розуміння культурних елементів та їх важливості. Відомо, що культурологічний принцип передбачає "вивчення мови на основі створеної народом оригінальної і яскравої культури, відображеної у міфології, традиціях і звичаях, усній народній творчості, у творах красного письменства, а також акумульованої в перекладних літературних творах культур інших народів" [1, с. 12] Тому саме цей підхід до вивчення іноземної мови є дуже важливим, оскільки він сприяє формуванню глобального мислення та створює інтелектуальну базу для майбутньої професійної діяльності. **Мета** – довести переваги вивчення іноземної мови через культурологічний підхід.

Опановування мовою є освітнім процесом, змістом якого є культура країни, мова якої вивчається [2, с. 86].

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Підвищення рівня знань завдяки дискусіями. У наш час майже всі джерела іноземною мовою або ж іншомовного походження знаходяться у вільному доступі, з яких можна дізнатися про життя та культуру всіх народів світу. На мою думку, саме дискусійна форма на різноманітні загальносвітові теми допомагає більш конкретно висловити свою думку, аргументуючи власні переконання. Найбільш цінною була б дискусія з представниками різних культур, націй, політичних та релігійних поглядів, адже це прекрасна можливість перейняти цей колоритний полікультурний досвід.

Читання художньої літератури. Саме в іноземних художніх текстах можна відчути культурний колорит, побачити особливості мови та різноманітні важливі завершальні елементи. Як бачимо, читання книжок іноземною мовою підвищує рівень володіння нею – та це ще не все. Саме ця культурологічна надбудова розкривається в тому, що будь-які автентичні тексти «просякнуті» культурою, тому ви дізнаєтеся більше про носіїв мови, яку вивчаєте. Художня література дасть вам уявлення про менталітет, суспільні норми, етикет і культурний, історичний, соціальний бекграунд [3].

Вивчення фразеологізмів. Особливий акцент хочу надати фразеологізмам, адже у них віддзеркалюються культура, звичаї, історія і цінності народу. Досить цікаво досліджувати різні фразеологізми і шукати їх аналоги з нашою мовою.

Сприйняття англomовної інформації на слух. Слухати різні аудіозаписи, радіoproграми, переглядати фільми та телепередачі. Така можливість дозволить розширити словниковий запас, дозволить глибше пізнати культуру та мовні особливості іншого народу.

Підсумовуючи все вищесказане, хочу наголосити, що культурологічний чинник є одним із небагатьох важливих аспектів у вивченні іноземної мови. Все полягає в тому, щоб особистість розвивалася всебічно: вмiло поєднувала всі фактори та використовувала їх на практиці. Використання культурологічного компонента змісту навчання мови у різноманітнює заняття, робить їх цікавими, емоційними, чим полегшує сприйняття матеріалу, що вивчається, та формує стійке позитивне ставлення до іноземної мови. Також можна простежити культурологічний вплив не тільки у книжках, а й у відеоматеріалах, аудіо, та безпосередньо на практиці живого спілкування. Отож, потрібне тільки бажання вивчати мову та не втрачати жодної можливості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська мова. 5 – 12 класи / [за ред. Л.В. Скуратівського]. – К. : Перун, 2005. – 176 с.
2. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
3. Читати в оригіналі – чи дійсно це найкращий спосіб вивчити іноземну мову?
URL : <https://chytomo.com/chytaty-v-oryhinali-chy-dijsno-tse-najkrashchyj-sposib-vyvchyty-inozemnu-movu/>

НАПРЯМ 3.

**КОГНІТИВНІ АСПЕКТИ
ПОРІВНЯЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА,
ТИПОЛОГІЧНОГО ТА ЗІСТАВНОГО МОВОЗНАВСТВА**

ПАРАДИГМА ЦІННОСТЕЙ У НОВЕЛІСТИЦІ ГІ ДЕ МОПАССАНА

Грицак Н.Р.

*доктор педагогічних наук,
кандидат філологічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Глибокий психологізм, соціальна обумовленість, реалістичне зображення характерів, гострота сюжетної побудови та оригінальність тематики викликає жвавий інтерес читачкої та наукової спільноти до новелістика Гі де Мопассана. Втім новелістика Гі де Мопассана привертає увагу читачів і дослідників також різновекторністю екзистенційної проблематики. У творчій спадщині французького письменника чітко простежується реалізація парадигми екзистенціальної естетики. У новелах актуалізуються питання абсурдності людського життя; складне поєднання раціонального начала з ірраціональним; самотності і вразливості людини; розчарування, розпачу і несвідомого бажання пошуку щастя; сірої буденності, міщанського оточення і розради у високих ідеалах мистецтва; цинізму, лицемірства і прагнення щирих почуттів.

У проєкції нашої розвідки цікаво звернутись до новели «Коштовності». З назви новели читач розуміє, що коштовності, які так любила пані Лантен, є головною загадкою у тексті: «Вона засвоїла звичку одягати великі сережки з фальшивими діамантами і носила фальшиві перли, браслети з низькопробного золота, гребінці, оздоблені різнокольоровими скельцями, що правили за дорогоцінні камені» [1]. Саме повсякденна, буденна, навіть, можливо, пересічна історія в інтерпретації Гі де Мопассана викриває людські стосунки, набуває загальнолюдського значення. Головним об'єктом авторської уваги стає зрада пані Лантен, яку вона так майстерно і вміло приховує від свого чоловіка, і відповідно реакція пана Лантена на зраду. Коштовності, як важливий атрибут життя дружини пана Лантена, є не лише своєрідною фіксацією обману, але й відображенням змін внутрішнього стану її чоловіка. Гі де Мопассан, у традиційній для себе манері,

через предметно-зорову деталь (коштовності) розкриває емоційний контраст психологічного стану пана Лантена: від зневажливості «мішурою» до пихатості. Стрімку зміну пана Лантена підкреслює його є фраза на початку твору, зокрема «Люба моя, у кого немає можливості купувати справжні коштовності, для того краса і грація повинні бути єдиною прикрасою; це справді найрідкісніші скарби» [1]. Втім після смерті дружини пан Лантен встає на шлях неминучою духовною загибелі. Важливо, що духовна смерть пана Лантена увиразнена антитезою фальш – коштовності, при цьому слово «фальшиві» використано п'ять разів, а «коштовності» – дев'ять. Читач ставить питання: Що ж насправді для людини є цінним? Що важливіше: матеріальні цінності чи загальнолюдські?

Варто звернути увагу на важливе протиставлення, яке посилює екзистенційну проблематику новели, зокрема лицемірство та обман пані Лантен насправді вміло сховано за її зовнішньою красою, чарівністю і скромністю: «її скромна краса мала принадність ангельської чистоти і невловима посмішка, що ніколи не сходила з уст, здавалась відблиском її душі»; «Якими тільки турботами, ніжністю, пестощами не обдаровувала вона чоловіка; вона була така чарівна, що після шести років подружнього життя він кохав її ще більше, ніж у перші дні» [1].

Переломним епізодом новели є відвідування ювелірної майстерності, де пану Лантену назвали справжню ціну кольє: «Пан Лантен, збентежений такою довгою процедурою, вже відкрив було рота, щоб промовити: «Ну, та я добре знаю, що воно зовсім нічого не варте» – як раптом ювелір сказав: – Це кольє, пане, коштує від дванадцяти до п'ятнадцяти тисяч франків» [1]. Ці рядки є визначальними для розуміння спустошеності внутрішнього світу пана Лантена. Ця внутрішня розгубленість і збентеженість у тексті новели оприявлена у міміці, жестах, рухах пана Лантена: «Удівець витріщив очі та так і скам'янів на місці з роззявленим ротом»; «Пан Лантен навіть сів, у нього ноги підломилися від здивовання»; «Він перетнув вулицю, попрямував в один бік, помітив, що помилився дорогою, повернув до Тюільрі, перейшов Сену, зрозумів, що знову йде не туди»; «Почав ходити туди й сюди тротуаром»; «Він зупинився посеред вулиці, мов укопаний. Жахлива підозра ворухнулась у ньому: «Невже вона?..» Значить, і решта коштовностей теж подарунки! Йому здалось, що земля хитається, що дерево, яке стояло перед ним, падає; він простяг руку і впав непритомний» [1].

Послідовність подій у новелі викриває моральну деградацію пана Лантена: «Сидячи поруч з якимсь паном, що здався йому цілком порядним, він не зміг подолати спокусу і повідомив, з деякою манірністю, що одержав спадщину в чотириста тисяч франків» [1]. Для Гі де Мопассана важливо продемонструвати різку зміну емоційного стану пана Лантена. В супереч здоровому глузду, пан Лантен не просто виявляє неабияке задоволення, але й хизується отриманою спадщиною. Як бачимо, пан Лантен обирає позицію не лише пристосування до ситуації, але максимального використання. Така рефлексія, безумовно, є свідченням перемоги матеріального над духовним, обивательського розрахунку над чистими почуттями.

V MIЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

У полі зору Гі де Мопассана життя пересічного француза. Втім крізь призму анекдотичного становища пана Лантена автор фокусує увагу на фальшивості людських стосунків, викриває духовне збідніння подружжя Лантенів, підкреслює цінність справжніх почуттів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мопассан Гі де. Коштовності. URL:
<http://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=909>

LA PERFORMANCE EXTREME DE L'HORRIBLE ET DU BEAU DANS L'OEUVRE D'AMELIE NOTHOMB

Наместюк С.В.

*доцент кафедри іноземних мов
Буковинського державного медичного університету
м. Чернівці, Україна*

L'écrivain belge Amélie Nothomb (née en 1966) est devenue une marque à l'époque où les publics sont orientés vers la performance extrême. Dépendante des médias, elle est devenue l'auteur d'une marque connue, mais aussi un phénomène littéraire bien mérité. Elle est vénérée comme un catalyseur de mouvements esthétiques modernes, capables de changements de paradigme.

Cet article analyse les intentions de l'auteur à un triple niveau : interne, esthétique externe et réponse réceptive. Amélie Nothomb a réussi à combiner l'idée abstraite de mode avec la mode spécifique de l'époque pour proclamer une esthétique de l'écriture qui encourage la lecture de masse.

En effet, dans le contexte de l'œuvre romanesque de la fin du 20e et du début du 21e siècle, le statut de l'écrivain se révèle en fonction des goûts du grand public, des médias et des institutions littéraires (dans le contexte de la signification de la culture). C'est Amélie Nothomb qui a imposé l'esthétique d'une "nouvelle mode, une marque" qui lui a permis de devenir un véritable phénomène.

Selon le concept de Jacques Dubois, on peut affirmer que l'écrivain a franchi toutes les étapes du processus de légitimation, comme en témoignent le soutien des critiques les plus autorisés et la faveur des membres du jury des prix littéraires. Ses innovations constructives consistent à utiliser la marque des maladies modernes comme un thème constructif pour façonner l'intrigue de ses romans. De cette façon, l'auteur ne se perd pas parmi les autres et maintient l'intérêt du lecteur. L'anorexie, le vide, le vomissement et le rejet, et leurs opposés (la gourmandise, l'absorption du monde, l'obésité, etc.) reproduisent l'ancienne symbolique thématique dichotomique de la faim et de la satiété, la dynamique du vide et du plein, qui peut également être interprétée sur un plan métaphorique : pour Nothomb, par exemple, l'obésité symbolise la menace d'un monde englouti par un monstre, tandis que l'anorexie offre d'autres connotations, renvoie au paradis de l'enfance et arrête

le temps. Refuser de manger empêche de grandir: un anorexique, détestant son corps d'adolescent, cherche à le faire mourir de faim.

Dans l'interprétation métaphorique de A. Nothomb, l'obésité et l'anorexie sont avant tout des moyens d'autodestruction de l'organisme malade. Parmi les nombreuses réactions possibles que ces catégories peuvent susciter (admiration, choc, horreur, rage, paralysie, etc.), l'auteur tente de rendre le lecteur dégoûté ou nauséux. Cependant, sa représentation de la laideur s'accompagne toujours d'un grotesque, d'une (auto)ironie omniprésente, de prétentions et de rires, qui détruisent l'horreur. Les allusions psychologiques et psychanalytiques à la corporalité, à la relation entre le corps et l'identité, aux problèmes d'acceptation de soi et au narcissisme sont des traits distinctifs de la poésie postmoderne.

On sait que l'auteur s'est basée sur sa propre expérience. Se regarder dans le miroir (un procédé souvent représenté par Notomb) prend différentes connotations, ce qui témoigne de l'identification du corps avec le paradigme du "je" - grâce à ce procédé (selon Lacan) [1], les personnages sont constamment convaincus de leur propre identité: c'est le narcissisme, c'est-à-dire le "diagnostic" dont souffrent les enfants-personnages divins de Notomb ainsi que ses monstres. La marque, en tant que fait de société, façonne aujourd'hui les relations sociales. Les personnages de Nothomb ont le goût du spectacle et recherchent le succès. À l'aide de scénarios poussés jusqu'à l'absurde, l'auteur montre que la popularité est toujours synonyme de commercialisation.

Le style de l'auteur repose sur trois principes : l'esthétique de la beauté et de la laideur, l'esthétique du best-seller et l'esthétique de l'écriture de mode (marque). Sa problématisation paroxystique de l'action de l'intrigue a pour but de constituer l'influence indiscutable de la mode sur l'univers littéraire et ses conséquences désastreuses. L'auteur souligne ouvertement sa volonté de bousculer l'horizon d'attente du lecteur.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жижек С. Погляд навскіс. Вступ до теорії Жака Лакана через популярну культуру. Пер. з англ. Павла Шведа. Київ: Комубук, 2018. 320 с.

РОМАН Ч. АЧЕБЕ «РОЗПАД»: РУЙНАЦІЯ ЕТНІЧНОГО УСТРОЮ ЯК ТИПОВА ПРОБЛЕМА НОВІТНЬОЇ НІГЕРІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Штанюк О.М.

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри української та іноземних мов
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна*

Нігерійський романіст, поет і критик, громадський та політичний діяч Чинуа Ачебе справедливо визнається найвпливовішим з африканських письменників кінця ХХ ст. Сьогодні без нього уявити африканську культуру

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

неможливо – його вплив на інших африканських письменників безперечний, цей нігерійський автор «вважається взірцем для молодого покоління африканських письменників, і це до нього вони регулярно звертаються за порадою і натхненням» [3, с. 224]. Він здобув світове визнання завдяки тому, що своїми англомовними творами довів світові значущість «темної» африканської культурно-історичної спадщини.

Роман «Розпад» [2] вважається найвизначнішим і найвпливовішим для письменників чорного континенту [4, с. 46]. Примітно, що роман, у якому автор пропонує читачеві значно відмінну від західного трактування альтернативну історію чорного континенту, з'являється буквально напередодні тотальної деколонізації Африки. Тут розповідається про давні часи: останні роки життя племені Ігбо напередодні європейського завоювання. «Розпад» змальовує колонізацію Африки, передану з позиції вже колонізованого народу, тобто імпліцитно.

Таким чином, цей твір можна вважати романом-передчуттям зі своєрідною нарративною стратегією.

Саме з часів трощення та розпаду колоніалізму в художньому та науковому дискурсі активізуються дві основні теми: що відбувається з колонізованими націями після деколонізації, а також які ж позитивні та негативні моменти колонізації та деколонізації [5, с. 149].

Переосмислення роману відбувається у перспективі незахідних ідей та пріоритетів. За твердженням Е. Саїда, «багато постколоніальних письменників несуть у собі своє минуле: як рубці від принизливих ран, як стимул до різних практик, як потенційно виправлені бачення минулого, що прагнуть нового майбутнього, як досвіди, що знову й знову наполегливо тлумачаться й розгортаються, досвіди, в яких мовчазний тубілець говорить і діє на території, відібраній у імперії» [6, с. 70]. Саме ці аспекти виявилися притаманними багатьом постколоніальним письменникам – вихідцям із країн колишнього Британського домініону, зокрема для Ч. Ачебе.

Ч. Ачебе першим з африканських письменників ламає стереотип Африки як примітивної землі. Проте він аж ніяк не прикрашає життя Ігбо, навпаки, викриває багато їхніх суспільних вад, висвітлює зрощення позитивного з негативним у культурі Ігбо. У своєму романі письменник не описує захопленого обожнювання тубільцями колонізаторів, а викриває істинне ставлення корінного населення до європейців, і разом з цим викриває нетерпимість європейців до автентичних традицій. Письменник прагне простої правди у своїй розповіді про життя африканських племен, намагається зазирнути в темну глибину їхнього існування, жадає повернути народові його власну культуру.

У тексті Ч. Ачебе не лише намагається розповісти світові про культуру та традиції Ігбо, але разом з цим нагадати власному народові його історію, переконати в значущості родових цінностей. Письменник підкреслює, що «африканці не від європейців почули вперше про культуру. Їхні суспільства не були бездумними, темними, а навпаки, часто були засновані на глибокій філософії, цінностях і красі; окрім того в них було почуття власної гідності» [1, с. 8].

На рецептивному рівні слід враховувати, що адекватне прочитання

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

африканського твору, з чіткою стратифікацією автології та тропізму, потребує «фонових», часто енциклопедичних довідок, численних пояснень та приміток. Це важливо для визначення точного жанрового формату африканських текстів. Так, при прочитанні романів Ч. Ачебе слід пам'ятати, що ми маємо справу не з фантастичним, а з *реалістичним* африканським текстом, котрий відображає нігерійську свідомість, основою якої ще й дотепер залишається переважно міфологічне сприйняття. Це чітко відбивається в усіх романах письменника і вимагає від його читачів особливої здатності відповідно розставляти пріоритети в інтерпретації вчинків персонажів.

Однією з основних ознак жанрового формату роману «Розпад». Є світоглядність. Хоча за своєю сюжетно-композиційною формою цей текст стилізує побутові романи з життя африканського соціуму, він належить до світоглядних романів, його основною метою є аналітичне змалювання краху застарілого ладу, переходу до незалежності, формування постколоніального устрою. У романі інтерпретується роль «подвійної спадковості» у формуванні нової постколоніальної ментальності нігерійця. Визначається, що тематика зосереджується на особливостях взаємодії африканської та європейської культур, а автор звертається до проблеми політичних і мовних наслідків цього контакту.

Відтворення історичної правди поступається в митця бажанню показати власне бачення ментальності свого народу. Письменник у специфічній англомовній художній формі зображує нам традиційне життя племені Ігбо, історичні події стають тут переважно тлом. Автор прагнув показати відповідний до дійсності розвиток нового суспільства та людини в ньому. Відтак, художньо відтворюючи африканську культуру, Ч. Ачебе протиставляє африканську історичну дійсність політичним фальсифікаціям та літературним викривленням європейців. Тексти автора мали на меті розробку загального африканського культурологічного концепту, що окреслюється в параметрах опозиції «традиційне/сучасне», котра і на сьогодні залишається актуальною для африканської культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Achebe Chinua. *Morning yet on creation day: Essays*. Anchor Press, 1975. 175 p.
2. Achebe Chinua. *Things Fall Apart*. London: Everyman's Library, 1992. 181 p.
3. Ezenwa-Ohaeto. *Chinua Achebe: a biography*. Indiana University Press, 1997. 352p.
4. Gikandi, Simon. *Reading Chinua Achebe: language & ideology in fiction*. Heinemann, 1991. 166 p.
5. Matz, Jesse. *The modern novel: A short introduction*. John Wiley & Sons, 2008. 194p.
6. Саїд Е. *Культура й імперіалізм*. К.: Критика, 2007. 608 с.

**ТВОРЧИЙ ПАРАДОКС Г.К. ЧЕСТЕРТОНА В РОМАНІ
«ЛЮДИНА, ЩО БУЛА ЧЕТВЕРГОМ»**

Перенчук О.З.

*старший викладач кафедри української та іноземних мов
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя
м.Тернопіль, Україна*

Незважаючи на авторську різносторонність, наше сприйняття характерної літературної манери автора може впливати на розкриття змісту. Якщо Честертон зазвичай вважають творцем детективів, не дивно, що читачі вважають *Людину, що була Четвергом* ще одним прикладом його детективної творчості. А оскільки головним героєм роману є детектив, то ми інстинктивно розглядаємо даний твір як детективний роман. Однак, структуралізм Тодорова демонструє нам якими різними є роман Честертон і типове детективне оповідання. Протягом першого прочитання сама історія привертає увагу читача. Друге читання дозволяє краще оцінити персонажів. Третє читання проникає у вивчення стилю і методу Честертон. Важко сказати, скільки разів потрібно прочитати *Людину, що була Четвергом*, щоб вичерпати всі можливості тексту.

Без жодного сумніву, Гілберт Кіт Честертон є геніальним письменником і доказом цьому буде аналіз структури його відомого твору *Людина, яка була Четвергом*. Роман Честертон порушує правила Тодорова [3, с. 20-28]. Точніше, лише одне з правил обов'язково виконується: звинувачений, загадкова особа на ім'я Неділя, є важливим персонажем. І хоча *Людина, що була Четвергом* має певну схожість з детективом, цей твір є чимось цілковито іншим. Це, без сумніву, щось нечуване і небачене. Тодоров вважає, що справжні шедеври ламають правила. Це є частиною того, що робить літературні шедеври особливими. Тодоров пише у *«Поетиці прози»*: «Можна було б сказати, що кожна знаменита книга свідчить про існування двох жанрів, наявність двох норм: тієї, що домінувала в попередній літературі і яку порушив даний твір і тієї, що дана праця створила» [4, с. 43]. Хіба не це здійснив Честертон?

Досить часто критики порівнюють Честертон з Кафкою. Вони були сучасниками, які захоплювались енігматичним аспектом реальності. Вони обидва вважали, що звичайні люди є до деякої міри чужинцями у цьому світі. Для них світ має казкову (фантастичну) рису. Проте, ідея Честертон про світ як «сон» відрізняється від ідеї Кафки, оскільки для першого цей сон «приємний і чудовий», якщо його належним чином розглядати, а для другого нереальність життя лежить на дні страшного мороку і загроз. Якщо Кафка вочевидь сприймав творця світу як духа зла, то Честертон уявляв силу добра. Тому зовсім не дивно, що Jonathan Lethem у своїй передмові до Modern Library edition роману називає Честертон анти-Кафкою [2]. Проте вдумливий читач може побачити, що Честертон створив щось більше ніж звичайне детективне оповідання про злочин. Його на перший погляд

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

простий стиль приховує складну багатогранність. Чим більше зусиль докласти до розуміння роману, тим більшою буде винагорода. Честертон є майстром своєї справи і підтвердженням цьому є вивчення структури даного роману.

На перший погляд, вирішальною структурною рисою детективного роману є те, він містить дві історії: історію злочину та історію розслідування. Честертон, здійснивши творчий парадокс, обходить без злочину. Його детектив Габріель Сайм зовсім не розслідує злочин. Сайм намагається знешкодити банду анархістів, але жоден злочин не здійснюється в романі, окрім незначного правопорушення в кінці твору, коли Неділя на слоні втікає із зоопарку. Чи може відбуватись розслідування без злочину?

Однак, варто зазначити, що очевидний зв'язок між *Людиною, яка була Четвергом* і детективною літературою – в тому, що в романі йдеться про детектива Скотланд Ярду. Сайм є уособленням збереженням соціального порядку і людського життя, тоді як його кримінальний опонент втілює анархію, тероризм і загибель невинних. Щоб привернути увагу колег і допомогти впіймати Неділю, Сайм кричить: «Зупиніть злодія!» [1, с. 153]. Все це є елементами детективного твору. Останні розділи детективного оповідання обов'язково пояснюють те, що відбулося в перших. Наратор історію не пояснює наперед. Ми повинні зібрати ключі. У *Людині, яка була Четвергом* ці ключі не є показниками просто співвідношень, до яких апелює Тодоров у правилі 7 для детективної літератури, автор-читач, злочинець-детектив [3, с. 128]. Оскільки детектив Сайм здається повільніше ніж читач дізнається про те, що всі члени Центральної Ради Анархістів насправді виявились замаскованими детективами. Фактично, схоже на те, що всі детективи повільно ідентифікують Неділю і дізнаються, що він є начальником Нової Детективної Служби – людиною, яка приймала їх на роботу. Незважаючи на це, читач може проводити розслідування одночасно з Саймом. Читачеві не надано жодної інформації наперед. Це нагадує структуру детективного трилера, як її описує Тодоров [4, с. 90]. Читач повинен чекати і читати, щоб дізнатись хоча б, чи вийде живим Саймон. В кінці, правда, в Саймана наступає якесь просвітління, яке необов'язково поділяє читач.

У який відділ книгарні помістив би наш уявний продавець *Людину, що була Четвергом*? Чим довше він читав би книгу, тим ставав би менш впевненим у її правильному розташуванні. Чи є це особливим високим мистецтвом, яке називається література? Чи це є детективна література? Чи це таємниця? Пригодницький роман? Філософія?

Чи можуть допомогти тут критики? Якщо наш уявний продавець вирішить звернутися до критиків за допомогою, чи допоможуть вони? Роман-загадка. Схоже на те, що критики самі сперечаються між собою на рахунок класифікації роману Честертонна.

ЛІТЕРАТУРА

1. Chesterton, G.K. "A Defence of Detective Stories." *The Defendant*. New York: Dodd, Mead, 1902. Reprinted in *The Art of the Mystery Story: A Collection of Critical Essays*. Ed. Howard Haycraft. New York: Simon and Schuster, 1946.
2. Lethem, Jonathan. Introduction. *The Man Who Was Thursday. A Nightmare*.

By G.K.Chesterton. 1908. The Modern Library edition. New York. Random House, 2001.

3. Todorov, Tzvetan. The Fantastic: A Structural Approach to a Literary Genre. Trans. Richard Howard. Ithaca: Cornell UP, 1975.

4. Todorov, Tzvetan. The Poetics of Prose. Trans. Richard Howard. Ithaca: Cornell UP, 1977.

ФРАНКОМОВНА КУЛЬТУРА У ТВОРЧОСТІ АНГЛІЙСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА В.С.МОЕМА

Чорній Р. П.

*кандидат філологічних наук, доцент,
кафедра романо-германської філології*

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Франкомовна культура є невід'ємною частиною художнього доробку англійського письменника В. С. Моєма, адже в якійсь мірі зумовлена біографією письменника. Франція відігравала особливу роль у житті В. С. Моєма. Майбутній митець народився в Парижі, французька мова – мова, якою хлопчик від народження спілкувався 10 років (лише після смерті батьків він переїжджає до Великої Британії, починає вивчати англійську мову). Американський біограф Дж. Мейерс переконаний, що сам факт народження В. С. Моєма у Франції, не тільки допоміг В. С. Моєму досконало вивчити французьку та англійську мови, а водночас прищепив йому два способи сприйняття світу, дві концепції свободи, дві точки зору, що в свою чергу наклало відбиток на життєвий та творчий шлях письменника [3].

Французька культура і творчість В. С. Моєма мають деякі спільні риси, «пов'язані з елегантністю, вишуканістю і витонченістю»[1]. В. С. Моєм, хоч і був британським письменником, проте жив і працював у Франції, де його творчий шлях і був найяскравішим і найпродуктивнішим.

В. С. Моєм часто описував французьке життя і культуру у своїх творах, що дало йому змогу передати читачам атмосферу Франції та її суспільства. У його творах часто присутні описи французької гастрономії, вина, культури розваг і моди, що робить його книжки популярними в любителів французької культури. Також, спільна риса французької культури і творчості В.С. Моєма – це увага до деталей, прагнення до досконалості та краси. Він описує прекрасні образи героїв, їхні манери та одяг, що створює в читача відчуття гармонії та естетичного задоволення.

Однак, зазначимо, що, незважаючи на те, що В.С. Моєм дуже високо оцінював французьку культуру, він також був критично налаштований до деяких аспектів французького суспільства, наприклад, до бюрократії та дворянства. У своїх творах («Видимість і дійсність», «Жиголо і Жиголетта» та ін.) він часто описував героїв, які

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

стикалися з проблемами й обмеженнями, пов'язаними з французькою соціальною системою.

Сомерсет Моем створював образи, які відображають особливості та красу французького життя, але при цьому залишався критично налаштованим до деяких його аспектів.

Перший значущий вплив Франції на творчість В.С. Моема проявився в його пристрасті до французької літератури. Ще в юності В.С. Моем почав вивчати французьку літературу і культуру, і вони справили великий вплив на його письменницький стиль. Він був особливо натхненний французькими письменниками XIX століття, такими як Шарль Бодлер, Гюстав Флобер і Гі де Мопассан. Їхній вплив простежується в реалізмі та чуттєвості його творів [2].

Моем не тільки любив і добре знав Францію, а й чітко висловив свою активну громадянську позицію під час окупації Франції у Другій світовій війні (виступи на Бі-бі-сі в серії передач «Vive la France!» [4], творах «Франція у війні» (France At War), «Нескорена» («The Unconquered»)).

Події його творів відбуваються в англomовному середовищі, однак автору за допомогою французьких лексем вдається відтворити атмосферу франкомовних співрозмовників. В своїх творах («Місяць і гріш», «Сповідь Жана Шарвена», «На державній службі», «Шлюб із розрахунку», «Містер Всезнайко» та ін.) письменник втілює свою пристрасть до екзотичних місць і культур (Гаїті, Французької Полінезії, Французької Гвіани), а персонажі його книг і під час тривалих мандрівок спілкуються французькою.

Сомерсет Моем не тільки використовував французькі фрази і вирази, а й часто описував французьку культуру і суспільство. Події деяких із його книг, як-от «Тягар пристрастей людських» («Of Human Bondage»), «На вістрі ножа» («The Razor's Edge»), «Різдвяні канікули» («Christmas Holiday») навіть відбуваються у Франції або включають французьких персонажів. У творах В. С. Моема також присутні персонажі, які розмовляють французькою мовою, що надає їхнім характерам додаткової глибини та емоційного забарвлення.

Увиразнюємо, що використання лексики французької мови могло створювати відчуття розкоші, елітності та культурності. Ось деякі з французьких лексем, які найчастіше трапляються у творах В.С. Моема, що і стало одним із характерних прийомів його стилю – *rendezvous* (побачення), *avant-garde* (авангард), *en route* (у дорозі), *déjà vu* (відчуття, що вже бачив), *coup d'état* (державний переворот), *à la carte* (за меню), *joie de vivre* (радість життя), *coup de grâce* (останній удар) тощо.

Загалом використання вокабуляру французької мови у творах Сомерсета Моема відображає його культурний та лінгвістичний бекграунд, а також його бажання створити певний стиль та ефект у своїх творах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Archer S. W. Maugham Somerset: A Study of the Short Fiction. New York: Twayne, 1993. 175 p.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

2. Hastings S. The Secret Lives of Somerset Maugham: A Biography. URL: https://books.google.de/books?id=hD_7DQAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=secret+lives+of+William+Somerset+Maugham
3. Meyers J. Somerset Maugham: A Life. URL: <https://books.google.de/books?id=k8qZW26bc6oC&printsec=frontcover&dq=Somerset+Maugham>
4. Somerset Maugham on France at War. The New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/1940/05/19/archives/somerset-maugham-on-france-at-war.html>
5. Maugham W. Somerset. A Life: Vol I. URL: <https://stevenewmanwriter.medium.com/w-somerset-maugham-a-life-vol-i-31f0b2b6c559>

ЗВ'ЯЗОК ТВОРУ АЛЬБЕРА КАМЮ «ЧУМА» ІЗ СЬОГОДЕННЯМ

Бачинська О. Б.

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Науковий керівник:

Пежинська О. М.

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри
романо-германської філології
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Альбер Камю народився в 1913 році в Мондові, містечку Алжиру, що тоді було французькою колонією. Його батько, найманий сільськогосподарський робітник, загинув на полі бою Першої світової війни, коли Альберу був всього рік. Це призвело до серйозних матеріальних труднощів у родині письменника.

У 1950-х роках Камю пережив світоглядну і творчу кризу, яка призвела до зниження його творчої активності. Письменник часто не знаходив відповіді на складні проблеми, що ставило перед ним суспільство, і суперечності між його світоглядом та суспільно-політичною позицією загострилися.

У 1957 письменник став наймолодшим лауреатом Нобелівської премії за його важливу літературну діяльність, яка зі щирою уважністю висвітлює проблеми людської совісті в наші часи.

Камю є найбільш відомим завдяки своєму роману "Чума". Перші нариси до роману були створені ще в 1941 році, коли він викладав в Орані. Перший варіант роману був закінчений в 1943 році, але автор не був задоволений ним і продовжував роботу над ним, використовуючи новий життєвий досвід, отриманий як учасник

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

руху Опору. Роман був опублікований у 1947 році, ставши втіленням того, що Камю вивчив та пережив у роки важких випробувань, а також відображенням значних зрушень у світогляді та відкриття нових істин.

Роман Альбера Камю "Чума" можна назвати винятковою творчою роботою, яка створює багатогранні та неоднозначні враження у читачів і створює особливу сітку запитань, вражень, відкриттів та емоцій, так само як і сам твір. Його сюжет розгортається в містечку Орані, де людей сполошує страшна епідемія, яка приносить страждання та біль. Головним персонажем є доктор Ріє, який став свідком та учасником цих подій, віддавши все своє життя, щоб допомогти людям перемогти цю заразу, інколи за ціну власного життя, вважаючи це своїм обов'язком перед суспільством. У боротьбі з епідемією беруть участь й інші персонажі, зокрема Жан Тарру, тоді як іншим її поширення вигідне. Для них чума і зло є невід'ємними від людської природи, і навіть той, хто не хворіє, не звільняється від хвороби в своєму серці.

При знайомстві з книгою, коли читач бачить її назву та анотацію, перше враження створює злободенність теми. Цей роман, написаний у 1947 році, відображає наслідки фашизму, що вже втрачав свою владу, але залишив пам'ять про криваві події, що сталися в усьому світі. У творі фашизм і нацизм зображені як "коричнева чума", яка поширюється і вбиває швидко.

Автор поширив значення образу чуми на буття в цілому і, як сказав один із головних героїв твору, Тарру: "Чума — не тільки хвороба, не тільки війна, це також смертні судові вироки, розстріл переможених, фанатизм церкви і фанатизм політичних сект, загибель безневинної дитини в лікарні, суспільство, облаштоване вкрай погано, як і спроби, всупереч спротиву влади, облаштувати його заново. Вона звична, природна, як дихання, тому що "сьогодні всі ми трохи зачумлені" [2].

Автор надає образу чуми більш загальне значення, що охоплює життя в цілому. Це включає смертні вироки, війну, фанатизм церкви і політичних сект, загибель невинних людей та погано облаштоване суспільство. Камю досягає цього шляхом метафор, паралелей та алегорій, які забезпечують новий рівень розуміння фашизму та нацизму. Він передає боротьбу проти них через опис населення, яке бореться з чумою, яка є невидимою, але всеохопною в своїх наслідках.

Автор на цьому не зупиняється. Камю зумів перенести образ чуми на всі сфери життя - новим, вражаючим та дивовижним чином. Чума не обмежується політикою чи владою, вона переповнює суспільство та проникає в кожен будинок і кожну сім'ю, ніхто не залишається поза її досягненням. Це зло не тільки як фашизм, але щоденне зло, неодмінне для людей, з яким ми повинні жити.

Роман актуальний тому, що показує, що люди можуть перемагати конкретне зло, але повністю знищити його в світі неможливо. Останні рядки твору, що були виголошені Ріє, підтверджують це: "...можливо, настане день, коли наука та лихо знову зійдуться, і чума розбудить пацюків, щоб піти на смерть на вулицях щасливого міста"[3]. Ці слова були висловлені як попередження про майбутнє. Люди мають розуміти, що зло не зникло, і може повторитися в будь-який момент. Лише людська небайдужість та відповідальність можуть допомогти у протистоянні цьому.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«Чуму» Камю відносить до романів про антифашистську боротьбу й рух Опору, та для цього є свої підстави. Автор сам прямо проголошував: «Явний зміст “Чуми” - це боротьба європейського руху Опору проти фашизму» [3]. Говорив він і про те, що прагнув у романі «відбити атмосферу задухи, в якій ми жили, атмосферу загрози й вигнання, в якій скніли». Однак усім цим зміст твору далеко не вичерпується, навіть більше, акцент у ньому зміщено на трактуванні позачасових філософських проблем буття. «Водночас, - провадив Камю, - я поширив значення цього образу (образу чуми) на буття в цілому» [2].

Окрім загальної геніальності твору, вражають його окремі частини, зокрема розмови інтелектуалів доктора Ріє та Тарру, які досліджують одвічні питання людської сутності, такі як можливості окремих особистостей, страх, мужність, відчай та любов. Кожен читач може знайти в їх діалогах нові цікаві думки, які надихнули його на власні роздуми та висновки. Це може сприяти інтелектуальному росту та розвитку особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альбер Камю. Коротка біографія. URL : <https://zarlit.com/textbook/11klas/27.html>
2. Відображення філософських поглядів Альбера Камю у його романі «Чума». URL :<https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13297/>
3. Навчальний посібник «Основні тенденції розвитку прози ХХ століття». URL : <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>

УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКІ ЛІТЕРАТУРНІ ВЗАЄМИНИ: ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Скуратко Т. М.

кандидат філологічних наук, доцент

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Важливим чинником літературного процесу є обмін культурними цінностями. Окремі аспекти історії українсько-німецьких літературних зв'язків висвітлено у наукових студіях М. Зимомрі, І. Зимомрі, М. Іваницької, Н. Кривець, Д. Наливайка, Я. Погребенника, Є. Прісовського та ін. Важливою науковою розвідкою з цієї тематики є кандидатська дисертація Я. Лопушанського «Рецепція української літератури в німецькомовному світі (перша пол. ХХ ст.)».

Наголосимо, що українсько-німецькі літературні взаємини мають тривалу історію, яка сягає часів Київської Русі. Уже в німецьких історико-літературних пам'ятках XI–XII ст. віднаходимо згадки про літературне життя Київської Русі. Так,

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

про контакти Київської Русі з країнами Західної Європи йшлося в тогочасних західноєвропейських хроніках та космографіях. Наприклад, у західних хроніках віднаходимо опис події 959 р. – прибуття послів княгині Ольги до майбутнього німецького імператора Оттона I з проханням прислати на Русь єпископа та священників; Оттон I з радістю скористався можливістю схилити Русь до «західного християнства» і послав до Києва єпископа Адальберта.

Північнонімецький хроніст Адам Бременський, видатний географ XI ст. у своїй праці «*Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum*», описуючи контакти Київської Русі з країнами Західної Європи, характеризує Київську Русь як велику державу, а Київ називає «*aemula sceptri Constantinopolit classicus decus Graeciae*» («суперником Константинополя і найкращою окрасою грецького світу»).

Зазначимо, що вплив української літератури віднаходимо і в західноєвропейській художній літературі X I–XII ст.: скандинавських сагах, німецькій епічній поезії, французьких *chansons de geste* (піснях про діяння) і лицарському романі. Так, в епічній німецькій поемі XIII ст. «Ортніт» одним із головних героїв є Ілля з Русі (*Ilias von Riuzen*), чорний стяг якого прикрашало зображення золотого льва (характерно, що в гербовнику Грюненберга XV ст. цей герб репрезентував цілу Русь).

Українсько-німецькі літературні зв'язки доби Відродження сприяли поширенню гуманізму й ренесансної культури на українських землях в XV–XVI ст. Практика навчання української молоді в європейських університетах створювала важливі передумови для включення українського народу в творення слов'янської культури Відродження. В епоху Бароко теж простежуються українсько-німецькі літературні взаємини, адже бароко було інтернаціональним стилем за своїм характером і типологією, маючи здатність гнучко пристосовуватися до національних умов та традицій, включати їх елементи до своєї художньої системи і набирати рис національної своєрідності.

Значно тіснішими є українсько-німецькі літературні взаємини починаючи з XIX ст. Уже в першій половині XIX ст. у працях німецьких дослідників з'являються перші згадки про І. Котляревського як письменника, про його твори. Саме доба романтизму в історії українсько-німецьких літературних відносин стала важливим етапом, адже у цей час спостерігаємо звернення німецьких письменників до української теми, відображення життя й історії українського народу в їхніх творах. Інтерес до життя й історії українського народу з XIX ст. поєднується із зацікавленістю українським фольклором. На початку XIX ст. у німецькій літературі з'являються переклади козацьких пісень. Зазначимо, що крім зразки української народнопісенної творчості були перекладені німецькою мовою та видані 1829 р. у збірці «*Ruthenische Volkslieder*» В. Поля.

Зосередимо свою увагу на найяскравішому періоді розвитку української літератури – історії української літератури XX століття, саме у цей час можемо простежити тісні українсько-німецькі літературні взаємини. Звернувшись до творчості митців-шістдесятників, помітимо, що шістдесятники часто зверталися до одвічної теми Фауста і Мефістофеля.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Якщо ж звернутися до образу гетевського Фауста, то його корені сягають образів Прометея і Геракла. Конкретними джерелами, до яких звертався Й. В. Гете у своїй 60-річній праці над «Фаустом», є середньовічна легенда, яка у 1587 р. була викладена Й. Шнісом в «Історії про доктора Йоганна Фауста, відомого чаклуна та чорнокнижника», трагедія англійського драматурга XVI ст. К. Марло «Трагічна історія життя та смерті доктора Фауста» та легенда про Симона-мага, а також вистави народного лялькового театру. Образ Фауста у поемі Й. В. Гете уособлює все людство, однак він не є ідеальною особистістю, адже вміщує у собі дві душі: одну – пов'язану з цим світом, іншу – спрямовану у небесні сфери, втілює ідею повноти життя, без турбот, обмежень і законів. Твір Й.В. Гете став своєрідним художнім синтезом усієї доби межі XVIII – XIX ст., у ньому відобразилися філософські ідеї Г. Лейбніца, Б. Спінози, І. Гердера, І. Канта, Й. Фіхте, Ф. Шеллінга, Г. Гегеля, художні пошуки Ф. Шиллера, Ф. Гельдерліна та йенських романтиків.

У цьому контексті цікавою є ліро-епічна поема українського поета І. Драча «Ніж у Сонці». І. Драч спирається на традиції попередників. Але якщо у Й. В. Гете герой переважно вдається до містики (знаки Макрокосма, Духа Землі), то персонаж українського митця, збагачений історичним досвідом віків – «од вітряків до полину ракет» – чіткіше бачить перспективу: йому не вибирати – з людьми чи без людей, зі знаннями чи без них, з землею (не тим же Духом Землі?!) чи відірваним від неї. Поет із великою пристрасною прагнє відтворити першу спробу свого молодого завзяття «звільнитись від «пут особистого», – за Ейнштейном, – від існування, в якому панували бажання, надії і тривіальні почуття» [3, с. 101], в ім'я великої мети врятування людства від небезпеки. Певно, саме тому великий правдошукач Г. Сковорода, помічаючи на лобі «знак неправоти» (знову ж таки виникають непередбачувані асоціації з містичними знаками у Й. В. Гете), все ж благословляє сучасного Фауста на великий політ, певно, вважаючи (можливо, це й надто сміливий домисел), що активна дія героя, справа в ім'я великої мети (у Й. В. Гете: «Спочатку було діло!») зцілить певну хворобливість цих шукань.

Як і в Й.В. Гете, у І. Драча виведений антипод Фауста – Мефістофель (у поемі просто чорт), хоч поданий цей образ українським митцем дещо пунктирно. В обох авторів каскади від випробувань, які чекають правдошукача Фауста, передують підготовчий діалог Мефістофеля з ученим. Зазначимо, що у І. Драча це швидше монолог самого тільки Мефістофеля: *Я вічний чорт. І лай мене, й не лай, / Я поведу тебе в таку дорогу, / Що проклянеш ти свій священний край, / І замір свій, і молоду тривогу* [2, с. 88-89]. І. Драч свідомо відмовляється від гетівської схеми, що відповідала сентименталістським уподобанням німецького класика. Випробування сучасного Фауста І. Драч сміливо вводить у контекст епохи. Наприклад, у розділі «Божевільна, Врубель і мед» автор зворушливо змальовує образ матері, яка, втративши на війні трьох синів, збожеволіла. Емоційного забарвлення авторського нарративу не знижує навіть декоративний образ Врубеля: *«...До Третяковки нині / Така печаль долинула відсіль, / Що Демон все розкидав на картині, / Всіх розігнав, відчувши дикий біль...»* [2, с. 91]. Показовим тут видається нам те, як майже до двоплановості роздвоюється образ Мефістофеля (Демона). Війна для автора явище

настільки протиприродне, що навіть Демона, на його думку, воно повинно вивести з душевної рівноваги.

У поемі І. Драча основний стрижень – це конфлікт «сонячного» гуманістичного, творчого і руйнівного, «мефістофельського» начал. Точки перетину символічно-узагальненого і життєво-конкретного начал з одного боку роблять сонце втіленням моральних категорій краси, правди, самопожертви задля великої мети, а з другого – підносять явища реальні («Божевільна, Врубель і мед», «Похорон голови колгоспу») до філософського узагальнення. Новаторством І. Драча є прагнення проникнути в історичні, соціальні, морально-етичні площини епохи, сміливе зближення з правдою життя, застереження від загрози атомної війни – «ніж у Сонці».

Проаналізувавши монолог голови колгоспу із поеми І. Драча: *«А ти, Бетховене, прости мене за те, / Що я не мав часу прийти до тебе, / Що знаю я симфонії полів, / Але твоєї жодної не знаю. / Прости мені, Бетховене, за це»* [2, с. 93], вбачаємо спорідненість цього епізода зі сценою «Біля міських воріт» у «Фаусті» Й. В. Гете. Розв'язуючи проблему єдності особистості з народом, український митець проводить свого ліричного героя і через це випробування: *Мене хрестили всі хрести довкола, / Благословляли люди і дерева...* [2, с. 93]

Погоджуємося з думкою М. Ткачука, який вбачає у цих епізодах цілком реалістичні, але все ще замовчувані в період літературної молодості І. Драча, картини радянської дійсності. Коментуючи їх, критик, зокрема, зазначає: «Мефістофель вважає ліричного героя «своїм», закликає пристати до свого «вічного кодла» – темних сил, зла, до людей нищих, душевно бідних, денаціоналізованих, перевертнів, що можуть сіяти тільки морок. З точки зору «священного краю», України він на боці тих, хто проводив голокост у 1933 році, репресії у 1937 році, хто служив кривді, на трагедію України він дивиться очима «синьоглумими»...» [5, с. 63]. Намагаючись пізнати вселюдське зло, І. Драч підносить цю проблему до філософських узагальнень. Гонка озброєнь, у якій однаково винні обидві сторони розколотого навпіл світу, – це найбільша підлість проти людства, проти краси і гармонії Всесвіту, бо ж *«Сонце – це втілення людських прагнень до правди, до краси, до сміливості, до справедливості. Як виникло Сонце? Сонце виникло у фокусі людських поглядів, звернутих у небо, бо ж людина звикла дивитись у небо, якщо вона не тварина»* [2, с. 98]. Поет порушує питання: *Чому на Сонці плями?* – і сам же відповідає: *«Всяка людська підлість, дим війни і крик вдів споконвіку осідають на Сонці. Тому воно так потемнішало»* [2, с. 98]. Отже, естетичний зміст і художня структура ліро-епічної поеми І. Драча «Ніж у Сонці», як і твору німецького поета «Фауст» Й. В. Гете, визначається передусім характером переживання історичної епохи, конкретними фактами і обставинами буття народу.

Українсько-німецькі літературні взаємини мають тривалу історію. Тому важливо проаналізувати форми рецепції національного письменства в німецькому літературному процесі, типологічні сходження, відповідності, аналогії між літературними явищами в українському та німецькому письменствах, з'ясувати контактено-генетичні зв'язки української і німецької літератур та сприйняття, вивчення, перекладання німецької літератури в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брицький П.П., Бочан П.О. Німці, французи і англійці про Україну та український народ у XVIII–XIX століттях. Чернівці: Технодрук, 2011. С. 86.
2. Драч І. Ф. Поеми / упорядкув. та післямова А. Ткаченка; Передм. М. Жулинського / Драч І. Ф. К.: Генеза, 2006. 512 с.
3. Ільницький М. Іван Драч: нарис творчості / М. Ільницький. К.: Рад. письменник, 1986. 221 с.
4. Погребенник Я. Німецькомовний контекст творчості О. Кобилянської. Чернівці: «Рута», 2005. С. 61.
5. Ткачук М. «Українські коні над Парижем». Поема І. Драча «Ніж у сонці» // Інтерпретації. Літературно-критичні статті, творчі портрети українських поетів XX століття. Тернопіль: Збруч, 1999. С. 60–71.

ГАЛИЧИНА ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ В НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Дзись Т.В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Дзись Н.Т.

*аспірант кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Катериняк А.П.

*асистент кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Йозеф Рот у нарисі „Мандрівка по Галичині. Місцевість і люди” (1924 рік) міркував, що „Галичина самотня, забута світом, але не ізольована <...>, в ній більше культури, ніж можна припустити <...>... в неї є власна втіха, власні пісні, власні люди і власний блиск”[3, с.155].

Народжений в Бродах Львівської області, маючи рідню у Львові, хлопець єврейського походження, Йозеф Рот невдовзі не тільки прийняв християнство, але й

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

культурно-ідеологічно ідентифікувався з австрійсько-галицьким габсбурзьким населенням, як етнічною з відрубною ментальністю. Що пишала своєю „вітчизною” [1, с.12]. Будучи військовим репортером під час війни, він ще більше збагатив свої враження від розмаїтих ландшафтів, народностей і культур, виробивши міцне переконання, що, „ треба мати здатність виражати словами колір, аромат, густину, сприятливість повітря, одне слово, те, що через брак точного означення доводиться називати науковим терміном „атмосфера” [3, с.156].

Розуміння природної різноманітності галицького „топосу”, як уже не раз підкреслювали попередники, зважено виражалося і в його публіцистиці і в белетристиці словесними засобами. На щастя Йозеф Рот не тільки відчував, розумів, умів виражати це розмаїття, а й спромігся потрактувати з погляду зовнішнього (лінійно), з осягнення смислового (динамічно) внутрішнього. В цьому аспекті надзвичайно характерною є така теза: „ Так було, коли правив імператор Франц Йосиф, так воно і нині. При інших одностроях, при інших орлах, інших емблемах. Та найсуттєвіше не змінилось. До найсуттєвішого належить: повітря, людська душа і Бог з усіма святими, що населяють небеса і що їхні зображення стоять при дорогах” [3, с.152].

Як бачимо, до найсуттєвішого, незмінного уже молодий письменник зараховував „повітря, людську душу і Бога з усіма святими”. Те природне сакральне, незважаючи на зовнішню мінливість, змінюваність, зберігало духовну сталість – загальнолюдську істотність навіть без підписів. Воно відчувалося „там, де дух самопожертви хліборобів був настільки високим, наскільки глибоке їхнє благочестя” [3, с.152].

На наше переконання, такі узагальнення увиразнюють смисл, також не тільки власних оповідань і повістей Йозефа Рота, задуманих передати читачам „дух самопожертви хліборобів” і „глибоке їхнє благочестя”, а й сучасних споріднених творів інших письменників, навіть без фабульно-сюжетних і характерологічних збігів. У цьому зв’язку потрібне ще одне застереження-нагадування. Воно стосується методологічно-функціонального плану і може подаватися за аналогією до герменевтичного кола. Так же як розуміємо кожен деталь тільки з розуміння цілісного явища, яке пізнаємо, так само витлумачуємо значення кожного елемента структури твору як цілісного художнього світу, а викінченого твору якогось жанру – як органічної частини спадщини /творчості письменника. Якщо літературні критики вже за життя Йозефа Рота впізнавали і визначали індивідуальний стиль письменника, а згодом історики австрійської літератури обґрунтовували стильову своєрідність письма цього автора, польські, французькі та інші перекладачі мали свідчення про наявність у спадщині австрійського класика диференційних ознак на поверхневому і глибинному рівнях його творів, тому і дбали про відповідне виокремлення його іншомовних (перекладених) версій на тлі іншонаціональних літератур. Аналогічно ці твори в українському історико-літературному процесі певного періоду увиразнювали поетику, жанрово-композиційні особливості, тематично-ідейну спрямованість творів рідної літератури.

Пам’ятаючи біографічний факт, що Рот народився на Брідщині, а його персонаж фон Тротта служив у Єгерському батальйоні там же (текстуальний

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

компонент художнього фікційного світу спроектований на ту частину „галицького топосу”), то можемо не тільки сприймати конкретно-чуттєвий образ уявно, а й „впізнавати” історичну реалію за ротовими описами, як і немов накладаються на географічну матрицю. Підтверджує це наступна цитата:

„Казарма егерського батальйону стояла в центрі містечка. Перед тим як вони ступили на її подвір'я, Онуфрій тричі перехрестився. Був ранок. Весна, що вже давно буяла в глибині країни, сюди дісталася ще зовсім недавно. Уже золотів щедринець на схилах залізничного насипу. У вологих лісах уже цвіли фіалки. Вже кумкали жаби в безмежних болотах. Над низькими солом'яними покрівлями селянських хат уже кружляли лелеки, шукаючи старих коліс – підвалин своїх літніх жител. Егерський батальйон Карла Йозефа стояв у містечку з десятьма тисячами мешканців. Тут був просторий округлий майдан, у центрі якого перетиналися дві великі дороги. Одна пролягала зі сходу на захід, друга – з півночі на південь. Одна вела з вокзалу до цвинтаря, друга – від руїн замку до парового млина. З десятка тисяч мешканців містечка десь так третина жила з різного ремесла. Ще третина перебивалася, обробляючи злиденні клаптики землі. Решта провадила сяку-таку торгівлю.

Ми кажемо „сяку-таку торгівлю”, бо ні тутешні товари, ані комерційні звичаї не відповідали уявленням, що їх має про торгівлю цивілізований світ. Торгівці в тій місцевості жили радше випадковістю, ніж перспективами, радше інтуїтивним здогадом, аніж діловим розрахунком. І кожний торгівець був повсякчас готовий запопасти товар, посланий йому долею, а то й самому вигадати, коли Бог нічого не послав. І справді, життя цих торгівців було загадкою. Вони не мали крамниць. Вони не мали імені. Вони не мали кредитів. Зате мали дивовижно тонке чуття на всі таємні й таємничі джерела грошей. Вони жили з праці інших, але вони створювали для інших працю. Вони були скромні. Вони жили так убого, наче живилися з праці власних рук. Але то була праця інших. Завжди в русі, завжди в дорозі, з меткими язиками і ясними мізками, вони могли б здобути півсвіту, якби знали, що то є – світ. Та вони того не знали. Бо вони жили осторонь від світу, далеко від нього, між затиснуті Сходом і Заходом, між ніччю і днем, самі подібні до таких собі живих примар, що їх сплоджує ніч задля появи вдень.

Ми сказали, що вони жили „затиснуті”? Природа їхньої вітчизни не давала їм того відчутти. Природа викувала довкруг людей прикордоння безмежний небокрай і оповила їх шляхетним колом зелених лісів і синіх пагорбів. Ідучи крізь ялинову сутінь, вони могли навіть подумати, що Бог їх злюбив, – якби щоденна турбота про шмат хліба для жінки і дітей давала їм змогу спізнати любов Господню”[4, с.138-139].

Легко впізнати в цьому образі ті оцінки, які стисло подавав сучасний літературознавець, і ті ключові образні деталі та концепти, якими давно оперував Й. Рот у своїх нарисах і статтях, які ми вище цитували з „Мандрівки по Галичині”.

Письменник за походженням з Галицько-подільського пограниччя, незважаючи на етнічне походження, закорінюється чуттєво-сенсорно, духовно-раціонально, навіть релігійно-визнаннево згідно з його прийнятою ідентичністю.

Якщо ж, крім географічних реалій, влучних етнічних і ментальних характеристик, вкладених у мовленні наратора, звернено акцентовану увагу на

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

сакральні концепти („Бог їх злюбив”, „Спізнати любов Господню”), то також відчуємо і побачимо перегук цього роману з „найсуттєвішими” домінантами оцінної шкали Рота-публіциста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрухович Ю. Дезорієнтація на місцевості.—Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1999. 123 с.
2. Дзись Т. Йозеф Рот і Богдан Лепкий: типологічні відповідності у творах ” Втеча без кінця” і ” Зірка” // Наукові записки. – Тернопіль: ТНПУ, 2004. – С. 316–336.
3. Рот Й. Білі міста. Пер. І. Андрущенко, вступ. ст. Ю. Бедрика. – К.: Смолоскип, 1997. – 213 с.
4. Рот Й. Марш Радецького. Пер. з нім. Є. Горевої. Авт. Передм. Д. Затонського. – К.: Юніверс, 2000. – 352 с.

МОТИВ РАЙСЬКОГО САДУ В УСНИХ НАРАТИВАХ ПРО НІМЕЧЧИНУ

Слободян Н. В.

аспірант,

*асистент кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови,
асистент кафедри романо-германської філології,
Тернопільський національний педагогічний університеті
імені Володимира Гнатюка*

Образ райського саду завжди займав чільне місце в символічній системі народів впродовж віків. Викристалізувавшись на ґрунті біблійних текстів, символіка райського саду утвердилася майже в усіх виявах матеріальної та нематеріальної культури.

В історії культури образ раю виконував ряд певних функцій, найчастіше, виступаючи у ролі такого собі практичного посібника, особливо в епоху Відродження, інспіруючи до великих географічних відкриттів. Це підтверджує вислів, який здавна побутує в усній традиції народів: від фінікійців до португальців — усі великі географічні відкриття були нав'язні міфом райської країни. Проте слід зазначити, що рай — це насамперед архетип суспільної, колективної свідомості, адже в процесі дослідження різних образів раю можна виокремити тісний зв'язок між економічними та географічними умовами життя того чи іншого народу. Як зазначає Дж. Флемінг, «бедуїн, перебуваючи серед оази, бачить себе на небі, повному дерев і зелені, серед джерел і струмків; у єгипетській міфології сад Осіріса був для стародавніх єгиптян нічим іншим як уособленням полів долини Нілу; індіанці, для яких найбільшим лихом під час збору урожаю кукурудзи були посухи, вважали, що мертві, покидаючи цей світ, віддаляються в глиб води, і приписували їм

здатність перетворюватись на хмари, повні дощу» [5, с. 36]. Рай, таким чином, виконував функцію гармонізації суспільної взаємодії, відносин людини з природою, створюючи образи прекрасного та світлого, яке чекає на людину.

Для нас психолого-антропологічний підхід цікавий не так завдяки своєму змістовному аналізу образів раю, як своїми антропологічними висновками. Такий підхід дає можливість стверджувати, що рай також є архетипом свідомості, але тут йдеться скоріше про індивідуальну свідомість чи свідомість взагалі, для якої характерна певна психологічна інтенція та особливе метафізичне відчуття. Саме виходячи зі специфіки цієї інтенції, румунський філософ і дослідник міфології М. Еліаде пропонує розглядати і соціальну функцію раю. Насамперед, вона проявляється в можливості знайти певну точку опори в непостійному та невизначеному світі, вийти за межі хаосу, страху та тривоги. Це реалізується не лише завдяки вірі про щасливе позаземне життя. Міф про райський сад виконує важливі соціальні функції тут і зараз: від ідеального земного порядку до реалізації звичайної людської потреби у безпеці та в нормальній життєдіяльності [3, с. 244].

Найяскравіше реалізація розглянутої нами соціальної функції простежується в усних наративах про інші держави. Однією з таких «далеких земель» є Німеччина, яка вже декілька десятиліть, з часів падіння Берлінської стіни, стала приваблювати мігрантів з усіх куточків Європи своєю потужною економікою і широким ринком праці, що, в свою чергу, породило цілий пласт народної творчості, яка творилась на уявленнях про чужу та далеку землю, на основі побаченого та почутого від інших.

Слід підкреслити, що топос саду має певну низку характерних для нього маркерів. Своє визначення цього терміна подає Т. Динниченко, зазначаючи, що це «значуща семіотична, культурно-типологічна одиниця, яка постає в тексті у вигляді художнього образу з просторовими характеристиками опозитивного типу» [2, с. 69]. Подану вище опозицію ми можемо простежити в записаних та розшифрованих нами усних наративах про Німеччину.

Наприклад, Дрезден за часів Другої світової війни були повністю зруйнували, і на даний час там стрімкими темпами йде реставрація всіх зруйнованих будівель і взагалі заново почалося будівництво. Не місто, а просто райський сад! Вони залишають все у первинному стані, тобто як воно було. Вони не намагаються будувати щось нове. А у нас, наприклад, візьмемо м. Івано-Франківськ, то там взагалі зараз не дбають про архітектурні пам'ятки. Замість старих, які б добре було реставрувати, або відкрити якийсь музей, вони їх руйнують і будують нові 9-поверхові будинки. (Записано 25.05.2021 р. від ДОВ, 42 років, м. Івано-Франківськ. Період перебування в Німеччині: 2011 р.).

Мені запам'яталася архітектура і менталітет німців. Там надзвичайно красиві міста, які оздоблені різними будинками: трьохповерховими, чотирьохповерховими; вони аж надто привабливі. Споруди виглядають дуже пишно і розкішно...

«Якщо ти хочеш добре мати,

Не зважай на все, що є!

Подивись на німців

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

І подивись на своє». (Записано 30.10.2020 р. від ДІМ, 43 роки с. Старий Скалат, Тернопільська обл. Перебування в Німеччині: січень – квітень 2017 р.).

Рай, будучи міфологічним синонімом «золотого віку», в соціокультурному аспекті є втіленням мрії про досконале суспільство [1, с. 86]. В усній народній творчості цей мотив набув поширення за часів існування Запорожжя, «де всі рівні та незалежні, багаті та щасливі, заможні та войовничі, коріняться як в об'єктивних причинах – особливому суспільному положенні козацтва, так і в чинниках суб'єктивних – бажанні запорожців створити власний ідеальний образ серед селян та інших суспільних верств» [4, с. 51]. У нашому дослідженні таким суспільство постає Німеччина, набуваючи завдяки колективній думці респондентів утопічних ознак.

«З першу хочу звернути увагу, що Німеччина є надзвичайно чистою країною. Мене здивувала чистота на вулицях... Ціни зовсім інші в Німеччині, якість продуктів, навіть ставлення тих самих продавців до клієнтів зовсім інше: краще, приємніше. Розкажую вам зі свого досвіду... Привітність людей вразила мене. Ідучи по вулиці, на тебе ніхто не подивиться косо, вони завжди посміхаються.

На мою думку, типовими рисами характеру німців є дисциплінованість, охайність, точність, економність. Всі рішення вони приймають неспішно. Можу додати ще працьовитість. За кордоном німців легко впізнають по тому, що в них акуратний стиль одягу, впевненість у кожному русі. (Записано 08.10.2021 р. від НАС, 52 роки, с. Ясенівці, Львівська обл. Перебування в Німеччині: 2011 р.).

«Німці взагалі дуже законослухняні, вони поважають владу і ніколи не зроблять те, що не є по закону. Вони не женуться за модою, не надають значення одягу, вони скромні дуже. В них немає такої пихи. Звісно, молоді сім'ї вже більше слідкують за модою, а ось ці, що старші, то вони дуже прості, дуже довірливі. В них закон працює на них. Німці, якщо не праві, то вони завжди визнають свої помилки, попросять вибачення. Вони дуже пунктуальні і в них все має бути ідеально, тому така і ідеальна країна». (Записано 30.10.2021 р. від БРГ, 48 років, с. Українка, Рівненська обл. Перебування в Німеччині: вересень 2009 р.).

Дуже часто наші респонденти вдаються до підкреслення певної гармонізації між суспільство та природою, переповідаючи історії з життя про побут та умови проживання. Якщо розглядати структуру записаних нами наративів, — це одна з найбільш розгорнутих сцен. Стосовно ж семантики складається враження, що оповідач хоче переповісти найменші, найдрібніші деталі всього того, що він зміг побачити.

Там на подвір'ї в нас жили зайчики, звичайні дикі зайчики. Не дай Бог було їх вчепити. Ми жили в приватному будинку собі, самі українці, і ми так зранку відкриваєм віконечко, а в нас під дверима сидить зайчик. Там жила ціла сім'я, вони повсюди бігали. Там не так, як в нас, що всі йдуть на охоту і вистрілюють диких тварин, зайців там не можна чіпати. Ну з цим там все дуже строго. (Записано 24.05.2021 р. від СОІ, 53 роки, м. Чортків, Тернопільська обл.)

Як бачимо, в розглянутих нами наративних текстах про Німеччину образ райського саду набуває просторової характеристики, яка часто реалізується через опозицію, та в соціокультурному аспекті є втіленням мрії про досконале суспільство,

У МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

таким чином набуваючи утопічних ознак, які розкриваються через певну ідеалізацію суспільства загалом та його гармонізацію з природою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишницька Ю. Міфологема «Острів» як одна з домінант міфосценарію «Віднайденного/Втраченого Раю». Актуальні питання філологічних наук: наукові дискусії: Міжнародна науково-практична конференція. С. 85-88.
2. Динниченко Т. Інтертекстуальний перегук повісті А. Жіда «Ізабель» і п'єси А. Чехова «Вишневий сад». Збірник наукових праць (філологічні науки) № 14, 2019. С. 68-73.
3. Еліаде М. Трактат з історії релігій / Пер. з фр. Олексія Панича. К.: Дух і Літера, 2016. 520 с.
4. Павленко І. До питання про соціально-утопічні мотиви в українському фольклорі (на матеріалі легенд та переказів про Запоріжжя). Літературний процес в контексте етнокультур. 2005. С. 51-53.
5. Fleming J. The Roman de la Rose. A Study in Allegory and Iconography. Princeton: Princeton University Press, 1969. 257 p.

ІСТОРІЯ РОСІЙСЬКОГО АГЕНТА В ОПОВІДАННІ КАРЛА ЕМІЛЯ ФРАНЦОЗА «МАРТИН РУБЕЛЬ»

Притолок С.А.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької філології та
методики навчання німецької мови*

*Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

Оповідання «Мартин Рубель» Карла Еміля Францоza, опубліковане у 1877 році у збірці «Від Дону до Дунаю» для німецькомовної читацької аудиторії, охоплює події часів розпаду Габсбурзької імперії і привертає особливу увагу, оскільки його тематика вирізняється із звичного літературного репертуару австрійського письменника. Із властивою йому тонкою іронією і прозірливістю Француз описує історію галичанина Мартина Барчинського, який став агентом таємних спецслужб царської Росії, що активізували свою підпільну діяльність на території Східної Галичини та Буковини, котрі входили на той час до Австро-Угорщини, з надією відколоти їх від старої імперії і в майбутньому приєднати до російської. Атмосфера твору відтворює напружену політичну ситуацію, зумовлену боротьбою різних суспільних сил та національних рухів в кінці 19-го століття за сфери впливу на східні провінції Габсбургів.

Твір починається зі вступу наратора, в якому він розповідає, що перша зустріч із Мартином відбулася, коли той був зовсім малим і «носив лише одну

сорочку, і до того ж нечисту, оскільки то була п'ятниця, а він змінював її лише в неділю зранку», а коли він зустрів його востаннє, через двадцять років, той був «елегантно одягнений у хутро куниці, а поверх того — послужні медалі, орден Станіслава і орден Такова» [1, с. 130] (тут і далі переклад наш).

Оповідач підкреслює, що вважає своїм обов'язком розповісти світові історію негідника, оскільки вбачає небезпеку в діяльності таких таємних агентів царської Росії і застерігає про масштаби шкоди, якої вони можуть завдати: «Я думаю, що варто розповісти про цю кар'єру. І не заради Мартина Барчинського — хай Бог боронить! Є багато таких, як він. Скільки, знає, звичайно окрім Бога, тільки третій відділ царської канцелярії» [1, с. 130].

Щоб обґрунтувати ницість натури Мартина, Француз починає розповідь з історії життя його батька — Костянтина Барчинського, який народився в селянській родині в передмісті Вигнанки біля Барнова. Як відомо, саме так Француз називав своє рідне місто Чортків (тепер Тернопільської області), щоб спростити назву для німецькомовного читача. Навчаючись спочатку у польській школі при монастирі, пізніше вісім років у Тернопільській гімназії, а згодом — у семінарії Перемишля, Костянтин Барчинський, перш за все, відзначився тим, що доносив на своїх товаришів: «Він багато сидів, багато доносив і мало вчився» [1, с. 131]. Задля досягнення мети Барчинський не гребував жодними методами. Так, наприклад, щоб скласти іспити, він заручився із небогою каноніка, але одразу ж після цього «охолонув» до своєї обраниці: «Його залишила сила волі, а разом із нею й кохання, про що він, як чесний чоловік, одразу сповістив дівчині» [1, с. 132].

З надією отримати хорошу парафію Костянтин повертається до Тернополя, де вдається до наступної афери: одружується із дочкою однієї «небагатої, але впливової людини», яка на той час «вже пізнала любов, а доказу цього було вже півтора роки» [1, с. 132]. Проте це йому не допомогло, бо слава з Перемишля наздогнала його й тут, врешті він опинився у «забутому богом місці», про що свідчила сама назва села — «Чортовка» [1, с. 132]. Пристрасть до чарки прискорила деградацію Костянтина Барчинського, а довершенням цього процесу стала співпраця із представниками таємної російської канцелярії. Наратор, однак, зауважує, що росіянам не надто пощастило із кандидатурою: з одного боку, Костянтин «не мав жодних патріотичних чи моральних упереджень і погодився бути шпіоном, поки йому за це платитимуть», з іншого, — «ніхто не вважав його гідним довіри, тому його діяльність обмежилася лише розповсюдженням брошур для молоді» [1, с. 147].

Як і в багатьох своїх інших творах, Карл Еміль Француз ілюструє тезу про визначальну роль спадковості в долі людини: «Хлопча був доволі кмітливим і умів бути приємним, але у ньому вирувала кров його батька» [1, с. 137]. Мартин переймає батькову схильність до зради й нищих вчинків і навіть спочатку хизується цим, проте з віком стає обережнішим і старанно маскує свої вчинки. Заради вигоди він, як і його батько, стає агентом третього відділення царської жандармерії і швидко багатіє. Оповідач дає йому прізвисько «Рубель» через особливу любов до російських грошей. Мартин переконаний, що українці і росіяни — «один народ», а тому не варто наполягати на збереженні власної

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

автентичності: «Оскільки росіяни прогресивніші, ми, русини, не повинні зважати на дрібниці» [1, с. 151].

Стрімку кар'єру агента-зрадника Француз лаконічно презентує через випадкові зустрічі Барчинського із наратором: під час кожної з них той констатує новий рівень соціального статусу і, одночасно, моральної деградації героя. Просторові координати твору щоразу змінюються, фіксуючи нові етапи в житті протагоніста: Вигнанка, Чернівці, Відень, Грац та ін. Однак, як зауважує Йозеф Петер Стрелка, географія твору сягає набагато ширше вказаних міст, оскільки його проблематика виходить далеко за межі «старої Дунайської монархії» [2, с. 186].

Коли оповідач зустрічає малого Мартина на ярмарку у Барнові, той вихваляється одягом, який купив йому батько, що раптово розбагатів. Через два роки відбулася зустріч в Чернівецькій гімназії, під час якої Мартин зухвало заявляє, що один «пан із закордону» платить рублями його батькові: «І в Чортовці можна добре жити, якщо маєш гроші. А гроші тепер ми маємо. Рублі, брате, рублі» [1, с. 136]. Наступною кар'єрною сходинкою стала робота секретаря і перекладача в консульстві російського уряду, яке відкрилося у Чернівцях. Пізніше оповідач зустрічається із Барчинським у Відні, коли той видаючи себе за росіянина, агітує слов'ян вступити в сумнівну літературну спілку. Він стає також керівником і агітатором царської російської партії, після того як знищив свого конкурента Ніканова, донісши на нього. Про інші «досягнення» Мартина наратор дізнається у Празі із «Московської газети», що датується лютим 1870 року із вигаданою біографією Барчинського, в якій той фігурує як син заможних аристократів зі східної Росії. Остання їхня зустріч відбувається у Граці і датується 1877 роком: «Я упізнав його одразу, незважаючи на надзвичайну зовнішню елегантність та медалі... Я побачив, ким він став: шпигуном вищого ґатунку. І де він заробив собі свій лавровий вінок, мені підказував орден на його грудях» [1, с. 167]. Завершується оповідання звичним резюме наратора: «Ось так, оце й усе, що я знаю про Мартина. Але я думаю, цього досить, щоб розповісти іншим» [1, с. 167].

В оповіданні «Мартин Рубель» Карл Еміль Француз тонко описує підривну діяльність російських агентів на території Австро-Угорщини, які за допомогою шантажу, підкупу та пропаганди чинили тиск на несвідомих й морально нестійких громадян, примушуючи їх до співпраці: «Де не діяли ідеальні мотиви — там діяв рубель. В кожному окрузі знаходився хоча б один чоловік, хто роздавав гроші та листівки» [1, с. 167]. Автор показав методи впливу і передбачив жахливі наслідки ворожої діяльності російської імперії щодо своїх сусідів в 19-му столітті: «Якщо десь було чутно екзальтовані промови, зустрічалися часто брошури сумнівного змісту чи доводилося бачити невеликі демонстрації, то їх режисером без сумніву був рубель» [132, 167].

Використаний Французом в оповіданні прийом «літературного репортажу» надає розповіді певної «документальності», створює ефект максимальної об'єктивності зображуваного і не втрачає своєї актуальності в наші дні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Franzos Karl Emil. Martin der Rubel // Franzos Karl Emil. Erzählungen aus Galizien und der Bukowina. Berlin: Nikolai, 1988. 130 -167 S.

2. Strelka J. P. Nachwort // Franzos K. E. Erzählungen aus Galizien und Bukowina. Berlin: Nikolai, 1988. S. 169 - 190.

IMAGE OF THE THEME OF GOOD AND EVIL IN A MODERN SONG INTERPRETATION

Бейгер І.

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Науковий керівник:

Чорній Р. П.

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри
романо-германської філології
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

The theme of good and evil is raised in the song lyrics of all generations. These concepts are ambiguous and complex, because good and evil live inside each person and the line between them is too thin. In fact, each person has his own beliefs about good and evil, many internal and external factors influence this [1, p. 2]. In all lyrical works, good always defeats evil, because evil cannot defeat that which creates happiness and good. The theme of good and evil is of course still relevant today and is reflected in many lyrical works. In particular, songs performed in new musical genres are especially interesting. For example, the well-known Ukrainian singer Jeri Hale performed the song "Nesestry" in the genre of modern folk music, namely neo-traditional folk. Modern folk music developed on the basis of folk music in the middle of the 20th century. The beginning of this was the emergence of the phenomenon of folk revival, when folk music began to spread among a mass audience. Neo-traditional folk is music performed in a traditional manner [2].

The lyrics of the song were written by Ivan Klymenko, and the singer took the melody from the folk song "Oh, the oaks and branches bend." According to her, when she studied at the conservatory, this song was taught in folklore. She dreamed of using that melody somewhere, so she transformed it a little and the song "Nesestry" came out. Jeri Hale wanted her song to sound like a folk song, like a ballad where the melody is repeated. And later, when people heard this song, they thought it was a Ukrainian folk song [4].

The song "Nesestry" in the form of a fairy tale-parable tells the story of the relationship between good and evil stepsisters who live together in the same hut [5]. One of them is good and beautiful, and the other is evil and envious. The good sister helps her

father and gets married, while the evil sister goes out every night looking for a rich husband. When the good sister becomes attractive to men, the evil sister becomes jealous of her and tries to deprive her of her beauty. She cuts her braid so that she is no longer beautiful. But, as the song says, the good sister forgives her evil sister and wears a headscarf, becoming a symbol of Ukraine: *Пробачила добра - одягла хустину, / Звали тую добру сестру - Україна!* [3]

The evil sister, who could not love and was envious, was kicked out of the house. In addition, the song shows that the truth always wins and that even someone who seemed weak can become a symbol of strength and beauty. Key words of the song: good, evil, beauty, envy, farewell, symbol, victory [3]. These words emphasize the difference between the two sisters and indicate that good always triumphs over evil. Also, the song talks about the concept of justice when the evil sister was kicked out of the house. From the words of the song: *А її задумки стали помічати, / Всі зібрались разом і прогнали з хати!* [3]

Sooner or later, all who sided with evil will be defeated. As light defeats darkness, truth defeats lie, so good always defeats evil. After all, what brings hatred and suffering, like a weed, will be uprooted and burned. As it sounds in the song: *Стало це уроком для усіх їх свідків / Що бур'ян колючий не зламає квітку!* [3]

In summary, we can clearly see that the theme of good and evil is present in modern songs as well. Jeri Heil managed to achieve her goal, so that when people hear this song, they associate it with a Ukrainian folk song. The theme of good and evil is very clearly depicted in the song "Nesestry". After analysing the words of the song, we see that evil, which was personified by the evil sister, always tries to bring harm and hates everything good and calm, wants to destroy beauty. On the other hand, we see a good sister who is humble, sincere, and most importantly, knows how to love and forgive. The conclusion is that truly good will necessarily triumph over evil. This is confirmed by the words of the song: *Як би не склались шляхи і дороги, / Та за ким є правда - того й перемога!* [3].

REFERENCES

1. Miller A.G. The Social Psychology of Good and Evil. 2nd ed. New York: The Guilford Press, 2016, 486 p.
2. nina.az. Сучасна фолк-музика. URL: https://www.wiki-data.uk-ua.nina.az/%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B0_%D1%84%D0%BE%D0%BB%D0%BA-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0.html (date of access: 11.04.2023)
3. Pisni.Org.Ua. Несестри. URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/5457405.html> (date of access: 11.04.2023)
4. Суспільне культура. Jerry Heil: «Як співається в пісні, за ким правда, за тим і перемога». URL: <https://suspilne.media/283615-jerry-heil-ak-spivaetsa-v-pisni-za-kim-pravda-za-tim-i-peremoga/> (date of access: 11.04.2023)
5. ТАБЛОІD. «За ким правда, того і перемога»: Jerry Heil заспівала з мамою про долю України. URL: <https://tabloid.pravda.com.ua/focus/63207b8c7d38a/> (date of access: 11.04.2023)

НАПРЯМ 4

**ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ТА МІЖКУЛЬТУРНІ
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

**ЕЛІПТОВАНІ КВАНТИТАТИВНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ
В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

Загородня Л. З.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира
Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Цепенюк Т. О.

*кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира
Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Ничко О. Я.

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов та
інформаційно-комунікаційних технологій
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна*

У пропонованому дослідженні розглядаються способи перекладу англійських квантитативних словосполучень зі значенням місткості з першим еліптованим елементом українською мовою, аналізується вибір граматичного оформлення другого елемента цієї структури у цільовому тексті.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Англійські квантитативні словосполучення зі значенням місткості реалізуються у структурі «іменник₁ + прийменник *of* + іменник₂», наприклад: *a cup of tea; a glass of wine*. Перший елемент, що позначає ємність, водночас із вказівкою на форму, об'єм тощо цієї ємності виражає значення частковості або подільності певної речовини, вираженої іменником₂.

У розмовній англійській мові простежується еліпсис як іменника₁, так й іменника₂, наприклад: *Another glass? I poured myself a gin*. В українській мові, навпаки, здебільшого еліптується другий елемент квантитативного словосполучення [3, с. 32]. Оскільки речовина, виражена іменником₂, зазвичай згадується та встановлюється з контексту, то перекладацький інтерес становлять випадки еліптизації першого елемента структури.

При еліптизації іменника₁ англійський незлічуваний речовинний іменник₂ функціонально переходить у розряд злічуваних, тобто може набувати і числової форми множини, і оформлятися неозначеним артиклем у формі однини. Українські іменники речовинного значення, на відміну від англійських, у формі множини розвинули лише значення видового розрізнення, а не подільності речовини [2; 4, с. 143], що зумовлює використання їх у числовій формі однини у тексті перекладу. Саме ця відмінність у семантичній структурі іменників корелюючих мов зумовлює різні правила еліптизації квантитативних словосполучень та визначає особливості їх перекладу.

Зауважимо, що зазвичай більшість іменників₁ поєднуються з певними іменниками₂, які, зі свого боку, вживаються у квантитативних словосполученнях лише з певними іменниками₁. Наприклад, іменник *cup* (чашка) переважно використовується у квантитативних структурах з іменниками *tea* (чай) та *coffee* (кава) для позначення «порції» згаданих речовин, і, навпаки, квантифікація таких речовин, як *tea* та *coffee* передбачає таку ємність, як *cup*. При використанні інших іменників₁ на позначення ємності лексичне значення іменника₂ може змінюватися, наприклад, іменник *jar* (банка, глечик) у квантитативному словосполученні *a jar of coffee* позначає не «порцію» речовини, а посудину для зберігання кавових зерен.

На основі такої пресупозиції (передбачуваності) можливе відновлення структури еліптованого квантитативного словосполучення у тексті оригіналу. Тому одним із способів перекладу згаданих структур – це введення у цільовий текст лексичної одиниці на позначення ємності, обумовленої іменником₂.

Наприклад:

1. *"I had a martini alone"* (Hemingway, *Farewell to Arms*) – «Я випив лише **келих вина**» (пер. з англ. В. Митрофанова);
2. *"I will come up presently for a whisky"* (Greene, *The Comedians*) – «Скоро заскочу до вас випити **скляночку віскі**» (пер. з англ. П. Шарандака);
3. *"Tommy ordered two cognacs"* (Fitzgerald, *Tender is The Nigh*) – «Томмі замовив **дві чарки** коньяку» (пер. з англ. М. Пінчевського);
4. *"He had gulped down four whiskies"* (Fitzgerald, *Tender is The Nigh*) – «Він квапливо проковтнув чотири **порції віскі**» (пер. з англ. М. Пінчевського).

Водночас можливе і збереження еліптованої структури англійського словосполучення у цільовому тексті: “

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

They ordered a couple of Dubonnets” (Maugham, *The Razor’s Edge*) – «Вони замовили **два дюбоне**» (пер. з англ. А. Муляра).

Збереження числівника в цільовому тексті зумовлює сприйняття перекладеного словосполучення як еліптованої квантитативної структури, на противагу випадкам опущення числівника під час перекладу чи його відсутності у тексті оригіналу.

Форми родового та знахідного відмінків українських змінюваних речовинних іменників₂ у поєднанні з дієсловами зі значенням дії передають значення частковості предмета (речовини) [1, с. 71-72] у цільовому тексті. Таким чином, англійське квантитативне словосполучення не відтворюється в тексті перекладу, що зумовлено відсутністю у семантичній структурі українських речовинних іменників значення подільності речовини.

Наприклад:

1. *“I was only drinking Cokes”* (Salinger, *The Catcher in the Rye*) – «Я пив лише **кока-колу**» (пер. з англ. О. Логвиненка);

2. *“While he poured out two more Martinis...”* (Greene, *The Comedians*) – «Поки Джонс наливав **мартіні...**» (пер. з англ. П. Шарандака).

Отже, під час перекладу англійського еліптованого квантитативного словосполучення зі значенням місткості з першим еліптованим елементом українською мовою тлумач може застосувати прийом лексичного додавання (тобто ввести на основі пресупозиції першого еліптованого елемента у склад перекладеного словосполучення) або зберегти його структуру у цільовому тексті. У випадку відсутності чи опущення числівника у тексті перекладу іменник речовинного значення не сприймається як еліптоване словосполучення, а, відповідно, англійська квантитативна структура не відтворюється у перекладі. Це спричинено відсутністю у семантичній структурі українських речовинних іменників значення подільності речовини, що також зумовлює використання цих іменників у числовій формі однини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Межов О.Г. Особливості вживання родового відмінка у вторинній семантико-синтаксичній функції об’єкта. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. 2008. № 10. С. 69–74.

2. Недбайло Л.І. Множина від іменників речовинного значення. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/КМ/pdfs/Magazine2-5.pdf> (дата звернення: 24.02.2023).

3. Федик О.С. Субстантивні словосполучення з родовим кількості. *Українська мова і література в школі*. 1979. № 9. С. 31–34.

4. Чинчлей К.Г. Некоторые вопросы типологии категории числа. *Грамматические и лексические исследования по романским и германским языкам. Романо-германская филология: статьи*. Кишинев, 1981. С. 141–148.

**СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АТРИБУТИВНИХ
СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ У ТЕКСТАХ ПРОМОВ**

Гайда О. М.

*кандидат філологічних наук,
викладач англійської мови Галицького фахового коледжу
імені В'ячеслава Чорновола
м. Тернопіль, Україна*

Атрибутивні словосполучення є одними із найбільш поширених у текстах промов. У такого типу словосполученнях означення виражається за допомогою прикметника, зокрема як англійській, так і українській мові притаманна структурна модель *прикм. + ім.* Характерними способами перекладу таких словосполучень є еквівалентний та компресія.

Конструкції, у яких прикметник є означенням, зазвичай, перекладають еквівалентними українськими атрибутивними словосполученнями. Такий прийом перекладу пояснюємо спільністю граматичної структури зазначених словосполучень. Тим не менш, англійський текст зазвичай відзначається меншим обсягом. Однією із причин цього є притаманна англійській мові тенденція до лаконічності, стислості та компресії мовних засобів. Однак таке твердження лише констатує загальну тенденцію, зумовлену приналежністю української та англійської мов до різних типів мов – синтетичного й аналітичного. Ці типи мов свідчать про те, що за своєю сутністю і принципом побудови вони не лише є різними, але й протилежними. Тим не менш, ця протилежність формальна, оскільки стосується вираження одного й того ж змісту [2].

Під час використання компресії або стратегії скорочення тексту, важливим є досягнення зв'язності висловлювання, уникнення втрати будь-якої важливої для змісту інформації та викривлення змісту [4, с. 207]. Значні можливості для скорочення тексту перекладу відкриваються шляхом опускання прикметників, які мають підсилювальний ефект [1, с. 48].

Наприклад: *There are **amazing things** you can do* (Treasure). – *Ви можете творити **дива*** (Трежер);

*I'm going to show you the **six vocal warm-up exercises** that I do before every talk I ever do* (Treasure). – *Я покажу вам **шість вправ для підігріву голосу**, які я виконую перед кожною своєю промовою* (Трежер);

*If I had never dropped in on that **single course** in college, the Mac would have never had multiple typefaces or proportionally spaced fonts* (Jobs). – *Тож, якщо б я не пішов на той **курс** у коледжі, Mac ніколи б не мав кілька гарнітур чи шрифтів з пропорційними відступами* (Джобс);

*Because I had dropped out and didn't have to take the **normal classes**, I decided to take a calligraphy class to learn how to do this* (Jobs). – *Так як я залишив навчання, і мені не потрібно було відвідувати **заняття**, я вирішив ходити на курс каліграфії, щоб навчитися – як таке робити* (Джобс).

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Компресію вважають явищем спрощення, стягнення, вилучення певних лексичних і синтаксичних елементів тексту оригіналу [1, с. 45]. Як засіб досягнення ясності висловлювання вона є одним із аспектів вираження закону мовної економії, зумовленого характером людського спілкування, адже комунікативні дії прагнуть досягати максимального практичного заощадження зусиль та часу [1, с. 46]. Явище компресії зумовлено законом мовної економії, вимогами жанру, а також воно відбувається за рахунок підвищення інформативності мовних одиниць та виключення тих компонентів, які можуть бути відновлені з невербальної частини тексту, без зміни його інформаційного навантаження порівняно з вихідним текстом або нейтральною стилістичною нормою [3, с. 233].

Перед перекладачем постійно постає питання про межі припустимості застосування стратегій скорочення тексту (мовної компресії та вилучення), а у зв'язку із цим – про ступінь шкоди, завданої повідомленню при перекладі. Шкода перекодуванню повідомлення виявляється у втраті змісту, що є однією із найсерйозніших помилок перекладача та відбувається через упускання:

- 1) змістовних інформаційно наповнених елементів;
- 2) упускання одиниць, важливих із точки зору комунікативного завдання;
- 3) упускання нових інформаційних одиниць тощо [4, с. 207].

На відміну від втрати змісту, компресія та упускання мають бути способами зменшення складника величини тексту без завдання суттєвої шкоди виконанню комунікативного завдання мовця. Вилучення та компресія як стратегії скорочення тексту при перекладі стають можливими завдяки інформаційній надлишковості мовлення. Тому перекладачі удаються до упускання та конденсування надлишкових елементів висловлювання – елементів, які можна зрозуміти з позамовної ситуації спілкування та контексту комунікації, а також через більш компактні форми висловлювання. Найбільш часто упусканню підлягають означення (див. Табл. 1).

Таблиця 1

Англомовні ілюстрації	Використання прийому компресії
<i>these seven, I think, are pretty large habits that we can all fall into</i>	<i>ці сім звичок притаманні більшості із нас</i>
<i>slightly different meaning in those two deliveries</i>	<i>ці речення децю відрізняються</i>
<i>normal classes</i>	<i>заняття</i>
<i>varying the amount of space</i>	<i>відступи</i>
<i>one of this had even a hope of any practical application in my life</i>	<i>не сподівався, що ці знання будь-коли застосовуватиму у моєму житті</i>
<i>parents' garage</i>	<i>гараж</i>
<i>getting fired from Apple was the best thing that could have ever happened to me</i>	<i>звільнення з Apple було найкращим, що будь-коли могло зі мною трапитися</i>
<i>awful tasting medicine</i>	<i>гіркі ліки</i>
<i>greater cooperation and understanding</i>	<i>тісніше співробітництво</i>
<i>our patchwork heritage is a strength</i>	<i>наша строкатість – це сила</i>
<i>courage and fair play</i>	<i>мужність та справедливість</i>
<i>Ebola epidemic</i>	<i>Ебола</i>

У МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Отож, сутність прийому компресії під час перекладу полягає в більш компактному вираженні думки однієї мови засобами іншої за рахунок використання семантично повніших одиниць, коротших конструкцій, тобто перетворення початкового тексту для надання йому більш стислої форми. Значні можливості скорочення тексту перекладу атрибутивних словосполучень відкриваються за допомогою опускання прикметників, які мають підсилювальний зміст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Камінський Ю. Комплементарна єдність компресії та декомпресії в межах закону мовної економії. *Вісн. Сум. держ. ун-ту. Сер. : «Філологія»*. Суми : СумДУ, 2017. № 1. Т. 2. С. 45–53.

2. Кузнєцов В. Персоніфікація деяких іменників як важливий вид трансформації при перекладі з української мови на англійську. *Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка*. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2014. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/2123/1/04kvbuma.pdf>

3. Остроушко О. А. Деякі граматичні труднощі англо-українського перекладу (на матеріалі інформаційних текстів). *Філологічні студії*. 2012. Вип. 7. С. 232-244.

4. Снегірьова Є. Компресія і втрати змісту при синхронному перекладі: як не перейти межу. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи : зб. наук. пр.* Київ : Логос, 2010. Вип. 5. С. 206–214.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Gates – Bill Gates. The next outbreak? We're not ready. URL : https://www.ted.com/talks/bill_gates_the_next_outbreak_we_re_not_ready/transcript?referrer=playlist-the_most_popular_talks_of_all

2. Гейтс – Білл Гейтс. Наступний спалах епідемії? Ми не готові. Переклад Т. Кацімон. URL : https://www.ted.com/talks/bill_gates_the_next_outbreak_we_re_not_ready/transcript?language=uk

3. Jobs – Steve Jobs. Commencement address on June 12, 2005. URL : <https://news.stanford.edu/2005/06/14/jobs-061505/>

4. Джобс – Стів Джобс. Промова перед випускниками Стенфордського університету. Переклад Федора Сидорука. URL : <http://ittest.com.ua/Jobs.html>

5. Treasure – Julian Treasure. How to speak so that people want to listen. URL : https://www.ted.com/talks/julian_treasure_how_to_speak_so_that_people_want_to_listen?referrer=playlist-the_most_popular_talks_of_all

6. Трежер – Трежер Д. Як потрібно говорити, щоб людям хотілося слухати. Переклад Ukr Voice Team. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=VITVUiMFAE8>

**ВІДТВОРЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АВТОРСЬКОГО
СТИЛЮ Е. ГЕМІНГВЕЯ
В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ**

Чумак Г. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Конкульовський В. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

У сучасному перекладознавстві першочергова увага приділяється ролі антропоцентричного фактору у процесі творчості як оригінальної, так і перекладацької. Дослідження в галузі перекладу все частіше звертаються до таких понять як авторський стиль, авторська картина світу, авторський дискурс. У центрі уваги дослідників художнього тексту також опиняються поняття ідіостиль та ідіолект, тобто індивідуальних особливостей використання художником його мовного простору. Сучасне визначення художнього тексту, як правило, також містить вказівку на значущість особистості його творця.

Для визначення ключового терміну дослідження «авторський стиль», необхідно усвідомлювати автора як «мовну особистість», умови її формування та співвіднесення із процесом творчості.

Творчі пошуки Гемінгвея були невід'ємні від розробленого ним етичного кодексу письменника, що характеризується щирістю, відданістю своєму покликанню та надзвичайною вимогливістю. Проте вимогливим він був не лише до себе як до «митця у царині художнього слова», а й до своїх героїв, аби краще висвітлити їх внутрішній світ. Е. Гемінгвей часто проводить своїх героїв крізь небезпеку, збагачує їх життєвий досвід гнітючими подіями світового характеру, що унеможлиблює ведення безтурботного, розміреного життя. Детермінувати життєві та громадські пріоритети головного героя, виявити його домінантні характеристики допомагають автобіографічні паралелі, адже Е. Гемінгвей у своїй творчості сповідує «культ власного досвіду» [3, с. 15].

До того ж, нові тенденції в літературі ХХ століття тільки підсилювали бажання Е. Гемінгвея змалювати світ зримо і об'єктивно, щоб він мов наяву з'явився перед читачем. «Мозаїчність, фрагментарність, композиційна деструкція, монтажність сюжету, екранність уяви, які запанували в літературі ХХ століття, стали свідченням

докорінних змін не лише в літературному процесі, а й передусім у виборі читача як елемента авторської стратегії та урізноманітнення текстуальних технологій», – наголошує Марія Зубрицька [4, с. 31].

Кожен текст створюється на основі правил, притаманних тому чи іншому стилю. Проте текст, який належить певному автору, несе в собі не лише жанрові, стильові особливості, а й індивідуальні. Тому, говорячи про способи авторської оповіді в художньому творі, необхідно враховувати також особливості індивідуального стилю автора. Досягти цілісного розуміння стилю автора можна завдяки інтерпретаційно-культурологічному підходу, який включає аналіз і синтез ідей та образів в системі твору, індивідуальність автора, літературну традицію. Такі підходи визначені в монографії Т. Шмігера [5, с.195].

В науковій літературі стиль твору визначається як система прийомів організації мовних засобів з метою об'єктивування змісту твору в повному об'ємі. Він визначається не лише естетичною свідомістю художника, втіленою в творі у формі образу автора-оповідача, але і індивідуальністю реального автора і специфікою мовних засобів. Здатності, схильності і особливості письменника, його соціальні і психологічні якості виявляються в мовній побудові виразних і образотворчих форм. Традиційно цей вигляд формоутворення називається стилем письменника [6, с. 182].

Відтворення авторського стилю Е.Гемінгвея в перекладі вимагає глибокого розуміння і широкого бачення авторської картини світу, відтвореної в творах. Авторський стиль визначається як система змістових і формальних характеристик творів автора, які роблять унікальною авторську картину світу, втілену в цих творах і виражену через усю сукупність мовних засобів.

Саме відтворення цих «спеціально відібраних засобів» виявляється найскладнішим завданням для перекладача. У своїй своєму дослідженні Довганчина Р.Г. пропонує розуміти під мовним спектром автора сукупність всіх мовностилістичних засобів, що проходять крізь призму авторської картини світу та вербалізуються у творах письменника. Авторський стиль в даному дослідженні визначається як система змістових і формальних характеристик творів автора, які роблять унікальною авторську картину світу, втілену в цих творах і виражену крізь усю сукупність індивідуальних мовних засобів – мовний спектр автора. [3]

Таким чином, авторський стиль розглядається як організована структура. Оскільки ми зосереджуємо увагу саме на індивідуальній мовній картині світу Ернеста Гемінгвея, то доцільним є конкретизація поняття індивідуальна картина світу. Вона є фактичним віддзеркаленням різнобічного внутрішнього світу творця, що виражається через слово і постійно коригується об'єктивною реальністю життя.

Оскільки в перекладі твору важливим є збереження єдності форми і змісту, то можливо визначити ті принципи які лежать в основі конструювання саме такої моделі світу і саме в такий спосіб. Можна стверджувати, що авторський стиль формується під впливом різноманітних чинників як мовного, так і позамовного характеру. Серед таких чинників слід враховувати такі:

1. Індивідуальні особливості автора: тип мислення, темперамент, світогляд, естетичні принципи, життєвий шлях, рівень освіченості, виховання;
2. Соціокультурні фактори: соціальне середовище, історична епоха,

приналежність до певної нації;

3. Мовні фактори: норми літературної мови, функціональні стилі, жанр твору, літературний напрямок, в рамках якого творить письменник.

Визначальне значення для відтворення лінгвістичних особливостей авторського стилю Е.Гемінгвея у перекладі мають такі лексичні групи: конкретно-предметна лексика; лексико-семантичні одиниці образності; лексика, яка має сенсорний характер; лексичні засоби репрезентації дії; вербалізовані жести; інтенсифікатори; звуконаслідувальна лексика; іншомовні вкраплення.

Відтворення мовного спектру автора в перекладі забезпечується в основному за допомогою набору таких перекладацьких трансформацій: конкретизація, генералізація, описовий переклад, транскодування, додавання, пояснення, контекстуальні заміни.

1. Конкретно-предметна лексика відтворюється у перекладі лексико-семантичними трансформаціями: конкретизацією, генералізацією та модуляцією. Спрощення художніх образів оригіналу спостерігається на рівні генералізації та розгорнутих описових перекладів.

2. Сенсорна лексика передається словниковими відповідниками та описовим перекладом. Застосовуючи прийом описового перекладу в таких випадках, необхідно дбати про лаконічність, притаманну стилю Е.Гемінгвея.

3. Дієслова з мовного спектра Е.Гемінгвея відтворюється за допомогою словникових та функціональних відповідників. У разі відсутності у словниковому складі цільової мови адекватного відповідника, вдаються до уточнення, яке конкретизує необхідні деталі, проте збільшує текстовий обсяг, а це протирічить стислості прози автора. Для відтворення дієслів застосовуються лексико-семантичні трансформації, зокрема описовий переклад, конкретизація, генералізація, модуляція.

4. Інтенсифікатори викликають певні труднощі перекладу, якщо словниковий відповідник не відтворює контекстуального значення інтенсифікатора. В такому випадку, перекладач використовує еквіваленти, які відтворюють прихований смисл оригіналу.

5. У перекладі звуконаслідувальної лексики необхідно враховувати експресивність, емоційне забарвлення. Іноді, у перекладах прози Е.Гемінгвея, така лексика втрачає своє підтекстне значення.

6. Іншомовні вкраплення в більшості випадків зберігаються у тексті із подальшим перекладом у виносках, що відповідає вітчизняній перекладацькій традиції. Простежується прийом культурної адаптації іноземних реалій. Якщо контекст повністю розкриває значення іншомовної лексичної одиниці, пояснення у виносці зайве.

7. Підтекст – найголовніша ознака авторського стилю Е.Гемінгвея, тому під час перекладу змісту і смислу перекладачеві слід чітко окреслити прихований зміст авторського мовлення. Підтекст розуміється як свідомо обрана авторська манера художнього зображення явищ, яка має об'єктивне вираження в мові творів. У відтворенні підтексту перекладач має враховувати те, що підтекст свідомо створюється автором за допомогою особливого відбору елементів тексту, а контекст та гіпертекст розглядається як механізми створення підтексту.

Правильність відтворення вербальних маркерів підтексту у прозі Е.Гемінгвея

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

передбачає ретельний відбір фонетичних, лексичних, граматичних, синтаксичних, композиційних та інтертекстуальних елементів, а також врахування позамовних чинників, що передбачає детальний аналіз на до перекладацькому етапі. Відтворення у перекладі елементів підтексту не завжди розкриває глибинні, смислові зв'язки, а це призводить до спрощення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гемінгвей Ернест. Фієста. І сонце сходить. Пер. з англ. Віктора Морозова. Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. 288 с.
2. Гемінгвей Ернест. Старий і море. Пер. з англ. Володимира Митрофанова; малюнки Слави Шульц. Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. 104 с.
3. Довганчина Р.Г. Вітворення ідіостилю Ернеста Гемінгвея в українських та російських перекладах: дис. ... канд. філолог. наук: 10.02.16. КНУТШ. Київ, 2011. 221 с.
4. Зубрицька М. Homo legens: читання як соціокультурний феномен. Л.: Літопис, 2004. 352с.
5. Шмігер Т.В. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя. К.: Смолоскип, 2009. 342 с.
6. Coupland N. Style: language variation and identity. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 263 p.
7. Hemingway Ernest. The Sun Also Rises. URL: <https://www.gutenberg.org/files/67138/67138-h/67138-h.htm> (дата звернення – 11.03.2023)
8. Hemingway E. The Old Man and the Sea. URL: <https://gutenberg.ca/ebooks/hemingwaye-oldmanandthesea/hemingwaye-oldmanandthesea-00-h.html> (дата звернення – 11.03.2023)

ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ ЯК ОБ'ЄКТУ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Дзюбановська І. В.

*асистент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

На сьогодні, до дипломатії, як вершини комунікації, ми вживаємо і в повсякденному житті, коли намагаємося владнати конфлікти чи припинити суперечку, і в питаннях ведення бізнесу, коли шукаємо підходи до партнерів та будуємо стратегії вигідних компромісів, і, традиційно, в справах міжнародного характеру, коли на кону буквально стоїть доля цілої держави. Відтак, дипломатичний дискурс (*далі – ДД*) зазнає певних трансформацій, з одного боку

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

спрощуючись і стаючи все більш відкритим для широкого загалу, з іншого боку зберігаючи свою чітку регламентованість, структурованість та особливу протокольну мову. Такі зміни, однак, не є ознакою занепаду чи нівелювання ДД а навпаки, яскраво демонструють його вміння проявляти гнучкість, пристосовуватися до вимог часу та відповідати на запити глобалізованого суспільства [2;3;4].

ДД, за Ольгою Пономаренко, визначаємо як «комплексне комунікативне явище, котре має статус окремого виду дискурсу, що охоплює всю палітру мовленнєвих інтеракцій (актів) дипломатів, реалізується в усній та писемній формі, регламентується жорсткими рамками як загальних (міжнародних), так і етноспецифічних правил, існуючих історичних традицій, риторико-стилістичних норм, а також має власні характерні риси» [5, с. 221]. Його особливістю є те, що ДД має дві ключові функції: перша з яких – практична – врегулювання конфліктів, а друга – прагматична – намагання вплинути на реципієнта, змінити його погляди та більш прихильні або бажані для мовця [1]. Найчастіше ДД реалізується на міжнародній мовній арені або ж має прямий чи опосередкований вплив на міжнародну спільноту, що пояснює його тісні зв'язки з перекладом.

Однак, протягом тривалого часу тексти ДД досягали публіки лише в письмовому вигляді у форматі офіційних листів, заяв чи звернень, залишаючи усні тексти за закритими дверима дипломатичних місій та структур. Така тривала закритість дипломатичного світу стала причиною того, що переклад усних дипломатичних текстів залишається мало дослідженим у вітчизняній науці.

Сьогодні ж, на тлі війни в Україні та загальносвітових процесів глобалізації, потреба у розумінні та аналізі дипломатичних промов, виступів та звернень постає особливо гостро не лише для науковців та практикуючих перекладачів, а й для пересічних громадян. Відтак, пропонуємо власну класифікацію усних текстів ДД за чотирма ключовими ознаками: рівень офіційності, кількість учасників, тематичне різноманіття та інтенційний зміст.

Перша ознака, рівень офіційності, залежить від урочистості заходу, де промова під час державного візиту, робочого візиту і особиста бесіда належать відповідно до підвищеного, офіційного і низького рівнів офіційності. Друга ознака, кількість учасників, вказує на те, скільки людей берть участь в дипломатичній події, а також чи представляють вони лише особисті інтереси (одноосібні) чи інтереси країни від свого імені (одноосібні представницькі) чи імені цілої делегації (багатоосібні). Тематичне різноманіття вказує на багатогранність усних текстів ДД, які можуть бути націленими на обговорення державних питань (державні), економічних та бізнес питань (ділові), піар національного бренду (культурні) та підтримку навчальної та наукової співпраці (освітні), а також реалізуватися на платформах міжнародних організацій (представницькі).

Рівень офіційності	Кількість учасників	Тематичне різноманіття	Інтенційний зміст
Підвищений рівень офіційності	Одноосібні	Державні	Переконання

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Офіційні	Одноосібні представницькі	Ділові	Прохання
Низького рівня офіційності	Багатоосібн і	Культурні	Попередженн я
		Освітні	Ультиматум
	Представниць кі	Залучення	Усунення
		Налагодженн я контакту	Зміцнення зав'язків

Таблиця 1.1 – Класифікація усних текстів ДД

Особливу цікавість становить ознака «інтенційний зміст», адже показує прямі та приховані наміри усного тексту ДД, а також постає площиною реалізації стратегій і тактик його перекладу.

Як влучно зазначила Ізабелла Лаззаріні, дипломатія є «царством слів», які, поміж іншим, можуть бути як промовленими, так і прописаними і, навіть, неказаними в значущій тиші [6]. Саме різноманіття експліцитних та імпліцитних мотивів текстів ДД, а також способи їх перекладу утворюють широкий спектр подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аль-Шамарі Халід Д. М. Структура і прагматика англomовного дипломатичного дискурсу (на матеріалі привітальних промов) : автореф. дис. ... канд. філ. наук : 10.02.04. К., 2013. 19 с.
2. Кащишин Н. Є. Особливості дипломатичної мови: історія і сьогодення URL: <http://everest-center.com/blog/osoblivosti-diplomaticnoyi-movi-istoriya-i-sogodennya> (Дата звернення: 12.03.2023)
3. Пономаренко О.В., Задоріжна Н.І. Дипломатичний дискурс з людським блисччям: новітні тенденції розвитку. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія Філологія. Журналістика*. 2022. Том 33 (72). №5, ч.1 С. 243-248.
4. Пономаренко О.В., Павліченко Л. В. Дипломатичний дискурс 2020: еволюція чи революція? (Зміни германомовного та романомовного ДД під впливом пандемії). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія..* 2020. Том 2. №46. С. 72-75.
5. Пономаренко О. В. Мовлення дипломатів vs дипломатичний дискурс. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ, 2011. №37. С. 218-221.
6. Isabella Lazzarini. *The Forms of Diplomatic Communication*. URL: <https://academic.oup.com/book/8036/chapter-abstract/153426022?redirectedFrom=fulltext> (Дата звернення: 12.03.2023)

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНІВ СТІВЕНА КІНГА

Сеньків І.Д.

*асистент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Заболотна М.В.

*асистент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Одним із найпоширеніших способів познайомитись із національно-культурним кодом іншої країни є, звісно, художня література. Лише у ній за допомогою слова можна найповніше передати зміст того чи іншого явища. Саме тому при перекладі літературних творів на іншу мову важливо не втратити цієї лінгво-культурної складової. Дуже часто вона відображена у безеквівалентній лексиці – словах, які при дослівному перекладі для пересічного читача можуть не завжди бути зрозумілими через відсутність фонових знань.

Завжди актуальною є тема безеквівалентної лексики, а саме реалій, у творах короля жахів і легендарного письменника Стівена Кінга. Вони відзначаються багатством не лише різноманітних реалій, а й особливістю стилістики автора. Усе це вимагає від перекладача кропіткої роботи із дослідження наявних у творі реалій, яке передує власне перекладу. Завданням перекладача є створити адекватний переклад із збереженням прагматичного та лінгвокультурного компоненту твору, який би не лише доносив зміст, а й, так би мовити, долав лінгвокультурний бар'єр між читачами першотвору та його перекладу. Для подолання цього бар'єру перекладачеві потрібно вдало та зрозуміло відтворити ті елементи твору, які незнайомі чи незрозумілі цільовій аудиторії через відмінності культури, побуту та недостатній кількості фонових знань. Саме на цьому етапі постає питання вибору перекладацьких стратегій для відтворення реалій. Р. Зорівчак пропонує вісім способів перекладу реалій:

- 1) транслітерація та транскрипція;
- 2) гіперонімічне перейменування (заміна родового поняття видовим);
- 3) дескриптивна перифраза (описовий зворот, за допомогою якого явище, предмет, особа, реалія називаються не прямо, а описово, через характерні їх риси);
- 4) комбінована реномінація (найчастіше транскрипція з описовою перифразою – досить ефективний, хоча й багатослівний, спосіб максимальної передачі семантики реалій, зв'язаний з лінійним розширенням тексту);

5) міжмовна транспозиція на конотативному рівні (заміна реалії у мові, на яку перекладають, рівноцінною одиницею з іншим денотативним, але рівновартним конотативним значенням);

б) метод уподібнення (відтворення семантико-стилістичних функцій реалії мови-джерела іншомовним аналогом – реалією мовипереймача);

7) контекстуальне розтлумачування реалій (полягає у роз'ясненні суті реалії у найближчому контексті) [1, с. 298].

На прикладі романів «11/22/63» та «Сяйво» проаналізуємо, які перекладацькі стратегії використовує перекладач О. Красюк для відтворення американських реалій.

Оскільки О. Красюк прагне якомога точніше відтворити стиль автора та якомога повніше передати усі лінгвокультурні елементи у творі, найчастіше він застосовує калькування, або дослівний переклад – поморфемний переклад іншомовного слова, копіювання його структури та відтворення за допомогою засобів цільової мови. Цей спосіб перекладу О. Красюк застосовує для перекладу як лексем, так і словосполучень та навіть речень.

Розгляньмо декілька прикладів: *bootlegging* – бутлегерство, *consolidation* – консолідація (згуродження учнів колишніх маленьких сільських шкіл у великих міських школах, що інтенсивно тривала в США у 1950-1960-х роках), *mouseketeer* – мишкетер, *squeeze* – вичавка, *The Waltons* – «Волтони» (сімейний телесеріал, де наприкінці кожної серії якась пара з велелюдної родни Волтонів обов'язково бажають одне одному доброї ночі).

У випадку з лексемами, які несуть культурно специфічне значення – передають історичні явища, предмети побуту, назви серіалів, перекладач не може застосувати ані стратегію опущення чи доместикації (тоді повністю втрачається культурологічне навантаження твору та його автентичність), ані описовий переклад, який видається занадто громіздким та перевантажує твір та увагу читача. Тому перекладач застосовує калькування, яке передає автентичність реалій, та разом з тим дає пояснення лексичної одиниці вихідної мови у паратексті цільової мови, а саме у примітках перекладача. Розгляньмо такий приклад використання калькування:

*Which is how I ended up teaching again for one or two days each week during the 1959-1960 academic year...I enjoyed the students – boys with flattop crewcuts, girls with ponytails and shin-length **poodle skirts** – although I was painfully aware that the faces I saw in the various classrooms I visited were all of the plain **vanilla** variety* [4, с. 135].

*Отак я знову став учителем і щотижня впродовж 1959-1960 академічного року мав один-два робочі дні...Мені подобалися учні – хлопці з плоскими стрижками, дівчата з волоссям, зав'язаним у хвостики і в **пудельних спідницях** до середини литок, – хоча було боляче усвідомлювати, що в різних класних кімнатах я бачу обличчя лише і тільки **ванільних відтінків*** [2, с. 310].

Слово *vanilla* – вживається у своєму сленговому переносному значенні – білий, той, що має білий колір шкіри. Автор подає значення цього слова у примітці, і тим самим воно не втрачає свого культурного компоненту. Допустимим було б застосування описового перекладу – *білошкірі* або контекстуальної заміни – *білі*, проте в такому випадку реалія втрачається повністю. Автор прагне зберегти

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

сленгову конотацію слова *vanilla*, зумовлену історією США, а саме расовою сегрегацією, яка й описується в уривку. Натомість друга реалія – *poodle skirts*, теж перекладена шляхом калькування, вживається без примітки перекладача і є дещо незрозумілою для читача. Переклад *пудельна спідниця* радше наштовхує читача на думку, що спідниця зроблена із шерсті або пишна, як шерсть пуделя. Насправді пудельні спідниці, пишні та до середини гомілки, мали на собі наклеєну або вишиту аплікацію у формі пуделя. Вони були символом одягу 1950-х років у США, бо були популярні серед зірок, а згодом тінейджерів та ідеально підходили для танців. В даному випадку, ми вважаємо, перекладач міг використати описовий переклад *спідниці із малюнком пуделя* або як і для багатьох інших реалій – використати примітку. Проте на загальний зміст висловлювання це не впливає і роль реалії у ньому не є визначальною.

Дуже рідко О. Красюк застосовує прийоми опущення та заміни. Найчастіше це відбувається, коли частини словосполучень, які перекладач вилучає, не несуть важливого смислового навантаження або перевантажують читача незнайомими та непотрібними деталями. Наприклад: *Los Angeles Angels of Anaheim* – «Янголи», *Boston Red Socks* – «Ред Сокс», *Cincinnati Red* – «Цинциннаті», *Flying Fortress Boeing B-17* – «Летюча Фортеця», *Diners Club International* – Обідній клуб, *National Merit Scholarship* – Почесна стипендія.

В деяких випадках, О. Красюк вдається до застосування прагматичної адаптації, аби зберегти зміст, прагматичний потенціал чи стиль висловлювання в оригіналі:

Further west in the Sierra Nevada the Donner Party had become snowbound and had resorted to cannibalism to stay alive [5, с. 41].

Далі звідси на захід, у Сьєрра-Неваді, опинилася у сніговій пастці і, щоби вижити, змушена була вдатися до канібалізму ватага Доннера [3, с. 101].

Хоч і в українській, і в російській мовах реалія *Donner Party* перекладається за допомогою калькування як *Партія Доннера*, О. Красюк вирішує застосувати прагматичну адаптацію і замінити слово *партія* на слово *ватага*, використовуючи ширше семантичне значення, адже слово *партія* асоціюється переважно з групою осіб, об'єднаних спільністю яких-небудь політичних і економічних інтересів, за які вони борються. Натомість слово *ватага* має значення великої групи людей або організованої озброєної групи людей. На думку перекладача це слово краще передає зміст реалії.

Стратегії, використані О. Красюком повністю доцільні та відповідають завданням, які ставить перед перекладачем оригінал – відтворити роман американського автора про американське життя – з його характерними явищами, подіями, предметами, висловами тощо. Хоч переклад від оригіналу значно відрізняється за обсягом через велику кількість приміток, саме примітки уможливають його еквівалентність та адекватність в плані змісту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). Львів : Вид-во при ЛДУ. 1989. 216 с.

2. Кінг С. 11/22/63; пер. з англ. та ком. О. Красюка; Київ: КСД. 2012. 896 с.
3. Кінг С. Сяйво; пер. з англ. та ком. О. Красюка; Харків: КСД. 2015. 640 с.
4. King S. 11/22/63. New York: Scribner. 2011. 849 p.
5. King S. Shining. New York: Anchor Books. 2012. 660 p.

ЕПІТЕКСТКАЛЬНИЙ ОРЕОЛ ПЕРЕКЛАДУ

Вітяк Ю. М.

*аспірант кафедри теорії і практики перекладу,
асистент кафедри української мови та методики її навчання
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Паратекстуальне поле твору належить до стрижневих аспектів, що впливають на рецептивну специфіку. Дослідження цього явища помітно пожвавлюється після теоретичних обґрунтувань французького літературознавця Ж. Женетта, який вводить у науковий обіг поняття «паратекст», окреслюючи його складові [1, с. 11].

Категорія перітексту значною мірою позначена вербальним виявом і охоплює компоненти, що розташовані довкола тексту (передмови, заголовки, присвяти, примітки, післямови тощо). У цьому ключі статус ілюстрацій може класифікуватися як перітекстуальний (якщо вони розміщені всередині видання, або є елементом обкладинки), або епітекстуальний (коли зображення фізично не становить єдність із виданням, як це можемо простежити на прикладі афіші, на якій розміщено фотокопію графічного сегмента видання).

Вивчення тексту із урахуванням позатекстових чинників стало узвичаєною парадигмою наукових досліджень. Хоча, слушно зауважити, – услід за В. Дж. Т. Мітчеллом – різниця між словами та зображеннями не лише розглядається як основоположна, а й водночас позначається полярністю цих аспектів, адже «...вони залучають до свого змагання всі протилежності та опозиції, які пронизують дискурс критики, в основі яких єдина теорія мистецтва...» [2, с. 47].

Відмінність між вербальним і невербальним творінням полягає у різних репрезентаціях художніх знаків, тоді як фактором, що об'єднує, вважається семіотика «яка сподівається досягнути будь-які знаки» [2, с. 47]. Попри низку розрізнявальних ознак, мусимо зауважити, що перітекстуальні та епітекстуальні аспекти увиразнюють межі семантичного поля твору та впливають на інтерпретаційний потенціал, адже поява нових інфоприводів, скажімо, видання життєпису автора, що містить факти, які не були відомі раніше, змінюють читацьку рецепцію.

Важливість епітекстуальної природи твору артикулюється після формулювання поняття «параперекладу», здійсненого Grupo T&P (дослідницькою групою перекладу&параперекладу Університету Віго). Науковці «вийшли за межі

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

дослідження літературного тексту, аналізуючи та вивчаючи естетичні, політичні, ідеологічні, культурні наслідки будь-якого типу паратексту у перекладі» [5, с. 321].

На думку Х. Юсте-Фріаса, існування тексту не можна уявити без паратексту, відтак екзистенція перекладеного тексту передбачає існування парапекладу [3, с. 251].

Варто зазначити, що перітекстуальний епітекстуальний ореал перекладу зазнає різноманітних змін. Перевидання книги може містити елементи, запропоновані у процесі чергової адаптації твору. Також сегменти оригіналу (включно із суто авторськими паратекстами) іноді вилучаються у результаті редакторських рішень. Це саме стосується й епітекстуальних компонентів – прес-релізів, оголошень, реклам, трейлерів, рекламних листівок, світлин, постерів та ін. – які з'являються й зникають у різний час. Йдеться про період, коли переклад готується до друку, оприлюднений, перевиданий тощо.

Ліквідація епітекстуальних аспектів відбувається як *фізично* (утилізація друкованих матеріалів, зокрема афіш, брошур, плакатів після проведення події), так і *віртуально* (скажімо, коли допис, пов'язаний із зустріччю з перекладачем, або ж інтерв'ю видаляють із мережевого простору).

Таким чином, врахування епітекстуального виміру перекладу відіграє важливу роль у процесі осягнення семантичного поля твору та можливостей його інтерпретації, що разом із перітекстуальними чинниками уможливорює повніше розуміння книги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Genette, G. (1987). *Seuils* : сайт URL: <https://archive.org/details/seuils0000gene/page/10/mode/2up> (дата звернення: 01. 01.2023).
2. Mitchell W. J. T. (1986). *Iconology. Image, Text, Ideology*. Chicago: University of Chicago Press.
3. Riera, J. B. (2018). The role of epitexts in drama translation, Complutense University of Madrid, pp. 249-268.
4. Yuste-Frías, J. (2005). Deconstrucción, traducción y paratraducción en la era digital. In J. Yuste Frías and A. Álvarez Luján (eds) (2005). *Estudios sobre traducción: teoría, didáctica, profesión*. Vigo: Universidad, pp. 59–82.
5. Yuste-Frías, J. (2015). Paratraducción: la traducción de los márgenes, al margen de la traducción. *Delta*, 31(especial), pp. 317-347.

НАПРЯМ 5

**СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ І
ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**

**THE WAYS OF STIMULATING LEARNER AUTONOMY IN FOREIGN
LANGUAGE LEARNING**

Кулик С.А.

*кандидат наук із соціальних комунікацій,
асистент кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Пежинська О.М.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Personal motivation and the ability to acquire knowledge autonomously are indispensable elements of successful foreign language acquisition. In recent years, due to the shift towards increased individual work in university curricula, the necessity of efficient learner autonomy has become an undisputable issue. The COVID-19 pandemic, followed by a full-scale aggression of the Russian Federation, including power cuts in Ukraine have led to increased number of distance and asynchronous learning practices. The above-mentioned circumstances, accompanied by students and teachers' enormous psychological tension have brought to spotlight the problem of the quality of education in general and the learning process in particular. Stimulating learners' autonomy seems to be a sensible way-out from this situation. Learner autonomy allows students to work on different tasks at different times, develops their self-assessment and critical thinking abilities and helps them become more self-conscious in the process of language learning. It also correlates with the current focus on student-centricity of the educational process.

The problem is that many students have different educational background and stress resistance skills. Individual learning style is another criterion to consider when teaching a foreign language. Moreover, teachers must monitor students' progress and make sure that learning outcomes stated in the subject syllabus have been achieved. Thus, the challenge for the teachers is to provide adequate assistance and guidance for each learner. Teachers are no longer seen as sources of information or facts but "serve as facilitators and guides rather than directors and moulders of (...) learning." [3].

Learners' styles and pace of learning may be different from one student to another and that is why teachers need to be careful in this respect when designing a foreign language lesson [2; 462]. This definitely requires teachers' commitment and understanding of language acquisition psychology. Also, they must be ready to shift from a teacher-directed learning environment to learner-directed one, still balancing between passing over responsibility to students and steering along the lesson educational aims.

Individual learning styles fall into the categories of visual, auditory and kinesthetic learners each having its peculiarities that a teacher should keep in mind when working with students [1; p.260]. For visual learners their teacher's facial expression and gesturing are important in acquiring new information. They prefer the use of images, maps, and graphic organizers to sort out new knowledge. Thus, mind maps and classification exercises will suit this students' learning style. Auditory learners best understand new knowledge through listening and speaking in situations such as lectures and group discussions. They use repetition as a study technique and benefit from the use of mnemonic devices. It is important for teachers to control their voice, intonation and tempo while working with auditory learners, since these factors can influence how they perceive the provided content. Kinesthetic learners best understand information through tactile representations of information. It is difficult for them to stay in one place for a long period. Thus, teachers must include various types of activities, like touch and guess games, making models, making maps into their lesson plans.

Speaking about the ways to make the syllabus more flexible and meet the students' needs and interests, a teacher can use a variety of extra-curricular activities, i.e. workshops, English clubs, TV programs and movie viewing, native speaker contacts, etc. These can be carried out both synchronously and asynchronously, given the current situation. The important moment here is students' self-reflection that is critical analysis of what difficulties he or she encountered while fulfilling different tasks, including lack of listening comprehension skills, limited active vocabulary, or psychological language barrier. This information marks the learner's weak points and can serve a real signpost in both students' autonomous work and teacher's lesson planning strategies. Overall, "it is important that teachers and learners become a learning community working in an atmosphere of trust and respect in order to be able to foster autonomous learning" [2; 463].

As for the methods to be used for fostering autonomous learning, a teacher can use pair work and/or group work in the first place. Learners must be allowed to form groups/pairs freely to allow them to choose the companions they feel comfortable with. In the context of distant or asynchronous learning this method can be applied to project work, where common interest can boost students' productivity and engagement in the learning process. The benefits of this method is the opportunity of getting peer tutoring and avoiding

the stress of speaking in front of the whole group for those whom it may concern. In terms of assessment, a good strategy for promoting learner autonomy is asking a student to keep a logbook. It should be written in the target language. Due to writing in their logbooks about their achievements and desired changes, learners start thinking about their learning in general instead of focusing on a task at a time. At the same time, teachers can follow individual learners' progress and see where they stand in any point in their language learning process.

To conclude with, learner autonomy can help students embrace responsibility of their learning process, decrease the stress and anxiety associated with language acquisition, promote teamwork, set the learning goals and analyze the weak points, boost motivations and establish supportive learning environment. On the teacher's side, stimulating learner autonomy may require him/her to adapt their materials, change old teaching habits and adapt their methods to the students' needs and background.

REFERENCES

1. Головка, І. О. Навчальні стилі у вивченні іноземних мов / І. О. Головка, В. О. Гребенюк // Наукові записки: зб. наук. пр. - Кіровоград : КНТУ, 2010. - Вип. 10, ч. 2. - С. 259-261.
2. Adriana Lazăr, Learner Autonomy and its Implementation for Language Teacher Training, Procedia - Social and Behavioral Sciences, Volume 76, 2013, p. 460-464.
3. Santrock, J. W. Educational psychology. Boston: McGraw-Hill Higher Education, 2006. p. 315.

СТРАТЕГІЇ РОЗРОБКИ «МЕНЮ» ДЛЯ УРОКІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Кондратьєва Т.Б.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Шуляк І.М.

кандидат філологічних наук, викладач кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

На сучасному етапі розвитку методики навчання іноземних мов все частіше піднімається питання інклюзивного навчання, яке передбачає залучення до навчального процесу дітей із різними психологічними особливостями.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Диференціація та індивідуалізація стають ключовими категоріями, які повинен брати до уваги учитель/викладач іноземної мови. Адже кожен учень – це окремий індивід, з особливими, притаманними йому когнітивними здібностями. Зважаючи на той факт, що усі учні різні, відповідного урізноманітнення вимагає і навчальний матеріал, а також способи взаємодії між учнями та вчителем, які використовуються на заняттях.

Питання відмінностей учнів за психологічними ознаками поставало предметом дослідження науковців неодноразово. Відповідно до цього, учені розробили різні класифікації, які виокремлюють типи та підходи до навчання. Говард Гарднер розробив «Теорію множинного інтелекту», яку виклав у праці 1983 року «*Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*» [2]. Згідно з його теорією існує 8 основних типів інтелекту: тілесно-кінетичний (здатність сприймати інформацію через тілесні рухи, танець, спорт), музичний (здатність сприймати інформацію через звуки), лінгвістичний (здатність сприймати інформацію через читання, письмо і мовлення), логічно-математичний (вміння застосовувати обчислювання, логічні операції, наукове обґрунтування), інтраперсональний (здатність рефлексувати щодо власних дій та вміння розуміти себе), просторовий (здатність орієнтуватися у просторі), екзистенційний (здатність визначати власне місце у світі в контексті існування людини), міжособистісний (здатність розуміти та реагувати на вербальну та невербальну поведінку інших) та натуралістичний (здатність визначати та розділяти на категорії об'єкти у природі).

Ерл Стювік у праці 1989 року «*Success with Foreign Languages. Seven who achieved it and what worked for them*» виокремлює 7 типів учнів відповідно до стилів навчання: формальний (учні виконують інструкції вчителя), неформальний (учні самі обирають способи навчання поза уроками), інтуїтивний (учні самостійно регулюють способи навчання та джерела), довільний (учні контролюють процес та стратегії навчання), креативний (учні використовують уяву для організації навчального матеріалу), активний (учні беруть активну участь у процесі навчання), самоусвідомлений (учні об'єктивно оцінюють власний прогрес та корегують його) [5]. Ніл Флемінг та Чарльз Бонвел розвивали та впроваджували класифікацію VARK, за якою існує чотири основних типи учнів: візуальний, аудіальний, писемно-читальний та кінетичний [6].

Окрім того, існує теорія домінантної півкулі, за якою люди із домінантною правою півкулею схильні до творчого мислення, більш емоційні та емпатичні, у той час як домінування лівої півкулі визначає схильність до мов, логічного та критичного мислення, математичні здібності. Так стверджував Нобелівський лауреат Роджер Спері та його послідовники [1].

Враховуючи особливості учнів за когнітивними ознаками, використання однакових завдань для усіх виглядає нелогічним і нечесним, адже той самий матеріал сприймається різними учнями по-різному. Наприклад, деякі учні легко сприймають інформацію на слух, у той час як іншим необхідна візуальна опора, наочність чи практикування через рухи або мову. Деякі учні комфортно почуваються у колективі і легко працюють у групах, а інші надають перевагу індивідуальним формам роботи. З метою диференціації та індивідуалізації навчального процесу

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

активно впроваджується підхід використання «меню» уроків, які пропонують різні види завдань. Стратегія меню – це стратегія диференціації, за якої учням надається «меню» дій для виконання, які відповідають навчальним цілям і стандартам. Розробляючи різноманітні заходи, які відповідають цілям, вчителі можуть створити меню, яке орієнтоване на різні стилі навчання та навчальні потреби [3].

Навчальні меню – це форми диференційованого навчання, які дають учням можливість вибору способу навчання. Кожен вибір у меню заохочує студентів брати участь у діяльності, яка вимагає активного читання, перечитування, а потім узагальнення важливого змісту підручника. Після того, як учень виконав дію в меню, вчитель негайно оцінює його або її роботу, перш ніж він або вона зможе продовжити.

Навчальні меню бувають різних форм і можуть включати дошки для хрестиків-нуликів, ресторани меню, матриці та сітки з кількома варіантами вибору. Наприклад, учням можна дати навчальне меню, структуроване як меню обіду з заголовками «Закуска», «Основна страва» і «Десерт», і отримати вказівки дотримуватися порядку меню так само, як у ресторані. У межах кожного «курсу» студенти вибирають тип завдання зі списку варіантів. Аркуш із завданнями містить чіткий опис того, як виконати вибрану дію, можливі бали, які можна отримати за це, і розділ підручника, який він охоплює. Щонайменше одне завдання має бути виконано для кожного розділу книги, хоча учні завжди можуть самостійно вибрати завдання з меню. Після завершення кожного «курсу» вчитель оцінює результат у набраних балах перед тим, як учень переходить до наступного. У прикладі меню вправ «Закуски» зосереджені на підсумовуванні загального змісту кожного розділу підручника з вибором вправ, таких як «Флеш-картки», «Опис» і «Узагальнення». Завдання «Основна страва» зосереджується на детальнішому читанні і дає студентам можливість проявити творчість із такими варіантами, як створення веб-сайту чи туристичної брошури. Для «Десерту» учні повинні вибрати коротку вправу, яка містить загальний підсумок найважливіших тем, які зустрічаються у всьому розділі підручника [4].

Меню пропонує студентам спосіб прийняти рішення про те, що вони будуть робити, щоб відповідати вимогам класу. Меню може бути на один урок, тиждень або навіть місяць навчання. Коли вчитель визначиться з основними знаннями та/або навичками, які слід відтренувати, він може почати складати меню.

Розглянемо основні етапи створення меню:

1. Визначте найважливіші елементи уроку чи розділу.
2. Створіть обов'язкове завдання або проєкт, який відображає мінімальне розуміння, якого ви очікуєте від усіх студентів.
3. Створюйте пропозиції, які розширюють «основну страву» або обов'язкове завдання чи проєкт. Ці додаткові завдання часто вимагають від студентів вийти за рамки базових рівнів таксономії Блума. Наприклад, вони часто включають діяльність, яка потребує синтезу, аналізу чи оцінки.
4. Створіть заключний факультативний розділ, який пропонує учням можливість для самопізнання. Додатковий розділ часто відображає дії, які студенти можуть використати для отримання додаткових кредитів.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Рік Вормелі пропонує розмістити параметри меню в стилі меню ресторану (див. нижче), яке може включати «закуски», «основну страву», «гарніри» і навіть «десерти». Він пропонує такий формат [7].

1. Закуски (обговорюється)
 - a. список завдань або проєктів
 - b. учні вибирають один пункт для виконання.
2. Основна страва (обов'язково)
 - a. завдання або проєкт, який повинен виконати кожен.
3. Гарніри (за домовленістю)
 - a. список завдань або проєктів
 - b. учні вибирають два завдання для виконання.
4. Десерти (на вибір)
 - a. необов'язкові, але непереборні завдання або проєкти
 - b. варіанти повинні бути цікавими та складними
 - c. учні обирають один із цих варіантів збагачення
 - d. рівень складності.

У підсумку зазначимо, що безумовно, такий підхід вимагає більш об'ємної та ретельної підготовки від учителя, проте його переваги не залишають сумнівів. Перш за все, ми підвищуємо мотивацію для усіх учнів у класі, залучаючи тих, які мають особливі потреби чи труднощі у навчанні. Окрім того, процес вивчення предмету урізноманітнюється і стає цікавішим, а відтак знижуються афективні фільтри, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. І головна особливість такої стратегії – це розвиток автономії учнів та пропагування студенто-центрованого навчання, коли самі учні відповідальні за вибір способів отримання знань, відповідно до їх потреб та інтересів та особистий контроль над ними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cherry K. Right Brain vs. Left Brain Dominance. 2023. URL: <https://www.verywellmind.com/left-brain-vs-right-brain-2795005>
2. Gardner H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. New York. 2011. 528 p.
3. Hughes D. Using the Menu Strategy to Differentiate Instruction. URL: <https://study.com/academy/lesson/using-the-menu-strategy-to-differentiate-instruction.html>
4. Learning Menus: Textbooks a la Carte. URL: <https://teachinghistory.org/best-practices/teaching-with-textbooks/25584>
5. Stevick Earl. W. Success With Foreign Languages: Seven Who Achieved It and What Worked for Them. USA: Prentice Hall. 1990. 272 p.
6. VARK Modalities: What do Visual, Aural, Read/write & Kinesthetic really mean? URL: <https://vark-learn.com/introduction-to-vark/the-vark-modalities/>
7. Wormeli R. Fair Isn't Always Equal. USA: Stenhouse Publishers. 2006. 224 p.

TEACHING CRITICAL THINKING IN HISTORY CLASS

Шонь О.Б.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

In the world of practically unlimited access to information the ability of students to select relevant information is widely discussed. As R.M. Schmaltz, E. Jansen and N. Wenckowski state, students have access to nearly limitless information, and the skills to understand what misinformation is or a questionable scientific claim is crucially important [1]. At the same time, according to I. Wright, students need a great deal of information before they can think critically; as the knowledge "explosion" continues, it is assumed that students need increasing amounts of information [3].

More information is needed to ensure objectivity. Considering this, educators once again shift focus from obtaining information to ability to analyse it, identify credible sources, evaluate information and be able to respond to arguments, consider and evaluate alternative viewpoints, be able to define the difference between facts and opinions. The need for teaching critical thinking at schools and universities is recognized.

M. Scriven and R. Paul define critical thinking as the intellectually disciplined process of actively and skillfully conceptualizing, applying, analyzing, synthesizing, and/or evaluating information gathered from, or generated by, observation, experience, reflection, reasoning, or communication, as a guide to belief and action [2].

However, R.M. Schmaltz, E. Jansen and N. Wenckowski propose that in addition to teaching critical thinking educators should place a strong focus on teaching students how to think like scientists. Scientific thinking is the ability to generate, test, and evaluate claims, data, and theories. They state that the basic tenets of scientific thinking provide students with the tools to distinguish good information from bad and argue that by promoting scientific thinking, educators can ensure that students are at least exposed to the basic tenets of what makes a good argument, how to create their own arguments, recognize their own biases and those of others, and how to think like a scientist [1].

Teaching the course "History of Great Britain" to the first-year students of the Foreign Languages Department (Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University) the author incorporated methods of teaching critical thinking so that the students are able not only to perceive the information or learn basic facts. It is equally important to develop their ability to consider different points of view and to distinguish between facts and opinions. Various activities are suggested in class to develop students' ability to think critically. The following are the tasks samples.

1. Invade or Not to Invade? When the students learn about the Roman invasion they get the task to discuss various reasons for and against invasion as seen from the Roman

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

perspective, explain why every reason was important, group them and make the conclusion the reasons in which group were the most numerous and decisive:

- *Britain has lots of cattle for meat and leather.* (Reason to invade)
- *Britain has some gold, iron and wood.* (Reason to invade)
- *The Britons are helping the people of Gaul who are enemies of Rome.* (Reason to invade)
- *The people in Britain are fighting each other.* (Reason to invade)
- *The Britons are good fighters.* (Reason not to invade)

2. Roman or Celt? When the students learn about the Boudicca's rebellion against the Romans their task is to discuss the quotes about the Celtic queen taken from various sources. They have to define which point of view the quote reflects, Roman or Celtic, and explain the evidence found in every source:

- *"The Celt armies wrecked and robbed two cities, many innocent people were killed"*.
- *"Boudicca was a treacherous lioness"*.
- *"The fury of a Celtic people, led by an enraged queen, was a force to be reckoned with"*.

3. Fact vs Opinion. When the students learn about the Scandinavian invasion they get the task to define each statement as fact or opinion and explain the answer (before that students brainstorm how facts and opinions differ and what marks them as such:

- *The Vikings came from Norway, Sweden and Denmark.* (Fact)
- *The Vikings were not very good at farming.* (Opinion)
- *The Vikings travelled as far as North America.* (Fact)
- *They loved attacking and raiding other countries.* (Opinion)
- *Lindisfarne is in the north of England.* (Fact)

4. Who is a proper king? Discussing the situation in England prior to the Norman invasion the students' task is to consider the three main candidates to get the crown and classify the following criteria into three groups: essential, desirable and undesirable: *Good at poetry, good at handling taxes, a strong fighter, diplomatic, lazy, good-looking, good at music, mature, popular with people, live in England, have a legitimate claim, just and fair, son of the king, greedy, elected by the Witan, merry.*

Analysis of feedback shows that such tasks are effective in teaching critical thinking in history class. At the same time students consider them demanding as they deal not only with facts but with various approaches and opinions. However, these tasks boost students' discussion, enliven the class and provide emotional colouring that help to remember the historical data.

REFERENCES

1. Schmaltz R.M., Jansen E., Wenckowski N. Redefining Critical Thinking: Teaching Students to Think like Scientists. *Frontiers in Psychology*, March 2017. Volume 8. DOI: 10.3389/fpsyg.2017.00459

2. Scriven M., Paul R. Defining Critical Thinking. 8th Annual International Conference on Critical Thinking and Education Reform, 1987. Available at: <http://www.criticalthinking.org/pages/defining-critical-thinking/76>

3. Wright I. Critical thinking in the schools: why doesn't much happen? *Informal Logic*, 2001. DOI: 10.22329/il.v22i2.2579

MESURING FOREIGN LANGUAGE TEACHERS' EMOTION LABOR

Дацків О.П.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Since the beginning of the 21st century, there has been a significant increase in research into the emotions of foreign language learners. By advancing knowledge in this area, it is possible to improve not only the job satisfaction and emotional well-being of teachers but also the learning outcomes for students, as the mental state of the teacher can have a significant impact on the quality of their teaching and the emotions of their students.

The term 'emotional labor' was first introduced by sociologist A. Hochschild in 1983. It refers to the practice of managing emotions in the workplace in a way that meets the expectations of others. This involves either suppressing or inducing certain feelings in order to maintain the appropriate emotional state for the situation. A. Hochschild identified two ways in which people manage their emotions when they differ from the expected emotional norms: surface acting, which involves altering one's outward appearance, and deep acting, which involves inducing a genuine feeling. G. Näring, M. Briët, and A. Brouwers have added the third type of emotional labor, the suppression of emotion, to Hochschild's original taxonomy [4].

S. Benesch has revised the concept of emotional labor by retaining some of Hochschild's original ideas while also modifying others. While both A. Hochschild and S. Benesch acknowledge the connection between emotional labor and power imbalances, S. Benesch introduces the idea that unequal power can be resisted.

Qualitative studies involving semi-structured interviews established that teachers perform emotion labor primarily to increase student engagement, demonstrate care for their students, and maintain positive relationships with them. The demands of this emotional labor result in emotional exhaustion and reduced self-efficacy, potentially leading to burnout. Thus, emotional labor demands can lead to negative outcomes for teachers.

S. Benesch investigated language teachers' emotion labor in three areas: dealing with late or absent students, interacting with learners about plagiarism, and responding to student writing. The study found that emotion labor was a common experience for teachers in these situations, suggesting that managing emotions is an essential aspect of language teaching [2]. The primary focus of emotion labor is the overwhelming responsibility placed on teachers to guarantee successful language outcomes for their students, regardless of the

students' individual circumstances or background. This suggests that the emotional burden placed on language teachers may be unrealistic and potentially unsustainable.

S. Benesch's study also investigated institutional policies, focusing on language teacher' responses to the student attendance policy. Her study examined how teachers implemented these rules (or not) and the emotions they experienced when students were late or absent. The results showed that emotion labor was a product of the conflict when there was a discrepancy between the university's policies and teachers' preferred practices. Additionally, emotion labor was also evident in teacher-student interactions, with teachers feeling frustrated when some students arrived late and disrupted the class or uneasy when students were absent without explanation.

Several instruments have been developed to measure emotion labor, namely C. Brotheridge and R. Lee's Emotional Labour Scale [2] and H. Yin, J. Lee, Z. Zhang, and Y. Jin Emotional Labour Strategy Scales [4], the Dutch Questionnaire on Emotional Labor [3]. These instruments will help researchers to collect more data on emotion labor. While emotion labor might lead to negative outcomes, including burnout, there is already evidence of its potential benefits, namely receiving emotional rewards, increasing emotional capital, and developing teacher agency. The type and extent of its impact depends on both personal (teacher's personality, beliefs), and contextual factors.

To conclude, the current research has shed light on important aspects of foreign language teacher' emotion labor, but there is still a need for more studies that provide practical strategies and solutions for managing emotion labor in the long term. By understanding how emotion labor affects teachers' well-being and job satisfaction, and identifying effective coping strategies, future research can help them not only manage but also thrive in their profession.

ЛІТЕРАТУРА

1. Benesch S. Emotions and English Language Teaching. Routledge. 2017. 206 p. URL : <https://doi.org/10.4324/9781315736181>
2. Brotheridge C. M., Lee R. T. Development and validation of the Emotional Labour Scale. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*. 2003. Vol.76, Issue 3. P. 365 - 379. URL : <https://doi.org/10.1348/096317903769647229>
3. Näring, G., Briët, M., & Brouwers, A. Beyond demand - control: Emotional labour and symptoms of burnout in teachers. *Work & Stress*. 2006. Vol. 20, Issue 4. P. 303 - 315. URL : <https://doi.org/10.1080/02678370601065182>
4. Yin, H., Lee, J. C. K., Zhang, Z., & Jin, Y. Exploring the relationship among teachers' emotional intelligence, emotional labor strategies and teaching satisfaction. *Teaching and Teacher Education*. 2013. Vol. 35. P. 137-145. URL : <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tate.2013.06.006>

**TOTAL PHYSICAL RESPONSE DURING ENGLISH CLASSES AT
PRIMARY SCHOOL**

Коновальчук С. А.

*кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

In modern conditions, the English language is considered as a means of communication and involvement in the culture of another nation. Special attention is paid to teaching English to schoolchildren in primary school, because in childhood the tendency to learn languages is much greater.

The initial stage of learning English in a modern general educational institution is extremely important, because during this period the psycholinguistic foundations of foreign language communicative competence are laid, which are necessary and sufficient for its further development and improvement.

Statement of the problem and its meaning. The process of learning English in primary school is aimed at forming and establishing the foundations of communicative competence based on competence, communicative-activity, personality-oriented approaches. It is at the initial stage of learning English that basic language skills and language skills are formed, i.e. reading, speaking, listening and writing.

The specificity of teaching English in primary school lies primarily in the age-related abilities of students. In elementary school, it is important to interest students in learning a foreign language, to cause a positive attitude towards the subject, to motivate the need to master a foreign language as a means of intercultural communication. Therefore, it should be taken into account that students cannot focus on one task for a long time, their attention is involuntary, so they are often distracted, they quickly get bored. Younger students are extremely active and often undisciplined. Children are interested in playing, because this type of activity is natural for them. At this stage of learning, reproductive activities predominate. Students understand situations more easily than language phenomena, have a good imagination, but sometimes certain difficulties may arise in distinguishing between the imaginary and the real world. It is worth considering that children are sensitive to criticism and evaluation. They should always be encouraged and supported.

All these features of junior high school students must be acquired in order to apply the methods of teaching English in an expedient, didactically justified way.

The purpose of the article is to analyze the features of using TPR (Total Physical Response) during English at elementary school.

Presenting main material. The overall aim of education is to develop in students various life skills and give them knowledge that will make them responsible and independent. The effectiveness of the implementation of modern methods of teaching the English language depends on the observance of certain principles, such as: the principle of

communicative direction, conscious learning, continuity, accessibility, motivational support, activity, dynamism, feedback and effectiveness.

The content of foreign language learning in primary school is selected according to the psycho-physiological characteristics of primary school students. In elementary school, it is important to interest students in learning a foreign language, to cause a positive attitude towards the subject, to motivate the need to master a foreign language as a means of intercultural communication.

It is important to pay attention to the fact that children's attention is involuntary and they cannot do one thing for a long time for 3-5 minutes, therefore, the types of work should be logically consistent, short-term, and meet a clearly set goal.

The main approach to a foreign language learning at the first class is the communicative method of learning. It provides effective, person-oriented learning of foreign language communication. Satisfying the child's need to play, transform, move, the teacher provides conditions for learning a foreign language.

One of the most modern methods is the full physical reaction method. The method of total physical response (TPR - shortened from the full name of the method in English "Total Physical Response") is a method of learning a foreign language through the use of physical movements as a reaction to verbal stimuli, commands, instructions [3].

The method of physical interaction was developed in the 60s and 70s by psychology professor James Asher. TPR (Total Physical Response) targets language perception through the senses and is suitable for kinesthetic, aural and visual. The essence of the method consists in memorizing new words, phrases and lexical structures with the help of gestures, execution of commands, pantomime and games. For example, at the word ball, children picture the object itself and play with it. In this way, you can learn a huge number of words, memorizing them associatively.

According to this method, learning a foreign language takes place thanks to the physical activity of students, namely the coordination of speech and action. J. Usher highlights a number of important principles:

1. The formation of receptive skills must precede the formation of re-productive and productive skills in the process of learning a foreign language; understanding a foreign language must precede speaking.
2. Skills acquired through listening contribute to the formation of skills in other types of speech activity.
3. Skills acquired through listening contribute to the formation of skills in other types of speech activity.
4. Skills acquired through listening contribute to the formation of skills in other types of speech activity.
5. There is no need to force students to speak, as readiness to speak develops spontaneously thanks to commands and physical actions [1].

Thus, instead of a regular lesson, you encourage students to actively interact, communicate, play fun and useful games and activities. It can be used in large and small classes, it is conducted in a light form and does not lead to such stress as a regular lesson, it really helps students to remember words.

TPR can be used to teach and practice the following language units: verbs, adverb and adjectives, tenses, songs etc.

J. Asher offers the following classification of students' actions-reactions to the teacher's verbal and physical instructions: TPR-B ("TPR with body") - exercises that involve the execution of commands using general body movements. For example, a teacher gives a series of imperative instructions or commands (stand up, sit down, open your books, take your pen), TPR-O ("TPR with objects") - exercises aimed not only at learning individual words, but also at performing certain actions with these objects, TPR-P ("TPR with pictures") - exercises involving the use of thematic pictures, which are an extremely effective means of learning a foreign language, especially in elementary schools, TPR-S (TPR-Storytelling) – exercises that involve acting out simple stories and fairy tales, which will contribute to the rapid and high-quality assimilation of certain vocabulary items by students [1].

Short TPR tasks integrated with others can be both highly motivating and linguistically targeted. If you finally choose useful and communicative language units for the elementary level, this method is sure to work in your classroom. For the most part, students respond well to kinesthetic exercises and games that are based on TPR principles.

To sum up, this method is effective at all stages of language learning, has its advantages compared to other methods of learning a foreign language for elementary school students, after which it activates the speech, brings pleasure to learning, supports the pace, helps children to develop their memory and imagination. The approach to learning based on the TPR method reduces the stress of learning, because it makes this process interesting and exciting; thanks to the assimilation of knowledge for a long time, but the teacher has knowledge of the individual and psychological characteristics of the students who are studying, can successfully select educational material, build tasks and make the process of learning a foreign language pleasant for students.

This method should be used during English lessons, it will significantly help to make the learning process more interesting and brighter, interest students, help them to learn difficult material and remember it. It is necessary to diversify games and combine interactive learning methods with traditional ones.

REFERENCES

1. Asher J.C. (1979). *Learning Another Language Through Actions*. San Jose, California: AccuPrint.
2. Bailey K. 1996. The best-laid plans: Teachers' in-class decisions to depart from their lesson plans. In K. Bailey and D. Nunan (eds.), *Voices from the Language Classroom*. New York: Cambridge University Press. P. 15–40
3. Linse C. 2005. "The children's Response: TPR and Beyond". *English Teaching Forum* 43/1. P. 8-11.
4. Skehan P. 1996. Second language acquisition research and task-based instruction. In J. Willis and D. Willis (eds.), *Challenge and Change in Language Teaching*. Oxford: Heinemann. P.17–30.

**VIDEO MATERIALS FOR LANGUAGE LEARNING:
THE BENEFITS AND CHALLENGES**

Anatoliy Klymenko

*PhD, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Department of English Philology and English Language Teaching
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Inna Obikhod

*PhD, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Department of German Philology and German Language Teaching
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Nataliya Zakordonets

*PhD, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Department of Foreign Languages
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Having processed the information request “videos in teaching foreign languages” the Research4life platform displays 2022 articles chronologically listed from 1954 to 2023 as the results. Let us analyze the quantity of publications on the mentioned topic made within the last decade as presented in Chart 1.

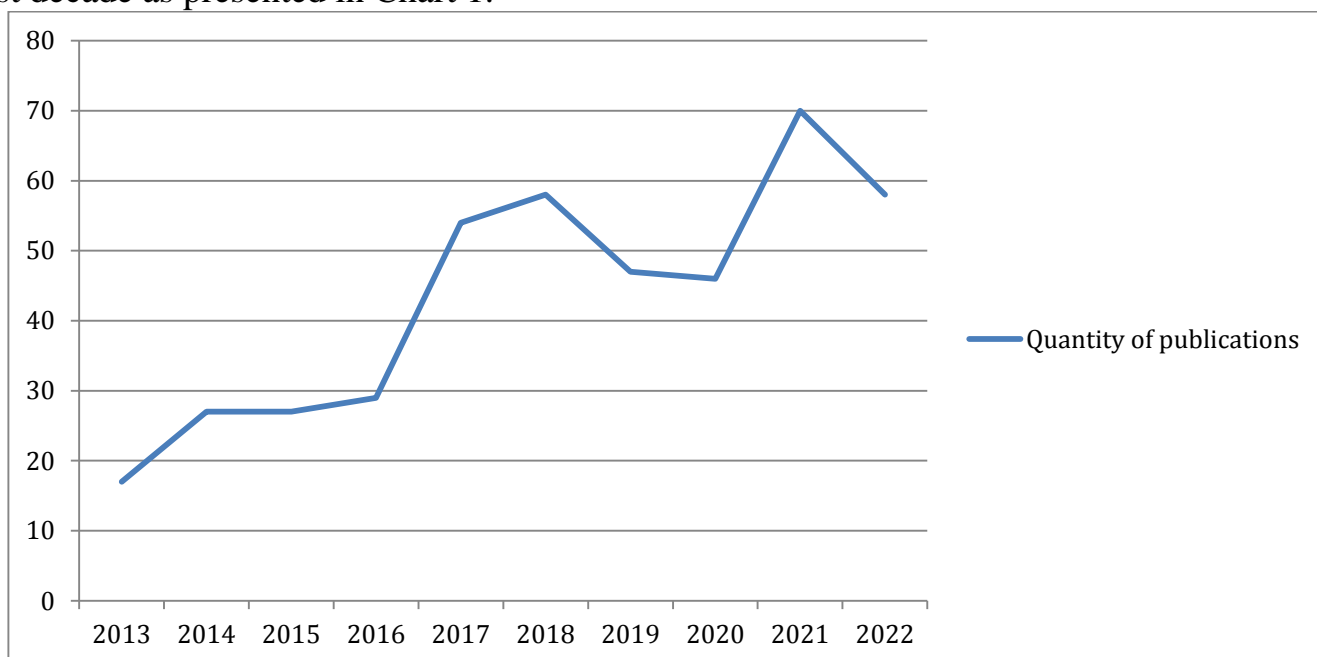

Chart 1. Quantity of publications on the use of video materials in teaching in 2013–2022, according to Research4Life research platform.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Chart 1 clearly indicates a significant raise in interest in the topic of using video materials in teaching foreign languages within the last decade. This growth can be attributed to several factors, including the rapid development of information technology, particularly in the field of video communication. Video communication tools are increasingly available and integrated into various platforms such as conference communication, messengers, online platforms, YouTube, paid subscription streaming services, and social networks, offering self-sufficient integrated complexes that can be used not only for business purposes, but also for personal endeavors. These platforms provide additional opportunities for work, study, and recreation for an average citizen.

Despite the growing interest in using video materials for teaching and learning foreign languages, there is still much to be explored regarding its benefits, challenges, and drawbacks for language education.

Using video materials in language teaching has both benefits and challenges, and even negative aspects. Here are some of the most common ones:

Table 1

Pros and cons of using video materials for educational purposes

Benefits	Challenges	Negative aspects
Authenticity: videos can provide authentic language input, which can expose students to real-life situations, natural conversations, and different accents and dialects.	Accessibility: access to video materials can be a challenge for some students, especially if they do not have access to reliable internet or a device to watch videos.	Distractions: videos can be visually and aurally distracting, which can take away from the language learning experience. Students may become more focused on the visual or auditory elements of the video than on the language content.
Culture and context: videos can provide insights into the cultural context of the language being taught; helping students to better understand and appreciate the language and culture.	Over-reliance: over-reliance on video materials can be detrimental to language learning, as it can prevent students from developing their own language skills and abilities.	Limited interaction: watching videos can be a passive activity that does not allow for much interaction or communication between students. This can limit opportunities for practicing speaking

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

		or collaborative learning.
<p>Multimodal learning: videos can appeal to different learning styles by providing a multimodal learning experience that combines visual, auditory, and sometimes kinesthetic elements.</p>	<p>Time constraints: incorporating videos into a lesson plan can be time-consuming, as it requires selecting appropriate materials and determining how to best use them to achieve specific learning goals.</p>	<p>Inappropriate content: videos may contain inappropriate language or topics that are not suitable for all students. Teachers need to be careful when selecting videos and ensure that they are appropriate for the age and level of the students.</p>
<p>Visual aids: videos can include visual aids such as images, graphics, and subtitles, which can help students to understand and remember vocabulary and grammar structures.</p>	<p>Comprehension: some videos may be too challenging for some students to understand, especially if they contain complex language or cultural references that are unfamiliar to the students.</p>	<p>Limited relevance: some videos may not be relevant to the students' interests or learning goals, which can limit their engagement and motivation to learn.</p>
<p>Engagement: videos can be a more engaging and entertaining way of learning than traditional methods, and they can motivate students to engage more with the language.</p>	<p>Disturbances: videos can be confusing, especially if they include fast-paced visuals or sound effects that can take away from the language learning experience.</p>	<p>Technical issues: technical issues such as slow internet connection, buffering or audio problems may affect the quality of the video and make it difficult for students to focus on the language content.</p>

Overall, while various videos can be valuable tools in foreign language teaching, it is significant for teachers to be aware of their limitations and to use them relevantly to support their students' learning goals and requirements. It is also essential to balance the use of video with other teaching methods providing opportunities for interaction, communication, and language production.

ІНСТРУМЕНТИ ЕФЕКТИВНОГО ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Терновська Л.М.

*засновниця мовного онлайн-проекту Life-Set,
м. Варшава, Польща*

Цінності та потреби сучасного покоління, котре з'явилося і розвивається в еру новітніх технологій, останніми роками спричинило стрімкі зміни в суспільстві. Звідси важливість швидких оновлень, рішень та адаптації.

Дистанційне навчання стало частиною інформаційного суспільства, реакцією на його потреби та глобалізацію в цілому. Сфера освіти проходить своєрідний "ребрендинг", де головний акцент робиться на цінностях та якості (внутрішній стержень), враховуючи також зовнішні показники - візуальну складову, новітність, інтерактивність.

Спосіб, ритм життя сучасної людини все більше виводить на перший план запит вивчення іноземних мов онлайн, що дає можливість слідувати тенденціям, керувати своїм часом і проявляти творчі здібності як вчителям, так і учням.

Вивчення іноземних мов з використанням мультимедійних засобів має ряд методичних переваг для ефективного розвитку мовних компетенцій:

- розширення можливостей для візуалізації матеріалу (схеми, фотографії, малюнки, використання відеоматеріалів),
- індивідуальний підхід (можливість обирати рівні завдань, темп навчання, способи сприйняття інформації),
- створення більш сприятливих умов для учня (фіксування результатів без оцінки, коригування своєї діяльності завдяки зворотному зв'язку, удосконалення навичок самоконтролю), що посилює мотивацію до вивчення мов.

Сьогодні в освітніх закладах України користуються широким попитом хмарні сервіси, зокрема Google зі своїм функціоналом (таблиці, презентації, текстові редактори, форми, календар, відеоконференції, веб-сервіси).

Google Диск, Padlet, Dropbox пропонують широкий спектр можливостей у навчальному процесі: підготовка занять, систематизація матеріалу, методична групова робота, самоосвіта.

Google форми – ефективний інструмент для створення опитувань та тестових завдань. Є інші альтернативні варіанти для створення тестів, такі як Майстер-тест, Online Test Pad, ClassMaker.

Створення плану уроку в Canva чи Google презентації допоможе ефективно використовувати час для навчання. Canva є онлайн-інструментом графічного дизайну, що дозволяє зробити урок цікавим та структурним.

Застосунки для проведення онлайн занять та вебінарів з можливістю поширення свого екрану: Microsoft Team, Google Meet, Zoom, Skype, Google Hangouts.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Для перевірки завдань та щоденної комунікації з учнями використовують Telegram, Facebook, WhatsApp, Viber.

Для розвитку лексичної та граматичної компетенції, формування різних видів мовленнєвої діяльності використовують такі застосунки, як Quizlet, Wordwall, Kahoot!, ThingLink тощо.

Для різноманітності, зацікавлення та залучення учнів можна додати роботу з інтерактивними дошками. Таким прикладом може бути Migo, яка дає можливість працювати в режимі реального часу, створювати та ділитися спільними проектами.

Для публікацій лекцій та навчальних матеріалів, відстеження розкладу занять, призначення онлайн-зустрічей, занять, вебінарів, відправлення готових робіт на перевірку чудово підходить модульна платформа Notion, яку легко можна інтегрувати з іншими платформами, зокрема і зі сховищем Google Drive.

Google Classroom є однією з передових систем керування онлайн-заняттями для дистанційного навчання, яка включає в себе проведення відеозустрічей, створення та моніторинг класів, надання та отримання завдань, оцінювання та надання зворотного зв'язку в режимі реального часу.

Без сумніву, використання інформаційно-комунікаційних технологій вимагає підготовки як вчителя, так і учня. Звідси спостерігаємо велике навантаження, що призводить до стресу та емоційного вигорання. Проте такий вид діяльності стає нашою буденністю, тому варто присвятити час для вивчення та засвоєння нових ресурсів і розвитку нових навиків вчителя, зберігаючи при цьому work-life balance.

Сучасний викладач іноземної мови повинен замислитися над тим, як виглядають його онлайн-уроки та курси в цілому, оскільки сучасний учень став більш вимогливим щодо візуальної частини. Креативне оформлення, використання нових ресурсів для навчання в поєднанні з методикою, а також особистісні якості, зокрема, гнучкість та організованість дозволять українському вчителю бути конкурентним в сучасному світі.

Ефективне, якісне, креативне навчання іноземних мов є викликом сьогодення. Існує ряд методологічних проблем психологічно-організаційного характеру, над якими ще мусимо працювати. З іншого боку, маємо широкий вибір технічних можливостей – платформи, сайти, застосунки, ресурси, – а також доступ до першоджерел, які повинні і можемо використати для покращення освітньої сфери в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Darby F. How to be a better online teacher. Advice Guide/ The Chronicle of Higher Education. Washington, D.C., 2020. URL: <https://www.chronicle.com/interactives/advice-online-teaching> (дата звернення: 26.04.2023).

2. Калініна Л.М., Носкова М.В. Google-сервіси для вчителя. Перші кроки новачка: Навчальний посібник. Львів, ЗУКЦ, 2013. 182с

3. Курченко А. С. Використання інформаційно-комунікативних технологій на уроках англійської мови як засіб підвищення пізнавальної діяльності школярів. Хмарні інструменти для дистанційної взаємодії. Кривий Ріг, 2020. URL: <https://genezum.org/library/vykorystannya-informaciy-no-komunikatyvnyh-tehnologiy->

03.05.2023).

4. Совсун І. Шість проблем української вищої освіти, які виявив карантин. Вища освіта в Україні. Освіта UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/74767/> (дата звернення: 26.04.2023).

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН АУТЕНТИЧНОГО РЕКЛАМНОГО РОЛИКА. ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ.

М'яковський М. Є.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Лінгводидактичний потенціал рекламних матеріалів давно привертає увагу теоретиків та практиків викладання іноземних мов. Завдяки сучасним лінгвістичним дослідженням науковців, реклама перестала сприйматися як екзотичний жанр, а зайняла гідне місце серед інших автентичних засобів і матеріалів, які традиційно включаються до навчального процесу.

Особливе значення в рекламному повідомленні набуває не лише мовленнєва складова, а й невербальний компонент – колір, шрифт, образ, рух, звук та ін. Текст рекламного повідомлення найчастіше розглядається як семіотично ускладнений феномен, оскільки він вміщує як природну мову, так і знаки інших семіотичних систем. У цьому випадку йдеться про креолізований, полікодовий текст.

Дві основні властивості рекламного ролика, які дозволяють розглядати його як засіб формування соціокультурної компетенції, – це автентичність та аудіовізуальна природа. Якщо автентичність рекламного ролика перетворює його на джерело соціокультурної інформації, то аудіовізуальна природа рекламного ролика уможлиблює його використання на занятті з іноземної мови як засіб аудіовізуальної наочності. Отже, лінгводидактичний потенціал рекламного ролика розглядається нами у змістовному аспекті (реklamний ролик як джерело соціокультурної інформації) та у формальному аспекті (реklamний ролик як засіб аудіовізуальної наочності).

Одиниці з національно-культурним змістом можуть бути присутніми у рекламному тексті експліцитно. Іноді культурно-історичні алюзії можуть лише матися на увазі, проте за певного запасу фонових знань вони легко виокремлюються. Нерідко самі об'єкти, що рекламуються, є одиницями культурно маркованими, можливими лише в даному іншомовному соціумі. Знайомство студентів з такими явищами, безумовно, розширює їх уявлення про культуру іншомовних країн. Отже, наявність лінгвокраїнознавчого компонента у відеореklamі пояснюється її головною

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

економічною установкою, однак власне така її особливість може і має бути використана в методичних цілях. Оскільки більшу частину країнознавчої та культурно обумовленої інформації закодовано у візуальних образах, робота з відеорекламою дозволяє не лише розширювати знання соціокультурного контексту, а й розвивати спостережливість та соціокультурну сприйнятливність, вдосконалювати навички розпізнавання національно-маркованої інформації. Власне ці вміння входять до складу соціокультурної компетенції студентів.

Рекламні ролики створюють сприятливу основу для привернення уваги студентів не лише до іноземної мови, а й до іноземної культури, вони дають можливість зіставляти, знаходити спільне та різне між рідною та цільовою етнокультурами. Особливий інтерес у цьому контексті представляє порівняння рекламних роликів, створених для просування одного й того ж продукту в своїй країні та, скажімо, німецькомовних країнах. При такому зіставленні найяскравіше проявляється специфіка та національна самобутність етнічних колективів.

Для формування етнокультурного компонента соціокультурної компетенції автентична відеореклама надає великий матеріал для аналізу. Робота з рекламними роликами сприяє формуванню знань про основні аспекти повсякденного життя носіїв мови, національні свята, звичаї та традиції. Порівняльний аналіз рекламних роликів, які належать до рідної та іноземної культури, може стати ефективним способом демонстрації культурних відмінностей. Виявлення етнічних стереотипів, присутніх в автентичній відеорекламі, а також їх аналіз та коректна інтерпретація дозволяють формувати об'єктивні уявлення про етнокультурні особливості того чи іншого іншомовного колективу, долати часто поширені упередження.

Автентична реклама надає найбагатшу інформацію про систему ціннісних орієнтацій і ментальних установок, що домінують у суспільстві. Через осмислення та інтерпретацію автентичних рекламних роликів студенти долучаються до цінностей, норм і правил поведінки в німецькомовних країнах. На заняттях з іноземної мови рекламні ролики можуть виступати об'єктом соціолінгвістичного аналізу.

Ще однією методичною перевагою автентичної відеореклами є те, що вона створена та озвучена носієм мови, а також містить широкий спектр акцентів, діалектів та мовних реєстрів (від розмовного до офіційно-ділового) [1]. Наявність у рекламі різних культурних та соціальних варіантів іноземної мови не лише дозволяє розвивати навички аудіювання, але й, що найголовніше при формуванні соціокультурної компетенції, дає уявлення про особливості життя різних етнічних, соціальних та вікових груп. Отже, з погляду вдосконалення соціолінгвістичного компонента соціокультурної компетенції автентичний рекламний ролик є цінним джерелом інформації. Він слугує у процесі навчання як особливий об'єкт аналізу, і на його основі надалі можуть будуватися різні види аудиторної роботи. Студенти отримують нові знання особливостей функціонування мови у різних соціальних умовах і формують власні поведінкові моделі з урахуванням отриманих знань.

Ще однією вагомою перевагою автентичної реклами є те, що вона миттєво реагує на будь-які зміни у суспільстві, тобто є відображенням поточних подій. В інформаційному суспільстві – в епоху стрімкої зміни контекстів та парадигм така

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

особливість є основною, оскільки навчальний матеріал, що існує поза актуальним дискурсом, не може повною мірою служити цілям навчання.

Отже, рекламний ролик, як один із видів аудіовізуальної наочності, зберігає більшість її дидактичних можливостей, а також має свої специфічні риси. Аудіовізуальна природа рекламного ролика стимулює навчальну та комунікативну діяльність студентів, сприяє інтенсифікації процесу навчання та ефективнішому засвоєнню інформації на основі впливу на різні канали сприйняття. Невелика тривалість, сюжетна основа, гумористичність рекламного ролика дозволяє підтримувати інтерес до вивчення іноземної мови, а також зняття напруги та формування довірчої атмосфери на занятті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Tuzi F., Mori K., Young A. Using TV Commercials in ESL/EFL Classes // The Internet TESL Journal. – 2008. Vol. 14 (5). [Електронний ресурс] –Режим доступу: <http://iteslj.org/Techniques/Tuzi-TVCommercials.html>

ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ОНЛАЙН-СЕРЕДОВИЩІ

Заблоцька Л.М.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Олендр Т.М.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Цар І. О.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Розвиток глобалізації та зростання міжнародної комунікації підвищили значимість вивчення іноземних мов у бізнесі, туризмі, науці, культурі та інших сферах життя. Володіння іноземною мовою у сучасних реаліях, оскільки потребує великих зусиль і є запорукою успіху для майбутньої кар'єри. З цього приводу, стало особливо важливим дослідження та розробка ефективних методик викладання іноземних мов.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Останнім часом, значної уваги надається дослідженням з метою вдосконалення методики викладання іноземних мов в онлайн-середовищі національними та зарубіжними науковцями. Ілона Денисенко у своїх роботах вона досліджує різні аспекти використання онлайн-середовищ, включаючи використання інтерактивних платформ для спілкування та взаємодії між студентами та викладачами, використання відеоуроків та онлайн-ігор для покращення мовних навичок [2], Ілона Бацуровська досліджує ефективність використання різних онлайн-інструментів та технологій для навчання іноземних мов, включаючи використання відеоуроків, онлайн-ігор та веб-конференцій [1]. За допомогою цих засобів можна створити більш інтерактивну та динамічну атмосферу для навчання, яка сприяє кращому засвоєнню матеріалу студентами.

Наприклад, використання відео та аудіо-матеріалів дозволяє студентам працювати над вимовою та розумінням іноземної мови в автентичних ситуаціях. Крім того, веб-конференції та онлайн-форуми дозволяють студентам спілкуватися з іншими студентами та викладачами з різних країн, що допомагає розвивати комунікативні навички та знайомитися з різними культурами.

Використання відеоуроків та аудіофайлів сприяють покращенню навичок аудіювання та розуміння мовного матеріалу. Також застосування інтерактивних ігор та завдань покращують мовленнєві навички та лексичний запас. За допомогою соціальних мереж учасники курсу можуть обговорювати мовні теми, ділитися досвідом та підтримувати один одного в процесі навчання. Також для спілкування студентів між собою та викладачем на різні теми доцільно використовувати мовленнєві клуби, що допоможе покращити їхні мовленнєві навички та розуміння мовного матеріалу. Дистанційне навчання є ще однією важливою темою в дослідженні методики викладання іноземних мов, оскільки воно стає все більш популярним серед студентів та викладачів. Викладачі можуть використовувати спеціальні платформи для навчання, де можна ділитися матеріалами, робити домашні завдання та проводити віртуальні заняття.

Потрібно наголосити й на проблемах, з якими стикаються викладачі та студенти. Наприклад, однією з проблем, з якими стикаються викладачі при викладанні іноземних мов в онлайн середовищі, є брак спілкування між студентами та викладачем. Цю проблему можна вирішити за допомогою використання інтерактивних інструментів, таких як відеоконференції та чати, щоб забезпечити більш ефективний спілкування між учасниками процесу навчання.

Іншою проблемою є те, що студенти можуть відчувати відстань між собою та викладачем. Цю проблему можна вирішити за допомогою створення віртуального середовища, що забезпечує можливість спілкування та взаємодії між студентами та викладачем. Наприклад, форуми та інтерактивні завдання можуть забезпечити можливість обговорення тем та спільної роботи над проектами.

Також важливо враховувати, що викладання іноземних мов в онлайн середовищі вимагає від викладачів використання різноманітних технологій та педагогічних інструментів. Викладачі повинні бути знайомі з особливостями цифрової педагогіки та вміти використовувати різноманітні онлайн-інструменти для досягнення педагогічних цілей.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Крім того, дослідження методик викладання іноземних мов в онлайн середовищі дозволяє виявляти потреби та інтереси студентів та пристосовувати навчальний матеріал до їхніх потреб. Наприклад, студенти можуть бути зацікавлені в навчанні мови для спілкування з іноземцями, для подорожей, для отримання роботи в іноземній компанії тощо. За допомогою відповідних методик та навчального матеріалу можна допомогти студентам досягти своїх цілей.

Отже, дослідження методик викладання іноземних мов в онлайн середовищі допомагає викладачам забезпечити більш ефективне та інтерактивне навчання, а також допомагає студентам досягти своїх мовних цілей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацуровська І., Самойленко О. Технології дистанційного навчання у вищій освіті. *Альянс наук : вчений – вченому* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 25–26 лютого 2011 р. Дніпро, 2011. Т. 6 : Наукові праці з педагогіки та психології. С. 26–29.

2. Денисенко І. І., Тарасюк А. М. Онлайн-навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах: контент, технології // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи Випуск 76. 2020. С. 57-62.

ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ МЕДІА ЯК ЗАСОБІВ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ В УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Лотоцька Х.В

здобувач першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 0.14 Середня освіта (українська мова та література, англійська мова)

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Науковий керівник:

Коновальчук С.А.

*викладач, кандидат педагогічних наук
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

У зв'язку зі стрімкими змінами в суспільстві зросла потреба у спілкуванні та співпраці між людьми різних країн, в основі якого покладено використання та застосування іноземних мов. Ці обставини вимагають від підростаючого покоління

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

бути гнучкими, вміти адаптуватися до різних життєвих ситуацій, критично мислити. Комунікативні компетенції кожної людини стали незамінними засобами міжнародного спілкування як в усній, так і в писемній формах. Саме ці фактори спричинили необхідність оновлення змісту та методів навчання іноземних мов, а також осучаснення освітньої системи українських шкіл загалом.

Важливими завданнями сучасної школи є завдання урізноманітнення освітнього процесу, інтенсифікація пізнавальної діяльності учнів, формування стійкого інтересу до навчання. Тому мета навчання іноземної мови передбачає не тільки практичне оволодіння мовою, а й розвиток особистості здобувача освіти, який бере участь у спілкуванні на міжкультурному рівні.

Слід зазначити, що актуальність розвитку пізнавального інтересу учнів обумовлена не лише розробками педагогів, методистів та психологів, а й очікуваннями та вимогами суспільства та держави. Формування та розвиток пізнавального інтересу - це частина довгої дискусії щодо виховання всебічно розвинутої особистості. Оскільки різноманітні медіа ресурси є набагато ближчими до учня, ніж класичні посібники та традиційні методики, то їх правильне використання може значно посилювати пізнавальну діяльність та зацікавленість у навчанні учнів.

Звісно, вибір медіаресурсів наразі досить широкий і включає багато видів, такі як презентація, відео та аудіо матеріали, сайти з інформацією англійською мовою, блоги і т.д. Дуже цікавим моментом є те що, на всіх типах уроків використовувати та надавати медіаресурси може як учитель, так і учень. Найчастіше таким матеріалом є презентація. Такі завдання можна запропонувати після вивчення якого-небудь теми чи розділу англійської мови в старших класах.

Робота з презентацією сприятиме формуванню таких умінь, як знаходження і систематизування актуальної інформації, вміння працювати в парі, здатність визначати головну інформацію, вміння скорочувати текст. Даний вид роботи дозволяє індивідуально підійти до кожного учня і дати йому можливість самореалізуватися та продемонструвати ерудованість та інші якості, зменшити страх виступу перед публікою [1].

У школах, де присутня така технічна можливість часто на уроках використовується і інтерактивна дошка, яка також є ефективним освітнім ресурсом, що впливає на якість навчання. Як було визначено завдяки багатьом дослідженням, найбільше запам'ятовується побачений і почутий матеріал, а використання аудіо та відеоінформації підвищує навички запам'ятовування інформації учнів до 55%.

Застосування інтерактивних дошок на уроках англійської мови урізноманітнює процес навчання, робить його наочним і більш цікавим. За допомогою такої дошки вчитель здатний демонструвати таблиці, схеми, правила, вправи, при цьому на ній можна буде писати спеціальним маркером, також можна переміщати картинки, з'єднувати слова, записувати та відтворювати аудіо і відео контент.

Безперечно, це не означає, що медіаресурси потрібно використовувати все заняття або застосовувати на кожному уроці. Під час роботи з медіаресурсом учні

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

можуть робити записи в робочих зошитах. Після перегляду чи прослуховування матеріалу вчитель повинен обговорити зі школярами побачений матеріал [2].

Таким чином, можна зробити висновок, що сучасні інформаційні технології необхідно використовувати в навчальному процесі з метою підвищення якості знань з предметів, розширення кругозору учнів, підвищення їхньої мовної освіти, формування комунікативних навичок і умінь. На даний момент навіть важко уявити сучасне вивчення англійської мови без застосування медіаресурсів.

Як зазначає З. Онишків, медіазасоби дозволяють учителям інноваційно моделювати освітній процес у закладах загальної середньої освіти, долучаючись до перегляду відеоматеріалів, використання мультимедійних презентацій, хмарних сервісів. Нестандартний підхід використання медіазасобів сприятиме формуванню критичного мислення учнів, розвитку естетичних, художніх смаків, творчості, що впливає на формування інформаційно-грамотного учня, впевненого, здатного вести діалог із сучасними гаджетами [3, с. 123].

У педагогічній практиці на сьогоднішній день існує достатня кількість цифрових технологій, за допомогою яких можна створити мовне, комунікативне середовище у процесі навчання, максимально наближене до реальності. Завдання вчителя іноземної мови полягає в тому, щоб підібрати найбільш ефективну технологію, що сприяє розвитку комунікативної компетенції учнів, підвищує цифрову грамотність та стимулює внутрішню мотивацію до навчання, завдяки використанню цифрових інструментів та ресурсів. До таких ресурсів можна віднести: quizlet, graasp, wordwall, padlet, learningapps, popplet, kahoot, quizizz, rowtoon, edpuzzle, wirewax та інші. Зазначені медіазасоби створюють унікальне інтерактивне навчально-пізнавальне середовище, яке можна ефективно застосувати для вирішення різних дидактичних завдань з вивчення англійської мови.

Висновок. При систематичному впровадженні інтерактивних медіазасобів у процес навчання іноземних мов вчитель інтегрує процес формування медіаграмотності та іншомовної комунікативної компетентності учнів. Тому для досягнення позитивного результату навчання вчителю іноземної мови важливо бути компетентним в організації навчання з використанням таких засобів, адже правильне їх застосування дозволить досягти цілей медіаосвіти і сформувати творчу, медіаграмотну особистість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мілютіна З. Т. Впровадження інтерактивних технологій навчання на уроках іноземної мови. *Управління школою*. 2005 № 19 – 21. С. 49 – 51.
2. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення курсу. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький, 2009. 100 с.
3. З. Онишків *Мультимедіа в початковій школі*. Середня школа. 2012. № 5. С. 48–50

ЕТАПИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Малота А. А.

викладач англійської мови

вища школа бізнесу в Домброві Гурнічій

Навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого спілкування англійською мовою повинно здійснюватись системно. Відповідно доцільно розробити систему вправ, яка б урахувала цільову аудиторію, особливості професійно орієнтованого спілкування майбутніх фахівців, специфіку змішаного навчання, його зміст та умови тощо. Для того, щоб система вправ була достатньо обґрунтованою, необхідно виділити етапи формування цільової компетентності, які визначатимуть певною мірою структуру цієї системи.

Проаналізуємо етапи навчання, виокремлені науковцями в межах розроблених ними методик, які ми братимемо до уваги в нашому дослідженні.

Вивчаючи проблему формування професійно орієнтованої англійської компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму, О. Баб'юк виокремлює підготовчий етап, який передбачає розвиток мовленнєвих навичок студентів, їхньої стратегічної усвідомленості, здобуття знань про структурні та лінгвістичні особливості монологу в туристичному дискурсі; основний етап, спрямований на аналіз та узагальнення інформації з текстів, фонограм, відеофонограм; формування вмінь аргументації; подальший розвиток стратегічної усвідомленості, вмінь використовувати мовленнєві формули та засоби міжфразового зв'язку, лінгвосоціокультурних умінь; завершальний етап, націлений на розвиток умінь підготовленого та непідготовленого монологу [1, с. 101–102].

І. Бартош виокремлює три етапи навчання професійно орієнтованого спілкування німецькою мовою майбутніх соціальних працівників із використанням кейс-технології. У трактуванні дослідниці підготовчий етап спрямований на формування мовленнєвих навичок говоріння та аудіювання, а також активізацію фонових та професійно орієнтованих знань про соціальну роботу в Німеччині. Основний етап передбачає розвиток умінь діалогу-розпитування та монологу-розповіді, мовленнєвих умінь аудіювання, умінь укладати навчально-дослідницький кейс, дискутувати та презентувати інформацію. На завершальному етапі студенти навчаються самостійно формувати навчально-дослідницькі кейси, які аналізуються і обговорюються іншими студентами; виконують завдання на вдосконалення вмінь утворювати монолог-презентацію, монолог-розповідь, діалог-дискусію та діалог-розпитування, а також удосконалюють мовленнєві вміння аудіювання [2, 137–138].

У контексті тематики нашого дослідження ми виділяємо такі етапи змішаного навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого спілкування англійською мовою: підготовчий, спрямований на розвиток лексичних, граматичних, фонетичних навичок аудіювання та говоріння, ознайомлення з навчальними та комунікативними стратегіями, мовленнєвими формулами,

V MIJHNAPODNA HAHKOBO-PAKTYHHA KONΦEPENHIA

притаманними монологу-розповіді та монологу-переконанню, а також діалогу-розпитуванню та діалогу-обговоренню; рецептивно-репродуктивний, націлений на аналіз інформації, розвиток умінь ознайомлювального, вибіркового та детального аудіювання, вмінь підготовленого монологічного та діалогічного мовлення, умінь вживати навчальні та комунікативні стратегії; продуктивний, який передбачає вдосконалення вмінь спілкування в комунікативних ситуаціях із використанням виокремлених комунікативних стратегій та тактик. При цьому на всіх етапах передбачено використання змішаного формату у різних його варіантах – поєднання онлайн (синхронного та асинхронного) та офлайн навчання із застосуванням різних ресурсів.

Таким чином, ми обґрунтували етапи змішаного навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого спілкування англійською мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баб'юк О. В. Формування професійно орієнтованої англійської компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Терн. нац. пед. ун-т. Тернопіль, 2019. 275 с.

2. Бартош І. А. Методика навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого усного спілкування німецькою мовою: дис. ... докт. філос.: 011 / Терн. нац. пед. ун-т. Тернопіль, 2021. 342 с.

LA COMPÉTENCE PHONÉTIQUE : UN TERRAIN MÉTHODOLOGIQUE

Хмель В.В.

(Volodymyr Khmel)

*викладач кафедри романської філології та
порівняльно-типологічного мовознавства,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

L'un des aspects importants dans l'étude des langues est former la compétence phonétique, ce qui contribue à l'acquisition de connaissances fondamentalement nouvelles dans le processus de communication verbale.

Comme toute langue est parlée avant d'être écrite, l'essentiel, c'est maîtriser une langue vivante. Il faut donc certainement apprendre à la parler mais cela n'est possible que si l'on connaît sa prononciation. En réalité, toute langue possède un nombre limité de sons qui sont fixés par la communauté linguistique qui la parle. Dans le même temps, la maîtrise d'une bonne prononciation envisage, à la fois, un enseignement spécifique et un entraînement systématique [2].

L'un des objectifs essentiels de l'enseignement/apprentissage de langues modernes est de créer des ressources qui sont à être présentées à leurs apprenants. C'est dans cette

perspective que la question de la place de la méthode comme outil utilisé par les enseignants de langues se pose. L'objectif à réaliser est pratique.

La problématique de l'objectif pratique de l'apprentissage d'une langue étrangère prévoit la maîtrise pragmatique des compétences linguistiques communicatives par les apprenants au niveau suffisant pour réaliser une communication en quatre aspects de l'activité langagière (compréhension orale et écrite, expression orale et écrite) ainsi qu'en médiation, dont la compréhension orale est l'une des compétences primordiales surtout au début de l'apprentissage [5, c. 92].

Vu que la formation de la compétence phonétique est la première étape de l'apprentissage d'une langue étrangère, on y accorde une grande importance. Cependant, c'est un terrain méthodologique peu étudié par rapport aux autres domaines linguistiques comme la grammaire, le lexique, etc. Dans le contexte de la mondialisation, la compétence communicative est nécessaire alors que justement la compétence phonétique est la base linguistique qui contribue à la compréhension lors de la communication [1].

Avant la parution des recherches méthodologiques ayant pour objectif de « faire parler » l'apprenant, la primauté accordée à l'écrit dans le processus d'enseignement de la langue française minimisait l'explication pédagogique de l'oral. Dépendant souvent d'une source écrite (le manuel en particulier), la pratique de l'oral – et respectivement celle de la prononciation – a peu de place dans le cours de langue. Cet état de choses affecte d'ailleurs les perceptions et expressions d'apprenants [3].

Les auteurs et praticiens contemporains (M. Bento, C. Champagne-Muzar et d'autres) nous proposent leur vision de la correction phonétique pour les apprenants et leur compréhension du processus pédagogique le concernant [1].

L'analyse en question des ouvrages scientifiques est donc consacrée à l'étude de la méthodologie de l'enseignement/apprentissage du français langue étrangère via le prisme de l'étude de l'aspect phonétique. Les méthodes générales de fle continuent de conférer peu de place aux activités phonétiques qui, en outre, sont soit insuffisantes, soit présentées dans un ordre aléatoire sans répondre aux véritables besoins des apprenants. Dans cette perspective, la question de la méthode due se pose en tant qu'une tâche essentielle de l'enseignement/apprentissage de langues contemporaines, la compétence phonétique étant la base linguistique qui contribue à la compréhension lors de la communication entre interlocuteurs.

La phonétique contemporaine intégrée dans la formation initiale des enseignants de fle, ceux-ci peuvent intervenir alors efficacement, tout d'abord sur la réception auditive de l'apprenant, en s'assurant que ce dernier a bien entendu ce qui a réellement été prononcé et non ce qu'il croit avoir été prononcé pour identifier correctement le sens. D'abord, l'apprenant doit identifier correctement le support phonique, puis, sur sa production sonore, il facilite ainsi sa prononciation par l'entraînement articulatoire. Dans cette perspective, l'enseignant se doit d'envisager, en même temps que les faits de langue (morphosyntaxiques, sémantiques, lexicologiques), les faits liés à son oralité [3].

En plus, certains types de textes (poésies, chansons, pièces de théâtre, slogans publicitaires, discours politiques...), visant à une harmonie sonore censée retenir l'attention de l'auditeur, contiennent des éléments phonétiques importants qui, pour être compris ou appréciés, supposent un minimum de connaissances phonétiques. Les textes littéraires ou

à caractère littéraire, dont les particularités phonétiques sont au premier plan, visent, de par leur richesse culturelle, leur échelle esthétique et leur puissance émotionnelle, à susciter l'intérêt des apprenants, favorisent la communication orale et facilitent la mémorisation d'une bonne prononciation et d'une intonation conforme à la langue cible. Chaque texte littéraire se présente avant tout comme un continuum sonore où une part importante du message est supposée, non pas par la valeur différentielle des phonèmes, mais par une organisation originale de la qualité acoustique des sons, que le scripteur doit connaître et que le lecteur doit pouvoir décoder, identifier. Il est donc essentiel pour les apprenants d'une langue étrangère de pouvoir y accéder. Dans un texte littéraire, en faisant parler ses personnages, l'auteur exploite largement la langue, la met dans tous les registres. On pourrait même affirmer que toute écriture suppose une sorte d'interprétation qui retourne à l'encodage oral.

Les manuels contemporains de cours pratique de fle édités par les éditions françaises comprennent une partie phonétique apparaissant dans chaque unité. Cette partie est toujours très repérable par son titre (*phonétique*). Dans cette rubrique, sont abordées des phénomènes propres à la langue française comme les questions de liaison, d'élision, de groupe rythmique, d'accent, ainsi qu'on propose un travail sur les sons : discrimination auditive et relation son-écriture. Les activités sont toujours courtes et très ciblées aux fins de donner de bonnes habitudes dès le début de l'apprentissage.

Pourtant, les méthodes modernes ne sont pas assez adéquates et suffisantes, en tenant compte les particularités de perception du matériel pédagogiques, aux attentes des apprenants, ceux-ci ayant une autre langue dont ils se servent au quotidien. C'est donc par ce motif qu'on a conçu la méthode « Manuel de français : le nouveau KROK A1-A2 » [6].

Dans ce manuel la phonétique est prévue dans toutes les unités et par toutes sortes d'activités et exercices concomitants, appelés à apprendre à prononcer, à produire et à comprendre les sons français par le truchement du mot, de la phrase, du texte (oral ou écrit) tenant compte les besoins et particularités des apprenants ainsi que des enseignants se servant de leur langue maternelle autre que le français.

La méthode de ce cours de français est résolument actionnelle et compétentielle selon le processus d'acquisition. Chaque unité propose à l'étudiant d'acquérir les éléments de langue qu'il pourra réinvestir dans des productions guidées ou libres et dans des tâches concrètes. Celles-ci impliquent l'étudiant dans des actions d'apprentissage du français qui s'inscrivent dans un contexte social et professionnel clair et aboutissent à une production et à une réussite évaluable. *Le nouveau KROK A1-A2* a pour objectif essentiel d'apprendre les étudiants à observer, à analyser, à expliquer, à argumenter en langue française.

En conclusion on pourrait avancer que la problématique de la prononciation étant actuellement au centre des réflexions linguistique et didactique, se doit proposer d'éclairer sous un jour nouveau la place du texte et du discours littéraire dans l'enseignement / apprentissage de la phonétique du français langue étrangère aussi que la création des manuels compte tenu du problème abordé.

BIBLIOGRAPHIE

1. Bento M. Phonétique en classe de FLE – Quoi et comment enseigner ? / M.Bento – Le français dans le monde, (386), 38-39. – 2013, URL : france-education-international.fr

2. Blanc G. L'enseignement de la phonétique du français langue étrangère (FLE), 2011.
3. Fernandes J. Phonétique, littérature et enseignement du français langue étrangère (FLE) / Théories et recherches, 2017, URL : <https://calenda.org/404981>
4. Khmel V. Problématique de l'enseignement de la phonétique au cours de fle / Сучасні тенденції фонетичних досліджень : зб. матеріалів V Круглого столу з міжнародною участю, 22 квіт. 2021 р. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. – с. 157-161
5. Хмель В.В. Методологічні аспекти викладання іноземної мови для спеціальних цілей на нефілологічних факультетах університетів. Вища школа, 2015, с. 87 – 97.
6. Хмель В.В. Підручник французької мови: Новий КРОК А1-А2 / Manuel de français : le nouveau KROK A1-A2/. – Київ: Університет економіки та права «КРОК», 2018. – 336 с.
7. Хмель В.В. Посібник: Cours introductif de phonétique du français / В.В. Хмель / Університет економіки та права «КРОК». – К., 2009. – 46 с.

АНГЛОМОВНА ЛЕКСИЧНА КОМПЕНТНІСТЬ І ШЛЯХИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ В НЕМОВНОМУ ВИЩІ

Боднар О. І.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української та іноземних мов,
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя*

Баб'як Ж. В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української та іноземних мов,
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя*

Плавуцька І. Р.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української та іноземних мов,
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя*

В умовах посилення глобалізаційних процесів англійська мова дедалі активніше виступає у ролі *lingua franca* (мови-посередника) і є важливим засобом міжнародної комунікації у політичній, бізнесовій, науковій тощо сферах. Тому високий рівень володіння англійською мовою студентів вищів в Україні як країні

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

поза межами англомовного ареалу є надважливим завданням підготовки майбутніх фахівців. Оптимізація процесу вивчення англійської мови – поряд з належним опануванням фахових дисциплін – сприяє збагаченню досвіду професійної підготовки українських спеціалістів і є запорукою їх успішної конкуренції на світовому ринку праці та готовності до професійної діяльності в умовах іншомовного суспільства.

Лексична компетентність (у поєднанні з відповідними комунікативними навичками) є чи не головною структурною складовою англомовної лінгвістичної компетентності мовця. У сучасній лінгвістиці лексична компетентність розуміється як «здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і лексичної усвідомленості» [2, с. 215].

Лексична компетентність передбачає володіння широким репертуаром лексичних засобів іноземної мови – окремих слів, фразеологізмів, стійких поєднань або закритих тематичних груп слів – та здатність до їх коректного використання в структурі граматичних конструкцій відповідно до прагматики висловлення.

Особливості формування лексичної компетентності майбутніх фахівців у немовних вишах України полягають у тому, що засвоєння лексичного матеріалу йде двома шляхами:

- 1) через засвоєння лексики загального вжитку;
- 2) через опанування фахової лексики. Перший з них передбачає розширення словникового запасу студента у процесі вивчення тем повсякденного спілкування, як-то сім'я, відвідування магазинів, робота, захоплення, подорожі тощо.

У межах другого – відбувається формування безпосередньо професійного вокабуляру.

Спостереження засвідчують, що робота з вивчення і загальноповсякденної, і професійної лексики відбувається практично на основі одного й того ж алгоритму, уже напрацьованого в сучасній методичній науці щодо формування іншомовної (англомовної) лексичної компетенції. Цей алгоритм передбачає три етапи:

- 1) ознайомлення (презентація лексичного матеріалу);
- 2) закріплення нової лексики;
- 3) формування навичок та вмінь використовувати лексичні одиниці в різних видах мовленнєвої діяльності.

Презентація нової лексики відбувається переважно в процесі читання й перекладу автентичних навчальних або професійно-орієнтованих текстів, ознайомлення (прослуховування / перегляд) з навчальною метою з автентичними аудіо-чи аудіовізуальними матеріалами. Закріплення – через виконання різноманітних лексичних чи лексико-граматичних вправ на кшталт

Match the words with their translation; Match the words with their definition; Match the parts of the word combinations; Fill in the gaps тощо.

Сюди ж можна віднести й укладання синонімічних та антонімічних рядів, розгадування кросвордів та т. ін. На третьому етапі практичне відпрацювання навичок використання нової лексики відбувається шляхом її включення до ситуативного контексту, якомога більше наближеного до реальних побутових чи

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

робочих ситуацій, і залучення до нього студентів. Цей вид навчальної діяльності по формуванню лексичної компетентності передбачає рольові / ділові ігри, проектні і проблемні завдання тощо.

Заакцентований базовий алгоритм роботи з лексичним матеріалом, доповнений і збагачений індивідуальними *know-how* викладачів англійської мови, забезпечує формування того рівня іншомовної лексичної компетентності студентів, який вимагається у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти [1].

ЛІТЕРАТУРА

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання д. пед. н., проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Є. та ін./ за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

ПРОСЛУХОВУВАННЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Муц М. В.

учитель англійської мови

Штиколоський ЗЗСО I-III ступенів

Золочівського району, Львівської області

Під час організації процесу навчання, педагоги часто зіштовхуються з проблемою вибору методів та засобів навчання. Для того, щоб поліпшити ефективність процесу формування особистості, здатної взаємодіяти у міжкультурному середовищі, необхідно володіти широким спектром знань та навичок, використовувати новітні підходи при навчанні іноземних мов. Музичні твори можуть виконувати навчальну, освітню та розвиваючу функції як матеріал для вивчення англійської мови. Використання музичних композицій на заняттях з англійської мови є важливим з кількох причин [2, с. 54].

По-перше, музика, як відомо, є надзвичайно потужним засобом навчання. За допомогою музики людина може ознайомитися з новими словами та виразами, а також покращити свою вимову. Повторюючи слова пісень під музику, учень може покращити свій ритм, інтонацію та зробити мовлення більш звучним і плинним. Під час прослуховування музичних творів можна навчитися єднати слова у реченнях, безпомилково їх вимовляти і навіть зменшити свій акцент. Окрім того, важливо зазначити, що лексика, яка використовується у піснях, завжди сучасна та жива. Це дозволяє учням вивчати мову, якою дійсно розмовляють носії.

Музика допомагає без особливих зусиль навчитися вживати граматичні правила, включаючи правильне використання часів, закінчень слів і т. д. Через

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

прослуховування пісень можна також швидко навчитися використовувати правильну граматику в повсякденних розмовах.

По-друге, прослуховування музичних творів на уроках англійської мови може бути дуже ефективним методом навчання, адже музика має вплив на наші емоції. Зазвичай те, що викликає у нас позитивні відчуття запам'ятовується дуже легко. Цей підхід допомагає забезпечити не тільки позитивну атмосферу на уроці, а й розвиває слухову та словникову компетенцію учнів. Використовуючи цей метод, вчителі можуть підібрати музичні твори з різних жанрів та стилів, що дозволить підвищити мотивацію учнів до вивчення мови.

За переконаннями вчених О. Василенко та І. Сисоєнко, вірші та пісні можуть стати не просто джерелом емоцій та вражень, але й життєвим досвідом, який може перетворитися на знання, що знову ж таки підвищує мотивацію учнів [3, с.103]. «Разом із традиційними уроками англійської мови, заняття, під час яких учні намагаються висловити свої думки, є найкращим засобом вивчення мови. Це пов'язано з тим, що процес засвоєння тексту доповнюється виразною інтерпретацією та правильною вимовою з відповідними інтонаціями» [1].

По-третє, учні, які навчаються англійської мови, вже на уроці відчують зв'язок з культурою країни, де ця мова є офіційною [2, с.54].

Для розвитку лексичної компетентності важливо занурюватися в лексичні конструкції знов і знов. Використання музичних творів під час занять англійської мови може бути корисним для цієї мети, оскільки при багаторазовому прослуховуванні вони допомагають учням тренувати вживання граматичних явищ та механічну пам'ять. Крім того, музичний компонент виконує навчально-методичну роль, допомагаючи учням яскраво та емоційно сприймати лексичний матеріал та запам'ятовувати його мимовільно [2, с. 55].

Крім того, музичний підхід може зробити урок більш зрозумілим та доступним для учнів з різними рівнями знань. Проте, важливо знати, що музика повинна бути відповідною до вікової категорії учнів та не містити ненормативної лексики. Вчителі повинні бути обережними та відповідальними під час вибору музичних творів для своїх учнів.

Методика прослуховування пісень передбачає введення, активізацію і закріплення лексико-граматичних понять пісні, яка використовується. Алгоритм прослуховування музичного твору може включати наступні етапи:

- підготовча дискусія, пов'язана зі змістом пісні; формування асоціацій з назвою, створення таблиць, обговорення назви; запис складних конструкцій на дошці;
- прослуховування музичного твору;
- оцінка розуміння тексту: може бути проведена шляхом використання закритого тесту для учнів з вищим рівнем навичок, звертаючи увагу на цікаві випадки формулювання та стилістичні особливості тексту;
- виконання завдань, що забезпечує більш повне засвоєння нового матеріалу;
- прочитання тексту музичного твору з точною інтонацією;
- колективне виконання пісні [2, с.56].

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

З метою більш повного освоєння нового матеріалу та формування лексико-граматичних навичок, пісню потрібно повторювати кілька разів на наступних уроках. Навчання англійської мови на першому етапі є важким і відповідальним завданням, оскільки потрібно не лише опанувати правильну вимову, але й розуміти, як звуки взаємодіють між собою. Під час вибору пісні важливою є чіткість вимови та артикуляція виконавця, тому що зазвичай музичний твір виконують носії мови з бездоганною вимовою.

У ході роботи з піснею можна застосовувати спеціальні вправи для засвоєння та закріплення нових лексичних одиниць. Ось кілька прикладів таких завдань: зміна окремих фраз пісні, внести пропозицію для учнів під час прослуховування змалювати на папері те, що співається в пісні, заповнення пропущених слів в тексті пісні, виокремлення стійких словосполучень та виразів, здійснення творчого перекладу частини тексту пісні в групах або індивідуально.

Крім того, варто запропонувати учням написати кінцівку історії, яка викладена в пісні, додати кілька рядків до пісні, написати критику на текст та мелодію музичного твору, створити ілюстрацію і т.д. [2, с. 55].

Щоб робота над музичним твором була цікавою, необхідно використовувати елементи гри. Під час уроку англійської мови, робота з піснею є проявом творчості та комунікативної компетентності вчителя.

Отже, використання музичних творів з метою формування лексичної компетентності на уроках англійської мови є необхідним у сучасних умовах викладання. Це дозволяє застосовувати новітні технології та практики, які є невід'ємною частиною сучасного життя. Прослуховування музичних композицій на уроках іноземної мови збагачує також комунікативну та соціокультурну компетентності учнів, адже ми дізнаємося про носіїв мови, їхні світогляди, моделі поведінки та інше, що відображено у піснях. Використання такого лінгвокраїнознавчого матеріалу створює хорошу передумову для всебічного розвитку особистості учнів. У результаті застосування музичних творів на уроках іноземної мови досягається навчальна, виховна та розвивальна мета у комплексі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко О., Сисоєнко І. Малі віршовані форми як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках англійської мови. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/15726/1/Vasilenko_Sisoenko.pdf. (дата звернення: 09.03.2023)
2. Деркач Ю., Яблонська Р. Пісня як ефективний засіб формування лексичних навиків на уроках англійської мови в початкових класах. *Молодий вчений*, жовтень 2021. №10 (98). С. 54-56. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-10-98-14> (дата звернення: 09.03.2023)
3. Карпенко Г. М. Музичний спосіб вивчення англійської мови як інноваційний метод посилення комунікативної компетентності. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, 2020, С.103-107.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ АСПЕКТ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО МАГІСТРА-ФІЛОЛОГА ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Петришина О. І.

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови та методики її навчання
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка*

Науково-дослідницька робота студентів є невід'ємним складником системи підготовки майбутніх учителів / викладачів-словесників на факультеті філології і журналістики. Вона забезпечує формування фахових компетентностей, спрямованих на обґрунтування та вирішення наукових теоретичних і практичних завдань.

Цей вид діяльності вкрай важливий для якісного освітнього процесу за чинними освітніми програмами закладів вищої освіти України. Кожен наступний рівень вищої освіти підвищує вимоги до формування компетентностей студентів у цій царині. Тож під час укладання та перегляду освітньо-професійних та освітньо-наукових програм другого (магістерського) рівня гарантії й групи забезпечення звертають увагу на нормативно-правову базу. Зокрема в «Концепції розвитку педагогічної освіти» з-поміж іншого зазначено: «Педагогічні працівники зі ступенем магістра мають бути здатними брати участь у створенні та впровадженні нового змісту освіти та новітніх методик (технологій) навчання, поєднувати власну педагогічну (науково-педагогічну, мистецько-педагогічну) діяльність на високому професійному рівні з поширенням кращої практики, експертною діяльністю та наставництвом на основі власного педагогічного досвіду» [1, с. 10]. Відповідний критерій є засадничим під час розробки освітніх програм та їхньої акредитації: «3. Принцип урахування позицій зацікавлених сторін Застосування цього принципу дає змогу ЗВО наблизити ОП до потреб ринку праці та очікувань здобувачів освіти. При цьому необхідно пам'ятати про важливість місії ЗВО у формуванні гармонійної особистості, свідомого громадянина та здатності до саморозвитку, інновацій та науково-дослідної діяльності» [5, с. 4].

Оскільки дотепер не розроблено стандарту спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова та література) другого (магістерського) рівня, то розробники відповідних освітньо-професійних і освітньо-наукових програм орієнтуються на професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020 р.) [3] та професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (2021 р.) [4]. «Відповідно, основний фокус програм зосереджено на підготовці фахівців до організаційно-управлінської, аналітичної і науково-дослідної діяльності в педагогічній освіті з акцентом на виконання досліджень у галузях лінгвістики, літературознавства, методик української мови та літератури. Особливістю підготовки словесників на другому (магістерському) рівні, порівняно з першим (бакалаврським), є те, що фундаментальна підготовка з різних галузей лінгвістики,

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

літературознавства, а також методики навчання мови й літератури, спрямована на ефективне виконання випускниками завдань інноваційного характеру в подальшій викладацькій і науковій діяльності» [2, с. 97].

Основними завданнями науково-дослідницької роботи є формування наукового світогляду майбутніх педагогів-словесників, реалізація їхнього інтелектуального потенціалу, вироблення навичок критичного мислення, вміння здійснювати аналітичну діяльність, створювати новий самостійний науковий продукт в царині лінгво- та літературодидактики, який відзначається актуальністю, новизною, практичною значущістю тощо.

На прикладі досвіду діяльності кафедри української мови та методики її навчання продемонструємо специфіку такої діяльності в лінгвістичному та методичному напрямках. Осередком науково-дослідницької роботи здобувачів різних рівнів студентів є безпосередньо кафедра та лабораторія «Стилістика і культура мови в сучасній науковій парадигмі», яка функціонує при ній. Науково-педагогічні працівники забезпечують реалізацію наукових пошуків здобувачів шляхом роботи в проблемних групах, участі в конференціях, круглих столах, наукових конкурсах та інших наукових активностях. Цікавою формою роботи є залучення роботодавців для спільного виконання науково-дослідних робіт, зокрема під час досліджень із методики навчання / викладання української мови, актуальних проблем лінгвістики.

Отже, науково-дослідний компонент займає вагомe місце в системі підготовки майбутніх вчителів / викладачів-філологів, тому значну увагу приділено науковому пошуку здобувачів. Усі види діяльності в цьому напрямку спрямовані на формування в студентів здатності формулювати нові гіпотези, вирішувати наукові задачі в галузях лінгвістики, літературознавства, методики навчання мови й літератури, підбирати відповідні методи для їх розв'язання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція розвитку педагогічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-koncepciyi-rozvitkupedagogichnoyi-osviti>
2. Петришина О. Компетентнісний підхід у професійній підготовці вчителя / викладача-філолога на другому (магістерському) рівні вищої освіти. Слово. Стратегії. Інновації: колективна монографія. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2022. С. 90–122.
3. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
- 4 Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти». URL: https://osvita.ua/doc/files/news/819/81950/610_Vikladachi_zakladiv_vishoyi_osviti.pdf
5. Рекомендації щодо застосування критерії оцінювання якості освітньої програми / Затверджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 листопада 2020 року: /ТОВ «Український освітянський видавничий центр

«Оріон»». К., 2020. 66 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE-%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D1%97%D0%B2-%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%9E%D0%9F.pdf>

KEY COMPONENTS OF TRANSLATOR'S PROFESSIONAL COMPETENCE

Баб'юк О. В.

*кандидат педагогічних наук,
викладач англійської мови*

*Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола
м. Тернопіль, Україна*

Translators' training is becoming more and more important nowadays. However, to meet the requirements of the market the university programs have to be flexible and well grounded. The problem is that they often correspond to internal needs of educational institutions, do not take into account market development and very often are too theoretical [3]. The problems may be solved by involving professional translators in university settings; teachers' professional development; real stakeholders assistance in the development of the curriculum and programs; updating programs according to the new translation theories, ideas, approaches; incorporating effective teaching methods and practices.

The programs should focus on the content that students should acquire. Taking into account different views [1; 2; 4], we identify linguistic, intercultural, subject, instrumental, interpersonal, strategic competences that are the key components of translators' professional competence.

Linguistic competence presupposes high level of speaking, reading, writing, listening, vocabulary, grammar and pronunciation skills in two languages. Intercultural competence provides translators with the ability to fully understand and interpret texts (which are usually culture-bound) in the source and target languages, compare cultures, effectively fulfill the role of a mediator.

Subject competence is of utmost importance in specialized translation [2, p. 109]. The best situation is when a translator is an expert both in the field and in translation and undergoes training in both areas. However, it's not always the case for Ukrainian

educational institutions, especially for bachelor's programs. More attention to training in specialized translation is usually provided at master's levels. Students can select specialization or deepen their knowledge and develop skills with the help of elective courses. The subject area expertise may further develop during professional career by working with experts, finding out the updates in the field, reading specialized literature, attending specialized conferences, workshops, expanding knowledge of the terminology and phraseology [2, p. 109-110].

Instrumental competence is the ability to use different resources (dictionaries, textbooks, official documents, parallel texts, ICT tools (for example, Computer-Assisted Translation (CAT) tools, Translation Memory software, GPT etc.) and translation techniques (literal translation, idiomatic translation, localization etc.) to successfully complete the translation. Interpersonal competence means the ability to collaborate with researchers, revisers, experts in the subject field, other translators, clients, agencies in order to fulfill professional duties successfully. Strategic competence includes learning strategies (metacognitive, cognitive that help to organize work, identify the problem and solve it, memorize the information, analyze it etc); communicative strategies that help to communicate effectively in intercultural setting (attract attention, convey the meaning etc.); translation strategies (use of reference literature, models, previous analysis of the thematic area etc.).

Successful development of the above-mentioned competences require a range of methodological tools and activities which we will focus on in our further research.

ЛІТЕРАТУРА

1. PACTE. Building a Translation Competence Model. In F. Alves (Ed.), *Triangulating Translation: Perspectives in Process-Oriented Research*. Amsterdam: John Benjamins. 2003. P. 43–66.
2. Pecalver E. A. Financial Translation: First Steps towards Curricular Design. In Cui Y., Zhao W. (Eds), *Handbook of Research on Teaching Methods in Language Translation and Interpretation*. Hershey: Information Science Reference (an imprint of IGI Global), 2015. P. 102–117.
3. Pym A. Training Translators. *The Oxford Handbook of Translation Studies*. URL: https://www.researchgate.net/publication/242711915_Translator_training (Last accessed: 10.04.2023).
4. Quinci C. Defining and Developing Translation Competence for Didactic Purposes: Some Insights from Product-Oriented Research. In Cui Y., Zhao W. (Eds), *Handbook of Research on Teaching Methods in Language Translation and Interpretation*. Hershey: Information Science Reference (an imprint of IGI Global), 2015. P. 179–198.

**ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ
ПРОДУКТИВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Даниленко О. О.

*старший лаборант кафедри англійської філології та
методики навчання англійської мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Формування продуктивної граматичної компетентності (ПГК) майбутніх учителів у процесі самостійної роботи (СР) з другої іноземної мови (ІМ2) полягає в забезпеченні оволодіння вміннями правильно використовувати граматичні структури в процесі говоріння та письма для досягнення конкретних комунікативних цілей.

Ефективність формування ПГК майбутніх учителів у процесі СР з ІМ2 залежить від врахування викладачем низки психолінгвістичних аспектів. Оскільки навчання граматики ІМ2 відбувається в умовах штучного субординативного трилінгвізму, доцільно враховувати явища позитивного переносу та інтерференції, що виникають у результаті контакту рідної мови, першої іноземної мови та ІМ2. Крім того, викладачеві важливо зважати на сформовані мовні та мовленнєві компетентності студентів, їхній навчальний досвід.

Формування ПГК майбутніх учителів у процесі СР з ІМ2 має здійснюватися поетапно. Відповідно нами визначено підготовчий, стереотипний та варіативний етапи формування ПГК.

У процесі реалізації підготовчого етапу формування ПГК майбутніх учителів створюються умови для усвідомлення студентами подібностей та розбіжностей у граматичних структурах контактних мов. Студентів треба навчати виокремлювати граматичні явища, які спричиняють інтерференцію та помилки в усному та писемному мовленні. Також потрібно забезпечити оволодіння стратегією акцентувати увагу на граматичних явищах, які сприяють позитивному переносу із попередньо засвоєних мов та полегшують засвоєння подібних граматичних структур ІМ2. Для формування цієї стратегії використовуються вправи на ознайомлення, ідентифікацію та диференціацію граматичних структур під час аудиторної та позааудиторної СР.

Проте усвідомлення та розуміння студентами явищ інтерференції та позитивного переносу не забезпечують формування стійких до впливу інтерференції граматичних навичок. Слід забезпечити автоматизацію навичок виконання дій диференціації, перекодування та коректної реалізації в мовленні, які уможливають функціонування мовленнєвого механізму в умовах взаємодії контактних мов [3, с. 14-15; 4, с. 35].

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

На стереотипному етапі відбувається автоматизація граматичних навичок у говорінні та письмі. Для цього студентам пропонується виконання вправ на автоматизацію вживання граматичних структур на рівні словоформи/словосполучення/фрази/речення/надфразової єдності. Завданням стереотипного етапу є формування стійких до дії інтерференції граматичних навичок. Передбачається використання вправ, які забезпечують позитивний перенос та запобігають інтерференції. Засобами посилення позитивного переносу служать пам'ятки та завдання на рефлексію щодо розуміння функціонування граматичного явища в ІМ2 та самоконтролю оволодіння ним.

Автоматизація репродуктивних граматичних навичок продовжується на варіативному етапі формування ПГК майбутніх учителів у процесі СР. На цьому етапі створюються умови для якомога більшого продукування мовлення на рівні тексту в різних комунікативних ситуаціях. У вправах застосовується рефлексивний компонент для аналізу труднощів, які виникають у студентів під час виконання завдань.

Неодмінною умовою підвищення ефективності процесу вивчення граматики ІМ2 є рівень сформованості автономії студентів та можливості для його розвитку у процесі СР. У контексті нашого дослідження вважаємо доцільним використання рівнів автономії, запропонованих І. П. Задорожною: 1) часткова автономія, 2) напівавтономія, 3) частково-залежна автономія, 4) умовно повна автономія [2, с. 23-24]. Ми досліджували формування ПГК майбутніх учителів на третьому році вивчення ІМ2, тобто на ІV курсі. Згідно з І. П. Задорожною, для ІV курсу характерна частково-залежна автономія [2, с. 361]. Результати нашого дослідження засвідчили доцільність реалізації частково-залежної автономії з відносно гнучким типом управління викладачем на підготовчому етапі формування ПГК майбутніх учителів у процесі СР. Поступове підвищення рівня автономії до умовно-повної автономії, для якої характерний гнучкий тип управління навчальною діяльністю студентів, треба здійснювати на стереотипному та варіативному етапах формування ПГК майбутніх учителів у процесі СР з ІМ2.

Рефлексивність процесу навчання є чинником, який сприяє розвитку автономії студентів [1, с. 62], що, в свою чергу, підвищує ефективність формування ПГК майбутніх учителів у процесі СР. Розвиток рефлексії треба здійснювати за допомогою відповідних вправ під час аудиторної та позааудиторної СР, коли студентам пропонується проаналізувати власну навчальну діяльність та з'ясувати, які труднощі в них виникали, які стратегії навчання дали їм змогу подолати ці труднощі та оволодіти граматичним матеріалом.

Вважаємо за необхідне забезпечити розвиток навчально-стратегічної компетентності студентів. Сформовані вміння самостійно обирати цілі та стратегії навчання, вибудовувати власну навчальну траєкторію дають майбутнім учителям змогу оптимізувати процес СР із формування ПГК.

Рекомендуємо використання моделі формування ПГК майбутніх учителів, яку побудовано на принципі циклічності організації процесу навчання граматики. Запропонована модель здійснює реалізацію поетапного формування ПГК майбутніх учителів у процесі СР; враховує взаємозв'язок аудиторної СР із позааудиторною СР;

У МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

забезпечує підвищення рівня автономії студентів; уможлиблює реалізацію як контролю з боку викладача, так і самоконтролю та взаємоконтролю з боку студентів.

Отже, підвищення ефективності формування ПГК у процесі СР з ІМ2 забезпечується за допомогою дотримання етапів формування ПГК у процесі СР, збільшення самостійності студентів через надання їм вищого рівня автономії, розвитку вмінь рефлексії та навчально-стратегічної компетентності майбутніх учителів.

Подальшого розгляду потребує укладання методичних рекомендацій щодо особливостей підготовки навчального матеріалу з граматики ІМ2.

ЛІТЕРАТУРА

1. Задорожна І. П. Розвиток автономії студентів мовних спеціальностей у процесі вивчення фахових дисциплін. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2015. Вип. 131. С. 60-64.

2. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією: дис... д-ра. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2012. 770 с.

3. Маруневич Б. М. Методика навчання лексико-граматичного аспекту німецької мови як спеціальності в умовах штучного білінгвізму (мовний вуз, початковий етап) : автореф. дис. на здобуття вч. ступеня канд. пед. наук. 13.00.02. Київ, 1996. 24 с.

4. Маруневич Б. М. Попередження та подолання міжмовної інтерференції в умовах штучного білінгвізму. *Іноземні мови*, 1995. № 1. С. 33-37.

ВАЖЛИВІСТЬ ТЕКСТОТВІРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЛОЛОГА-ПЕРЕКЛАДАЧА

Адамова Г.В.

аспірант,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Глобалізація та експоненціальне зростання міжнародної торгівлі стали рушійною силою взаємовигідних контактів представників різних держав. Проте каменем спотикання на шляху до зазначеного постають мовні та культурні бар'єри, що заважають інтенсивному обміну інформацією. У цьому контексті саме перекладач виступає проміжною ланкою процесу комунікації, що забезпечує загальне взаєморозуміння всіх учасників спілкування.

Донедавна всі характеризували спеціаліста з перекладу як агента, для якого перекладацька діяльність є його (основним) засобом існування, незалежно від форми його зайнятості. Робота вдома (дистанційно) і вільний найм завжди були

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

визначальними факторами професії перекладача. Але Covid-19 та воєнні дії на території нашої держави стали причинами великих змін у повсякденній реальності та у майже всіх сегментах галузей промисловості та ринку праці України, у тому числі й у сфері перекладацької діяльності. Усе це спричинило утворення нової гібридної форми праці, що надалі поступово стає новою нормою – частково або повна дистанційна зайнятість та вільний найм.

Дослідження, проведене на замовлення Генерального управління перекладів Єврокомісії у 2020 році, оцінило вартість мовної індустрії в державах-членах ЄС на рівні приблизно 20 мільярдів євро. Ринок такого масштабу беззаперечно є цінним джерелом робочих місць. Незважаючи на те, що отримати офіційні дані щодо зайнятості у галузі перекладацької діяльності досить важко, оскільки міжнародна статистика зазвичай групує цей сектор з іншими сферами надання послуг (редакцією чи послугами секретарів), все ж, згідно з публікацією статистичної організації Європейського Союзу Євростату (англ. – *European Statistical Office, Eurostat*) – на території ЄС налічується 180 000 письмових та усних перекладачів, що свідчить про затребуваність цієї професії [1, с. 29].

В Україні, як і в інших країнах світу, популярною серед сучасної молоді є професія філолога-перекладача (в основному англійської, німецької, іспанської та французької мов). Подібний попит на послуги згаданих фахівців зумовлений багатьма факторами, а саме: безперервними інтеграційними процесами у всіх сферах життєдіяльності українців, у тому числі й у воєнно-дипломатичній; програмами з культурно-освітніх обмінів; науково-дослідницькими проектами; розширенням комерції та бізнес-контактів з діловими партнерами; збільшення інтересу до міжнародного туризму (за умов мирного часу).

Необхідними умовами для становлення перекладача затребуваним недостатньо лише знання іноземної мови, потрібно володіти профільними теоретичними та практичними знаннями, а також специфікою (предметом) перекладу, – йдеться про професійну підготовку фахівців з перекладу.

Професійна освіта – є визначальним фактором у майбутній роботі перекладача, основою і запорукою професіоналізму як показника його успішної діяльності. Поняття професіоналізму перекладача можна трактувати як оволодіння основами й глибинами його професії [3, с. 332].

Для більш глибокого розуміння основ професії перекладача пропонуємо далі розглянути її професіограму, яка відображає процес аналізу різних аспектів обраного фаху і встановлених вимог щодо професійної компетентності шляхом надання загальної оцінки.

Професіограма (від лат. *Professio* - спеціальність і *gramma* - запис) – представляє собою систему: 1) ознак, що описують професію і спеціальність; 2) вимог, які професія пред'являє до працівника; 3) психологічних характеристик, яким повинен відповідати фахівець конкретної професії. Поява перших професіограм і їх використання для відбору кадрів відноситься до початку ХХ ст.

Професіограма, по-перше, визначає особливості і структуру професійної діяльності та основні вимоги до фізіологічних і психологічних характеристик фахівця; по-друге, являє розроблену науково обґрунтовану систему норм і вимог

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

професії до конкретних видів діяльності, а також до індивідуальних особистісних властивостей фахівця, що дозволяє виконувати ефективно вимоги професії, яка в той же час створює умови, необхідні для розвитку особистості самого фахівця.

У рамках вивчення проблеми професіограми вчені виділяють основні ключові поняття, які входять до її структури, такі як професія, професійна діяльність, професіоналізм, вимоги, види тощо.

Розглянемо далі ключові поняття, що входять до професіограми професії перекладача.

Професія перекладача – вид діяльності, пов'язаний із забезпеченням надання перекладацьких послуг, що вимагає необхідних знань і навичок, набутих шляхом здобуття філологічної освіти і практичного досвіду. У свою чергу, перекладач – особа, яка здійснює на професійній (постійній) основі перекладацьку діяльність за вимогою (замовленням) роботодавця чи клієнта і володіє необхідними фаховими знаннями і навичками.

Сучасний перекладач має володіти теоретичними знаннями з галузі перекладу та вміти практично їх застосовувати під час своєї професійної діяльності.

Перекладацька діяльність – багатогранна робота і здійснюється у всіх сферах життєдіяльності (політичній, оборонній, економічній, соціальній, освітній, культурній тощо).

Професіоналізм перекладача охоплює комплекс здібностей і методів роботи, що дозволяють виконувати роботу відповідно до вимог посади і стандартами поведінки. Професіоналізм перекладача включає здатність кваліфіковано застосовувати знання, дохідливо тлумачити необхідну інформацію.

Професіоналізм перекладача спирається на його особистісні моральні якості, тому можна стверджувати, що професіоналізм будується на синтезі двох систем: системи особистісних якостей і системи набутих професійних знань, навичок і досвіду у перекладацькій діяльності.

Професійна придатність - сукупність якостей індивіда, необхідних в тій чи іншій професійній діяльності; синтез особистих якостей людини і вимог професії (професійних якостей). Іншими словами, професійна придатність охоплює сукупність психофізіологічних (психофізичних і психологічних) властивостей людини в поєднанні з професійними знаннями, вміннями, здібностями і навичками, необхідними для ефективної професійної діяльності.

Згадане поняття включає в себе природні передумови для реалізації перекладацької діяльності, враховуючи при цьому психологічне налаштування.

Професійні вимоги – поняття ширше, воно включає в себе необхідний набір умінь і навичок. Деякі якості, які притаманні перекладачу, можуть розвиватися і вдосконалюватися вже вчасно процесу роботи в перекладацькій сфері.

Після проведення вивчення основних *вимог*, що висувуються до перекладача роботодавцями (агентствами, бюро, фірмами) нам вдалося узагальнити їх до такого переліку [2].

Мати поставлений голос, відмінну дикцію, без дефектів мовлення.

1. Володіння необхідним набором компетентностей перекладача (у тому числі текстотвірною);

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

2. Уміння професійно володіти техніками перекладу (мнемотехніка; вміння переключатися на різні типи кодування; мовна компресія; мовне розгортання; генералізація; антонімічний переклад; компенсація і т.д.)
 3. Уміння працювати зі словниками та іншими джерелами.
 4. Володіння перекладацьким скорописом нотуванням.
 5. Розуміння основних типів текстів і володіння головними мовними жанрами.
 6. Постійне поповнення словникового запасу іноземною та рідною мовою.
- Узагальнюючи вищесказане, можна стверджувати, що професіограма перекладача є багаторівневою ієрархічною структурою, яка відображає всі основні сторони його професійної діяльності, а також особистісні якості, набори необхідних компетентностей, які реалізуються в цій діяльності. Оскільки, наше дослідження присвячене проблемі формування текстотвірної компетентності у процесі здійснення перекладу, тому основна увага у майбутніх наших дослідженнях зосереджуватиметься на письмовому виді перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. EUROPEAN LANGUAGE INDUSTRY SURVEY 2022. Trends, expectations and concerns of the European language industry. ELIS, 2022. p. 42. – Режим доступу : https://fit-europe-rc.org/wp-content/uploads/2022/03/ELIS-2022_survey_results_final_report.pdf?x85225 (Дата звернення: 19.01.2023).
2. Професійні вимоги до перекладацької діяльності. Азуріт. – Режим доступу : <https://www.azurit.kiev.ua/uk/2017/08/30/profpridatnist-i-profesijni-vimogi-dlya-perekladachiv/> (Дата звернення: 19.01.2023).
3. Словник української мови : [в 11 т.]. Київ : Наук. думка, 1970 - 1980. Т. 8 : Природа-Ряхтливий / ред. тому: В. О. Винник [та ін.]. 1977. 927 с.

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ ТА ПИСЬМІ

Миколів М. В.

*аспірант кафедри англійської філології та
методики навчання англійської мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

На сучасному етапі дедалі актуальнішими стають дослідження, предметом яких є інтегроване формування мовленнєвих компетентностей. Такий підхід уможливорює оволодіння низкою необхідних навичок та вмінь, передбачає певний їх трансфер при навчанні видів мовленнєвої діяльності, підвищує мотивацію до навчання, оскільки в реальному житті говоріння, письмо, читання та аудіювання взаємопов'язані.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Говоріння та письмо є продуктивними видами мовленнєвої діяльності, які передбачають володіння мовними, мовленнєвими навичками та вміннями, лінгвосоціокультурними умінями та вміннями використовувати навчальні та комунікативні стратегії.

Формування окреслених навичок та вмінь повинно здійснюватись поетапно. При визначенні етапів потрібно враховувати специфіку цільової аудиторії – майбутні викладачі англійської мови, які на час початку навчання в магістратурі мають володіти англійською комунікативною компетентністю на рівні С1. Крім того, у випадку підготовки викладачів англійської мови йдеться про професійно орієнтовану англійську.

Результати опитування 140 студентів та викладачів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка свідчать, що на початок навчання в магістратурі майбутні фахівці вже оволоділи навчальними стратегіями, а тому більшу увагу варто приділяти комунікативним стратегіям, які значною мірою сприяють досягненню мети комунікації.

З погляду предмету нашого дослідження заслуговує на увагу робота М. Буряк, в якій для взаємопов'язаного формування у майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованої компетентності в говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності запропоновано три етапи: вступний (за потреби), підготовчий, основний. Вступний етап спрямований на ознайомлення студентів із сервісами, програмами тощо, з якими вони працюватимуть на подальших етапах. Підготовчий етап передбачає формування професійно орієнтованих знань, навичок використання вебресурсів з метою пошуку інформації, навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій для спільної роботи зі студентами, поширення інформації; розвиток умінь створювати опори і використовувати їх у процесі професійно орієнтованого говоріння, композиційних та мовленнєвих умінь продукування аргументованого висловлювання. На основному етапі здійснюється вдосконалення професійно орієнтованих мовленнєвих умінь [1, с. 107–108].

Одним із останніх досліджень проблем формування компетентності в письмі є робота Г. Дзіман. Обравши суб'єктами навчання майбутніх військових фахівців з інформаційних технологій та зосередившись на навчанні англійського академічного письма, авторка виокремила три етапи. Перший – рецептивний – спрямований на ознайомлення студентів із мовним й мовленнєвим матеріалом, тематикою навчання та предметним матеріалом. При цьому передбачено вправи на узагальнення прочитаної інформації, генерування ідей та аргументів з опорами на схеми, письмовий чи аудіо- / відеоряд. Етап аналізу текстів та їх моделювання передбачає ознайомлення з текстовими зразками та особливостями наукового стилю. На продуктивному етапі увага зосереджується на розвитку вмінь написання наукових статей англійською мовою [2, с. 106–138].

На основі низки джерел [1; 2 та ін.] ми пропонуємо такі етапи для формування у майбутніх викладачів англійської компетентності в говорінні та письмі. Зазначимо, що на всіх етапах доцільно використовувати інформаційно-комунікаційні технології.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Перший етап – рецептивний – передбачає ознайомлення із взірцями професійно орієнтованих монологів та діалогів/полілогів, моделями письмових текстів (академічних есе), розпізнавання професійно значимої інформації, аналіз аргументації, структури, послідовності викладу думок та аргументів, виокремлення важливої інформації в монологах, діалогах та письмових текстах.

Другий етап – рецептивно-репродуктивний – спрямований на ознайомлення з комунікативними стратегіями та тактиками, їх аналіз в письмових та усних текстах, вживання в мінідіалогах, мінімонологіях, фрагментах есе; розвиток умінь перифразу, вживання певних граматичних структур, притаманних академічному стилю.

Третій етап – продуктивний – має на меті розвиток умінь професійно орієнтованого монологу та діалогу/полілогу та академічного есе шляхом їх продукування.

Отже, ми обґрунтували етапи формування у майбутніх викладачів англомовної компетентності в говорінні та письмі. Перспективою подальших досліджень може стати розробка відповідної системи вправ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурак М. І. Взаємопов'язане формування у майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованої компетентності в монологічному говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Терн. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2019. 247 с.

2. Дзіман Г. М. Формування у майбутніх військових фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в академічному письмі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Київ, 2020. 270 с.

ПЕРЕВАГИ МЕТОДУ ІНТЕРВАЛЬНОГО ПОВТОРЕННЯ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сисак Т. С.

студентка IV курсу

факультету філології і журналістики

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

В умовах сьогодення дуже важливим є знання іноземних мов, оскільки це виступає своєрідним маркером освіченості людини, рівня її саморозвитку та навіть соціального статусу. Проте сучасний темп життя вимагає швидкого пристосування людей до навколишнього середовища, що зумовлює винайдення нових якісних, швидких та ефективних шляхів вивчення іноземних мов. З розвитком інноваційних технологій та діджиталізації з'явилося чимало цікавих методів та прийомів, з якими сучасній людині навчатись будь-якій мові буде лише в задоволення, а результат не

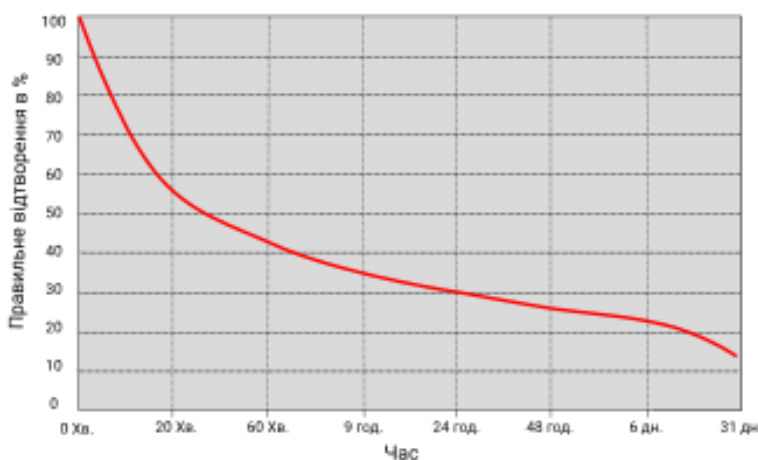
V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

змусить довго чекати. Вже не один рік цей метод вражає високою ефективністю і сильно полюбився учням, студентам та усім, хто починає вивчати нову для себе мову.

Метод інтервального повторення (за А. Д. Бедді) – це техніка вивчення, яка ґрунтується на повторенні матеріалу з певною періодичністю. Використання цього методу дозволяє підтримувати знання в пам'яті на довгий термін і ефективно вивчати новий матеріал [1]. Хоч цей метод став актуальним тільки зараз, про нього ще в далекому 1932 році заговорив Алек Мейс, британський психолог. Але основоположником цього прийому є Пол Пімслер, який якраз і встановив певну систему інтервалів запам'ятовування інформації: 5 секунд, 25 секунд, 2 хвилини, 10 хвилин, 1 година, 5 годин, день, п'ять днів, 25 днів, чотири місяці, два роки.

Щоб краще зрозуміти суть самого методу звернімося краще до наукових досліджень. У 19 столітті німецький вчений Герман Еббінгауз представив так звану «криву забування». Суть методу полягає в тому, що навчальний матеріал поділяється на невеликі частини, і кожна частина повторюється в певні інтервали часу. Інтервали повторення визначаються залежно від того, наскільки добре матеріал був засвоєний, і зазвичай збільшуються з кожним наступним повторенням. Наприклад, після першого повторення інтервал може бути 1 день, після другого – 3 дні, після третього – 7 днів і т.д. На основі таблиці Еббінгауза визначено етапи оптимального інтервального повторення нової інформації [2].

Крива забування Еббінгауза

Завдяки інтервальному повторенню людська пам'ять тренується, адже мозок зберігає усе важливе, що зустрічається йому найчастіше. Коли людина тренує розум, як м'яз, мозок реагує на ці подразники і зв'язки між нервовими клітинами стають міцнішими. Тому завдяки регулярному повторенню розвивається довгострокова

пам'ять, і, спробувавши цей метод навчання, можна комфортно і без надскладних зусиль опанувати будь-яку іноземну мову.

Ось деякі переваги вивчення мов методом інтервального повторення:

1. Ефективність: метод дозволяє запам'ятовувати нові слова набагато ефективніше, оскільки він базується на наукових дослідженнях, які показують, що повторення через деякий час допомагає зберігати інформацію в довготривалій пам'яті.
2. Адаптивність: метод інтервального повторення дозволяє адаптуватися до індивідуальних потреб студента.
3. Економія часу: використання цього методу дозволяє скоротити кількість часу, необхідного для вивчення слів і фраз, оскільки ті слова і фрази, які

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

запам'яталися краще, повторюються рідше, а ті, які запам'яталися гірше, повторюються частіше.

4. Збільшення обсягу словникового запасу: завдяки методу інтервального повторення студенти можуть ефективно збагатити свою лексику, запам'ятовуючи фрази, слова та повторюючи їх через певні часові інтервали.
5. Підвищення впевненості в розмові: цей метод допомагає учням та студентам краще запам'ятовувати матеріал, що підвищує їх впевненість у розмові тією чи іншою мовою, тим самим допомагаючи долати мовний бар'єр.

На сьогоднішній день людство сильно просунулося у сфері інноваційних технологій, тому вивчення іноземних мов завдяки інтервальним повторенням можливий багатьма зручними для людини способами: це флеш-картки, мобільні додатки, онлайн платформи тощо. Та в епоху діджиталізації люди обирають найкомфортніший їм варіант – вивчення мови через мобільні додатки у GooglePlay або AppStore. А ось декілька найпопулярніших додатків, які використовують цей однойменний метод :

- Anki: це одна з найпопулярніших програм з інтервальним повторенням. Вона дозволяє створювати картки з текстом, фотографіями, звуком і відео, а потім повторювати їх через певні часові проміжки часу.
- Memrise: ця програма пропонує інтерактивні курси англійської мови, включаючи граматику, словниковий запас і вибір. Вона також використовує метод інтервального повторення для підвищення ефективності запам'ятовування.
- Duolingo: це додаток для вивчення мов, який також використовує метод інтервального повторення. Він включає ігровий елемент, щоб зробити навчання більш цікавим і захоплюючим.
- SuperMemo: ця програма розроблена спеціально для використання методу інтервального повторення. Вона дозволяє створювати картки з текстом, фотографіями, звуком і відео та повторювати їх через певні часові проміжки часу.

Важливо, що не всі програми з періодичним повторенням однаково ефективні, і кожен студент повинен вибрати програму, яка найбільше підходить для його індивідуальних потреб.

Вміння вчитися стає однією з найголовніших навичок. І саме ця навичка набувається при вивченні іноземної мови за допомогою комп'ютерних технологій [3, с. 77]. В сучасному світі вивчення мови методом інтервального повторення дуже зручний, зокрема його рекомендується використовувати на уроках іноземної мови, адже він зацікавить учня і значно підвищить рівень його лексичної компетентності. Цей метод ефективний також і для батьків, бо з ним дуже легко контролювати рівень знань дитини і навіть навчатися разом. Загалом, метод інтервального повторення є корисним інструментом для навчання та запам'ятовування інформації, який може бути застосований в будь-яких сферах життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Human Memory: Theory and Practice», Alan D. Baddeley, 1997.
2. Крива забування Еббінгауза URL: <https://uk.wikipedia.org/w/index.php?curid=2664530>
3. Коновалов О. Ю. Internet і його вплив на розвиток закладів середньої, професійної та вищої освіти Америки і Європи / О. Ю. Коновалов // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. - К. : НМЦ ВО, 2002. - Вип. 33. - С. 77-88.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Шепітько В.А.

*студентка групи СОФМ-14,
факультет іноземних мов*

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Науковий керівник:

Лещук Г.В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Процеси модернізації освіти торкаються і такої дисциплінарної галузі як іноземна мова. Насамперед це пов'язано з новими цілями та завданнями мовної політики нашої держави, яка базується на переконанні, що через вивчення сучасних мов можна сприяти комунікації та взаємному спілкуванню в полікультурному просторі сучасного світу, підвищенню мобільності населення, розвитку взаєморозуміння та співробітництва, подоланню упереджень і дискримінації. Вдосконалення технологій та методик мовної освіти є безперервним процесом у контексті поставлених цілей. У зв'язку з цим особливий інтерес представляють для нас інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ), оскільки їх використання дозволяє зробити процес вивчення іноземної мови більш наочним, гнучким, дидактично диверсифікованим [2].

Дослідження різних аспектів використання ІКТ у навчальному процесі загалом, і при вивченні іноземних мов, зокрема, є предметом наукових розвідок багатьох учених: Т. Крамаренко, О. Романишиної, М. Комогорової, В. Краснопольського, О. Цихмейструк та інших.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ІКТ можемо віднести до сучасних технологій в освіті, які передбачають використання мультимедійних презентацій, створених у програмах PowerPoint, Prezi, Canva, Keynote, Piktochart, Slides, Haiku Deck тощо, інтерактивних дошок (Miro, Trello, Linoit, Padlet), електронних словників та довідників, інших електронних носіїв інформації, електронних тестів, роботу з проєктами – багаторівневий підхід до вивчення мови, що включає аудіювання, читання, говоріння, цей метод розвиває активність мислення й орієнтує учнів на роботу в команді, сприяє розвитку самостійності, пізнавальної активності. Усі зазначені технології допомагають реалізувати індивідуальний підхід до навчання з урахуванням рівня знань учнів та їхніх можливостей.

Позитивні результати спостерігаємо при використанні у процесі вивчення іноземних мов комп'ютерних програм та застосунків (Duolingo, Easy Ten, Words, Rosetta Stone, LingQ, Drops, Ling App, Mondly та інші), які передбачають вивчення лексики, виправлення вимови, вивчення діалогічного та монологічного мовлення, опрацювання аудіо та текстових матеріалів, тренування правопису та аудіювання тощо.

Сприятливі умови для вивчення іноземних мов також створює мережа Інтернет, де на різних освітніх платформах можна виконувати дидактичні завдання, спрямовані на формування навичок читання, підвищення мотивації до вивчення іноземних мов тощо. Ресурси мережі Інтернет включають електронну пошту, відеозустрічі, створення власних сторінок та блогів у мережі з можливістю публікувати там інформацію, ділитися власним досвідом вивчення іноземної мови.

ІКТ передбачають можливість використання в процесі вивчення іноземних мов як готових навчальних матеріалів (ігри, пісні, навчальні відео, аудіо матеріали тощо), так і дозволяють самостійно розробляти дидактичні матеріали (кросворди, головоломки, настільні ігри, кубики, тести, вікторини, аудіо, відео файли тощо) [1].

Можна стверджувати, що використання ІКТ при вивченні іноземних мов дозволяє забезпечувати індивідуальний та диференційований підхід до учнів, підвищує мотивацію до навчання та формує інфомедійну грамотність, активізує пізнавальний інтерес дітей та дорослих,

ЛІТЕРАТУРА

1. Рожкова Н. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій як інноваційного методу в навчанні іноземних мов. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки.* 2014. Вип. 132. С. 121-125.

2. Швачич Г. Г., Толстой В.В., Петречук Л.М., Іващенко Ю.С., Гуляєва О.А., Соболенко О.В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.

**ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Птиць З. О.

*студентка факультету філології і журналістики,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

В наш час інформаційні технології, як і мультимедійні, тобто відео, аудіо та багато інших засобів відображення інформації, широко застосовуються в освіті. Впровадження таких засобів дозволяють скоротити час навчання, дають можливість краще засвоїти той чи інший матеріал та й загалом підвищують мотивацію до самоосвіти. З правильним використанням мультимедійних технологій під час вивчення іноземних мов сам процес викладання переходить на якісний рівень й при цьому учні мають можливість відпрацювати всі аспекти мови. На заняттях з іноземної мови можуть бути застосовані різні форми роботи з інноваційними ресурсами: опрацювання граматики, навчання письму, тренування для вимови, вивчення лексики [2].

Вивчення іноземної мови за допомогою технологій дає можливість відійти від традиційних форм навчання, урізноманітнити його, засвоїти граматичні правила та мовні структури. Під час занять таким чином учням пропонується обирати варіанти навчальних завдань, певної кількості та складності, що відповідає їхньому рівню знань та вмінь. Важливим є те, що за допомогою використання інформаційних технологій є можливість реалізувати середовище, де можна практикувати спілкування певною мовою. Вивчення іноземної з носіями мови – метод, що набув чималої популярності серед молоді. Під час такого спілкування учень не може використовувати рідну мову, тому доводиться долати мовний бар'єр, при цьому з кожним разом покращувати свої навички та впевненіше спілкуватися. В такий спосіб учні можуть й навіть товаришувати з однолітками з англійських країн, брати участь у відеоконференціях, спільних чатах. Такі методи можуть посприяти для здобуття комунікаційних навичок і навіть спонукати до поглибленого вивчення іноземної мови.

Розвиток основних навичок: аудіювання, читання, говоріння та письма – основне завдання при викладанні іноземної мови. Роль кожного аспекта є важливим, як і технології, що можуть бути застосовані для їх розвитку та вдосконалення. Характерна ознака аудіювання - це процес сприйняття інтонації мовця, граматичних конструкцій, лексики, визначення і розуміння мови, загального змісту тексту. Учень повинен вчитись одночасно поєднувати й покращувати такі навички. Використання спеціальних Інтернет-сайтів з аудіо темами на різну тематику, перегляд телевізійних програм чи подкастів, використання дисків, пристроїв для відтворення – всі ці технології сприяють вивченню іноземної мови. Одним з ресурсів при вивченні англійської може бути TED – приватний фонд наукових конференцій та виступів, де мовою оригіналу кожного виступу зазвичай є англійська. Професійні оратори,

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

науковці за допомогою цієї платформи виступають зі своїми дослідженнями. Такий виступ може бути на будь-яку тему, але зазвичай висвітлену з дуже цікавої позиції. В цілому в світі багато викладачів англійської мови рекомендують використовувати цей ресурс для практикування англійської мови. Часто у таких відеороликах виступають науковці, для яких ця мова не є рідною, тому студентам легше сприймати специфічну лексику, вимову. Сьогодні платформи від TED широко представлені на Youtube та у вигляді програми на смартфоні. Таким чином, це хороша нагода для реалізації роботи з іншомовною лексикою - повторення лексики та контроль якості засвоєння, адже сприйняття окремої інформації професійного характеру на слух - важлива частина практичного застосування іноземної мови.

Наступний аспект – читання, що є процесом розуміння письмового тексту іноземною мовою. Цей важливий навик залежить від рівня, загальних знань учня і словникового запасу, зокрема. У процесі читання текстів іноземною мовою, учень може значно розширювати свій запас слів, запам'ятовувати граматичні конструкції речень, відкривати для себе нову інформацію для підвищення загального інтелекту. Технологіями для розвитку навичок читання є використання, насамперед, програм для читання текстів, інтернет-ресурсів, електронних словників, різноманітних мультимедійних засобів. Зокрема, сучасними програми, що допоможуть в вивченні англійської мови можуть бути наступні: Learning English BBC, CNN News, Breaking News English, British Council, LinguaLeo, Duolingo, Words, Easy Ten, Learn English, LingQ, Babbel, Conversation English by the English App. До інноваційних технологій, що сприяють розвитку і покращенню комунікаційних навичок, входять: конференції, спільні чати, програми для записування і відтворення голосу, онлайн спілкування.

Останній аспект – навички написання тексту, може бути одним з найважливіх для учнів, котрі вивчають іноземну мову. Тут їм доводиться дотримуватись правил, досконало використовувати граматику та лексику, мати розвинену уяву, фантазувати над ідеями. Для покращення навичок письма, можна використовувати програми для написання електронних листів, повідомлень, текстові інтернет-чати з іноземцям. Окрім того, є програми для ознайомлення з культурою та традиціями, а також такі, що поєднують всі зазначені аспекти. До прикладу, для вивчення англійської мови в програмі Rosetta Stone учні або ж студенти можуть вивчати лексику, що супроводжується діалогами, зображеннями з головним акцентом на говорінні та вимові. В програмі Road to IELTS від British Council головна мета – ознайомити студентів з екзаменаційними техніками та покращити знання за допомогою читання відповідних текстів, перегляду відео. Головною функцією програми Tell Me More English є оцінка рівня знань та вибір основних акцентів у навчанні.

Головними перевагами у використанні інноваційних технологій під час вивчення іноземної мови є можливість виконувати переклад, використовувати програми перевірки граматики та орфографії, використання різноманітних відео та аудіозаписів при навчанні усному мовленню. Сьогодні вивчення іноземної мови практично неможливе без використання сучасних освітніх технологій. Робота з навчальними комп'ютерними й мультимедійними програмами, дистанційні засоби зв'язку, створення презентацій, використання ресурсів мережі Інтернет - значно

У МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

полегшують навчання. Вони допомагають учням чи студентам за короткий час оволодіти потрібними навиками на шляху до вільного володіння іноземною мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ярмоленко О.Я. Сучасні технології у вивченні іноземної мови. Електронне наукове видання матеріалів конференції «Гуманізм та освіта» — 2008 . Вінницький національний технічний університет (м. Вінниця)
2. Руднік Ю. В. Інноваційні технології навчання іноземних мов. Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки: матеріали IV щорічної Всеукраїнської науково практичної конференції. Київський університет імені Бориса Грінченка, МОН України, ГУОМ КМДА, 2014. С. 162-170.
3. Шевчук Л.О. Використання інноваційних технологій у процесі викладання англійської мови студентам технічних спеціальностей. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2013. № 2. С. 118–122.
4. Ткачук-Грушицька Л.В. Інноваційні технології при викладанні іноземної мови / Інтернет-конференції. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2014. С. 47-50.
5. Купчинська О.В. Інноваційні технології у вивченні і викладанні іноземних мов / Інтернет-конференції. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2014. С. 32-35.

ВРАХУВАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗСУ

Суслопарова Є. А.

аспірант,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Можливість безпосереднього спілкування з різними людьми їх рідною мовою є одним із перших кроків до створення довготривалих і стабільних особистих або ділових відносин. Так, якщо говорити про військових, мова може стати питанням життя чи смерті не тільки для однієї окремої людини, але й для всіх, хто знаходиться у підпорядкуванні під час виконання бойового завдання.

В умовах значної активізації міжнародного військового співробітництва, проведення миротворчих операцій, підготовки спільних навчань з військовослужбовцями різних країн, ефективність реалізації таких заходів багато в чому залежить від рівня володіння іноземною мовою військовослужбовцями, які до них залучаються. Саме тому сьогодні в ЗС України гостро постали питання подальшого розвитку та підвищення ефективності функціонування системи мовної підготовки. Наявна потреба володіння військовослужбовцями іноземними мовами

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

на рівні стандартизованого мовленнєвого рівня СМР (стандартизований мовленнєвий рівень) 2 («функціональний») є вимогою сьогодення.

Удосконалення наявної системи вивчення іноземних мов у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) є одним із пріоритетних завдань подальшого ефективного розвитку системи військової освіти в Україні загалом. Вибір ефективних методичних підходів викладання іноземної мови неможливий без аналізу підходів, які використовувалися протягом історичного, еволюційного розвитку системи викладання іноземної мови у вищих військових навчальних закладах [1, с. 179].

Пропонуємо далі провести короткий ретроспективний аналіз становлення методики навчання професійно спрямованої англійської мови військового профілю за кордоном. Надалі зарубіжний досвід враховуватиметься під час розробки авторської ефективної методики навчання професійно спрямованого спілкування англійською мовою майбутніх офіцерів ЗС України.

Першими, хто усвідомив потребу володіння іноземними мовами для військовослужбовців, були американські дослідники (С. Фішер, Б. Нікулеску, Ф. Гріффел та ін.). На їх думку, знання іноземної мови та культури допомагає сучасній армії протистояти загрозам оборонного середовища.

Міністерство оборони США прямо визначає знання іноземної мови та регіональний досвід як «важливі навички ведення війни», які повинні бути інтегровані в майбутні операції, де розгорнуті бойові війська будуть здатні розуміти та ефективно спілкуватися з корінним населенням, місцевими урядовцями та коаліцією [2].

Військовий інститут мов у Монтерей (штат Каліфорнія) – це головний навчальний заклад Міністерства оборони США, що складається з двох окремих підрозділів (*Інститут іноземних мов* та *Центр англійської мови*), які забезпечують мовну і країнознавчу підготовку фахівців оборонного напрямку.

У свою чергу, при Міністерстві оборони Великобританії працює Центр мови та культури на базі Академії Оборони (м. Шрівенхем), який забезпечує підготовку з англійської та іноземних мов для військовослужбовців Великої Британії та міжнародних союзників, з метою посилення військового потенціалу для проведення операцій, а також навчання за стандартами НАТО (з аудіювання, говоріння, читання і письма).

Бюро міжнародної мовної координації (BILC), головний офіс якого знаходиться у м. Брюссель, було створено в 1966 році як консультативно-дорадчий орган НАТО з питань мовної підготовки і тестування. BILC займається питаннями покращення навчання іноземної мови за допомогою стандартизації, що досягається спільним розумінням мовних дескрипторів та протоколів оцінювання [3, с. 1].

НАТО перейняла стандарти, які були розроблені BILC у 1973-1975 роках, але відсутність узгоджених інструкцій обмежила корисність STANAG для мети оцінювання. У 1976 році перше видання STANAG 6001 не мало успіху, оскільки стислість описів призвела до множинних інтерпретацій. Саме тому в 1999 році BILC створив робочу групу з тестування та оцінювання, яка мала на меті доопрацювати та інтерпретувати оригінальні дескриптори STANAG 6001, а в 2000 році робоча група

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

підготувала «Документ з інтерпретації та розробки», який був представлений на мовному семінарі BILC. Знадобилося три роки, щоб випустити STANAG 6001, видання 2 було випущено після схвалення Агенцією НАТО зі стандартизації в 2002 році. Впродовж наступних років робоча група внесла суттєві зміни, і після тривалого вивчення і роботи, тестування розпочалося в травні 2009 року, коли було проведено 200 контрольних консультативних тестів, які були розподілені між 11 країнами. Ці тести були необхідні для того, щоб сприяти узгодженому тлумаченню та інтерпретації STANAG 6001 в рамках національних програм тестування. Саме в третьому випуску відбулися значні зміни, які краще відображали зміст рівнів, а саме:

- Рівень 0 = Відсутність кваліфікації
- Рівень 1 = Елементарне виживання
- Рівень 2 = Задовільна функціональність
- Рівень 3 = Хороший професіонал
- Рівень 4 = Дуже хороший фахівець
- Рівень 5 = Відмінний високорозвинений носій мови

Тогорічним виданням STANAG 6001 визначено мовну компетентність як «непідготовлену, загальну здатність до мовної комунікації» і додано опис «плюсових рівнів», а саме: «Рівень плюс, як такий, що знаходиться між двома базовими рівнями та значно перевищує базовий рівень, але не повністю чи послідовно відповідає всім критеріям для наступного вищого базового рівня» [4].

У 2017 році, на конференції у Відні, BILC отримав два запити: дослідити можливості сертифікації військової мови НАТО у цивільній термінології і навпаки, а також вирішити, чи можна більш ефективно інтегрувати мовну освіту у військову підготовку і навчання.

На сьогодні гостро стоїть питання мовної підготовки українських військовослужбовців до отримання сертифікованого SMP 2. Адже представникам ЗС України необхідно брати участь у міжнародних навчаннях, заходах і вести співробітництво на високому рівні як в мирних умовах, так і в умовах ведення бойових дій. Для цього потрібно забезпечити їх такою методикою мовної підготовки, за якої, у найкоротші терміни було б можливе досягнення високих результатів. Тому, наші подальші дослідження будуть присвячені саме цій проблемі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Семененко Л.М., Федорович М.А., Кондратенко О.І., Целіщев І.О. Основні методичні особливості еволюції викладання іноземних мов у вищих військових навчальних закладах (аналіз та оцінка їх ефективності в період 1950-2017 рр.). *Збірник наукових праць Військової академії (м. Одеса)*. 2017. № 2 (8). С. 178–186.
2. Chairman of the Joint Chiefs of Staff Instruction, Language and Regional Expertise Planning (CJCSI), 2008.
3. NATO (North Atlantic Treaty Organization) - Standardization Office. Memorandum of cooperation between BILC and Supreme Allied Commander Transformation. 2019. 3 p. P.1.
4. NATO (North Atlantic Treaty Organization) - Standardization Office. (2016). ATrainP-5. NATO STANAG 6001: Language Proficiency Levels. Edition A. Version 2.

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЛЕКСИЧНОМУ КОМПОНЕНТУ
СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ**

Олексій Мугир

*аспірант кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Загальновідомо, що мовленнєва поведінка учасника комунікації зумовлена соціальними чинниками та залежить від сукупності зовнішніх умов, серед яких зазначаються: соціальна структура суспільства носіїв мови; вікові, регіональні та професійні відмінності комунікантів; а також сама комунікативна ситуація, яка визначає специфіку вибору учасниками спілкування вербальних і невербальних засобів вираження думок та інтенцій.

О.В. Косович відзначає, що «в рамках будь-якої культури поведінкові реакції індивіда, в тому числі і мовні, не є ні абсолютно спонтанними, ні абсолютно вільними, а визначаються соціальними нормами, виробленими в ході суспільної практики» [1]. Для того, щоб найефективніше здійснювати комунікацію, викладачеві іншомовної мови необхідно володіти сформованою соціолінгвістичною компетенцією, яка як компонент комунікативної компетенції є одним із планованих результатів вивчення іншомовної мови у вищій школі як в Україні, так і в країнах Євросоюзу.

Соціолінгвістична компетенція викладача забезпечує його інструментарієм для вибору мовленнєвої поведінки відповідно до соціально зумовленого контексту з метою правильної інтерпретації комунікативних ситуацій та успішної адаптації до них. Суб'єкт спроможний вловлювати соціолінгвістичний підтекст у мовленні іншомовних колег з огляду на їхній соціальний та професійний статус, орієнтуватися на соціальні норми мовної фахової спільноти, усвідомлювати (не)доречність використання певних мовних одиниць та їхній вплив на перебіг комунікації [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Косович О. В. Розгляд мови у соціо-культурній перспективі // Соціокомунікативний простір України: історія та сьогодення : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції до 125-річчя від дня народження М. Т. Рильського (20-21 лютого 2020 р.). Київ : Міленіум, 2020. С. 83-84. http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/20814/1/Kosovuch_Rozglyd_movu_conf.pdf
2. Geeslin K. L. Sociolinguistics and Second Language Acquisition. Learning to Use Language in Context. NY: Routledge, 2014. 320 p.

**ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО
ОРІЄНТОВАНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ З ЛОГІСТИКИ**

Тарас Ковалик

*аспірант кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

У сучасних умовах розширення міжнародних економічних зв'язків України існує потреба в підготовці високо-кваліфікованих фахівців-логістів з таким рівнем володіння іноземними мовами, який дозволяє здійснювати безпосереднє спілкування із зарубіжними партнерами у професійній діяльності. іноземними мовами, який дає змогу здійснювати безпосереднє спілкування із зарубіжними партнерами у професійній діяльності. У контексті навчання англійської мови студентів немовних спеціальностей ВНЗ України актуальним завданням є оволодіння ними знаннями терміносистеми спеціальності та набуття навичок і вмінь використовувати вузькоспеціалізовану лексику для виконання навчальних професійно орієнтованих завдань, спрямованих на подальше спілкування у виробничих ситуаціях.

На практиці існує необхідність постійного пошуку нових можливостей для підвищення ефективності формування лексичної компетентності студентів включаючи, безумовно, і використання сучасних інформаційних технологій [1].

Реалізація основного принципу комунікативного методу – навчання в колективі і через колектив – забезпечує активну мовну взаємодію всіх суб'єктів навчального процесу, тобто інтерактивність, що, своєю чергою, уможливорює створення сприятливих психолого-педагогічних умов для підвищення результативності та ефективності навчання студентів немовних спеціальностей. ефективності навчання студентів немовних спеціальностей.

Розглядаючи проблему лексичної компетентності як невід'ємного лінгвістичного компонента іншомовної комунікативної компетентності, ми виходимо з того, що процес навчання іншомовної лексики проходить шлях від здобуття знань і вироблення первинних (лексичних) умінь до розвитку вторинних (мовних) умінь (через формування лексичних навичок) [2].

Формування лексичної компетентності, що проходить через етапи семантизації та первинного закріплення, формування та вдосконалення навичок, дасть змогу створити сприятливі передумови для свідомого засвоєння студентами англійської лексики як під час обговорення текстів зі сфери логістики, так і в навчальних комунікативних ситуаціях, а також надалі для забезпечення їхнього ефективного функціонування у професійній сфері. У зв'язку з вищевикладеним видається перспективним подальше дослідження різних аспектів цієї проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Косович О. В. Modern information technology in foreign language teaching сучасні інформаційні технології в навчанні іноземної мови. *Information technologies and management in higher education and sciences*. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/50414/1/%D0%9F%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%D0%BA6.pdf#page=119>
2. Schmitt Norbert. *Vocabulary in Language Teaching*. Cambridge: CUP, 2000. P. 137.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Свинар В.М

*студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Il existe de nombreuses technologies éducatives innovantes modernes qui peuvent être utilisées dans la méthodologie de l'enseignement d'une langue étrangère et de la communication multiculturelle. Voici quelques exemples :

Les plateformes d'apprentissage en ligne : des sites web et des applications mobiles conçus pour fournir des cours interactifs de langue étrangère. Les étudiants peuvent accéder à des cours de grammaire, de vocabulaire, de compréhension orale et écrite, ainsi qu'à des exercices pratiques pour améliorer leur prononciation et leur fluidité.

Les jeux éducatifs : des jeux interactifs qui enseignent des compétences linguistiques de manière ludique. Les jeux éducatifs peuvent aider les étudiants à apprendre de nouveaux mots et expressions, à renforcer leur grammaire et à améliorer leur compréhension de la culture et des coutumes étrangères.

Les chatbots et les assistants virtuels : des programmes informatiques conçus pour interagir avec les étudiants et les aider à pratiquer leur langue étrangère. Les chatbots peuvent répondre aux questions des étudiants, les aider à pratiquer leur prononciation et leur donner des commentaires en temps réel.

Les applications de traduction : des outils de traduction en ligne qui peuvent aider les étudiants à comprendre des textes et des conversations en langue étrangère. Les applications de traduction peuvent être utilisées pour traduire des phrases entières ou pour identifier des mots individuels que les étudiants ne connaissent pas.

Les médias sociaux et les plateformes de communication : des outils en ligne qui permettent aux étudiants de communiquer avec des locuteurs natifs de la langue étrangère qu'ils apprennent. Les étudiants peuvent utiliser les médias sociaux pour trouver des partenaires de conversation, participer à des forums en ligne et se connecter avec des communautés linguistiques en ligne.

En utilisant ces technologies éducatives innovantes modernes, les enseignants peuvent aider les étudiants à apprendre une langue étrangère de manière plus efficace et à mieux comprendre les cultures étrangères. Les technologies éducatives peuvent également aider les étudiants à pratiquer leur langue étrangère à tout moment et en tout lieu, ce qui peut augmenter leur motivation et leur engagement dans le processus d'apprentissage.

Méthode des organisateurs graphiques : les organisateurs graphiques ou les cartes mentales peuvent aider les élèves à mieux se souvenir de nouveaux mots et termes. Ils peuvent également être utilisés pour structurer des idées ou planifier des travaux d'écriture.

Méthode d'apprentissage communicative : Cette méthode se concentre sur le développement des compétences de communication des élèves. Les élèves apprennent à communiquer dans une langue étrangère à travers des jeux de rôle, des discussions et d'autres tâches de communication.

Méthode de rétrotraduction : dans cette méthode, les étudiants traduisent un texte de leur langue maternelle dans une langue étrangère, puis le traduisent dans leur langue maternelle. Cela aide les étudiants à se concentrer sur la grammaire et le vocabulaire, ainsi qu'à développer leurs compétences en traduction.

Méthode de jeu de rôle : le jeu de rôle peut être utile pour enseigner les compétences linguistiques. Les élèves reproduisent divers scénarios où ils doivent communiquer dans une langue étrangère. Il aide les élèves à développer leur prononciation et leur grammaire ainsi que leurs compétences en communication.

Méthode de travail par projet : les étudiants travaillent sur des projets dans une langue étrangère, par exemple, préparer une présentation ou écrire un article. Cette méthode aide les étudiants à appliquer leurs connaissances dans la pratique, à développer leurs compétences en écriture et en expression orale et à faire des recherches dans divers domaines.

Technologies d'apprentissage de jeu Dans le processus éducatif, un jeu éducatif est utilisé comme l'une des formes d'organisation d'une situation de discours. Le jeu est basé sur la communication vocale des élèves en fonction de l'intrigue et des rôles répartis entre eux. «Le jeu est une activité spécialement organisée qui nécessite un effort émotionnel et mental» [2]. Dans les cours de langue étrangère, les jeux sont divisés en grammaire, lexical, orthographe, phonétique et créatif. Les jeux peuvent être utilisés lors de la consolidation initiale du matériel, lors de la répétition du matériel passé. Le jeu peut être introduit à différentes étapes de la leçon. Les technologies d'apprentissage de jeu remplissent une fonction de motivation et d'incitation, car elles entraînent le besoin de communication dans une langue étrangère et sont un modèle de communication interpersonnelle. «Le jeu éducatif détermine le choix des moyens langagiers, favorise le développement des habiletés et capacités de parole, permet de simuler la communication des élèves dans diverses situations de parole, en d'autres termes, le jeu de rôle est un exercice de maîtrise des habiletés et capacités du discours dialogique »[1].

Dans ce cas, le jeu est une fonction pédagogique. Contrairement aux jeux simples, les jeux d'apprentissage ont un objectif d'apprentissage clairement défini et cohérent avec les résultats pédagogiques. Il convient de noter que l'utilisation de différentes formes de jeu pendant une leçon ou l'utilisation d'une forme de jeu consécutive pendant plusieurs

jours est irrationnelle, car elle peut réduire l'intérêt des élèves pour la leçon en particulier et pour le processus éducatif. en général.

Considérant que la langue française est étudiée par des étudiants, c'est-à-dire des adultes, les fonctions suivantes se distinguent dans les technologies de jeu de l'enseignement au cours de l'utilisation de technologies pédagogiques innovantes: communicative, ludique, ludothérapie, diagnostique, réalisation de soi, interethnique la communication. Donnons un exemple d'utilisation des technologies d'apprentissage de jeu. Des jeux de rôle sont proposés aux étudiants. Le «candidat» doit passer un entretien pour être admis à la magistrature (dans les universités françaises, les ressortissants étrangers sont interrogés). Un groupe d'étudiants sont des «candidats», tandis que le second groupe d'étudiants est membre du comité. Les «candidats» doivent rédiger une lettre de motivation expliquant pourquoi ils souhaitent étudier dans cette université particulière et rédiger un CV. Ensuite, ils sont convoqués pour un entretien (une personne à la fois). Avant le début de l'entretien, les «membres de la commission» examinent les lettres de motivation et le curriculum vitae des «candidats». Les «membres de la commission» examinent des questions pour les «candidats». Ces derniers doivent utiliser des informations personnelles, être prêts à répondre aux questions аж poser leurs propres questions concernant leurs études à l'université.

LITTÉRATURE

1. Kamolova H.K. Français. Didacticiel. Tachkent, 2014
2. Schwartz G. Aspect linguoculturologique de la langue française. Leningrad, 1989

ІНОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Чобот Х. В.

*студентка факультету філології і журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Науковий керівник:

Коновальчук С.А.

*кандидат педагогічних наук
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Сучасний стан міжнародних відносин України, її входження в європейський і світовий простір, нові політичні, соціально-економічні та культурні реалії є основоположними у сфері викладання іноземних мов, особливо англійської, яка сьогодні визнана мовою міжнародного спілкування. вимагаючи змін.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Одним із ключових напрямів розвитку сучасних методів є впровадження новітніх технологій у сферу викладання іноземних мов. Сьогодні все більш широке використання комп'ютерів у навчанні іноземних мов і можливості глобальної інформаційної мережі Інтернет відкрили широкі горизонти доступу до інновацій різними мовами та надали можливості для інтерактивного спілкування. Наприклад, можливість організувати навчальний процес в автентичному мовному середовищі та отримати актуальну та вичерпну інформацію про країну та культуру мови, що вивчається. Отож, термін «інновація» - це – «відновлення», «оновлення», «зміна». У навчальному контексті «інновація» означає створення нових підходів і технологій на основі переосмислення по-переднього досвіду і запровадження новітніх досягнень та їх комплексне використання [1].

Останнім часом у сучасній науковій літературі набув популярності термін «інноваційна освітня технологія», під яким розуміють цілеспрямоване, системне та послідовне впровадження оригінальних та інноваційних методів, технологій, методів і засобів навчання, що охоплюють весь освітній процес. Однією з інноваційних технологій вивчення іноземної мови є інтерактивне навчання. Інтерактивне навчання – це навчання, основою якого є діалог, тобто відбувається взаємодія вчителя та учня.

Існують різні види інтерактивного навчання, а саме: кооперативне навчання (пара, акваріум, чергування утрюх); групове та групове навчання (мікрофон, незакінчені речення, мозаїка, розв'язування задач, мозковий штурм); ситуаційне моделювання (ділові ігри, рольові змагання); обговорити постановку проблеми (за методом, зайняти позицію); техніка дослідження (прес-конференції, кола думок, доповіді). Ці форми роботи допомагають учням розвивати свої знання та навички. Коли учні на уроці спілкуються, вони навчаються вирішувати проблеми, та аналізувати певну ситуацію та інформацію, висловлювати альтернативні думки, приймати обґрунтовані рішення, спілкуватися з різними людьми та брати участь у дискусіях.

Використовуючи інформаційні технології при вивченні іноземної мови, сприяють: 1) зацікавлення мовою; 2) сприймати мову за допомогою слуху і зору; 3) збільшити знання з певної теми; 4) перевірити свої знання.

При використанні інноваційних технологій у навчанні англійської мови вчителі повинні виконати такі завдання: виховувати культуру презентації, креативність та критичне мислення; підвищення постійної мотивації учнів до вивчення англійської мови; розвивати практичні навички та вміння в різноманітних мовленнєвих заходах; розвивати мовні навички;

Використання інноваційних технологій у процесі вивчення англійської мови має багато переваг. Це не тільки мотивує студентів, розширює їхній кругозір і збільшує діапазон навчальних можливостей, але й дає можливість удосконалювати навички усного мовлення, поповнювати активний і пасивний словниковий запас, перевіряти мінімальний граматичний актив і пасив, перевіряти знання в класі і самостійно. Використання інформаційних технологій у викладанні іноземної мови не тільки робить навчання більш цікавим, але й спрощує процес навчання та робить його більш ефективним, оскільки викладачі розмовляють "інформаційною мовою

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

молодого покоління". Використання інформаційних технологій на уроці англійської мови є дуже доречним і завдяки їм навчання стає швидким та цікавим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав, 2004. С. 338-339.
3. Хутірський А.В. Технологія евристичного навчання. Нові технології. 1998. №4. С. 15-19.

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО (Косович О. В.)	3
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	4
IDENTITE, NATIONALISME LINGUISTIQUE ET POLITIQUE LINGUISTIQUE (Косович О. В.)	4
THE NOTION OF MANIPULATION IN LINGUISTICS: BASIC APPROACHES TO ITS STUDY (Гарасим Т. О., Довбуш О. І., Скорейко-Свірська І. П.)	6
ІМЕННИКОВІ КОМПОЗИТИ-НОВОТВОРИ У НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ПРЕСІ: СИНЕРГЕТИКА КОДУВАННЯ І ДЕКОДУВАННЯ (Дребет В. В., Дзись Н. Т.)	10
ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ХХІ СТОЛІТТЯ (Захарків І. М.)	12
СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ ВПЛИВУ У СУЧАСНОМУ ФРАНКОМОВНОМУ PR ДИСКУРСІ ТА РЕКЛАМНІЙ КОМУНІКАЦІЇ (Зелена Ю. Л.)	14
NEOLOGISMS IN THE ENGLISH LANGUAGE AS A REFLECTION OF MILITARY ACTIONS IN UKRAINE (Куца О.І., Караневич М.І., Іванців О.В.)	23
ФЕМІНІТИВИ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН (Лещук Г.В.)	26
КОГНІТИВНА ПОЕТИКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ (Мелешенко В. О., Черній Л. В., Заблоцька Л. М.)	28
МОВНІ МАРКЕРИ ВІЗУАЛЬНОГО СПРИЙНЯТТЯ (Миколенко Т. М.)	30
ЕМОЦІЙНО-ЕКСПРЕСИВНІ МОВНІ ЗАСОБИ АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ РІШІ СУНАКА) (Нестерчук К. М.)	32
ПРОБЛЕМИ БЛІНГВІЗМУ В СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ (Стефанчук Б. М.)	35

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

СТАТУС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В БІЄТНІЧНИХ СІМ'ЯХ РЕСПУБЛІКИ ТУРЕЧЧИНИ (Фецан Т. І., науковий керівник: Петришина О. І.)	37
КОМУНІКАТИВНО-ІНФОРМАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАГОЛОВКІВ У НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ПРЕСІ (Бияк Н.Я.)	41
ТИПОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АНГЛОМОВНИХ ГАЗЕТНИХ ЗАГОЛОВКІВ ПРО УКРАЇНУ (Гапонюк С. В., науковий керівник: Гайда О. М.)	44
ЛЕКСИКА КОМПЮТЕРНИХ ІГОР ЯК ДЖЕРЕЛО ЗБАГАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ (Шевчук О. Г.)	47
ETYMOLOGIE DE LA PHRASEOLOGIE A COMPOSANTE PHYTONYMIQUE EN FRANÇAIS MODERNE (Halyna Krasa)	49
АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ У СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ (Косар Діана)	51
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ (Усачова К. Є., науковий керівник: Краса Г. В.)	54
МОВНА ЕВОЛЮЦІЯ (Пендичук У.І., науковий керівник: Краса Г. В.)	56
КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК У ВИМІРІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	58
ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ (Пежинська О. М., Кулик С. А.)	58
ПОДКАСТИНГ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ (Дячук Н.М.)	60
МУЛЬТИЛІНГВАЛЬНИЙ АСПЕКТ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (Турчин А. І., Деркач Г. С.)	64
ПРОЄКТНА РОБОТА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (Білан Н. М.)	67

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

FACTEUR CULTUREL DANS LE CADRE DE L'APPRENTISSAGE DU FRANÇAIS (Мацех С. А.)	70
МОВА ЯК ЗАСІБ КАТЕГОРИЗАЦІЇ ДОСВІДУ ЕТНІЧНОЇ ГРУПИ (Лотоцька К.П., науковий керівник: Пасічник Н.І.)	71
ПОЛКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ (Саценко Д. О.)	73
КУЛЬТОРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (Сабаль І., науковий керівник: Коновальчук С.А.)	76
КОГНІТИВНІ АСПЕКТИ ПОРІВНЯЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА, ТИПОЛОГІЧНОГО ТА ЗІСТАВНОГО МОВОЗНАВСТВА	78
ПАРАДИГМА ЦІННОСТЕЙ У НОВЕЛІСТИЦІ ГІ ДЕ МОПАССАНА (Грицак Н.Р.)	78
LA PERFORMANCE EXTREME DE L'HORRIBLE ET DU BEAU DANS L'OEUVRE D'AMELIE NOTHOMB (Наместюк С.В.)	80
РОМАН Ч. АЧЕБЕ «РОЗПАД»: РУЙНАЦІЯ ЕТНІЧНОГО УСТРОЮ ЯК ТИПОВА ПРОБЛЕМА НОВІТНЬОЇ НІГЕРІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (Штанюк О.М.)	81
ТВОРЧИЙ ПАРАДОКС Г.К. ЧЕСТЕРТОНА В РОМАНІ «ЛЮДИНА, ЩО БУЛА ЧЕТВЕРГОМ» (Перенчук О.З.)	84
ФРАНКОМОВНА КУЛЬТУРА У ТВОРЧОСТІ АНГЛІЙСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА В.С.МОЕМА (Чорній Р. П.)	86
ЗВ'ЯЗОК ТВОРУ АЛЬБЕРА КАМЮ «ЧУМА» ІЗ СЬОГОДЕННЯМ (Бачинська О. Б., науковий керівник: Пежинська О. М.)	88
УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКІ ЛІТЕРАТУРНІ ВЗАЄМИНИ: ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИЙ АСПЕКТ (Скуратко Т. М.)	90
ГАЛИЧИНА ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ В НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ (Дзись Т.В., Дзись Н.Т., Катериняк А.П.)	94

У МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

МОТИВ РАЙСЬКОГО САДУ В УСНИХ НАРАТИВАХ ПРО НІМЕЧЧИНУ (Слободян Н. В.)	97
ІСТОРІЯ РОСІЙСЬКОГО АГЕНТА В ОПОВІДАННІ КАРЛА ЕМІЛЯ ФРАНЦОЗА «МАРТИН РУБЕЛЬ» (Притолюк С.А.)	100
IMAGE OF THE THEME OF GOOD AND EVIL IN A MODERN SONG INTERPRETATION (Бейгер І. Р., науковий керівник: Чорній Р. П.)	103
ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ТА МІЖКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	105
ЕЛІПТОВАНІ КВАНТИТАТИВНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (Загородня Л. З., Цепенюк Т. О., Ничко О. Я.)	105
СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АТРИБУТИВНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ У ТЕКСТАХ ПРОМОВ (Гайда О. М.)	108
ВІДТВОРЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ Е ГЕМІНГВЕЯ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ (Чумак Г. В., Конкульовський В. В.)	111
ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ ЯК ОБ'ЄКТУ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ (Дзюбановська І. В.)	114
ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНІВ СТІВЕНА КІНГА (Сеньків І.Д., Заболотна М.В.)	117
ЕПІТЕКСТКАЛЬНИЙ ОРЕОЛ ПЕРЕКЛАДУ (Вітяк Ю. М.)	120
СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ І ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	122
THE WAYS OF STIMULATING LEARNER AUTONOMY IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING (Кулик С.А., Пежинська О.М.)	122
СТРАТЕГІЇ РОЗРОБКИ «МЕНЮ» ДЛЯ УРОКІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (Кондратьєва Т.Б., Шуляк І. М.)	124

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

TEACHING CRITICAL THINKING IN HISTORY CLASS (Шонь О.Б.)	128
MESURING FOREIGN LANGUAGE TEACHERS' EMOTION LABOR (Дацків О.П.)	130
TOTAL PHYSICAL RESPONSE DURING ENGLISH CLASSES AT PRIMARY SCHOOL (Коновальчук С. А.)	132
VIDEO MATERIALS FOR LANGUAGE LEARNING: THE BENEFITS AND CHALLENGES (Клименко А. О., Обіход І. В., Закордонець Н. І.)	135
ІНСТРУМЕНТИ ЕФЕКТИВНОГО ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ (Терновська Л.М.)	138
СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН АУТЕНТИЧНОГО РЕКЛАМНОГО РОЛИКА. ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ (М'яковський М. Є.)	140
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ОНЛАЙН-СЕРЕДОВИЩІ (Заблоцька Л.М., Олендр Т.М., Цар І. О.)	142
ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ МЕДІА ЯК ЗАСОБІВ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ В УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (Лотоцька Х.В., науковий керівник: Коновальчук С.А.)	144
ЕТАПИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ (Малота А. А.)	147
LA COMPÉTENCE PHONÉTIQUE : UN TERRAIN MÉTHODOLOGIQUE (Хмель В.В.)	148
АНГЛОМОВНА ЛЕКСИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ І ШЛЯХИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ В НЕМОВНОМУ ВИЩІ (Боднар О., Баб'як Ж., Плавуцька І.)	151
ПРОСЛУХОВУВАННЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (Муц М. В.)	153
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ АСПЕКТ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО МАГІСТРА-ФІЛОЛОГА ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ (Петришина О.І.)	156
KEY COMPONENTS OF TRANSLATOR'S PROFESSIONAL COMPETENCE (Баб'юк О. В.)	158

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (Даниленко О. О.)	160
ВАЖЛИВІСТЬ ТЕКСТОТВІРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЛОЛОГА-ПЕРЕКЛАДАЧА (Адамова Г.В.)	162
ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ ТА ПИСЬМІ (Миколів М. В.)	165
ПЕРЕВАГИ МЕТОДУ ІНТЕРВАЛЬНОГО ПОВТОРЕННЯ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (Сисак Т. С.)	167
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ (Шепітько В.А., науковий керівник: Лещук Г.В.)	170
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (Птиць З. О.)	172
ВРАХУВАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗСУ (Суслопарова Є. А.)	174
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЛЕКСИЧНОМУ КОМПОНЕНТУ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ (Мугир О.)	177
ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЛОГІСТИКИ (Ковалик Т.)	178
КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (Свинар В.М)	179
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (Чобот Х. В., науковий керівник: Коновальчук С.А.)	181

МАТЕРІАЛИ
V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

***«Франкофонія в умовах глобалізації і
полікультурності світу»***

28 квітня 2023 р.

м. Тернопіль

Головний редактор:
Ольга Косович

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2